

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Серія «Видатні педагоги світу»

Випуск 13

Марія Монтессорі (1870–1952)

Біобібліографічний покажчик

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

*Серія «Видатні педагоги світу»
Випуск 13*

МАРІЯ МОНТЕССОРІ (1870–1952)

Біобібліографічний покажчик

**Вінниця
ТВОРИ
2025**

*Рекомендовано вченою радою
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського
(протокол № 9 від 26.06.2025 р.)*

- Упорядники:** *Березівська Л. Д.*, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
Гавриленко Т. Л., доктор педагогічних наук, професор, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
Дурдас А. П., доктор філософії, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
Лапаєнко С. В., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
Якобчук Н. О., кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
Павленко Т. С., науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
Деміда Є. Ф., молодший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
- Науковий редактор** *Березівська Л. Д.*, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
- Рецензенти:** *Добко Т. В.*, доктор наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник, завідувач відділу довідково-бібліографічного обслуговування Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

М77 **Марія Монтессорі (1870–1952) :** біобібліогр. покажч. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Березівська Л. Д., Гавриленко Т. Л., Дурдас А. П., Лапаєнко С. В., Якобчук Н. О., Павленко Т. С., Деміда Є. Ф. ; наук. ред. Березівська Л. Д.]. – Електрон. вид. – Вінниця : ТВОРИ, 2025. – 354 с. – (Серія «Видатні педагоги світу» ; вип. 13).

ISBN 978-617-552-846-4

Тринадцятий випуск біобібліографічного покажчика із серії «Видатні педагоги світу» присвячений постаті Марії Монтессорі (1856–1940) – видатної італійської педагогині, громадсько-освітньої діячки, письменниці. У покажчику представлено твори М. Монтессорі, праці дослідників життя і творчої діяльності педагогині, її поглядів на зміст виховання й навчання, інноваційних освітніх методик, видані у 1909–2024 рр. в Україні та світі.

Біобібліографічний покажчик рекомендовано науковим, науково-педагогічним, педагогічним і бібліотечним працівникам, здобувачам освіти, усім, кого цікавить життя, освітня діяльність і педагогічні погляди Марії Монтессорі.

УДК 016:929+37(091)(450)-051+37.091.4]Монтессорі

ISBN 978-617-552-846-4

DOI 10.33407/lib.NAES.id/745919

© ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 2025

**NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE
V. SUKHOMLYNSKYI STATE SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL
LIBRARY OF UKRAINE**

Series 'Outstanding Pedagogues of the World'
Issue 13

MARIA MONTESSORI (1870-1952)

Biobibliographic Index

**Vinnytsia
TVORY
2025**

*Recommended by the Academic Council
of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine
(Protocol Nr 9 of June 26, 2025)*

Compilers: **Berezivska L. D.**, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Full Member (Academician) of the NAES of Ukraine, Director, Chief Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographies of the V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine
Havrylenko T. L., Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher at the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of the V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine
Durdas A. P., Doctor of Philosophy, Senior Researcher at the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of the V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine
Lapaenko S. V., Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher at the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of the V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine
Yakobchuk N. O., Candidate of Historical Sciences, Senior Researcher at the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of the V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine
Pavlenko T. S., Researcher at the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of the V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine
Demyda Ye. F., Junior Researcher at the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of the V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine

Scientific editor: **Berezivska L. D.**, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Full Member (Academician) of the NAES of Ukraine, Director, Chief Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographies of the V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine

Reviewers: **Dobko T. V.**, Doctor of Science in Social Communications, Senior Researcher, Head of the Department of Reference and Bibliographic Services of the Vernadskyi National Library of Ukraine
Kravchenko O. O., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Social and Psychological Education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

Maria Montessori (1870–1952) : bibliogr. index / NAES of Ukraine, V. Sukhomlynskyi SSEL of Ukraine ; [comp. by Berezivska L. D., Havrylenko T. L., Durdas A. P., Lapaenko S. V.; Yakobchuk N. O., Pavlenko T. S., Demyda Ye. F. ; sci. ed. Berezivska L. D.]. – Electronic ed. – Vinnytsia : TVORY, 2025. – 354 p. – (Series ‘Outstanding Pedagogues of the World’ ; iss. 13).
ISBN 978-617-552-846-4

The thirteenth issue of the bio-bibliographic index in the series ‘Outstanding Educators of the World’ is dedicated to Maria Montessori (1856–1940) – an outstanding Italian educator, public figure in education and writer. The index presents the works of M. Montessori, studies by researchers on the pedagogue’s life and creative activity, her views on the content of education and upbringing, innovative teaching methodologies, published in 1909–2024 in Ukraine and the worldwide.

The bio-bibliographic index is recommended for researchers, academic and teaching workers, librarians, students and all those interested in the life, educational work and pedagogical views of Maria Montessori.

UDC 016:929+37(091)(450)-051+37.091.4]Монтескопи

ISBN 978-617-552-846-4

DOI 10.33407/lib.NAES.id/745919

© V. Sukhomlynskyi State Scientific
and Educational Library of Ukraine, 2025.

**Портрет Марії Монтессорі, 1923, Університет Дарема, Північна Англія
(на присудженні їй почесного докторського ступеня)**

Джерело: <https://archives.montessori-ami.org/do/e58fac93-608c-4fc1-8516-c473120660a1>

На обкладинці: Портрет Марії Монтессорі, 1939. Худож. Frank Owen Salisbury (1874–1962).
Джерело: <https://archives.montessori-ami.org/do/6592a851-2966-48c4-884d-4662e7d855c6>

ЗМІСТ

Від упорядників (<i>Л. Д. Березівська, Т. Л. Гавриленко</i>)	8
Лапаєнко С. В. Марія Монтессорі: дитина – творець власного майбутнього	12
Основні дати життя та діяльності Марії Монтессорі (<i>Н. О. Якобчук</i>)	45
Розділ 1. Праці Марії Монтессорі (<i>Л. Д. Березівська, Є. Ф. Деміда, Т. С. Павленко, А. П. Дурдас</i>)	
1.1. Праці, опубліковані в Україні	52
1.1.1. Окремі видання	54
1.1.2. Твори у навчальних посібниках	59
1.1.3. Публікації на сторінках часописів	60
1.2. Праці, опубліковані в різних країнах світу	
Розділ 2. Постать Марії Монтессорі в рефлексіях педагогів-науковців і практиків України і світу (<i>Л. Д. Березівська, Є. Ф. Деміда, А. П. Дурдас</i>)	
2.1. Біографія Марії Монтессорі	75
2.2. Дисертації про творчу спадщину Марії Монтессорі в Україні	86
2.3. Система дошкільної освіти Марії Монтессорі: ретроспективний та сучасний погляд	88
2.4. Розвиток дітей з особливими потребами за методикою Марії Монтессорі	148
2.5. Творча реалізація ідей Марії Монтессорі в освітній практиці кінця ХХ – початку ХХІ ст.	165
2.6. Монтессорі-педагогіка в освітньому дискурсі: матеріали науково-практичних конференцій	204
Розділ 3. Періодичні видання з Монтессорі-освіти (<i>Н. О. Якобчук</i>)	233
Розділ 4. Бібліографічні матеріали, присвячені Марії Монтессорі (<i>Н. О. Якобчук</i>)	235
Розділ 5. Увічнення пам'яті Марії Монтессорі (<i>Є. Ф. Деміда, Т. С. Павленко, А. П. Дурдас</i>)	
5.1. Заклади освіти України, які працюють за системою Монтессорі	239
5.2. Установи та організації, що підтримують, поширюють і розвивають Монтессорі-освіту	245
5.3. Премії та нагороди Монтессорі-організацій за дослідження й розвиток ідей Марії Монтессорі	251
Додаток 1. Педагогічні роздуми, вислови Марії Монтессорі (<i>Т. С. Павленко, Т. Л. Гавриленко</i>)	255
Додаток 2. Життя Марії Монтессорі в світлинах (<i>Н. О. Якобчук</i>)	260
Науково-допоміжний апарат видання	
Іменний покажчик (<i>Є. Ф. Деміда, А. П. Дурдас</i>)	294
Абетковий покажчик назв праць Марії Монтессорі (<i>Є. Ф. Деміда</i>)	312
Абетковий покажчик назв праць про Марію Монтессорі (<i>Є. Ф. Деміда, А. П. Дурдас</i>)	316

CONTENTS

From the Compilers (<i>L. D. Berezhivska, T. L. Havrylenko</i>)	8
Lapaienka S. V. Maria Montessori: The Child is the Creator of His Own Future Main Dates of Maria Montessori's Life and Work	12
Main Dates of Maria Montessori's Life and Work (<i>N. O. Yakobchuk</i>)	45
Chapter 1. Works of Maria Montessori (<i>L. D. Berezhivska, Ye. F. Demyda, T. S. Pavlenko, A. P. Durdas</i>)	
1.1. Works Published in Ukraine	
1.1.1. Individual Publications	52
1.1.2. The works in educational manuals	54
1.1.3. Publications in Journals and Magazines	59
1.2. Works Published in Different Countries of the World	60
Chapter 2. The Figure of Maria Montessori in the Reflections of Pedagogical Scientists and Practitioners in Ukraine and the World (<i>L. D. Berezhivska, Ye. F. Demyda, A. P. Durdas</i>)	
2.1. Biography of Maria Montessori	75
2.2. Dissertation Research on the Creative Heritage of Maria Montessori in Ukraine	86
2.3. The System of Preschool Education of Maria Montessori: Retrospective and Modern View	88
2.4. Development of Children with Special Needs by Maria Montessori Methodology	148
2.5. Creative Implementation of Maria Montessori's Ideas in Educational Practice of the Late XX – Early XXI Centuries	165
2.6. Montessori Pedagogy in Educational Discourse: Materials of Scientific and Practical Conferences	204
Chapter 3. Periodicals on Montessori Education (<i>N. O. Yakobchuk</i>)	233
Chapter 4. Bibliographic Materials Dedicated to Maria Montessori (<i>N. O. Yakobchuk</i>)	235
Chapter 5. Perpetuating the Memory of Maria Montessori (<i>Ye. F. Demyda, T. S. Pavlenko, A. P. Durdas</i>)	
5.1. Educational Institutions of Ukraine that Work with the Montessori System	239
5.2. Institutions and Organizations that Support, Promote and Develop Montessori Education	245
5.3. Prizes and Awards of Montessori Organizations for Research and Development of Maria Montessori's Ideas	251
Appendix 1. Pedagogical Reflections, Quotes by Maria Montessori (<i>T. S. Pavlenko, T. L. Havrylenko</i>)	255
Appendix 2. Maria Montessori's Life in Photographs (<i>N. O. Yakobchuk</i>)	260
Scientific and Auxiliary Apparatus of Publication	
Named Index (<i>Ye. F. Demyda, A. P. Durdas</i>)	294
Alphabetical Index of Titles of Maria Montessori's Works (<i>Ye. F. Demyda</i>)	312
Alphabetical Index of Titles of Works on Maria Montessori (<i>Ye. F. Demyda, A. P. Durdas</i>)	316

ВІД УПОРЯДНИКІВ

У сучасних реаліях розвитку освіти України основою освітнього процесу є особистісно орієнтований підхід, всебічний гармонійний розвиток людини, зважаючи на її індивідуальні особливості, таланти, здібності. Євроінтеграція зумовлює інтерес до педагогічних систем, що пропагують формування самостійної, вільної, практичної людини, розкриття її духовного та інтелектуального потенціалу завдяки створенню спеціального освітнього середовища. З огляду на це безперечний інтерес викликає постать, творча спадщина та погляди видатної італійської педагогині Марії Монтессорі (1870–1952). Система навчання, яку вона розробила, активно запроваджується у зміст професійної підготовки фахівців у галузі освіти. Дедалі популярніші в Україні заклади освіти, що працюють за її ідеями. Наразі в Україні практичне застосування педагогічної системи та гуманістичних підходів М. Монтессорі випереджає дослідження її спадщини. Незважаючи на досить ґрунтовне вивчення різноманітних аспектів її педагогічного доробку, активне практичне впровадження її ідей в систему дошкільної та шкільної освіти України, ім'я М. Монтессорі – маловідоме широкому загалу українців.

Одним із найважливіших напрямів діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України (далі – ДНПБ) є науково-інформаційне забезпечення фахових потреб суб'єктів освітньої діяльності. Задля надання історико-біографічної інформації і популяризації творчої спадщини педагогів України й закордоння, у ДНПБ напрацьовано унікальне науково-інформаційне зібрання біобібліографічних показників серії «Видатні педагоги світу».

Протягом 2023–2025 рр. у межах наукового дослідження «Педагогічна біографіка в інформаційному освітньо-науковому просторі України» (керівник – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ Л. Д. Березівська) наукові співробітники відділу педагогічного джерелознавства та біографістики (Л. Д. Березівська, Т. Л. Гавриленко, А. П. Дурдас, Є. Ф. Демида, С. В. Лапаєнко, Т. С. Павленко, Н. О. Якобчук) підготували до ювілею біобібліографічний показник «Марія Монтессорі (1870–1952)», присвячений життю і діяльності цієї видатної італійської педагогині, громадсько-освітньої діячки, письменниці. Це тринадцятий випуск із серії «Видатні педагоги світу».

Упорядники під час підготовки біобібліографічного показника «Марія Монтессорі (1870–1952)» класифікували та систематизували джерела, виявлені за допомогою довідково-бібліографічного апарату та довідково-інформаційного фонду ДНПБ (баз даних електронного каталогу, карткових каталогів і картотек, ретроспективних науково-допоміжних бібліографічних показників («Дошкільна освіта як складова системи безперервної освіти України (1991–

2006)». Київ, 2007; «Освіта і виховання у дослідженнях науковців кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (1991–2014)». Дрогобич, 2015; «Дисертації з питань освіти (1991–2021)». Вінниця, 2022 та ін.), біобібліографічних покажчиків («Алла Михайлівна Богуш – учений-педагог, академік НАПН України». Київ, 2014; «Дичківська Ілона Миколаївна». Рівне, 2017; «Олена Ігорівна Локшина: дослідниця у галузі компаративістики в освіті». Київ, 2019 та ін.), державних бібліографічних видань («Літопис книг», «Літопис журнальних статей» тощо); відкритих цифрових довідково-бібліографічних ресурсів (каталогів, бібліографічних списків, віртуальних виставок тощо), повнотекстових документних баз і репозитаріїв Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, Наукової бібліотеки імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Наукової бібліотеки Українського державного університету імені Михайла Драгоманова та інших книгозбірень, Педагогічного музею України. Джерела вишукували за допомогою Електронної бібліотеки НАПН України, Google Scholar, Web of Science, Internet Archive, EBSCO тощо. Вивчали також бібліографічні посилання в документах, внутрішньокнижкову бібліографію. Основними вимогами до укладання покажчика була науковість, повнота й достовірність у поданні матеріалів. Хронологічні межі представлених у ньому матеріалів – від публікації перших праць Марії Монтессорі у 1909 р. до 2024 р. включно.

Видання налічує 976 бібліографічних записів, що мають суцільну нумерацію. У межах розділів і підрозділів бібліографічні записи розміщено за хронологією, а в межах року – за абеткою прізвищ авторів або назв праць. Документи презентовано мовами оригіналу публікацій з перекладом українською їхніх назв. Зазначимо, що праці, опубліковані російською мовою, до покажчика не включалися. Понад 70% контенту покажчика – відомості про праці українських дослідників. Водночас читачеві запропоновано праці закордонних авторів (близько 20%) з різних країн (Італії, Іспанії, Німеччини, Польщі, Туреччини, Франції, Чехії, США та ін.) англійською, італійською, каталонською, німецькою, польською та ін. мовами. Певний відсоток у покажчику складають відомості про українські і закордонні бібліографічні посібники і періодичні видання, присвячені Монтессорі-педагогіці. У цьому його новизна і актуальність у контексті дерусифікації освітньо-наукового простору України у річищі євроінтеграційних процесів задля формування української національної і громадянської ідентичності. Зі світової монтессоріани, що є надто ємною за обсягом, відбирали праці з фонду ДНПБ та ті, які доступні в інтернеті в повнотекстовому форматі або хоча б фрагментарно.

Бібліографічний опис і скорочення слів зроблено за чинними в Україні

стандартами. Авторський стиль викладу матеріалу збережено. Кожну позицію переглянуто *de visu*. На випадок, коли це зробити було неможливо, описи здійснювалися за допомогою інших джерел і відмічались знаком астериск (*).

Показчик частково анотований, у бібліографічних записах документів, тексти яких доступні в глобальній мережі, наведено гіперпосилання.

Біобібліографічний показчик відкриває стаття кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ С. В. Лапаєнко «Марія Монтессорі: дитина – творець власного майбутнього». Це біографія видатної італійки та поглиблений огляд її освітніх ідей і методики. Доповнює статтю перелік основних дат життя та діяльності Марії Монтессорі, складений за прямою хронологією.

Текст показчика має п'ять розділів.

Розділ I «*Праці Марії Монтессорі*» сформовано з двох підрозділів. У першому, «*Праці, опубліковані в Україні*», подано бібліографічні описи окремо виданих творів педагогині та праць, зокрема й уривків із них, надрукованих у навчальних посібниках та в українських часописах. У другому підрозділі, «*Праці, опубліковані в різних країнах світу*», вміщено бібліографічні описи книжок, збірок виступів на наукових конференціях і на радіо, журнальних статей, які побачили світ на батьківщині Марії Монтессорі в Італії, а також у Сполучених Штатах Америки, в Індії, Бразилії та багатьох країнах Європи (Іспанії, Німеччині, Польщі та ін.).

Розділ II «*Постать Марії Монтессорі в рефлексіях педагогів-науковців і практиків України та світу*» містить бібліографічні записи праць дослідників життя і творчої спадщини видатної педагогині, а також робіт, у яких висвітлено розвиток її ідей та втілення їх в педагогічну практику (монографії, дисертації, статті з наукових збірників, фахових журналів, інформаційно-довідкових видань, тези тощо). Ці записи згруповано в шість підрозділів: Біографія Марії Монтессорі (2.1); Дисертації про творчу спадщину Марії Монтессорі в Україні (2.2); Система дошкільної освіти Марії Монтессорі: ретроспективний та сучасний погляд (2.3); Розвиток дітей з особливими потребами за методикою Марії Монтессорі (2.4); Творча реалізація ідей Марії Монтессорі в освітній практиці кінця XX – початку XXI ст. (2.5); Монтессорі-педагогіка в освітньому дискурсі: матеріали науково-практичних конференцій (2.6).

У розділі III «*Періодичні видання з Монтессорі-освіти*» представлено світову Монтессорі-періодику низкою ретроспективних і сучасних часописів, на сторінках яких – питання історії, теорії і практики Монтессорі-педагогіки. Подаються гіперпосилання на їхні архіви, доступні в інтернеті.

Розділ IV «*Бібліографічні матеріали, присвячені Марії Монтессорі*» містить відомості про інформаційно-бібліографічні ресурси світової монтессоріани: показчики, списки, огляди, віртуальні виставки, цифрові біобібліографії.

У розділі V «*Увічнення пам'яті Марії Монтессорі*» згруповано

інформацію про заклади освіти України, які працюють за системою Монтессорі (5.1); установи та організації світу, що підтримують, поширюють і розвивають Монтессорі-освіту (5.2); премії та нагороди деяких із цих організацій за дослідження й розвиток ідей Марії Монтессорі (5.3).

У додатку 1 *«Педагогічні роздуми, вислови Марії Монтессорі»* до біобібліографічного покажчика вміщено низку цитат видатної науковиці-педагогині про дитину, освіту, виховання, поради батькам у вихованні дитини.

У додатку 2 *«Життя Марії Монтессорі в світлинах»* викладено чималий фотоматеріал, що ілюструє життєвий шлях педагогині.

Для ефективнішого використання біобібліографічного покажчика розроблено науково-допоміжний апарат, зокрема:

- іменний покажчик, де наведено відомості про авторів, упорядників, редакторів та інших осіб, зазначених в бібліографічних записах;
- абетковий покажчик назв праць Марії Монтессорі;
- абетковий покажчик назв праць про Марію Монтессорі;
- стаття «Від упорядників».

Видання поповнить освітянські книгозбірні, дасть змогу науковцям і практикам розширити коло джерел для ознайомлення з творчим доробком ученої, глибше пізнати історію освіти через постать Марії Монтессорі та сприятиме впровадженню нових форм, підходів щодо вирішення сучасних проблем навчання й виховання молодого покоління завдяки творчому використанню її педагогічної спадщини. Звісно, ідеї педагогині можуть прислужитися для освіти як під час війни, так і в період повоєнного відновлення України. Їхня гуманістична спрямованість та акцент на індивідуальному розвитку дитини є особливо цінними в умовах травматичного досвіду та необхідності відбудови суспільства, що є важливим для майбутнього України.

Покажчик адресовано науковим, науково-педагогічним, педагогічним і бібліотечним працівникам, здобувачам освіти й усім, хто цікавиться творчим доробком Марії Монтессорі, питаннями розвитку освіти і педагогіки.

МАРІЯ МОНТЕССОРІ: ДИТИНА – ТВОРЕЦЬ ВЛАСНОГО МАЙБУТНЬОГО

Марія Монтессорі завжди обстоювала мир, вважаючи, що саме освіта є ключем до гармонійного розвитку людства. Під час Першої і Другої світових воєн вона не лише провадила педагогічну діяльність, а й заклала основу концепції «освіти для миру». Її методика допомагала дітям долати наслідки конфліктів, відновлювати внутрішню рівновагу та вибудовувати майбутнє, сповнене задумів. Сьогодні, під час війни в Україні, ідеї Монтессорі знову є потужним інструментом боротьби – не зброєю, а знанням, не примусом, а волевиявленням, не страхом, а любов'ю до життя.

Українські Монтессорі-школи адаптують дітей до нових реалій, даючи можливість навчатися навіть у найскладніших умовах. Завдяки довірі, самостійності і внутрішній мотивації діти долають стрес, знаходять точки опори й зберігають відчуття контролю над власним життям. Ідеї Марії Монтессорі – це і про освіту, а водночас і про силу людського духу, здатність реагувати на виклики і відроджувати світ навіть після найважчих випробувань. Вони доводять, що завтрашній день належить тим, хто вчиться жити у свободі, повазі та мирі – навіть під час війни.

Кожна дитина – це унікальний світ, сповнений допитливості, творчості та безмежного потенціалу. Марія Монтессорі вірила, що справжнє навчання відбувається через свободу, довіру та самостійний досвід. Її метод відкрив мільйонам дітей шлях до гармонійного розвитку, надаючи їм змогу здобувати знання, і дбати про власне майбутнє. Це не просто педагогіка – це філософія життя, де дитина стає головним архітектором свого успіху, адже приходить у цей світ із безмежним потенціалом неосяжними можливостями. Дитина прагне пізнавати, творити, відкривати й змінювати реальність навколо себе. Марія Монтессорі побачила в дитині не пасивного спостерігача життя, а зодчого своєї долі – особистість, яка зростає у радості та гармонії. Її методика, і справді, для освіти революційна, адже вона навчила довіряти природним здібностям дитини, поважати її вибір і створювати середовище, де навчання – захоплива мандрівка.

У цій системі немає місця примусу – рушієм навчання стає внутрішня мотивація, радість пізнання, смак відкриттів і глибоке відчуття власної значущості. Саме тому освітяни прагнуть бути не лише наставниками, а й однодумцями, супутниками у становленні особистості. Це відповідає сучасному покликанню українських педагогів, а саме: бути сподвижниками Марії Монтессорі, даючи дитині можливість самостійно досліджувати світ. Не просто навчати, а допомагати знайти свій шлях, свою силу, свою унікальність – бути творцем, винахідником, мрійником, що змінює світ на краще.

Монтессорі-педагогіка: ідеї, що формують майбутнє освіти. Сучасна педагогіка переосмислює питання вільного розвитку особистості крізь призму нової соціокультурної реальності та викликів постання громадянського

суспільства. Зважаючи на інтеграційні процеси світової та вітчизняної освітньої сфери, освіта в Україні переживає період суттєвих трансформацій, які впливають на зміну ціннісних орієнтирів, вимог до якості освітнього процесу та професійної майстерності педагогів.

Фото: <https://lib.ddpu.edu.ua/images/buk/13.pdf>

Сьогодні якісна освіта – це не просто освітній процес, а натхнення подорож, під час якої розкривається природний потенціал дитини, створюється сприятливе середовище для її фізичного, психічного та соціального розвитку. З цього погляду, педагогічна спадщина Марії Монтесорі не перестає захоплювати дослідників, а її підходи до виховання дітей і далі

знаходять відгук у сучасній освітній системі. Серед українських науковців, які звертаються до педагогічної концепції Марії Монтесорі, варто відзначити О. Авраменко, Н. Андросову, А. Баєнко, В. Богонос, Т. Бойко, В. Бондаря, Л. Гречко, Н. Григор'єву, І. Дичківську, Н. Дудник, А. Дурдас, Б. Жебровського, Д. Завітренко, Г. Іванюк, А. Ільченко, Л. Ілюк, М. Клепар, Л. Левченко, В. Макарову, Н. Матвеєву, Л. Машкіну, О. Мищенко, О. Михальчук, Г. Міленіну, І. Небитову, А. Омеляненко, Т. Павленко, І. Пасічник, О. Поніманську, Т. Прибору, О. Свйонтик, О. Соловій, Н. Стрілецьку, В. Фізер, С. Хопту, В. Хромця, Г. Чайковську, О. Чекан, М. Чепіль, С. Якименко, Н. Якобчук та ін. Проте аналіз літературних джерел свідчить про необхідність постійного опрацювання педагогічних ідей Марії Монтесорі у контексті сучасної освіти, що актуалізує потребу в глибшому їх дослідженні та впровадженні в практику закладів освіти.

Педагогіка Монтесорі – це не просто система виховання, а цілісний світогляд, зорієнтований на індивідуальний підхід до розвитку дитини, адже саме в цей період формуються ключові навички та основи особистості. Усвідомлення та реалізація ідей Марії Монтесорі є важливим завданням сучасної педагогічної науки і практики, що й визначає мету біобібліографічного покажчика «Марія Монтесорі (1870–1952)» як узагальнення та систематизацію літературних джерел, присвячених життю, педагогічній діяльності та науковій спадщині видатної італійської педагогині, лікарки та реформаторки освіти. Покажчик представляє широкий спектр досліджень, що висвітлюють педагогічні ідеї Марії Монтесорі та еволюцію їх в історичній дійсності; покликаний поглибити осмислення значення її методики у світовій та українській освітній практиці; полегшити доступ до наукових праць, статей та

інших джерел, що стосуються впровадження та розвитку Монтессорі-педагогіки; заохотити подальші дослідження та популяризацію її педагогічного підходу у сучасній освіті. Цей показник стане корисним ресурсом для науковців, педагогів, здобувачів освіти, а також усіх, хто цікавиться альтернативними методами навчання та виховання дітей.

Педагогічна концепція видатної італійської вченої та лікарки належить до реформаторських рухів кінця XIX – початку XX ст., проте вона не втратила своєї актуальності й сьогодні. Її розвиток та сприйняття в Україні змінилися під впливом суспільно-політичних чинників. На початку XX ст. метод Монтессорі визнано в Європі, зокрема й в Україні. Видатна українська педагогиня Софія Русова називала його «справді науковим, таким, що заслуговує на цілковиту довіру». Серед численних наукових праць, присвячених дослідженню педагогічної системи Марії Монтессорі в Україні, особливої уваги заслуговують роботи В. Горюнової, З. Борисової, Н. Прибильської, Б. Жебровського та ін. Учені І. Дичківська та Т. Поніманська глибоко висвітлили особливості застосування методу Монтессорі в українських дошкільних закладах у книжці «М. Монтессорі: теорія і технологія»¹. У цьому контексті особливо цінною є рефлексія Б. Жебровського², який акцентує увагу на винятковій ролі Монтессорі-педагогіки у формуванні альтернативних підходів до навчання та виховання, що дає змогу відійти від авторитарних методів. Він підкреслює міждисциплінарний характер цієї системи, гармонійне поєднання теорії та практики, фундаментальні засади дитиноцентризму й індивідуалізації освітнього процесу. О. Радул, Т. Прибора, Н. Андросова, Д. Завітренко у змісті навчального посібника «Педагогіка Марії Монтессорі: минуле і сучасність»³ вдало поєднують теоретичні основи педагогіки Монтессорі з сучасними практичними підходами, що робить його актуальним і корисним для української освітньої системи. Авторським колективом (К. Рижак, О. Науменко, Н. Прибильська, О. Проскура, М. Лосицька, Л. Шпакович, С. Марчишина-Тищенко, А. Лаврухіна, А. Волохова) створено «Український глосарій Монтессорі-термінів»⁴, що є незамінним інструментом для розвитку педагогічної практики в Україні та сприяє якнайкращому розумінню й впровадженню методики Монтессорі на всіх рівнях освітнього процесу.

¹ Дичківська І. М., Поніманська Т. І. М. Монтессорі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / МОН України. 2-ге вид. Київ, 2009. С. 127–129.

² Жебровський Б. М. Марія Монтессорі і українська освіта XX–XXI століття : (із доп. на ювілейн. конф. в Римі, Італія, 2007 р.). *Вісник Монтессорі* : зб. ст. / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. Київ, 2007. Ювілейн. вип. С. 3–8.

³ Радул О. С., Прибора Т. О., Андросова Н. М., Завітренко Д. Ж. Педагогіка Марії Монтессорі: минуле і сучасність : навч. посіб. / за заг. ред. О. С. Радул. Кропивницький : Піскова М. А., 2023. 225 с.

⁴ Український глосарій монтессорі-термінів / Громад. орг. «Монтессорі Україна». URL: <https://montessoriu.com.ua/glossary/> (дата звернення: 11.04.2025).

Суттєвий внесок у розвиток українського монтессорізнавства становлять узагальнені дослідження з історії зарубіжної педагогіки, що дають змогу окреслити місце Монтессорі-педагогіки в контексті світових освітніх трансформацій першої третини ХХ століття. Методика Марії Монтессорі розглядається як органічна складова педагогіки педоцентричного напрямку й ідеології вільного виховання. Її педагогічна система перебуває в інтелектуальному й ідейному діалозі з концепціями таких визначних реформаторів освіти, як Е. Кей, Г. Шарельман, О. Декролі, С. Френе, Р. Штайнер та ін.

Дослідницький простір Монтессорі-педагогіки в Україні охоплює широкий спектр наукових праць – від статей до навчально-методичних розробок, монографічних досліджень і дисертацій. Зокрема, питання дошкільного виховання за методикою М. Монтессорі детально розглядали у своїх працях В. Горюнова, Т. Михальчук⁵, О. Городня⁶, А. Ільченко⁷. Окремі аспекти впровадження цієї методики в практику дошкільного навчання висвітлено у дослідженнях Ж. Грядовкіної⁸. За змістовною спрямованістю ці дослідження можна поділити на три основні групи: інтегруючі – комплексно характеризують Монтессорі-педагогіку, секторальні – висвітлюють окремі аспекти методики Марії Монтессорі, компаративні – аналізують її у контексті розвитку інших освітніх систем та авторських концепцій. Не менш важливим є питання реконструкції дидактично-виховного простору Монтессорі-педагогіки, яке досліджували А. Ільченко та В. Бондар⁹. Вони розглядають його як дієвий педагогічний інструмент і засіб корекційної роботи, що сприяє гармонійному розвитку дитини та її адаптації у навчальному середовищі. Отже, Монтессорі-педагогіка і далі привертає увагу науковців та практиків, збагачуючи сучасний освітній дискурс і відкриваючи нові горизонти для розвитку особистісно орієнтованого навчання.

Варто зазначити, що впровадження методики Монтессорі в Україні в освітню практику активізувалося наприкінці ХХ ст. У 1992 р. в Києві за підтримки державної адміністрації відкрито експериментальний центр «Школа Монтессорі від 3 до 7». Також у межах проєкту «Відродження гуманістичної педагогіки Марії Монтессорі в Україні» (1992–2000) функціонувала пілотна школа-лабораторія, яка стала фундаментом для подальшого поширення

⁵ Горюнова В., Михальчук Т. Школа Монтессорі: перша в Україні. Київ : Урожай, 1997. 12 с.

⁶ Городня О. Без покарань і заохочень вчать діти в єдиному поки що в Україні навчальному закладі – школі. Монтессорі. *Сім'я*. 1997. № 2. С. 11–12.

⁷ Ільченко А. Гуманістичні ідеї Марії Монтессорі і спеціальна педагогіка. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі* : наук.-метод. зб. / Ін-т спец. педагогіки АПН України. Київ, 2005. Вип. 6. С. 42–45.

⁸ Грядовкіна Ж. Адаптація малюків і батьків до дитячого садка: досвід Монтессорі-педагогів. *Палітра педагога*. 2015. № 5. С. 10–13.

⁹ Бондар В. І., Ільченко А. М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтессорі : навч. посіб. Полтава : Полтав. держ. аграр. акад., 2009. 251 с.

методики. Результати цього проєкту дали підстави стверджувати, що в Україні сформовано власну модель Монтессорі-освіти, яка органічно поєднала міжнародні принципи педагогіки Монтессорі з національними етнокультурними особливостями. Сьогодні в Україні все більше закладів освіти працюють за методикою Монтессорі. Це свідчить, що зростає інтерес до її педагогічного підходу та підтверджує його ефективність для розвитку дитини як самостійної, творчої та гармонійної особистості. Педагогічна спадщина Марії Монтессорі надихає сучасних освітян і відкриває перед ними нові можливості освіти майбутнього, адже вирізняється унікальною синкретичністю – гармонійним поєднанням філософських, теоретичних та дидактико-методичних засад, що тісно переплітаються, взаємодіють і збагачують одна одну. Саме ця цілісність надає Монтессорі-педагогіці її виняткової ефективності, гнучкості та здатності до адаптації. Спираючись на загальнолюдські цінності, вона утверджує гуманістичні ідеали освіти, підкреслюючи унікальність кожної дитини та її безмежний природний потенціал. Завдяки цьому ідеї Марії Монтессорі не лише зберегли свою актуальність, вони – невід’ємна частина наукового осмислення у межах різних освітніх рівнів, напрямів навчання та виховання, збагачують сучасну педагогіку світоглядно.

Актуальність дослідження педагогічної спадщини Марії Монтессорі у діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ). У науковому повідомленні про заходи до 33-ї

річниці Незалежності України «Роль Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського в інформаційному забезпеченні освіти Незалежної України»¹⁰ зазначається, що ДНПБ здійснює науково-інформаційне забезпечення розвитку освіти, педагогіки та

психології, сприяє національно-патріотичному вихованню молоді, надає консультативну допомогу працівникам освітянських бібліотек щодо організації роботи в умовах воєнного часу, реалізує комплекс заходів із гарантування інформаційної безпеки, чинить спротив російському агресору. Під цим оглядом

¹⁰ Березівська Л. Д., Романова Г. М., Пономаренко Л. О. Роль Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського в інформаційному забезпеченні освіти незалежної України : наук. повідомл. про заходи до 33-ї річниці Незалежності України. Вісн. Нац. академії пед. наук України. 2024. Т 6, № 2. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6210>.

педагогічна спадщина Марії Монтессорі є невичерпним джерелом наукових досліджень у галузі сучасної освіти, що зумовлює її актуальність у діяльності ДНПБ. Сьогодні, коли українська освіта орієнтується на особистісно-центрований підхід, розвиток самостійності та творчого потенціалу дитини, вивчення та впровадження ідей Монтессорі набуває особливого значення. Науковці ДНПБ досліджують, аналізують педагогічну концепцію Монтессорі, адаптують її до сучасних умов та інтегрують в українську освітню систему. Важливим аспектом є вивчення впливу методики Монтессорі на розвиток дитини, її критичного мислення і на її соціалізацію.

У статті С. Хопти «Педагогічні ідеї Марії Монтессорі в контексті сучасного освітнього простору»¹¹ унаочнено концепцію Монтессорі-виховання, в якій дитину визнано найвищою цінністю педагогічної діяльності, а інтереси особистості, що розвивається, потрактовано як пріоритетні освітні цілі. Завважено, що педагогіка Марії Монтессорі зосереджена на потребах, здібностях та особливостях кожної дитини зокрема, та спрямована на отримання природної радості дитини від навчання. На думку С. Хопти, з таким твердженням педагогині суголосна й українська педагогіка (йдеться про ідеї Василя Сухомлинського, Костянтина Ушинського, Софії Русової ін.). Авторкою окреслено педагогічний метод Марії Монтессорі, який є основою її вчення та об'єднує три ключові елементи: дитиноцентризм, індивідуальний підхід до кожної дитини та ідею вільного вибору. Наголошено, що основні принципи Монтессорі-педагогіки – створення сприятливого освітнього середовища, зв'язок із природою, глибоке пізнання особистості дитини через її діяльність, формування позитивних почуттів, власної гідності, самопізнання, самодисципліни та самоорганізації – ґрунтуються на концепції «вільного виховання» і все це є в ключових засадах Нової української школи. Доведено, що інтерес науковців і практиків до педагогічних ідей Монтессорі зумовлений суспільною потребою виховати особистість, яка прагне гармонійного розвитку, усвідомлює себе та свій життєвий шлях, здатна робити самостійний вибір і відповідати за нього.

Т. Павленко в роботі «Постать Марії Монтессорі (1870–1952) у відкритих довідкових електронних виданнях»¹² оглядає зміст публікацій про Марію Монтессорі у електронних енциклопедіях в українському інформаційному просторі та закордонних енциклопедичних виданнях. Для цього вивчено енциклопедії універсального характеру («Велика сучасна енциклопедія», «Велика українська енциклопедія», «Енциклопедія Треккані», «Британіка»,

¹¹ Хопта С. М. Педагогічні ідеї Марії Монтессорі в контексті сучасного освітнього простору. *Інновац. педагогіка*. 2020. Вип. 28. С. 48–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2020_28_10 (дата звернення: 14.04.2025).

¹² Павленко Т. Постать Марії Монтессорі (1870–1952) у відкритих довідкових електронних виданнях. *Наук.-пед. студії*. 2023. № 7. С. 167–179. DOI: <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2023-7-167-179>.

«Педагогічна енциклопедія», «Велика данська енциклопедія»), словники, присвячені історії, культурі, визначним постатям («Біографічний словник італійців», «Словник Британських педагогів», «Біографічний словник американських педагогів» та онлайн-портал данських довідників.

Н. Яковчук у праці «Особистість та творча спадщина Марії Монтессорі у дослідженнях українських вчених (історіографічний аспект)»¹³ підкреслює, що

Фото: <https://tinyurl.com/bdzbvjn>

в Україні накопичено значний обсяг джерельних матеріалів, присвячених вивченню постаті та педагогічної спадщини видатної італійської педагогині в контексті розбудови альтернативної моделі національної освіти та виховання. Водночас, через брак комплексних досліджень біографії Марії Монтессорі, біобібліографічних показників і україномовних перекладів її праць, ця видатна

науковиця залишається маловідомою для широкого загалу українців, що відкриває нові можливості для подальших наукових розвідок.

На вебпорталі ДНПБ представлено інформаційно-бібліографічний ресурс «Педагоги України та світу» (керівник Л. Березівська), в якому висвітлено сторінку «Марія Монтессорі»¹⁴. Розділи сторінки «Біографія», «Бібліографія праць М. Монтессорі», «Бібліографія публікацій про життя та діяльність», «Повнотекстові документи», «Фотогалерея», «Заклади освіти, які працюють за системою М. Монтессорі» забезпечують інформаційний супровід історико-педагогічного знання, є тим освітнім контентом, який формує педагогічний світогляд, підвищує духовний рівень здобувачів освіти, слугує джерельною базою для виконання наукових робіт, розроблення окремих спецкурсів з педагогіки, консолідує творчі підходи українських і світових істориків освіти та

¹³ Яковчук Н. О. Особистість та творча спадщина Марії Монтессорі у дослідженнях українських вчених : (історіогр. аспект). *Педагогічна біографіка в освітньо-науковому просторі в умовах воєнної доби: нові виклики і завдання* : зб. матеріалів VIII Всеукр. наук.-практ. конф. з історії освіти з міжнар. участю, 16 трав. 2023 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошк. педагогіки НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Вінниця, 2023. С. 104–107. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739384/> (дата звернення: 15.04.2025).

¹⁴ Марія Монтессорі (1870–1952) : сторінка інформ.-бібліогр. ресурсу «Педагоги України та світу» / підгот.: Гордій О. О., Хопта С. М. ; наук. керівник Березівська Л. Д. *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського* : офіц. вебпортал. Київ, 2020. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/montessori-m/> (дата звернення: 15.04.2025).

є вагомим засобом популяризації в Україні педагогічної спадщини Марії Монтессорі як найкращого здобутку європейської педагогіки.

Фонд ДНПБ містить цінні першоджерела, наукові публікації та методичні матеріали, які сприяють комплексному вивченню педагогічної спадщини Монтессорі. ДНПБ активно популяризує її ідеї, організовуючи конференції, семінари та круглі столи, а також надаючи доступ до інформаційних ресурсів для педагогів, дослідників і здобувачів освіти. Дослідження педагогічної спадщини Марії Монтессорі у межах наукової діяльності ДНПБ є важливим внеском у розвиток української освіти та вдосконалення методик навчання,

Фото: <https://tinyurl.com/mpd6bce6>

спрямованих на виховання самостійних, відповідальних і гармонійно розвинених особистостей.

Марія Монтессорі: життя, що змінило світ. Марія Монтессорі народилася 31 серпня 1870 р. в родині Алесандро Монтессорі та Ренільди Стоппарі поблизу міста Анкона (Італія). Її сім'я належала до середнього класу: батько був військовим, а згодом почав працювати

у фінансовій сфері, жорстко дотримуючись традицій та католицьких цінностей. Мати ж походила з інтелігентної родини й відзначалася прогресивними поглядами, що вплинуло на формування світогляду доньки. Змалку Марія вирізнялася незалежним мисленням і допитливістю. Батьки прагнули забезпечити їй найкращу освіту, що було неабияким викликом для жінки в тогочасній Італії. Мати всіляко заохочувала її жагу до знань і самостійності.

Свою освітню подорож Марія розпочала у початковій школі в Римі, після чого вступила до закладу освіти з природничо-математичним і технічним ухилом. Батьки бачили її майбутнє у викладацькій діяльності, але сама Марія воліла іншого шляху. У 16 років вона – єдина дівчина, котру зарахували до Технічної школи Мікеланджело Буонарроті, де планувала здобути інженерну освіту. Згодом інтереси змінилися і вона вирішила вступити до медичного факультету Римського університету. Попри тогочасні заборони для жінок у медицині, Марія доклала величезних зусиль, аби отримати дозвіл на навчання, навіть зверталась за підтримкою до Папи Римського Лева XIII. Завдяки своїй

Фото: <https://tinyurl.com/ytt66ky4>

наполегливості вона — перша жінка-студентка цього університету, обрала спеціалізацію в галузі психіатрії¹⁵.

Постання педагогіки Монтессорі. У 1896 р. Марія Монтессорі успішно закінчила університет, отримавши диплом лікаря, і стала першою жінкою-лікарем

в Італії. Проте суспільство не було готове довіряти жінці-медику, тому вона розпочала роботу в психіатричній клініці при Римському університеті. Саме тут вона вперше побачила дітей з розумовими вадами і зрозуміла, що традиційний підхід до їхнього виховання є застарілим. Марія почала досліджувати можливості педагогічного впливу на розвиток дітей з особливими потребами. Її відкриття були справжнім проривом: вона довела, що, у сприятливому середовищі та навчаючись за спеціальними методами, такі діти можуть досягати високих результатів. У 1898 р. вона виступила на Туринському педагогічному конгресі, де обґрунтувала необхідність спеціальних шкіл для дітей із затримками розвитку. Її ідеї привернули увагу, і незабаром вона організувала курси для підготовки вчителів, а також очолила першу в Італії «Державну ортофренічну школу». Результати її методики були вражаючими: діти, яких вважали нездатними до навчання, навчилися читати й писати, а деякі навіть успішно складали іспити разом із здоровими ровесниками. Це надихнуло Марію на подальші дослідження і вона почала працювати над створенням дидактичного матеріалу, який допоміг би самонавчанню дітей. Із часом її увага змістилася з роботи з дітьми з особливими потребами на загальну педагогіку. Вона вивчала тексти своїх попередників — Жана Ітара та Едуарда Сегена, подорожувала Європою, досліджуючи методики виховання. У 1902 р. розпочала навчання з філософії, педагогіки та антропології в Римському університеті.

З 1904 року Марія Монтессорі розпочала викладацьку діяльність у сфері педагогічної антропології та медико-педагогічної гігієни, розробку нової концепції освіти, заснованої на свободі, індивідуальному підході та активному залученні дитини до освітнього процесу¹⁶.

Марія Монтессорі — новаторка у царині освіти та виховання.

¹⁵ Радул О. С. Життя Марії Монтессорі (1870–1952). *Педагогіка Марії Монтессорі: минуле і сучасність* : навч. посіб. / за заг. ред. О. С. Радул. Кропивницький, 2023. С. 5–6.

¹⁶ Там само. С. 6–9.

Починаючи з 1907 року, Марія Монтессорі дедалі більше утверджується як практик освітніх трансформацій. Саме 6 січня того року в римському кварталі Сан-Лоренцо розпочав роботу новаторський освітній простір – перший «Будинок дитини» (Casa dei Bambini), орієнтований на розвиток дітей дошкільного віку. Цей заклад став лабораторією педагогічних ідей Монтессорі, де вперше було втілено принципи її авторської системи виховання – індивідуалізованого, діяльнісного та вільного навчання. Спочатку школа прийняла п'ятдесят дітей, яких вважали некерованими. Вони не мали серйозних фізичних проблем, але були соціально і культурно занедбаними через жахливі умови життя. Колеги Монтессорі засуджували її за таке рішення, вважаючи, що вона занадто знизить свій науковий статус. Проте, працюючи з дітьми в одній великій кімнаті, Монтессорі застосовувала спеціально розроблені дидактичні матеріали, не плануючи проводити науковий експеримент, а лише перевіряючи реакцію дітей на ці методи. Педагоги допомагали дітям ставати самостійними, покращували їхні навички і сприяли розвитку різних здібностей, а також звертали увагу на фізичний розвиток дітей. Важливими були мовні вправи, систематичне виховання відчуттів і підготовка до повсякденного життя. Діти демонстрували високу концентрацію, зацікавленість і самостійність.

Після успіху першого «Будинку дитини», 7 квітня 1907 р. відкрився другий такий заклад у тому-таки районі, а 18 жовтня 1908-го ще один у

Фото: <https://tinyurl.com/y73u27ha>

робітничому кварталі Мілану. Третій відкрили у Римі 4 листопада 1908 р. У 1909-му Монтессорі опублікувала книгу «Будинок дитини. Метод наукової педагогіки», в якій описала свій метод і організацію роботи з дітьми. Дидактичні матеріали Монтессорі принесли чудові результати і її метод почав витісняти традиційні підходи в дитячих садках і дитячих будинках. У 1909 р. в Італії

започаткували курси підготовки вчителів, а в 1910-му була опублікована праця «Метод Монтессорі», яку швидко переклали різними мовами¹⁷.

Розвиток Монтессорі-педагогіки та випробування долі. У 1911 р. метод Монтессорі здобув міжнародне визнання, а у 1913 р. в США відкрили першу школу Монтессорі. Під час відвідин США, Монтессорі виступала на міжнародних конференціях, познайомила з видатними сучасниками, як-от

¹⁷ Там само. С. 9–11.

Томас Едісон і Еллен Келлер. Незважаючи на успіхи, після критики в США популярність методу тимчасово зменшилась. Проте в Італії Монтессорі мала значну підтримку, зокрема від видатних діячів, як-от Джузеппе Серджи і Піццолі, які долучилися до поширення її педагогічної системи.

Із 1915 р. Монтессорі провадила свою діяльність в Європі, працюючи в Барселоні, організовувала школи і товариства в різних країнах світу, а також брала участь у міжнародних конференціях. Її методику визнав уряд, її нагородили орденом Почесного легіону у Франції. У 1929 р. Монтессорі заснувала Міжнародну Асоціацію Монтессорі (AMI), а також створила спеціальний коледж в Італії для підготовки педагогів. У передвоєнний період

Фото: <https://tinyurl.com/yprxzfzb>

Марія Монтессорі почала популяризувати ідеї досягнення миру через освіту. Проте таку миротворчу діяльність не підтримала більшість європейських диктаторів. Внаслідок цього школи Монтессорі заборонили в Іспанії та знищили в нацистській Німеччині. Після фашистського перевороту в Італії та приходу до влади Муссоліні, з яким вона

була особисто знайома, у 1936 р. Марія Монтессорі змушена була виїхати з Італії через політичну небезпеку. Вона стала «громадянкою світу», оселившись спочатку в Іспанії, а потім у Нідерландах, де знайшла для себе новий осідок в містечку Ларені. Тут також було розташовано головний офіс Міжнародної Монтессорі-асоціації в Амстердамі.

У 1939 р. на запрошення Теософського товариства, вона вирушила до Індії, де викладала, працювала на підготовчих курсах і подорожувала країною. Індійські педагоги активно відвідували Монтессорі-курси в Римі, Лондоні та Барселоні. Під час Другої світової війни Монтессорі залишалася в Індії, де заснувала національний Монтессорі-рух, що швидко набув популярності. Відкрили перші школи та дитячі садки Монтессорі в таких містах: Аллахабад, Мумбаї, Калькутта, Хайдарабад та ін., деякі з них діють і сьогодні. В Індії Монтессорі долучилась до Теософського товариства, а також здобула підтримку видатних діячів, як-от Махатма Ганді, Джавахарлал Неру та Рабіндранат Тагор. Ті роки були надзвичайно плідними для Монтессорі, адже її

педагогічна теорія зазнала значних змін під впливом східної філософії. Проживання в Індії, де співіснували різні національні та релігійні групи, надихнуло її на розроблення ідей для мирного виховання. Вона створила концепцію «космічної освіти», яка підкреслює взаємозалежність усіх елементів природи. У цей період було написано та опубліковано кілька її важливих праць, зокрема «Розум, що абсорбує», «Відкриття дитини» та «Формування людини».

У 1944 році Марія Монтессорі разом із сином вирушила на Шрі-Ланку, а після завершення Другої світової війни у 1946-му повернулася до Європи, де продовжила активно реалізовувати свою педагогічну місію. До 50-х років ХХ ст. Монтессорі написала низку психологічних та педагогічних праць. В останні роки свого життя вона проживала в Нідерландах, де й померла 6 травня 1952 р. в м. Нордвейк-ан-Зе¹⁸.

Шлях до педагогічної революції. Між 1913 і 1936 рр. школи Монтессорі відкрилися у Франції, Німеччині, Швейцарії, Бельгії, Сербії, Канаді, Індії, Китаї, Японії, Індонезії, Австралії та Новій Зеландії. Завдяки національним асоціаціям, як-от Нідерландська та Американська, посилилася діяльність АМІ,

основною метою якої було не лише поширення ідей Монтессорі, але й контроль за виконанням авторських вимог, підготовка педагогів до використання цієї педагогічної системи та розроблення і поширення навчальних матеріалів.

Син Марії Монтессорі – Маріо очолював АМІ до своєї

Фото: <https://tinyurl.com/45rs23es>

смерті у 1982 р. Також він написав працю «Людські тенденції та освіта Монтессорі». Серед перших прихильників Асоціації були З. Фрейд, Ж. Піаже та Р. Тагор. З. Фрейд говорив: «Там, де Монтессорі, я не потрібний»¹⁹.

Марія Монтессорі – перша жінка, яка заговорила про важливість надання жінкам права голосу. Спираючись на власний досвід, вона закликала жінок реєструватися у виборчих списках, адже, хоча прямо цього і не забороняли,

¹⁸ Там само. С. 9–14.

¹⁹ Там само. С. 14–15.

діяла лише суспільна норма не закріплена документально. Саме скориставшись тим, що в законодавстві не було заборони для жінок навчатися в університетах, Марія Монтессорі свого часу і вступила до Римського університету. На її заклик переважно відгукнулися педагоги. Більшості жінок тоді не дозволили брати участь у виборах, але деякі міста все-таки допустили жінок до голосування, що створило прецедент і основу для майбутніх змін, які забезпечили жінкам рівні права з чоловіками.

Глобальне визнання та внесок у світову педагогіку. Із 1925 до 1953 р. проведено 10 Міжнародних Монтессорі-конгресів у різних європейських містах, як-от Хельсінкі (1925), Ніцца (1932), Амстердам (1933), Рим (1934), Оксфорд (1936), Копенгаген (1937), Единбург (1938), Сан-Ремо (1949), Лондон (1951) та Париж (1953). У 1950-му вона брала участь у конференції ЮНЕСКО, що відбувалася у Флоренції. Монтессорі отримала численні нагороди та премії від урядів, університетів і наукових товариств з різних країн²⁰. Її обрали почесним доктором Даремського університету (США), почесним членом наукового товариства Педагогічного університету в Единбурзі (Шотландія) та почесним доктором філософії Амстердамського університету. Її тричі висували на Нобелівську премію (1948, 1950, 1951). Вона жодного разу не отримала премію, але навіть цей факт свідчить про високу оцінку сучасників її внеску в розвиток суспільства. За рішенням ЮНЕСКО ім'я Марії Монтессорі зараховано до списку педагогів, які визначили хід педагогічного мислення в ХХ ст. Популярність методу Монтессорі в Італії та інших країнах підтверджує факт, що в 1980 р. на пам'ятній монеті номіналом 200 лір зображено школи Марії Монтессорі та її портрет. Монета випустили кількістю 48,5 мільйонів. Подібні зображення також з'являлися на марках Нідерландів, Індії, Італії, Мальдів, Пакистану та Шрі-Ланки. На честь Марії Монтессорі названо кратер на Венері. Її портрет розміщено на купюрі номіналом в 1 тис. лір. В Італії зняли х/ф «Марія Монтессорі: життя заради дітей» (2007, реж. Дж.-М. Тавареллі).

Спадщина, що не втрачає актуальності. Упродовж свого життя Марія Монтессорі створила ґрунтовну науково-педагогічну спадщину, що налічує майже три десятки праць, які були перекладені більш ніж двома десятками мов світу. Серед найвідоміших її робіт: «Педагогічна антропологія» (1905), «Будинок дитини. Метод наукової педагогіки» (1909), «Самовиховання і самонавчання в початковій школі» (1922), «Виховання для нового світу» (1946), «Розвиток потенційних можливостей людини» (1948), «Розум, що абсорбує (всотує)» (1949), «Формування людини» (1950) та ін. Марія Монтессорі не просто створила методику – вона відкрила світ дитинства заново, довівши, що кожна дитина має безмежний потенціал для саморозвитку. Важливо звернути

²⁰ Бондар В. І., Ільченко А. М. Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтессорі : навч. посіб. Полтава : Полтав. держ. аграр. акад., 2009. С. 23–26. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/558> (дата звернення: 15.04.2025).

увагу на те, як її педагогічні ідеї представлено в енциклопедичних та довідкових виданнях різними мовами світу.

Англomовний електронний ресурс «Encyclopedia.com»²¹ акцентувала на ролі Монтессорі у розвитку дошкільної освіти, підкреслюючи її новаторський підхід до навчання, який визнає індивідуальні стилі засвоєння знань, практичну спрямованість освітнього процесу та важливість перших шести років життя дитини. Її концепція, що ґрунтується на повазі до кожної дитини незалежно від її походження, статі чи соціального статусу, – вагомий внесок у боротьбу за права людини та переосмислення ролі жінок і дітей у суспільстві.

Франкомовний ресурс «L’histoire par le femmes»²² наголошує на фундаментальному принципі Монтессорі-педагогіки: освіта має вибудовуватися на спостереженні за дитиною, глибокій повазі до її природних потреб і прагнення до самостійного розвитку. Інший франкомовний ресурс «Universalis.fr» висвітлює наукову діяльність Марії Монтессорі, наголошуючи, що вона – перша жінка в Італії, яка здобула ступінь доктора медицини, а також розробила інноваційний підхід до навчання дітей із затримками розвитку, заснувавши ортофренічну школу.

Encyclopædia Universalis France²³ звертає увагу на унікальність методу Монтессорі, який орієнтований не на формальну педагогіку, а на природні інтереси дитини, її практичний досвід та розвиток у реальному світі. Такий підхід, що ґрунтується на свободі вибору та автономії, може суперечити традиційним системам оцінювання, що базуються на тестуванні та стандартизованих оцінках.

Італійське довідкове видання «Трессані»²⁴ підкреслює еволюцію її педагогічної системи, що згодом охопила не лише шкільний, а й ранній вік дитини, досліджуючи її перші спроби взаємодії з довкіллям, розвиток моторики та соціальних навичок. Виходячи за межі традиційної педагогіки, Марія Монтессорі привернула увагу до соціальних проблем дитинства, зокрема до впливу несприятливого середовища та негативних аспектів дорослого світу на формування особистості. Отже, проаналізувавши представлення ідей Марії Монтессорі в довідкових джерелах різними мовами, можемо глибше усвідомити її педагогічну спадщину, розширити своє бачення методики, що відкриває нові перспективи для її застосування у сучасній освіті.

²¹ Montessori, Maria (1870–1952). *Encyclopedia.com*. URL: <https://www.encyclopedia.com/people/social-sciences-and-law/education-biographies/mariamontessori> (дата звернення: 11.04.2025).

²² Maria Montessori, médecin et pédagogue. *L’histoire par les femmes*. URL: <https://histoireparlesfemmes.com/2015/12/09/maria-montessori-medecin-et-pedagogue/> (дата звернення: 11.04.2025).

²³ Montessori Maria (1870–1952). *EuUNIVERSALIS.fr (Encyclopædia Universalis France)*. URL: <https://www.universalis.fr/encyclopedia/maria-montessori/> (дата звернення: 12.04.2025).

²⁴ Montessori, Maria. *Treccani : Enciclopedia on line / Istituto della Enciclopedia*. URL: <https://www.treccani.it/enciclopedia/maria-montessori/?search=Montess%C3%B2ri%2C%20Maria%2F> (дата звернення: 11.04.2025).

Методика виховання Марії Монтессорі: шлях до вільної особистості.

Методика Марії Монтессорі – це більше, ніж педагогіка. Це філософія любові,

Метод Монтессорі

Фото: <https://tinyurl.com/7py26hu6>

довіри та віри у безмежний потенціал кожної дитини.

«Допоможи мені зробити це самому» –

ці слова – серце унікальної педагогічної системи, створеної

Марією Монтессорі, жінки, яка присвятила

життя вихованню дітей через свободу,

індивідуальність і

природний розвиток. Її

методика народилася у

першій половині XX ст. та

змінити погляд на освіту, започаткувавши новий спосіб мислення – навчання через відкриття та самостійний досвід²⁵.

Філософія Монтессорі-методики: виховання свободи та індивідуальності. Головною метою педагогічної концепції Монтессорі є пробудження в дитині самостійної, вдумливої особистості, яка здатна відчувати, досліджувати і творити. Вона виділила три засадничі принципи, на яких заснований її підхід²⁶:

- *Свобода у вихованні.* Дитина – це не глина, з якої можна виліпити будь-яку форму, а унікальна особистість, що самостійно розвивається у сприятливому середовищі.

- *Індивідуальний підхід.* Кожна дитина має свій темп розвитку, свої таланти та особливості, які необхідно розкрити, а не підганяти під загальні норми.

- *Спостереження як метод виховання.* Тільки уважно спостерігаючи за дитиною, можна зрозуміти її потреби та створити умови для гармонійного розвитку.

Методика Монтессорі ґрунтується на природних етапах розвитку дитини, поєднуючи виховання рухових навичок, сенсорного сприйняття та мови. Ця триєдина концепція допомагає дітям не просто здобувати знання, а й навчитися бачити, відчувати і розуміти світ у всій його повноті.

Основи гуманістичної педагогіки. Марія Монтессорі є представником

²⁵ Монтессорі М. Наукові підвалини «Дитячого будинку». *Хрестоматія сучасних педагогічних течій* / Я. Мамонтов ; пер. М. Васильківського і Б. Щербаненка. Харків, 1926. С. 495–501. URL: <https://library.vn.ua/e-library/katalog/mamontov-ya.-xrestomatiya-suchasnix-pedagogichnix-techij> (дата звернення: 16.04.2025).

²⁶ Монтессорі М. Про принципи моєї школи. *М. Монтессорі: теорія і технологія* : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; МОН України. Київ, 2006. С. 25–30.

гуманістичної педагогіки, вважаючи людину важливою частиною світу та Всесвіту. Вона високо цінувала здатність людини покращувати і перетворювати довкілля. Її філософські роздуми щодо місця людини у глобальному контексті можна знайти в роботі «Космічне виховання». Монтессорі бачила людину як частину природного світу, наголошуючи, що кожна людина має мислити і діяти не лише як окрема особа, але й як частина планети.

Як і Ян Амос Коменський, який запропонував ідею природовідповідності, Монтессорі вважала, що всі елементи світу – рослини, тварини, люди – існують і функціонують відповідно до загального космічного плану розвитку. Вона підкреслювала взаємозалежність у природі, зазначаючи, що корали і морські організми очищають води, а рослини – повітря. За її словами, всі живі істоти мають спеціальні функції, що забезпечують гармонію на Землі. На думку Монтессорі, гармонія у світі настане, якщо кожна частина, кожна істота виконає своє завдання для загального блага, при цьому сам Всесвіт підтримує існування і розвиток кожної окремої частини. Людина, на її думку, має важливу роль у цьому процесі – вона досліджує, створює, будує і відкриває нові горизонти. Монтессорі вважала, що людський розум майже всесильний і здатний змінювати світ, освоюючи енергію та розкриваючи таємниці життя. Виходячи з цієї концепції, Монтессорі пропонувала глобальний підхід до виховання, за якого важлива кожна людина як «співробітник у світотворенні». Вона була впевнена, що виховання має орієнтуватися на розвиток гармонії в природі, у суспільстві та у внутрішньому світі особистості. Для цього необхідно створити педагогічне середовище, яке б надало дитині нагоду усвідомити своє місце у світі, а також допомогти їй засвоїти загальнолюдські цінності. Монтессорі підкреслювала, що для ефективного засвоєння цих цінностей важливі певні умови, за яких дитина може самостійно ідентифікувати себе, отримувати зрозумілу інформацію про ці цінності, мати право вибору і змінюватися в процесі їх засвоєння²⁷.

Розвиток дитини: шлях до гармонійного життя. Марія Монтессорі закликала звільнити педагогіку від філософії та схоластичних уявлень і створити теорію, базуючись на методах, розроблених завдяки дослідженню поведінки дітей, їхніх інтересів, потреб і схильностей. Вона назвала свій метод «методом наукової педагогіки», стверджуючи, що теорії та практичні підходи мають ґрунтуватися на глибоких знаннях про розвиток людини, зокрема про антропологію людського життя. Монтессорі цікавило власне дитяче життя, яке вона вважала відмінним від дорослого. Це був науковий підхід, оскільки її висновки ґрунтувались на спостереженнях, проведених в лабораторних умовах, що підтвердили наявність процесів, які характерні лише для дітей і не

²⁷ Радул О. С. Життя Марії Монтессорі (1870–1952). *Педагогіка Марії Монтессорі: минуле і сучасність* : навч. посіб. / за заг. ред. О. С. Радул. Кропивницький, 2023. С. 18–20.

трапляються у дорослих. У праці «Розум дитини» Монтессорі сформулювала основний принцип своєї антропології: дитина, на відміну від дорослого, рухається не в бік смерті, а до життя, оскільки її завдання – повноцінне становлення людини в усій її життєвій силі. Коли особистість дорослого вже сформовано, дитина «зникає». Вся життєва дорога дитини – це шлях до вдосконалення, до завершення становлення як людини. Зі зростанням збільшуються можливості дитини, і завдяки власній праці та активності вона досягає інтелектуального і фізичного розвитку, на відміну від дорослих, у яких з віком ці сили слабшають. Монтессорі також запровадила систему регулярних антропологічних вимірів у дошкільних закладах, зокрема щомісячне вимірювання зросту, ваги, а також окружності грудей і голови дітей. Вона вважала, що розвиток дитини має певні етапи фізичного та психічного зростання. Монтессорі називала три основні періоди розвитку: від народження до 6 років, від 6 до 9 років і від 9 до 12 років, зазначаючи, що від народження до 3 років починається емоційний і інтелектуальний розвиток, від 3 до 6 років – період реалізації і вдосконалення, від 6 до 9 років – соціальні навички, а з 9 до 12 років – усвідомлене пізнання світу²⁸.

Перший період (від народження до 6 років) Монтессорі ділить на дві фази: від народження до 3 років дитина є «духовним ембріоном», який адаптується до навколишнього середовища, всотуючи реакції дорослих на події, стосунки, мову, світ. Вона наголошує, що інтелектуальний розвиток починається з народження і особливо інтенсивний у перші три роки життя. Якраз тоді важливою є турбота дорослих, зокрема родини. У віці 3–6 років дитина «будує себе сама», проходячи інтенсивні пришвидшені сензитивні періоди розвитку (сенсорний, руховий, мовленнєвий, соціальний), і потребує спеціальної педагогічної допомоги. Для другого періоду (6–12 років) характере зростанням без значних змін. Дитина шукає своє місце в природі та культурі, це період стійкості, здоров'я та розвитку. Дитина здатна пізнавати навколишній світ, засвоювати знання і взаємодіяти з оточенням, що робить цей час сприятливим для засвоєння культури. Монтессорі називає цей період віком «дитини- науковця», вирізняючи дві підфази: перша – 6–9 років, коли дитина є дослідником, а друга – 9–12 років, коли дитина переходить до систематичного вивчення готових знань²⁹.

У третьому періоді – з 12 до 18 років – відбуваються значні зміни як у психічному, так і в фізичному розвитку, які супроводжує орієнтація на суспільство та пошук власного місця в ньому. Марія Монтессорі також розділяє цей період на дві підфази:

²⁸ Montessori M. *Pedagogical anthropology* / transl. from the ital. by Frederick Taber Cooper. New York : Frederick A. Stokes, 1913. XI, 508 p. URL: <http://surl.li/pnoqv> (дата звернення: 18.04.2025).

²⁹ Радул О. С. Життя Марії Монтессорі (1870–1952). *Педагогіка Марії Монтессорі: минуле і сучасність* : навч. посіб. / за заг. ред. О. С. Радул. Кропивницький, 2023. С. 20–22.

у віці 12–15 років підліток може розвивати свої пізнавальні здібності та здобувати освіту;

у віці 15–18 років молода людина стає активним учасником суспільства, здатна здобувати освіту та працювати. Ці дві фази Монтессорі пов'язує з етапами навчання: незакінчена і завершена середня освіта³⁰.

Дефініція «розуму, що поглинає». Марія Монтессорі відкрила світові дивовижну концепцію «розуму, що поглинає» – унікальної здатності дитини всотувати знання та досвід із довкілля, ніби губка. Вона писала: «У дитині міститься розумова лабораторія, де відбуваються хімічні перетворення. Усі враження не просто проникають у її свідомість – вони її формують, вони втілюються в ній»³¹. Саме тому перші роки життя є вирішальними: світ довкола дитини, стає основою для її майбутнього розвитку. Монтессорі закликала дорослих глибоко усвідомити велич цієї сили та створювати для дитини середовище, сповнене краси, гармонії та змісту.

Сенситивні фази розвитку дитини. Марія Монтессорі, спостерігаючи за дітьми, вирізняла особливі періоди сприйнятливості, які зазвичай притаманні лише дитячому віку і втрачають свою важливість у дорослому житті. Вона позначає ці періоди терміном «сенситивні фази розвитку», які означають вікові етапи, коли дитина особливо чутливо реагує на зовнішні впливи, що визначають специфічні стадії її психічного розвитку. Саме тоді починають активно розвиватися різні психічні функції, які Монтессорі називає «психічними органами» – мовлення, мислення, пам'ять, воля та інші процеси,

Фото: <https://tinyurl.com/5n7hjn4c>

що забезпечують координацію і здатність сприймати навколишній світ. Ці фази змінюються, і коли одна психічна особливість дозріває, на її місці виникає інша. Монтессорі наголошувала, що сенситивні періоди є універсальними та індивідуальними: універсальними, оскільки вони проявляються в усіх дітей, незалежно від

національності чи соціального статусу, але індивідуальними через різний час початку, тривалість і динаміку проявів у кожної дитини. У ці періоди дитина має внутрішні спонування, що сприяють її творчій активності, відтак вона

³⁰ Там само. С. 22.

³¹ Монтессорі М. Всотуючий розум / пер. з англ. І. Дичківської. *Дит. садок*. 2004. Черв. (№ 22). С. 22–23.

досягає значних успіхів у розвитку. Водночас завдяки цим спонуканням дитина використає обрані предмети чи явища для свого розвитку, поступово встановлюючи зв'язок з навколишнім світом через самостійність і творчість. Монтессорі виокремлює основні сенситивні фази, серед яких розвиток мови (від народження до 6 років), сприйняття порядку (від 2 до 4 років), сенсорний розвиток (від народження до 5,5 років), сприйняття маленьких предметів (від 1,5 до 2,5 років), розвиток рухів (від 1 до 4 років) та соціальних навичок (від 2,5 до 6 років)³². Особливо важливим є період сенситивності до мови. Протягом цього часу дитина «поглинає» звуки мови, що в подальшому допомагає їй розвинути мовлення. Наприкінці цього періоду дитина вимовляє свої перші слова, а до 2,5 років її словниковий запас значно збільшується. У період 2–3 років дитина часто говорить сама з собою, а в 3,5–4 роки – мовлення набуває осмисленості й стає інструментом цілеспрямованої комунікації³³.

Що стосується сприйняття порядку, то вік 2–4 роки є сенситивним для прищеплення цієї якості. Дитина прагне упорядкувати своє довкілля, мати свій регулярний щоденний ритм. Внутрішній порядок, який формується в цей період, впливає на саморегуляцію і поведінку в майбутньому. Монтессорі зазначає, що чим упорядкованішим був навколишній світ в цей період, тим розвиненішою буде здатність до внутрішнього порядку в дорослому житті.

Вік від народження до 5,5 років є оптимальним для розвитку сенсорних здібностей. Зазвичай здорова дитина може сприймати зір, слух, запахи і смак. Проте повноцінне розкриття потенціалу сенсорного сприйняття дитини можливе лише за умов цілеспрямованої стимуляції. Саме з цією метою Марія Монтессорі розробила унікальні дидактичні матеріали, покликані вдосконалювати органи чуття через практичну діяльність і дослідницький підхід. Між 2 і 6 роками дитина цікавиться різними формами поведінки, вчиться взаємодіяти з однолітками та дорослими, і дорослі мають допомогти їй адаптуватися у суспільстві. Монтессорі підкреслювала, що тривалість сенситивних періодів обмежена, і кожен з них надає дитині нагоду набуття певних здібностей. Після завершення формування цієї здатності, чутливість до відповідного впливу зменшується. Завдання вихователя полягає в тому, щоб створити належні умови для кожної фази розвитку дитини, забезпечивши спеціальне середовище з необхідними предметами для розвитку.

Монтессорі також пов'язувала процес уваги з сенситивними періодами, оскільки увага є важливим складником психічної активності, необхідною для будь-якої діяльності. За її спостереженнями, у стані сенситивності увага дитини

³² Бутенко В. Г., Літуча Д. С. Педагогічні умови сенсорного розвитку дітей раннього віку за педагогічною системою М. Монтессорі. *Інновац. педагогіка*. 2023. Вип. 63, т. 2. С. 141–145. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/63/part_2/29.pdf (дата звернення: 15.04.2025).

³³ Радул О. С. Життя Марії Монтессорі (1870–1952). *Педагогіка Марії Монтессорі: минуле і сучасність* : навч. посіб. / за заг. ред. О. С. Радул. Кропивницький, 2023. С. 23–24.

особливо орієнтується на певні об'єкти і явища навколишнього світу. Вона помітила, що дитина, захоплена якою-небудь справою, стає дуже зосередженою і їй важко відволікти. Це явище Монтесорі називала «поляризацією уваги» і вважає його найвищою маніфестацією людського духу. Поляризація уваги допомагає дитині досягати високого рівня концентрації, подібного до того, який властивий видатним людям, коли вони повністю концентруються на своїй творчості. Для виникнення цього стану необхідно створити умови для вільного вибору предметів для діяльності. Дитина зосереджується не на всіх предметах, а на тих, які відповідають її інтересам і потребам. Якщо ці предмети корисні для її розвитку, вони можуть стимулювати її психічні процеси. Важливо, щоб предмети задовольняли внутрішні потреби дитини і сприяли її вільному розвитку.

У процесі поляризації уваги Монтесорі вирізняла три фази. Перша – підготовка до діяльності,

Фото: <https://tinyurl.com/2r3ju4va>

коли дитина шукає та обирає предмет. Друга фаза – це сама діяльність, коли дитина зосереджена на обраному предметі, активно вивчає його і повторює свої дії. Третя фаза – це аналітична робота, внаслідок якої дитина ясно усвідомлює результати своїх дій.

Монтесорі

вважала, що поляризація

уваги розвиває у дитини такі якості, як врівноваженість, відповідальність, воля і дисципліна. Тому педагог не має переривати діяльність дитини, а має створювати умови для високої концентрації уваги в процесі її самостійної роботи. Коли дитина навчається фіксувати свою увагу, планувати та контролювати свої дії, це розвиває її незалежність та автономію. Уміння концентруватися є основою для формування волі, завдяки якій дитина засвоїть навички соціального життя. Монтесорі називає три етапи розвитку волі:

1. Повторення дій – дитина вчиться концентрувати і поляризувати увагу, повторюючи одну й ту саму вправу кілька разів для досягнення бажаного результату.

2. Самодисципліна – дитина переймає досвід щодо прийняття самостійних рішень, розуміння меж свободи.

3. Слухняність – слухняність має бути вираженням власної гідності, а не сліпим підкоренням. Вона розвивається поетапно: на першому етапі дитина

не підкоряється, бо не може; на другому – вона розуміє вимогу, але іноді не виконує її; на третьому – здатна виконати вимогу дорослого³⁴.

Метод Монтесорі вимагає нового вчителя
(Монтесорівський учитель)

Фото: <https://tinyurl.com/mtvamnce>

Персоналізація навчання та можливість самостійного вибору.

Основою філософії Монтесорі є вільний вибір дитини: що робити, скільки часу цьому приділяти та в який спосіб діяти. Дитина – не пасивний учень, а творець власного розвитку. Серед головних принципів методики: гуманістична спрямованість, психологічна обґрунтованість, соціалізація, розвиток самостійності, свобода, наочність та творча активність. Педагогиня

вважала, що атмосфера має надихати дитину, а навчання – бути природним, невимушеним процесом. Ніякого примусу, тестувань чи покарань. Лише внутрішня мотивація, допитливість та жага до знань. Навчальні матеріали, розроблені Монтесорі, допомагають дитині взаємодіяти з реальністю, відкривати світ у власному темпі та вчитися із задоволенням³⁵.

Психологічна підтримка та гармонійний розвиток. Методика Монтесорі ґрунтується на розумінні природного розвитку людини. Вона порівнювала виховання з мистецтвом садівника: як мудрий садівник не може «примусити» рослину рости швидше, але може створити найкращі умови для її процвітання, так і педагог має не примушувати, а дати дитині нагоду розкрити свій потенціал. Основою навчального процесу є спостереження за дитиною та створення сприятливого середовища, що підтримує її внутрішню мотивацію. Монтесорі наголошувала: *«Дозвольте дитині самій пройти шлях відкриттів»*. Вона розробила систему виховання, де педагог не нав'язує знання, а створює умови для їх природного засвоєння³⁶. Дидактичні матеріали, спеціально підібрані методи й атмосфера поваги до особистості дитини гармонізують характер дитини, інтелект та соціальну поведінку. Це не просто навчання, а виховання справжніх, щасливих особистостей, здатних мислити, творити та

³⁴ Там само. С. 24–27.

³⁵ Montessori M. L'autoeducazione nella scuole elementari. Roma : E. Loescher & C. P. Maglione & C. Strini, 1916. XXIII, 579 p. URL: <http://surl.li/qtpsx> (дата звернення: 17.04.2025).

³⁶ Montessori M. Dr. Montessori's Own Handbook. London : William Heinemann, 1920. VIII, 136 p. URL: <https://archive.org/details/drmonessorisown0000mari/page/n7/mode/2up> (дата звернення: 15.04.2025).

змінювати світ на краще.

Роль вихователя: не вчитель, а наставник. У системі Монтессорі педагог не диктатором, який контролює кожен крок дитини, а, скоріше, провідник у світ знань. Його завдання – створити атмосферу, в якій дитина сама прагне вчитися, спостерігати, досліджувати та виправляти власні помилки. Вихователь у такій системі не нав'язує своєї волі, а лише спрямовує розвиток, залишаючись уважним спостерігачем. Його головний інструмент – довіра. Він не втручається у внутрішній світ дитини, але завжди готовий допомогти, коли це потрібно.

Фото: <https://tinyurl.com/mrnp2svt>

Свобода через дисципліну: баланс між хаосом і порядком. Одним із найреволюційніших аспектів методики Монтессорі є її розуміння свободи. Вона наполягала, що істинна свобода – це не вседозволеність, а внутрішня дисципліна, яка виростає з усвідомленої відповідальності. У дитини є право діяти так, як їй хочеться, але водночас вона має зважати на потреби інших. Будь-які прояви агресії чи грубості варто стримувати не покараннями, а пояснюючи соціальні норми та прищеплюючи повагу до оточення³⁷.

Розвиток чуттів: основа майбутнього інтелекту. За Монтессорі, сенсорний розвиток дитини є передумовою для її інтелектуального зростання. Вона розробила спеціальні дидактичні матеріали, які розвивають у дитини слух, зір, дотик, нюх та смак. Діти в її школах вчилися не просто розрізняти кольори чи форми – вони пізнавали світ через відчуття. Цей підхід формує у дитини здатність до аналітичного мислення, спостережливість та уважність, що в

³⁷ Метод наукової педагогіки : [урывки з кн. (Київ, 1921)] / Марія Монтесорі. *Пед. думка*. 2013. № 2. С. 44–62 ; № 3. С. 61–72 ; № 4. С. 67–76.

майбутньому допомагає їй бути самодостатньою та гармонійною особистістю³⁸.

«Визволення дитини»: новий погляд на виховання. Марія Монтессорі бачила у традиційній системі виховання своєрідне «рабство», де дитина змушена сліпо слідувати вказівкам дорослих, не маючи змоги проявити свою унікальність. Вона мріяла про освіту, яка дає дітям свободу самим досліджувати, творити та відкривати світ. За її методикою діти вже з трьох років мають вчитися самостійно вдягатися, їсти, долучатися до господарювання. Це і дисциплінує, і додає впевненості у власних силах³⁹.

Педагог як режисер: нова виховна роль. Бути педагогом у системі Монтессорі – це не просто передавати знання, це мистецтво⁴⁰. Педагог – режисер, який створює сприятливе середовище для розвитку кожної дитини, для розкриття її потенціалу, але ніколи не втручається занадто глибоко. Він не дає готових відповідей, а формулює запитання, що спонукають дитину думати. Він не навчає механічного відтворення інформації, а скеровує пошуки її власного шляху до розуміння.

Середовище виховання. Довкілля, за переконанням Марії Монтессорі потрібно організувати у такий спосіб, щоб надавати дитині необхідну для її розвитку «поживу». Тому до цього середовища є певні вимоги:

середовище має відповідати віковим та індивідуальним особливостям дитини. Монтессорі у своїй праці «Розум дитини» зазначає, що основним завданням є облаштування простору, який сприятиме розвитку природних функцій дитини. Варто співпрацювати з природою, підкорятися її законам, адже розвиток дитини відбувається через взаємодію з довкіллям;

важливо брати до уваги періоди сенситивності у розвитку дитини під час організації середовища;

наявність різноманітних дидактичних матеріалів;

середовище має забезпечити самостійну діяльність дитини. Всі підготовлені предмети потрібно упорядкувати так, щоб використання їх чітко орієнтувало на певну мету, що стимулює інтерес та повторення дій;

обмеження кількості матеріалів для досягнення, по-перше, формування організованого уявлення про світ, а по-друге, для виховання у дитини розуміння необхідності зважати на інтереси інших дітей.

Особливістю освітнього середовища за Монтессорі є різновікові групи та відсутність перегородок і дверей між кімнатами. Як зазначала Монтессорі у

³⁸ Мета – самовиховання : дидакт. матеріал Марії Монтессорі і сенсор. розвиток дитини : [фрагм. з кн. «Метод дошкільної педагогіки, застосовуваний до дитячого виховання у будинках дитини» / Марія Монтессорі] ; упоряд.: Зоя Борисова, Рима Семерникова. *Дошк. виховання*. 1998. № 10. С. 20–21.

³⁹ Монтессорі М. Вправи повсякденного життя. *Дошкільна лінгводидактика* : хрестоматія : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / МОН України ; упоряд. А. М. Богущ. Київ, 2005. С. 122.

⁴⁰ Montessori M. La maestra nuova. *Vita dell'Infanzia*. 1956. No 8/9. P. 4–5. URL: <https://atlantemontessori.org/it/testo/24/> (дата звернення: 01.04.2025).

своїй роботі «Основні принципи моєї школи»⁴¹, діти вільно переміщуються між кімнатами, заходять до старших. Відкриті двері сприяють розвитку взаємодії, створюють особливу атмосферу. Монтессорі вважала великим досягненням низькі перегородки між класами, стіни на рівні дитячих голів, які слугуватимуть як підставки для ваз або рослин. Відтак вихователь спостерігає за всіма дітьми одночасно. Різновікові групи надають можливість дітям вчитися один в одного, що пришвидшує їхнє зростання та розвиток. Монтессорі зазначала: *«Ви не уявляєте, як добре молодший вчиться у старшого, а старший виявляє терпіння до труднощів молодшого»*. Вона також підкреслює, що *«немає нічого, що змусило б вас краще пізнати щось, ніж навчити цього іншого, особливо якщо ви самі не зовсім володієте предметом»*. Завдяки взаємодії, співтворчості з іншими дитина глибше засвоїть знання. Монтессорі вважала, що завдання педагога полягає в тому, щоб створити середовище, в якому дитина може активно взаємодіяти з довкіллям, даючи відповідні засоби і матеріали для цього. Монтессорі наголошує, що простір, в якому перебуває дитина, має пропонувати їй широкий вибір чинників-мотиваторів, які спонукають до діяльності та сприяють набуттю власного досвіду.

Дидактичні матеріали: інструменти для розвитку дитячої свободи та самостійності. Дидактичні матеріали Марії Монтессорі є важливим складником педагогічного середовища, що розвиває дитячу свободу та самостійність. Їхня основна мета – підтримувати духовний розвиток дитини через стимулювання моторики та сенсорики, відповідно до вікових потреб. Дитина самостійно працює з матеріалами, вивільняючи свої внутрішні ресурси, щоб поступово, крок за кроком, досягти незалежності від дорослих.

Марія Монтессорі постійно спостерігала за дітьми, експериментувала та вдосконалювала свої дидактичні матеріали. Більшість з них зібрані в серії та розраховані на те, щоб дитина могла взаємодіяти з ними через дотик, спостереження чи слухові відчуття. Основні вимоги до дидактичних матеріалів:

матеріали мають допомагати дитині розуміти порядок світу, передавати інформацію про предмети та явища природи, культури і соціуму, їхню сутність і взаємозв'язки;

у кожному матеріалі має бути чітко виражена характеристика предмета або явища, яка стане основою для навчального завдання, чи то розпізнавання кольорів, розмірів, обсягів тощо;

матеріали мають бути естетично привабливими для дитини, за допомогою кольорів, блиску, форми та інших елементів;

конструкція матеріалів має забезпечувати дитині можливість самоконтролю за своїми помилками та перевірки правильності своїх дій і

⁴¹ Монтессорі М. Про принципи моєї школи. *М. Монтессорі: теорія і технологія* : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; МОН України. 2-ге вид. Київ, 2009. С. 25–30.

результатів⁴².

Організація виховання і навчання. У дошкільних закладах за методикою Монтессорі необхідно підтримувати чіткий розпорядок дня, у якому будуть такі основні види діяльності:

Перуджа (Італія), 13 вересня 1950 р. – Марія Монтессорі пояснює символи, що використовуються в її методи, на останньому занятті, яке вона провела для вчителів Університету Перуджі

Фото: <https://tinyurl.com/2r4xm366>

- 4–5 годин на заняття, що сприяють розвитку розумових здібностей та органів чуття;
- гімнастичні вправи;
- ігри під керівництвом дорослого, здебільшого на свіжому повітрі;
- ручна праця;
- співи та інші види діяльності.

Основними формами навчання та виховання

дітей є самостійні заняття та індивідуальні уроки. Під час самостійних занять дитина працює з дидактичними матеріалами, а вихователь спостерігає за її діяльністю та фіксує спостереження у спеціальному журналі. Індивідуальні уроки передбачали, що на початкових етапах діти не готові до колективних занять, оскільки, як зазначає Монтессорі, «не готові засвоїти ідею колективного порядку». Це розвивається з часом, після виконання відповідних вправ.

Монтессорі визначила основні вимоги до індивідуальних уроків: стислість, простота та об'єктивність⁴³. Урок має тривати від кількох секунд до 2–3 хвилин, без зайвої інформації – лише «абсолютна істина». Момент для проведення індивідуального уроку визначається через спостереження за дітьми: вихователь має зрозуміти, коли дитина готова до уроку і створити необхідну атмосферу для навчання. На робочому місці має бути суто матеріал для уроку. Вчитель спочатку демонструє послідовність дій з матеріалом, а потім пропонує дитині спробувати самостійно. Якщо дитина зрозуміла демонстрацію, вона переходить до самостійної роботи, а вчитель далі спостерігає.

⁴² Montessori M. The advanced Montessori method. The Montessori Elementary Material / transl. from the ital. by Arthur Livingston. New York : Frederick A. Stokes, 1917. XVIII, 464 p. URL: <https://www.gutenberg.org/ebooks/42869> (дата звернення: 16.04.2025).

⁴³ Монтессорі М. Урок у «Дитячому будинкові». *Хрестоматія сучасних педагогічних течій* / Я. Мамонтов ; пер. М. Васильківського і Б. Щербаненка. Харків, 1926. С. 501–505. URL: <https://library.vn.ua/e-library/katalog/mamontov-ya.-xrestomatiya-suchasnix-pedagogichnix-techij> (дата звернення: 16.04.2025).

Під час індивідуального уроку дитина зосереджена на конкретній діяльності. Вчитель тільки фіксує сенсорні рухи дитини і не має права вимагати від неї засвоєння того, що вона не розуміє або не знає. Повторення вправи кілька разів є важливим для розвитку, адже дитина засвоїть ідею вправи і

Фото: <https://tinyurl.com/5296py76>

задовольнить свої внутрішні потреби. Коли дитина досягає успіху в цьому процесі, вона здатна до самостійного навчання. Після кількох повторень вправи дитина починає створювати нові способи використання матеріалів, комбінуючи вправи або порівнюючи матеріал з об'єктами навколишнього середовища. Ця творча діяльність є результатом поєднання внутрішнього розвитку дитини і можливостей дидактичних матеріалів.

Колективні заняття проводилися зрідка та не мали на меті навчити дітей чогось конкретного, а швидше пробудити інтерес і зацікавленість. Якщо під час групового заняття діти проявляли інтерес, це мотивувало їх до подальшого самостійного вивчення теми. За словами Монтессорі, група не має перевищувати 30–40 осіб, бажано з різницею у віці хоча б три роки. Робота в різновікових групах сприяє розвитку соціальних навичок: коли одна дитина працює з матеріалом, інша чекає своєї черги. Кількість матеріалів обмежена, що вчить дітей працювати разом і домовлятися про черговість використання. Монтессорі також розробила вправи для повсякденного життя, рекомендації щодо дитячого харчування, пристрої для розвитку навичок самообслуговування, фізичні вправи та ігри, які розвивають фізичні якості і дихання⁴⁴.

Монтессорі-школи. Термін «Монтессорі-школа» вживається в наукових

⁴⁴ Радул О. С. Життя Марії Монтессорі (1870–1952). *Педагогіка Марії Монтессорі: минуле і сучасність* : навч. посіб. / за заг. ред. О. С. Радул. Кропивницький, 2023. С. 42.

колах через його поширене використання в назвах закладів, що працюють відповідно до принципів, розроблених Монтесорі. Проте це не єдине визначення для таких установ. Окрім нього, застосовуються й інші терміни, такі як «академія» (США), «колегія» (Іспанія), «дитячий дім» (США, Італія). Іноді Центри розвитку за методикою Монтесорі також називають Монтесорі-школами. У сучасній українській педагогіці під Монтесорі-школою розуміють альтернативний заклад освіти, який ґрунтується на освітній філософії Марії Монтесорі⁴⁵. Така школа передбачає навчання в різновікових групах, вибір здобувачами освіти виду діяльності з наданого спектру, створення підтримувального середовища, неперервні блоки робочого часу та конструктивістський підхід до навчання, під час якого здобувачі освіти відкривають нові явища та поняття через експерименти та роботу з матеріалами.

Основна ідея філософії Монтесорі полягає в тому, що дитина найкраще навчається в соціальному середовищі, яке підтримує індивідуальний розвиток кожної особистості. Головною метою освіти за Монтесорі є допомога дитині у розкритті її потенціалу в усіх сферах життя, а саме: розвиток соціальних навичок, емоційне зростання, фізичну координацію та пізнавальну підготовку. У сучасних умовах цю мету конкретизовано і визначено як виховання гармонійної особистості, здатної приймати самостійні та обґрунтовані рішення, бути незалежною, вільною та дисциплінованою. Сучасні Монтесорі-школи окреслили собі такі основні завдання⁴⁶:

навчати дітей, зважаючи на їхній рівень розвитку;

стимулювати навчання через «позитивні» дослідження та творчу діяльність;

заохочувати прагнення до досконалості через чітке визначення завдань;

розвивати практичні життєві навички. У школі «La Petite Ecole Monaco» додано ще одне завдання – виховання емпатії здобувача освіти.

Сучасні Монтесорі-школи можуть повністю дотримуватися методики Монтесорі або поєднувати її з сучасними освітніми технологіями.

У світовій педагогіці є такі Монтесорі-програми⁴⁷:

Infant (немовля) (8 тижнів – 18 місяців) – програма, що спрямована на всебічний розвиток дитини через облаштування підготовленого, безпечного та затишного середовища, де діти можуть вивчати довкілля і відчувати себе в безпеці. Гасло таких шкіл: «Заклад – другий дім».

Toddler (тупотун) (18 місяців – 36 місяців) – основою цієї програми є

⁴⁵ Центри Монтесорі. *Montessori first steps* : вебсайт. URL: <http://www.montessori-firststeps.com.ua/nashy-centry/> (дата звернення: 12.04.2025).

⁴⁶ Методика Монтесорі. *Montessori first steps* : вебсайт. URL: <http://www.montessori-firststeps.com.ua/metodika-montessori/> (дата звернення: 07.04.2025).

⁴⁷ Прибора Т. Організація освітнього простору в зарубіжних Монтесорі-школах. *Viae Educationis. Studies of Education and Didactics*. 2022. Vol. 1, No. 2. P. 53. URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/ve/2/ve206.pdf> (дата звернення: 05.04.2025).

сенсорне навчання, яке розвиває практичні, мовні, математичні навички, а також навички підготовки до письма. Ігрові зони та обладнання адаптовані до росту дітей, що сприяє розвитку почуття незалежності та впевненості в собі.

Primary School (початкова школа) (3–6 років) – програма охоплює всі основні сфери навчання, зокрема науку, математику, літературу, розвиток мови, практичні навички життя, музику, рух і мистецтво.

Elementary School (початкова школа) (6–11 років) – мультівікова програма як характерне для цієї вікової групи спільне навчання, що забезпечує соціальну динаміку, яка підтримує формування доброзичливої та інклюзивної спільноти учнів. Вона також стимулює цікавість і розвиток абстрактного мислення, дозволяючи дітям тренуватися через інтелектуальні вправи, необхідні для поступового академічного навчання.

Middle School (середня школа) (11–14 років) – програма, яку розроблено спеціально для задоволення академічних, соціальних та емоційних потреб дітей. Навчання організовано через вивчення восьми предметних областей міжнародного бакалаврату (IB) з міждисциплінарним підходом до матеріалу.

У сучасних Монтессорі-класах зазвичай є різні зони, що відповідають окремим напрямкам програми для кожної вікової групи, з огляду на сенситивні періоди розвитку дитини. Для педагогіки Монтессорі характерний термін «зона», на відміну від загальноприйнятого в українській педагогіці терміну «осередок»⁴⁸:

зона практичного життя. Завдання цієї зони для дітей є своєрідним містком між домом і школою. Завдання, що їх виконують в «Практичному житті», розвивають сенсомоторну координацію, організаційні навички та готують до подальших завдань. Прикладами таких завдань є: наповнити глечик водою та перелити її в чашку; відчинити і зачинити двері ключем; протерти дошку, стіл, полицки і підвіконня ганчіркою; випрати білизну ляльки (змочування, мило, тертя, полоскання); висушити білизну ляльки (натягування мотузки, закріплення); вимити посуд (рухами губкою, полосканням, витиранням рушником); сервірувати стіл (розкладання серветок, столових приборів);

сенсорна зона. Ця зона допомагає дитині вивчати навколишнє середовище через різні органи чуття. Початково діти досліджують, спостерігаючи, торкаючись, нюхаючи, смакуючи предмети. Завдання цієї зони розширюють навички, сформовані під час вправ у «Практичному житті», і сприяють розвитку чуттєвих відчуттів (тактильних, зорових, слухових), здатності порівнювати і класифікувати, що необхідно для розвитку письма. Також удосконалюється м'язова координація, що готує руку до письма. Засоби навчання такі: матеріали для розвитку зору, які поділено на підгрупи: для розрізнення розмірів, кольорів, форм плоских фігур; матеріали для розвитку

⁴⁸ Там само. С. 55–56.

дотику – тактильні дошки, шорсткі таблички, коробочки з різними тканинами; матеріали для розвитку слуху (шумові коробочки, дзвіночки); матеріали для розвитку відчуття ваги (таблички з різних порід дерева); матеріали для розвитку відчуття тепла (брусочки з різного матеріалу); матеріали для розвитку нюху (коробочки із запахами); матеріали для розвитку смаку (смакові баночки); матеріали для розвитку стереогностичного відчуття («чарівний мішечок», геометричні фігури для сортування).

зона мовного розвитку. Мовленнєвий розвиток підтримується через свободу спілкування. Відкрите спілкування та самовираження сприяють розвитку міжособистісних навичок та мовлення. У цьому процесі активно застосовують фонетичні та творчі вправи. Серед основних напрямів: обговорення подій, що відбуваються в житті (між однолітками, з дорослими, навколо); вивчення віршів на пам'ять, зокрема на теми природи, домашніх справ, іграшок, стосунків чи улюблених тем; спів (від підспівування відомими співаками до самостійного співу під час виконання завдань із «Практичного життя», співу під час домашніх справ або прогулянок); розповідання історій (використовування книжок з яскравими ілюстраціями або створення власних оповідей про дітей, їхні сім'ї та друзів). Залежно від країни, в якій працює Монтессорі-заклад, обов'язково вивчають національну мову, що зокрема розвиває національну ідентичність. Діти не тільки вивчають мову, але й читають, пишуть, співають, досліджують історію, поезію та літературу, а також беруть участь у національних культурних святкуваннях;

зона математичного розвитку. Математика починається з розуміння просторових, часових і числових закономірностей світу навколо нас. Поєднання практичної та абстрактної роботи з арифметикою, розв'язуванням задач і алгеброю формує міцну основу, з якої діти можуть поступово переходити до складніших математичних завдань;

космічна зона або зона культури. Головна мета космічного виховання – пізнати людину в її різноманітності, її місце в культурі, історії та природі. Людина є не стороннім спостерігачем природи, а космічною істотою, що глибоко вивчає все, що відбувається в космосі, і шукає гармонію між собою і всіма людьми планети. Космічна освіта Монтессорі набула популярності серед американських науковців, і їй приділяють все більше уваги. Вона була описана консультантом Монтессорі та викладачем Асоціації Монтессорі в США Філіс Поттіш-Льюїс та професором психології університету Вірджинія Анжелін Ліллард. Вони пояснюють космічну освіту як метод, що демонструє дитині взаємозв'язок і взаємозалежність всього у Всесвіті, де кожна частина, чи то молекула чи великий організм, має свою роль у підтриманні гармонії. Усвідомивши це, дитина розуміє своє місце в цілому та свою роль у суспільстві. Космічна освіта розроблена для дітей віком 6–12 років, щоб допомогти їм досягнути порядок космосу та зрозуміти своє «космічне» завдання,

а також навчити поважати людське життя та розуміти взаємозалежність між людьми різних соціальних класів і культур.

Автор книжки «Педагогіка Монтесорі та інноваційні технології» Маріо Валле вивчив взаємозв'язок між методом Монтесорі та інноваційними технологіями, зокрема зазначив, що вони: сприяють інтуїтивному навчанню; розвивають мислення; допомагають формулювати проблеми; здійснювати вільний вибір; самостійно виправляти помилки; сприяють спонтанному повторенню матеріалу; роблять абстракції конкретними; покращують здатність до концентрації; пропонують завдання з чіткими цілями. Італійський педагог зауважує, що в школах Монтесорі використовуються тільки ті технології, які підтримують високий інтерес учнів, відповідають стандартам оцінювання школи та сприяють покращенню освітнього процесу. До таких технологій належать робототехніка, «Lego Mindstorm», «Bee Bot», «Scratch», а також програми для створення ментальних карт і поглибленого дослідження, такі як «Wikipedia» і «GeoGebra». Нещодавно з'явилася зона (центр) цифрових ремесел (Centro per l'Artigianato Digitale) – це спеціалізоване місце, що поєднує традиційне ремісниче ноу-хау з сучасними технологіями. А саме: простори та лабораторії, де ідеї реалізують через дослідження, досвід, обмін та відкритість до інновацій.

У Монтесорі-школах з релігійним напрямом додатково проводять заняття з релігії, на яких вивчають історію християнства, Біблію (Новий Заповіт), основні молитви та значення важливих християнських свят. У приватних Монтесорі-школах також можуть організовувати заняття за додатковими напрямками, як-от музика, фортепіано, лабораторні дослідження, шахи, живопис, фізкультура, англійська мова, настільні ігри, література, акторська майстерність і кулінарія⁴⁹.

У Монтесорі-школах успішність учнів оцінюють за принципом «для навчання, а не за навчання», це означає, що акцент робиться не на кінцевий результат, а на сам процес навчання. Оцінювання має дві основні мети. По-перше, воно стимулює дитину досягати цілей та фіксувати її прогрес. По-

Фото: <https://tinyurl.com/se56rzfn>

⁴⁹ Там само. С. 57.

друге, оцінювання дає змогу педагогові визначити, наскільки навчальний матеріал цікавий для здобувача освіти, зрозуміти коло його інтересів та передбачити, який матеріал може стимулювати ці інтереси.

Процес оцінювання в Монтессорі-школах є комплексним і не передбачає порівняння здобувачів освіти між собою. Загалом в Монтессорі-школах застосовують формувальне оцінювання, орієнтоване не на кількість помилок, а на якість роботи. Система оцінювання така: постановка індивідуальних цілей для кожного здобувача освіти; фіксація прогресу дитини в процесі навчання; можливість здобувача освіти самостійно оцінити свої досягнення; інтерактивні тести та квести з навчальних предметів; зворотній зв'язок зі здобувачем освіти і його батьками. Протягом навчання здобувачів освіти майже ніколи суворо не оцінюють. Педагоги уважно стежать за відбором навчальних робіт, щоб переконатися, що здобувачі освіти послідовно вдосконалюють свої навички в усіх аспектах освітньої програми. Освітня програма вибудовується на принципі, який Марія Монтессорі називала «матеріалізованою абстракцією», що означає подачу концепцій через конкретні матеріали, з подальшим переходом до абстрактніших форм, коли здобувач освіти інтелектуально дозріває. Цей підхід до оцінювання описано в документі Американської асоціації Монтессорі «Навчання та оцінювання»⁵⁰, який пропонує, щоб в американських класах оцінювання переходило на формати, такі як портфоліо, презентації, мультимедійні проєкти, які точніше оцінюють здатність дітей поєднувати ідеї, критично мислити та обробляти інформацію.

Освіта Монтессорі в умовах війн. Марія Монтессорі завжди обстоювала мир і гармонійний розвиток людства, ідеї якого вона втілювала через свою педагогічну систему. Проте її життя та діяльність припали, зокрема і на роки воєн ХХ ст. що дуже вплинуло на її роботу та поширення методу Монтессорі у світі. Коли почалася Перша світова війна (1914–1918), Марія Монтессорі працювала в Італії та активно розвивала свою освітню методику. Однак війна змінила пріоритети держави, і увага до інноваційних методів навчання зменшилася. Попри труднощі, Монтессорі удосконалювала свою систему і навіть почала приділяти більше уваги вихованню миру через освіту. У 1930-х роках, коли в Європі до влади прийшли фашистські режими, Монтессорі зіткнулася з новими викликами. В Італії Муссоліні спочатку підтримував її освітню систему, але згодом зажадав, щоб її школи стали частиною державної ідеологічної машини. Монтессорі відмовилася й була змушена виїхати з Італії.

Під час Другої світової війни вона опинилася в Індії, де її затримали як громадянку ворожої держави (оскільки Італія вступила у війну на боці Німеччини). Однак, замість ізоляції, вона отримала можливість поширювати свій метод в Індії, згодом у цій країні відкрили чимало Монтессорі-шкіл. Саме в Індії вона активно розробляла свої ідеї «освіти для миру» і навіть була

⁵⁰ American Montessori Society : website. URL: <https://amshq.org> (дата звернення: 12.04.2025).

номінована на Нобелівську премію миру⁵¹.

Метод Марії Монтессорі набув особливого значення в умовах війни в Україні. Її ідеї про виховання через свободу, повагу та гармонію сьогодні – не просто педагогічний підхід, а інструмент підтримки дітей, які переживають кризові ситуації. Після повномасштабного вторгнення РФ в Україну тисячі дітей опинилися в умовах стресу, вимушеного переселення та втрати стабільного середовища. Саме в таких ситуаціях підхід Монтессорі допомагає зберегти внутрішню рівновагу дітей. Її метод базується на незалежності, самостійності та відчутті контролю над своїми діями – що критично важливо для дітей, які втратили звичний уклад життя. У середовищах, де діти мають можливість діяти самостійно, відновлюється їхнє почуття безпеки та довіри до світу. Багато українських педагогів, які працюють за методом Монтессорі, адаптували його до умов воєнного часу, приділяючи більше уваги емоційній підтримці, творчій діяльності та роботі з травматичним досвідом. Монтессорі-школи та групи працюють навіть в умовах війни – у підвалах, тимчасових притулках, за кордоном. Деякі заклади перетворилися на центри підтримки для дітей-переселенців, інтегруючи їх в нове середовище, спонукають навчатися і знову відчувати себе в безпеці.

Мир починається з дитинства. Монтессорі вважала, що воїничисть починається в дитинстві – там, де немає любові, поваги та свободи, але, на її думку, і миролюбство закладається з дитинства. Лише через виховання нового покоління можна змінити світ. Саме тому вона бачила в освіті найпотужніший інструмент для запобігання конфліктам у майбутньому. Її книжки, лекції та виступи після Світових воєн були присвячені ідеї «мирного виховання», а її методика і сьогодні є символом освіти, що формує особистостей, здатних творити гармонійне суспільство.

Ідея Марії Монтессорі «освіта для миру»⁵² сьогодні знаходить відгук в українських педагогів, які прагнуть дати знання, водночас виховати сильних, свідомих і вільних особистостей. Попри всі труднощі, українські діти навчаються – завдяки методу Монтессорі вони пізнають світ, і почуваються творцями власного майбутнього, навіть у найскладніших умовах. Це ще раз підтверджує, що освіта – це як про навчання, так і про здатність вистояти, відродитися і жити задля майбуття. Марія Монтессорі залишила не тільки педагогічний спадок, а й послання надії – справжній мир починається з сердець дітей, які виростають у любові, свободі та повазі одне до одного.

Відомі особистості, чий шлях розпочався з Монтессорі-педагогіки: Пітер Друкер, гуру менеджменту; Сергій Брін, засновник Google; Джиммі Вейлс,

⁵¹ Григор'єва Н. А. Проблема війни і миру у філософії та педагогічній практиці М. Монтессорі. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2024. № 1. С. 125–134. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1\(35\)-125-133](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1(35)-125-133).

⁵² Remiddi M. Maria Montessori: a vision of mankind transformed. *The UNESCO Courier*. 1964. Nr 4. P. 16–20. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000061494> (дата звернення: 17.04.2024).

засновник Wikipedia; Джордж Клуні, актор, який отримав премію Американської кіноакадемії; Кетрин Грехем, власниця і редактор Washington Post; Габріель Гарсія Маркес, лауреат Нобелівської премії в літературі; принц Вільям и принц Гаррі, члени англійської королівської родини; Мелісса і Сара Джилберт, акторки та ін.⁵³

Спадщина Монтессорі: живий метод для сучасного світу. Марія Монтессорі вірила, що кожна дитина – це творець власного майбутнього, а отже, і майбутнього своєї країни. Сьогодні завдяки її ідеям українські діти не лише долають випробування війни, а й зміцнюють свою любов до рідної землі, глибоку національну свідомість і прагнення відбудовувати свою країну. Метод Монтессорі, заснований на свободі, відповідальності та самопізнанні, дає змогу виховати сильних, сміливих і патріотичних громадян. В українських школах, адаптованих до нових реалій, ця система сприяє утвердженню національної гідності, поваги до своєї історії та культури, а головне – усвідомленню своєї ролі у відродженні України. Сьогодні монтессорі-педагоги в Україні допомагають дітям і навчатися, і не втрачати віри в перемогу, виховують покоління, яке буде розбудовувати сильну, незалежну, демократичну Україну. Адже боротьба відбувається не тільки на фронті, а й у серцях тих, хто зростає з любов'ю до своєї Батьківщини та готовий творити її майбутнє. Навесні 2022 р. команда однодумців – монтессорі-педагогів, терапевтів, психологів, власників шкіл та місцевих виробників – як відповідь на виклики повномасштабної війни в Україні з метою підтримки та розвитку української монтессорі-спільноти сформували громадське об'єднання «Монтессорі ЮА»⁵⁴. Місія об'єднання – допомогти розкрити потенціал кожної людини та кожної родини через метод Монтессорі.

Сьогодні методика Монтессорі поширена в усьому світі – її використовують у дитячих садках, школах, освітніх центрах. Її підхід залишається актуальним, адже сучасне суспільство потребує не просто виконавців, а людей, які вміють самостійно мислити, приймати рішення та бути відповідальними за власне життя. Основні принципи її системи – індивідуальність, свобода та повага до дитини – підмурівки для багатьох сучасних педагогічних технологій. Марія Монтессорі довела світові, що повноцінна освіта – це не лише процес пізнання, а й пробудження Людини, яка дрімає у кожній дитині.

С. В. Лапаєнко,
старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства
та біографістики ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

⁵³ Марія Монтессорі – видатний педагог-гуманіст XX століття : (до 150 річчя від дня народж.) : буклет / ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», бібліотека. Слов'янськ, 2020. 12 с. URL: https://lib.ddpu.edu.ua/images/bo/bo3_.pdf (дата звернення: 02.04.2025).

⁵⁴ Монтессорі UA : вебсайт. URL: <https://montessoriuua.com/ua/montessori-ua/> (дата звернення: 15.04.2025).

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ МАРІЇ МОНТЕССОРІ

31 серпня 1870 р. – народилася Марія Текла Артемісія Монтессорі у містечку К'яравалле, провінція Анкона, королівство Італія.

1875 – 1884 рр. – навчання у початковій школі Ріо-Понте в Римі.

1884 – 1886 рр. – навчання у Королівській технічній школі імені Мікеланджело Буонарроті (нині Королівський технічний інститут імені Леонардо да Вінчі). В цьому навчальному закладі Марія Монтессорі вивчала італійську мову, арифметику, алгебру, геометрію, бухгалтерський облік, історію, географію та природничі науки.

1886 – 1890 рр. – у Королівському технічному інституті імені Мікеланджело Буонарроті (нині Королівський технічний інститут імені Леонардо да Вінчі) здобувала фах інженера. Марія Монтессорі вивчала математику, фізику, декоративне та геометричне малювання, зоологію, ботаніку, хімію, історію, географію, дві іноземні мови.

1890 р. – отримала диплом про закінчення фізико-математичного факультету Королівського технічного інституту імені Мікеланджело Буонарроті (нині Королівський технічний інститут імені Леонардо да Вінчі), однак далі вирішила вивчати медицину.

1890 р. – вступила до Римського університету на факультет природничих наук та отримала диплом di Licenza, склавши іспити з ботаніки, зоології, експериментальної фізики, гістології, анатомії, загальної та органічної хімії. Цей ступінь, разом з додатковим вивченням латинської та італійської мов дозволив Марії Монтессорі продовжити навчання на медичному факультеті.

1892 – 1896 рр. – навчання на медичному факультеті Римського університету, вивчення педіатрії, психіатрії, хірургії тощо.

1896 р. – отримала диплом доктора терапії, хірургії, нейропсихіатрії та розпочала медичну практику. Марія Монтессорі стала однією з перших жінок зі ступенем доктора медицини у Римському університеті.

1896 р. – розпочала роботу як лікар-асистент у психіатричній клініці при Римському університеті.

1896 р. – представляла Італію на Міжнародному жіночому конгресі в Берліні, виголосила промову про права, рівну оплату та гідні умови праці для жінок.

1896 – 1901 рр. – працювала з дітьми з особливими потребами, вивчала праці французьких учених Ж. Б. Г. Ітара та Едуарда Сегена, здійснювала власні дослідження методик навчання, реабілітації та адаптації таких дітей.

1898 р. – виступ на педагогічному конгресі в Турині та представлення громадськості своїх перших досліджень щодо роботи з дітьми з особливими потребами. Марія Монтессорі закликала громадськість до створення спеціальних закладів та класів для особливих дітей та відповідної підготовки викладачів таких закладів.

1899 р. – призначена радником Національної ліги захисту дітей з особливими потребами; читає лекції з гігієни та антропології в жіночому педагогічному коледжі в Римі.

1900 р. – призначена директором Ортофренічної школи (*Scuola Magistrale Ortofrenica*) – спеціалізованого закладу для підготовки фахівців для навчання дітей з особливими потребами з спеціальною лабораторією. Перший набір включав 64 вчителів, які вивчали психологію, анатомію та фізіологію нервової системи, антропологічні вимірювання, причини та особливості психічних вад, спеціальні методики навчання. Упродовж двох років роботи з дітьми модельного класу в цій школі М. Монтессорі розробила методи та матеріали, які згодом адаптувала для використання в роботі зі здоровими дітьми. Їй вдалося настільки розвинути здібності та навички деяких вихованців свого класу, що вони склали державні іспити на рівні зі здоровими однолітками.

1902 р. – здобуває другу освіту в Римському університеті, студіює теоретичну та моральну філософію, філософію освіти, експериментальну психологію, та антропологію. Відвідує початкові школи Риму для здійснення антропологічних досліджень.

1904 р. – отримала кваліфікацію викладача антропології. Призначена викладачем антропології та біології педагогічної школи при Римському університеті. Продовжує клінічні спостереження за учнями початкових шкіл Риму, займається освітньою програмою для дитячих садків.

6 січня 1907 р. – відкрито перший «Будинок дітей» (*Casa dei Bambini*) – освітній заклад, який працював за методикою Марії Монтессорі. Вихованці – 50 дітей від 3 до 7 років, батьки яких були неписьменними робітниками фабрик та заводів.

1908 р. – відкрито Монтессорі-заклад у Мілані.

1908 – 1909 рр. – заклади, що працюють за методикою Марії Монтессорі відкриваються у різних регіонах Італії.

1909 р. – Марія Монтессорі провела перший навчальний курс підготовки педагогічних кадрів за своїм методом для понад 100 студентів у Чітта-ді-Кастелло (Італія).

1909 р. – опубліковано працю М. Монтессорі «Метод наукової педагогіки, застосований до виховання дітей у дитячих будинках».

1910 р. – опубліковано другу працю М. Монтессорі «Педагогічна антропологія».

1911 р. – звільняється з посади викладача Римського університету, залишає медичну практику, повністю зосереджується на освітній діяльності. Метод Монтессорі впроваджується в школах Італії, Швейцарії, Аргентини, Великої Британії. Відкрито модельні школи Монтессорі у Бостоні, Нью Йорку, Парижі.

1912 р. – надрукована англomовна версія праці Марії Монтессорі «Метод наукової педагогіки, застосований до виховання дітей у дитячих будинках».

1913 р. – керує першим міжнародним навчальним курсом підготовки Монтессорі-фахівців у Римі для студентів з Італії, інших країн Європи, Австралії, Південної Африки, Китаю, Індії, Філіппін США та Канади. Заснована освітня Монтессорі-асоціація у США. Перша подорож Марії Монтессорі до США з тритижневим лекційним курсом.

1914 р. – проводить другий міжнародний навчальний курс підготовки Монтессорі-фахівців у Римі; у Нью Йорку опубліковано третю книгу Марії Монтессорі «Власний посібник доктора Монтессорі».

1915 р. – друга подорож Марії Монтессорі до США у супроводі сина Маріо. Звертається до Міжнародного союзу дитячих садків та Національної асоціації освіти (NEA). Проводить третій міжнародний навчальний курс.

1915 р. – участь Марії Монтессорі у міжнародній виставці Panama–Pacific (Панама-Тихоокеанський регіон); представила свою роботу з учнями у спеціально облаштованому скляному павільйоні.

1915 р. – у Нью Йорку опубліковані лекції Марії Монтессорі, прочитані у Національній асоціації освіти США (NEA), «Моя система освіти», «Мати і дитина», «Організація інтелектуальної освіти в школі», «Освіта та зв'язок з уявою маленької дитини».

1916 р. – повертається до Європи, оселяється в Барселоні (Іспанія), де мешкатиме до 1936 р. В Барселоні, за підтримки уряду Каталонії, створено школу Монтессорі, дитячу каплицю, спеціальний науково-дослідний інститут та інститут для підготовки педагогічних кадрів (*Laboratori i Seminari de Pedagogia*).

1916 р. – на базі науково-дослідного інституту (*Laboratori i Seminari de Pedagogia*) в Барселоні проведено четвертий міжнародний навчальний курс для викладачів. У межах курсу презентовано матеріали та методики, розроблені Марією Монтессорі упродовж 5-ти попередніх років для навчання дітей 6–12 років із таких навчальних предметів як: граматики, арифметика, геометрія.

1916 р. – опубліковано працю Марії Монтессорі «Самоосвіта в початковій школі».

1917 р. – праця Марії Монтессорі «Самоосвіта в початковій школі» опублікована англійською мовою в Нью Йорку та Лондоні під назвою «Передовий Монтессорі-метод».

1917 р. – читає лекції у Голландському педагогічному товаристві в Амстердамі.

1919 р. – перша подорож Марії Монтессорі до Великої Британії, проведено міжнародний навчальний курс у Лондоні (50 годин лекцій, 50 годин методики викладання з використанням монтессорі-матеріалів, 50 годин спостереження за Монтессорі-класами). До 1939 р. навчальні курси в Англії педагогиня проводила кожні два роки.

1920 р. – читає серію лекцій в Амстердамському університеті.

1922 р. – на запрошення уряду Б. Муссоліні повертається до Італії, щоб прочитати курс лекцій, згодом її призначають державним інспектором шкіл Італії.

1923 р. – перший візит Марії Монтессорі до Відня (Австрія).

1924 р. – проводить чотиримісячний навчальний курс у Амстердамі (Нідерланди).

1924 р. – зустріч з Б. Муссоліні, який висловив офіційну підтримку монтессорі-освіти в межах національної державної програми.

1924 р. – засновано Національну оперу Монтессорі (Opera Nazionale Montessori) – заклад для збереження та поширення світогляду, методики й творчого доробку Марії Монтессорі з центрами в Римі та Неаполі.

1924 р. – новий уряд Іспанії закрив школу Монтессорі в Барселоні, педагогіка Марії Монтессорі в Іспанії занепала.

1925 р. – навчальний курс у Лондоні, який закінчує і син Марії Монтессорі Маріо, отримавши диплом Монтессорі-вчителя.

1926 р. – Марія Монтессорі відвідує Аргентину. Виступає з промовою «Освіта та мир» у Лізі Націй в Женеві.

1927 р. – Марія Монтессорі представлена при англійському королівському дворі, вперше відвідує школи в Ірландії.

1927 р. – Б. Муссоліні заснував педагогічний коледж Монтессорі у Римі для підготовки вчителів. Уряд Італії надає всебічну підтримку діяльності Монтессорі-установ в країні.

1929 р. – в Римі побудовано Монтессорі-педагогічний центр із зразковою Монтессорі-школою.

1929 р. – Марія Монтессорі з сином Маріо заснували Міжнародну Асоціацію Монтессорі (АМІ) зі штаб-квартирою в Берліні (від 1935 р. в Амстердамі) для нагляду за діяльністю Монтессорі-шкіл та товариств у всьому світі та контролю за підготовкою викладачів. Перший міжнародний Монтессорі-конгрес та П'ята конференція Товариства нової освіти в Ельсінорі (Данія).

1930 р. – початок конфлікту між фашистським італійським урядом та Марією Монтессорі через різницю у баченні державної ідеології та серії лекцій, присвячених проблематиці збереження миру й поширення освіти.

1931 р. – Марія Монтессорі проводить міжнародні навчальні курси в Римі та Амстердамі; читає лекції у Берлінському університеті.

1932 р. – виступ «Мир і освіта» на Другому Міжнародному Монтессорі-конгресі в Ніцці (Франція) та в Міжнародному клубі миру в Женеві (Швейцарія). Ця лекція опублікована Міжнародним бюро освіти (Женева, Швейцарія).

1932 р. – за Марією Монтессорі та її сином Маріо встановлено політичний нагляд.

1932 – 1939 рр. – виступи з серією промов, присвячених проблемам збереження миру, на міжнародних конференціях у Брюсселі, Женеві, Копенгагені, Утрехті. Пізніше були опубліковані у праці «Освіта і мир».

1933 р. – Третій Міжнародний Монтессорі-конгрес в Амстердамі; навчальні курси в Лондоні, Дубліні, Барселоні; закриття Монтессорі-шкіл та ліквідація Монтессорі руху в Німеччині після приходу до влади нацистів.

1933 р. – Марія Монтессорі звільнена з Національної опери Монтессорі (Opera Nazionale Montessori).

1934 р. – Четвертий Міжнародний Монтессорі-конгрес у Римі. Внаслідок конфлікту з фашистським урядом Італії в країні закриті всі Монтессорі-школи. Марія Монтессорі залишає Італію. У Барселоні опубліковані її праці «Психоарифметика» та «Психогіометрія».

1936 р. – переїзд Марії Монтессорі з Барселони до Англії. П'ятий Міжнародний Монтессорі конгрес в Оксфорді (Англія). Переїзд до м. Ларен (поблизу Амстердама), де створено навчальний центр та школу, в якій М. Монтессорі продовжила свою роботу з розробки нових матеріалів та вдосконалення власної освітньої методики.

1937 р. – виступ Марії Монтессорі на Шостому Міжнародному Монтессорі-конгресі в Копенгагені (Данія) з промовою про освіту дітей як ключ до реформування суспільства та «науку про мир».

1938 р. – запрошення до Індії для проведення навчального курсу; промова в Сорбонні (Париж) з черговим закликом до збереження миру; Шостий Міжнародний Монтессорі-конгрес у Едінбурзі (Шотландія).

1939 р. – подорож до Індії для проведення трьохмісячного навчального курсу на запрошення Теософського товариства, яке використовує метод Монтессорі для успішної боротьби з неписьменністю.

1940 р. – після вступу Італії у Другу світову війну Маріо Монессорі інтерновано з Індії Британським колоніальним урядом як представника держави-агресора. Марію Монтессорі ув'язнено в комплексі Теософського товариства. У серпні Маріо Монтессорі звільнено з нагоди 70-річчя матері та через прихильність до неї віце-короля Індії.

1940 – 1946 рр. – перебування Марії Монтессорі в Індії (переважно в Мадрасі та Кадайканалі), оскільки їй заборонено виїжджати з країни до закінчення Другої світової війни, однак дозволено подорожувати для проведення лекцій та освітніх курсів. Перебуваючи в Індії, М. Монтессорі звернулася до вивчення раннього дитинства, спостерігаючи за дітьми та підлітками; здійснила подальший розвиток плану космічної освіти для початкових класів у співпраці з сином.

1941 – 1942 рр. – в Індії опубліковані праці Марії Монтессорі «Дитина» (1941) та «Реконструкція в освіті» (1942).

1944 р. – Марія Монтессорі відвідує острів Цейлон (Шрі-Ланку).

1945 р. – участь у першій Всеіндійській Монтессорі-конференції в Джайпурі.

1946 р. – Марія Монтессорі повертається до Європи та оселяється в Амстердамі. Проводить навчальний курс у Лондоні. Візит до Шотландії. В Індії опубліковано працю педагогині «Освіта для нового світу».

1947 р. – разом з сином заснувала Монтессорі-центр у Лондоні; повернення до Італії та відновлення діяльності Національної опери Монтессорі (Opera Nazionale Montessori), Монтессорі-товариства «Помічники дитинства», відкриття освітніх Монтессорі-закладів в країні; подорож до Індії для проведення навчального курсу в м. Ад'ярі.

1948 р. – чергова подорож до Індії. Проведення навчальних курсів у Ахмедабаді, Ад'ярі, Пуні, лекцій у Бомбеї; відвідування м. Гваліор, відкриття зразкової школи для дітей до 12 років; відвідування навчального Монтессорі-центру та школи в м. Коломбо (Шрі-Ланка).

1948 р. – в Індії опубліковано праці Марії Монтессорі «Відкриття дитини» (Мадрас), «Навчання дитини» (Делі).

1948 р. – опубліковано працю Марії Монтессорі «Від дитинства до юності» французькою мовою.

1949 р. – відвідала Восьмий Міжнародний Монтессорі-конгрес у Сан-Ремо (Італія) та остаточно оселилася в Європі.

1949, 1950, 1951 рр. – номінована на Нобелівську премію миру.

1949 р. – нагороджена французьким орденом Почесного легіону, голландською нагородою «Офіцер ордена Оранж-Нассау»; здобула ступінь почесного доктора Амстердамського університету; вихід друком останньої великої праці Марії Монтессорі «Освіта людини» («Formazione dell'uomo»).

1950 р. – здійснює лекційний тур країнами Скандинавії (Норвегія, Швеція); виступає на Генеральній конференції ЮНЕСКО у Флоренції; разом з сином відвідує К'яравалле та провінцію Анкона (Італія); бере участь в Міжнародній конференції в Амстердамі на честь свого 80-річчя.

1951 р. – бере участь у заснуванні та розбудові Інституту освіти ЮНЕСКО; виголошує промову, присвячену правам дитини, на попередньому засіданні Ради керівників ЮНЕСКО у Вісбадені (Німеччина).

1951 р. – проводить останній навчальний курс в м. Інсбрук (Австрія); бере участь у Дев'ятому Міжнародному Монтессорі-конгресі у Лондоні.

6 травня 1952 р. – Марія Монтессорі померла у м. Нордвейк-ан-Зує (Нідерланди). Похована на місцевому католицькому кладовищі.

Використані джерела

1. Timeline of Maria Montessori's Life. *Montessori 150* : website / Association Montessori Internationale. Amsterdam, 2020. URL: <https://montessori150.org/maria-montessori/timeline-maria-montessoris-life> (дата звернення: 26.05.2024).

2. Марія Монтессорі. *Вікіпедія* : вільна енциклопедія. Дата оновлення: 03.06.2024. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Марія_Монтессорі#cite_note-68 (дата звернення 10.06.2024).

Розділ 1.

ПРАЦІ МАРІЇ МОНТЕССОРІ

1.1. ПРАЦІ, ОПУБЛІКОВАНІ В УКРАЇНІ

1.1.1. Окремі видання

1921

1. **Метод** наукової педагогіки та практика його в «Домах для дитини» / Марія Монтесорі ; з італ. мови пер. В. Щербаненко ; [передм. С. Ананьїна]. – Київ : Держвидав, 1921. – 156 с. : іл. – Текст доступний в інтернеті: https://montessoriuua.com/download/books/metodu_naykovoii_podgotovki_1921.pdf (дата звернення: 10.08.2024).

Зміст: Од видавництва / пед.-психол. секція. – С. 3 ; Передмова до українського видання / С. Ананьїн. – С. 5–6 ; Критичні uwagi. – С. 7–17 ; Історія методів. – С. 18–25 ; Промова з приводу відкриття «Дому дитини». – С. 25–31 ; Статут «Дому дитини». – С. 31 ; **розд.** : Загальна частина. – С. 32–49: Педагогічні методи в «Домах дитини». – С. 32 ; Частина антропологічна. – С. 32–35 ; Оточення. Шкільні меблі. – С. 35–37 ; Дисципліна при умові волі для дитини. – С. 37–41 ; Самостійність. – С. 41–43 ; Скасування нагород і кар в їх зовнішніх формах. – С. 43–44 ; Біологічне розуміння волі в педагогіці. – С. 44–45 ; Як вести лекцію. – С. 45–49 ; **розд.** : Спеціальна частина. – С. 50–143: Розклад годин в «Домах дитини». – С. 50–51 ; Вправи практичного життя. – С. 51–56 ; **в підрозд.**: Чистота. Лад. Витриманість. Бесіда. – С. 51–52 ; Харчування й дієта дитини. – С. 52–56 ; Виховання м'язів. – С. 57–61: Гімнастичні вправи. – С. 57–60 ; Вільна гімнастика. – С. 60 ; Виховальна гімнастика. – С. 60 ; Гімнастика дихання. – С. 61 ; Гімнастика губ, зубів та язика. – С. 61 ; Природа у вихованні. Сільськогосподарчі роботи. Плекання рослин і тварин. – С. 62–67 ; Ручна праця. Гончарство й будівельні роботи. – С. 67–68 ; Виховання почуттів. – С. 69–75 ; **в підрозд.**: Мета виховання – розвивати сили. – С. 69 ; Різниця реакції дефективних та нормальних дітей на дидактичний матеріал, складений з системи, або скали стимулів. – С. 70–71 ; Виховання почуттів має на меті розвинути чутливість до різних стимулів шляхом повторення вправ. – С. 71–75 ; Виховання почуттів. Вправи з дидактичним матеріалом. – С. 75–84: Виховання загальної чутливості: почуття дотику, температурне почуття, тиснення форми. – С. 75–77 ; Виховання та почуття форми. – С. 77–78 ; Виховання почуттів смаку й нюху. – С. 78 ; Виховання почуття зору: Зорове розрізнення розмірів за допомогою зору. – С. 78–80 ; Зорове відрізнєння форми в зв'язку з прийняттями зору, дотику й м'язів. – С. 80–82 ; Вправи з трьома групами карток. – С. 82–83 ; Зорове розрізнення кольорів: виховання хроматичного почуття. – С. 83–84 ; Вправи для розрізнення звуків. – С. 84–89 ; **в підрозд.**: Спроба розвитку слуху. – С. 87–88 ; Лекція тиші. – С. 88–

89 ; Загальні уваги щодо виховання почуттів. – С. 89–92 ; Виховання інтелекту. – С. 92–104 ; **в підрозд.:** Гра в сліпця. – С. 95–96 ; Виховання почуття зору й спостереження над оточенням. Назви предметів. – С. 96 ; Як користуватися з дидактичного матеріалу. – С. 96–99 ; Рисування. – С. 99–100 ; Іграшки Равіци, геометричні тіла та їх відбитки. – С. 100–102 ; Вправи для почуття кольорів. – С. 102–104 ; Метод навчання, читання та писання. Самостійний розвиток графічної мови. – С. 104–114 ; Опис методу й дидактичного матеріалу. – С. 114–129: 1-й період. Вправи розвитку м'язів, потрібних, щоб держати й орудувати приладдям до писання. Рисування як підготовчий ступінь до писання. – С. 114–115 ; 2-й період. Вправи для засвоєння графічних символів за допомогою зорової та м'язової пам'яті. Засвоєння потрібних для писання рухів за допомогою м'язової пам'яті. Дидактичний матеріал. – С. 115–118 ; 3-й період. Вправи в складанні слів. – С. 118–124 ; Читання. – С. 124–129 ; Мова дитини. – С. 129–133 ; Дефекти мови як наслідок неправильного виховання. – С. 134–135 ; Навчання нумерації та початки арифметики. – С. 135–140 ; **в підрозд.:** Графічні символи чисел. – С. 136 ; Вправи з числами. Асоціація графічного символу з кількістю. – С. 136 ; Ознайомлення з нулем. – С. 136–137 ; Вправи над згадуванням чисел. – С. 137–138 ; Додавання й віднімання від 1 до 20. Множення й ділення. – С. 138–139 ; Вправи з числами десятків. Нумерація від 10 й вище. – С. 140 ; Система вправ. – С. 140 ; Розклад і послідовність вправ і ознайомлення з дидактичним матеріалом. – С. 141–143 ; Загальний огляд нашої дисципліни. – С. 144–153 ; Висновки та враження. – С. 153–155.

2023

2. **Освіта і мир** / Марія Монтессорі ; пер. з англ. Ольга Проскура ; [передм. Александра Генні]. – Київ : 7БЦ, 2023. – 163 с.

Зміст: Передмова до українського видання / Александр Генні. – С. 6–8 ; Передмова до італійського видання / ред. італ. вид. – С. 9–12 ; Вступ. – С. 13–16 ; **Ч. 1** : Основи заради миру: Мир : промова в Міжнар. бюро освіти, 1932, Женева. – С. 18–42 ; Заради миру : промова перед Європ. конгр. за мир, 3 верес. 1936 р., Брюссель. – С. 43–47 ; Освіта заради миру : промова в Копенгагені, 22 трав. 1937 р. – С. 48–54 ; **Ч. 2** : Освіта заради миру, Шостий Міжнародний конгрес Монтессорі : промови, 1937, Копенгаген: Промова на відкритті конгресу. – С. 56–59 ; Чому освіта може впливати на сучасний світ? – С. 60–67 ; Друга лекція. – С. 68–74 ; Якою має бути освіта, щоб допомагати світові в сучасних умовах. – С. 75–81 ; Потреба у всесвітній згоді як моральній готовності кожної людини захищати все людство. – С. 82–87 ; П'ята лекція. – С. 88–93 ; Лекція на закритті конгресу. – С. 94–99 ; Мій метод. – С. 100–108 ; **Ч. 3** : Важливість освіти в досягненні миру : промови в Міжнар. шк. філософії, 28 груд. 1937 р., Амерсфорт: Перша лекція. – С. 110–117 ; Надприрода і єдина нація. – С. 118–126 ; Виховання особистості. – С. 127–141 ; **Ч. 4** : Звернення

до Всесвітнього товариства віросповідань: Освіта заради миру : промова перед Усесвіт. т-вом віросповідань, 28 лип. 1939 р., Лондон. – С. 144–149.

1.1.2. Твори у навчальних посібниках

1926

3. **Наукові** підвалини «Дитячого будинку» / М. Монтессорі // Хрестоматія сучасних педагогічних течій / Я. Мамонтов ; пер. М. Васильківського і Б. Щербаненка. – Харків, 1926. – С. 495–501. – Текст доступний в інтернеті: <https://library.vn.ua/e-library/katalog/mamontov-ya.-xrestomatiya-suchasnix-pedagogichnix-techij> (дата звернення: 16.02.2024).
4. **Соціальне** значіння «Дитячого будинку» : з промови на відкритті «Дитячого будинку» в кварталі Сан-Лоренцо / М. Монтессорі // Хрестоматія сучасних педагогічних течій / Я. Мамонтов ; пер. М. Васильківського і Б. Щербаненка. – Харків, 1926. – С. 487–495. – Текст доступний в інтернеті: <https://library.vn.ua/e-library/katalog/mamontov-ya.-xrestomatiya-suchasnix-pedagogichnix-techij> (дата звернення: 16.02.2024).
5. **Урок** у «Дитячому будинку» / М. Монтессорі // Хрестоматія сучасних педагогічних течій / Я. Мамонтов ; пер. М. Васильківського і Б. Щербаненка. – Харків, 1926. – С. 501–505. – Текст доступний в інтернеті: <https://library.vn.ua/e-library/katalog/mamontov-ya.-xrestomatiya-suchasnix-pedagogichnix-techij> (дата звернення: 16.02.2024).

1974

6. **Метод** наукової педагогіки, застосовуваний до дитячого виховання в «Будинках дитини» : [уривки з кн.] / Марія Монтессорі // Історія дошкільної педагогіки : хрестоматія : навч. посіб. для дошк. відділів пед. ін-тів та пед. училищ / упоряд. і авт. вступ. нарисів: З. Н. Борисова, В. З. Смаль. – Київ, 1974. – С. 89–104 : портр.

Зміст: Регламент «Будинку дитини» ; Орієнтовний розклад у «Будинку дитини» ; Вправи повсякденного життя ; Їжа. Харчування дитини ; Виховання почуттів ; Розумове виховання ; Дисципліна в «Будинку дитини».

Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 7.

1990

7. **Метод** наукової педагогіки, застосовуваний до дитячого виховання в «Будинках дитини» : [уривки з кн.] / Марія Монтессорі // Історія дошкільної педагогіки : хрестоматія : навч. посіб. для студентів пед. ін-тів / упоряд. і авт. вступ. матеріалів: З. Н. Борисова, В. З. Смаль. – 2-ге вид., допов. – Київ, 1990. – С. 106–121.

У 1-му вид.: № 6.

Зміст що й у 1-му вид.

1999

8. **Вправи** повсякденного життя / М. Монтессорі // Дошкільна лінгводидактика : хрестоматія : посіб. для студентів пед. закл. освіти : [у 2 ч.] / упоряд. А. М. Богуш. – Київ, 1999. – Ч. 1. – С. 64. – Друк. за вид.: Історія дошкільної педагогіки : хрестоматія / упоряд.: З. Н. Борисова, В. З. Смаль. Київ : Вища шк., 1990. С. 110.
9. **Розумове** виховання / М. Монтессорі // Дошкільна лінгводидактика : хрестоматія : посіб. для студентів пед. закл. освіти : [у 2 ч.] / упоряд. А. М. Богуш. – Київ, 1999. – Ч. 1. – С. 64–67. – Друк. за вид.: Історія дошкільної педагогіки : хрестоматія / упоряд.: З. Н. Борисова, В. З. Смаль. Київ : Вища шк., 1990. С. 115–118.

2004

10. **Метод** наукової педагогіки, застосовуваний до дитячого виховання в «Будинках дитини» : [урипки з кн.] / Марія Монтессорі // Історія зарубіжної педагогіки : тексти для вивч. курсу / Ніжин. держ. пед. ун-т ім. Миколи Гоголя ; уклад.: Белкіна Н. І., Коваленко Є. І., Яковець Н. І. – Ніжин, 2004. – С. 261–270. – Друк. за вид.: Історія дошкільної педагогіки : хрестоматія / упоряд.: З. Н. Борисова, В. З. Смаль. Київ : Вища шк., 1974. С. 89–102.

Зміст: Регламент «Будинку дитини» ; Орієнтовний розклад у «Будинку дитини» ; Вправи повсякденного життя ; Їжа. Харчування дитини ; Виховання почуттів ; Розумове виховання ; Дисципліна в «Будинку дитини».

2005

11. **Вправи** повсякденного життя / М. Монтессорі // Дошкільна лінгводидактика : хрестоматія : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / МОН України ; [упоряд. А. М. Богуш]. – Київ, 2005. – С. 122. – Друк. за вид.: Історія дошкільної педагогіки : хрестоматія / упоряд.: З. Н. Борисова, В. З. Смаль. Київ : Вища шк., 1990. С. 110.
12. **Розумове** виховання / М. Монтессорі // Дошкільна лінгводидактика : хрестоматія : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / МОН України ; [упоряд. А. М. Богуш]. – Київ, 2005. – С. 122–126. – Друк. за вид.: Історія дошкільної педагогіки : хрестоматія / упоряд.: З. Н. Борисова, В. З. Смаль. Київ : Вища шк., 1990. С. 115–118.

2006

13. **Всотуючий** розум : [урипки з кн.] / Марія Монтессорі ; пер. з англ. І. Дичківської // М. Монтессорі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; МОН України. – Київ, 2006. – С. 19–24, 286–294. – Друк. за вид.: Montessori M. The Absorbent Mind. Oxford : Clio press, 1989. Р. 13–17, 252–261.

Зміст: Роль дитини у перетворенні світу. – С. 19–24 ; Підготовка вчителя. – С. 286–294.

Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 21.

14. **Керівництво** до мого методу : [уришок із кн.]. Свобода / Марія Монтессорі // М. Монтессорі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; МОН України. – Київ, 2006. – С. 127–129.

Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 22.

15. **Метод** наукової педагогіки, застосовуваний до дитячого виховання в «Будинках дитини» : [уришки з кн.] / Марія Монтессорі // Історія зарубіжної педагогіки : хрестоматія : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / [уклад. і авт. вступ. ст.]: Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна ; [за заг. ред. Є. І. Коваленко] ; Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Київ, 2006. – С. 521–537. – Друк. за вид.: Історія дошкільної педагогіки : хрестоматія / упоряд.: З. Н. Борисова, В. З. Смаль. Київ : Вища шк., 1974. С. 89–102.

Зміст: Регламент «Будинку дитини» ; Орієнтовний розклад у «Будинку дитини» ; Вправи повсякденного життя ; Їжа. Харчування дитини ; Виховання почуттів ; Розумове виховання ; Дисципліна в «Будинку дитини».

16. **Метод** наукової педагогіки, застосовуваний до дитячого виховання в «Будинках дитини» : [уришки з кн.] / Марія Монтессорі // Хрестоматія з історії педагогіки / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка ; [упоряд. та авт. вступ. ст.: Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю. ; наук. ред. Мозговий І. П.]. – Суми, 2006. – Ч. 2 : Зарубіжна школа і педагогіка. – С. 397–412. – Друк. за вид.: Історія дошкільної педагогіки : хрестоматія / упоряд.: З. Н. Борисова, В. З. Смаль. Київ : Вища шк., 1990. С. 107–121.

Зміст: Регламент «Будинку дитини» ; Орієнтовний розклад у «Будинку дитини» ; Вправи повсякденного життя ; Їжа. Харчування дитини ; Виховання почуттів ; Розумове виховання ; Дисципліна в «Будинку дитини».

17. **Освіта** для нового світу : [уришки з кн.] / Марія Монтессорі ; пер. з англ. І. Дичківської // М. Монтессорі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; МОН України. – Київ, 2006. – С. 210–212, 275–278. – Друк. за вид.: Montessori M. Education for a New World. Oxford : Clio press, 1989. Р. 34–37, 67–70.

Зміст: Періоди і природа «всотуючого розуму». – С. 210–212 ; Яким повинен бути Монтессорі-вчитель. – С. 275–278.

Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 23.

18. **Про принципи** моєї школи / Марія Монтессорі // М. Монтессорі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; МОН України. – Київ, 2006. – С. 25–30.

Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 24.

19. **Самовиховання** і самонавчання в початковій школі : [уривки з кн.] / Марія Монтессорі // М. Монтессорі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; МОН України. – Київ, 2006. – С. 130–134, 224–228, 279–285.

Зміст: Середовище. – С. 130–134 ; Погляд на сучасне виховання. – С. 224 ; Мій внесок у науку. – С. 224–225 ; Мислення. – С. 226–228 ; Підготовка вчительки. – С. 279–285.

Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 25.

2007

20. **Метод** наукової педагогіки, застосовуваний до дитячого виховання в «Будинках дитини» : [уривки з кн.] / Марія Монтессорі // Історія педагогіки : лекції та хрестоматія : [навч. посіб. / авт.-упоряд.: Е. І. Федорчук, В. В. Федорчук ; Кам'янець-Поділ. держ. ун-т]. – Кам'янець-Подільський, 2007. – С. 222–231.

Зміст: Виховання почуттів ; Розумове виховання ; Дисципліна в «Будинку дитини».

2009

21. **Всотуючий** розум : [уривки з кн.] / Марія Монтессорі ; пер. з англ. І. Дичківської // М. Монтессорі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; МОН України. – [2-ге вид.]. – Київ, 2009. – С. 19–24, 286–294. – Друк. за вид.: Montessori M. The Absorbent Mind. Oxford : Clío press, 1989. Р. 13–17, 252–261.

У 1-му вид.: № 13.

Зміст що й у 1-му вид.

22. **Керівництво** до мого методу : [уривок із кн.]. Свобода / Марія Монтессорі // М. Монтессорі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; МОН України. – [2-ге вид.]. – Київ, 2009. – С. 127–129.

У 1-му вид.: № 14.

23. **Освіта** для нового світу : [уривки з кн.] / Марія Монтессорі ; пер. з англ. І. Дичківської // М. Монтессорі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська,

Т. І. Поніманська ; МОН України. – [2-ге вид.]. – Київ, 2009. – С. 210–212, 275–278. – Друк. за вид.: Montessori M. Education for a New World. Oxford : Clio press, 1989. Р. 34–37, 67–70.

У 1-му вид.: № 17.

Зміст що й у 1-му вид.

24. **Про принципи** моєї школи / Марія Монтессорі // М. Монтессорі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; МОН України. – [2-ге вид.]. – Київ, 2009. – С. 25–30.

У 1-му вид.: № 18.

25. **Самовиховання** і самонавчання в початковій школі : [урибки з кн.] / Марія Монтессорі // М. Монтессорі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; МОН України. – [2-ге вид.]. – Київ, 2009. – С. 130–134, 224–228, 279–285.

У 1-му вид.: № 19.

Зміст що й у 1-му вид.

2010

26. **Соціальне** значіння «Дитячого будинку» : з промови на відкритті «Дитячого будинку» в кварталі Сан-Лоренцо / Марія Монтессорі // Історія соціального виховання (з давніх часів до середини ХХ століття) : хрестоматія / [упоряд.: О. С. Радул та ін. ; наук. ред. О. С. Радул]. – Кіровоград, 2010. – С. 317–324. – Друк. за вид.: Мамонтов Я. Хрестоматія сучасних педагогічних течій. Харків : Держвидав України, 1926. С. 487–495.

2023

27. **Метод** наукової педагогіки, застосовуваний до дитячого виховання в Будинках дитини : [урибки з кн.] / Монтессорі Марія // Педагогіка Марії Монтессорі: минуле і сучасність : навч. посіб. / Радул О. С. [та ін. ; за заг. ред. О. С. Радул]. – Кропивницький, 2023. – С. 115–225 : іл. – Текст доступний в інтернеті: <http://dspace.cuspu.edu.ua/jspui/handle/123456789/4980> (дата звернення: 31.01.2024).

Зміст: Промова на відкритті Будинку дитини ; Регламент «Будинку дитини» ; Загальна частина: Педагогічні методи, застосовувані в «Будинках дитини» ; Частина антропологічна ; Навколишнє середовище. Класні меблі ; Самостійність ; Скасування нагород і покарань ; Біологічні поняття свободи в педагогіці ; Як вести урок ; Спеціальний розділ: Орієнтовний розклад у «Будинку дитини» ; Вправи повсякденного життя ; Їжа. Харчування дитини ; Виховання м'язів ; Вільна гімнастика ; Освітня гімнастика ; Гімнастика дихання ; Гімнастика губ, зубів і язика ; Природа у

вихованні ; Ручна праця ; Виховання почуттів ; Мета виховання – розвивати сили ; Виховання чуттів та ілюстрація дидактичного матеріалу: Виховання загальної чутливості: тактильне, термічне, баричне і стереогностичне чуття ; Виховання стереогностичного чуття ; Виховання чуття смаку і нюху ; Виховання чуття зору ; Вправи у розпізнаванні звуків ; Розумове виховання ; Малювання ; Прийоми навчання читанню і письму ; Опис методу і дидактичного матеріалу ; Навчання нумерації та вступ до арифметики ; Порядок і поступовість у використанні матеріалу та у вправах ; Дисципліна в «Будинку дитини».

1.1.3. Публікації на сторінках часописів

1996

28. **Спадщину** Марії Монтессорі – сучасним дошкільним закладам : [фрагм. з кн. «Метод дошкільної педагогіки, застосовуваний до дитячого виховання у будинках дитини» / Марія Монтессорі] ; упоряд.: Зоя Борисова, Рима Семерникова // Дошк. виховання. – 1996. – № 5. – С. 14–15. – *Зміст:* Передмова укладачів ; Регламент будинку дитини ; Педагогічні методи, застосовувані у будинках дитини ; № 6. – С. 14–15. – Продовж. під назвою: Систему Марії Монтессорі – сучасним дошкільним закладам. – *Зміст:* Метод виховання, в основі якого лежить свобода ; Самостійність ; Скасування винагород та покарань ; Біологічне поняття свободи у педагогіці ; № 8. – С. 12–13. – *Зміст:* Як вести урок ; № 10. – С. 6–7. – Продовж. під назвою: Система Марії Монтессорі – сучасним дошкільним закладам. – *Зміст:* Вимоги до організації життя дітей у будинках дитини.

1998

29. **Мета** – самовиховання : дидакт. матеріал Марії Монтессорі і сенсор. розвиток дитини : [фрагм. з кн. «Метод дошкільної педагогіки, застосовуваний до дитячого виховання у будинках дитини» / Марія Монтессорі] ; упоряд.: Зоя Борисова, Рима Семерникова // Дошк. виховання. – 1998. – № 10. – С. 20–21 : іл.

2002

30. ***Керівництво** до мого методу / М. Монтессорі // Дит. садок. – 2002. – Верес. (№ 34). – С. 1–24.

2004

31. **Всотуючий** розум / М. Монтессорі ; пер. з англ. І. Дичківської // Дит. садок. – 2004. – Черв. (№ 22). – С. 22–23.

2013

32. **Метод** наукової педагогіки : [уризки з кн. (Київ, 1921)] / Марія Монтесорі // Пед. думка. – 2013. – № 2. – С. 44–62 ; № 3. – С. 61–72 ; № 4. – С. 67–76.
Зміст: № 2: Коментар до публікації книги Марії Монтессорі / Наталя Тодчук. – С. 44 ; Од видавництва / пед.-психол. секція. – С. 45 ; Передмова

до українського видання / С. Ананьїн. – С. 45–46 ; Критичні уваги. – С. 46–56 ; Історія методів. – С. 56–62 ; **№ 3**: Промова з приводу відкриття «Дому дитини». – С. 61–69 ; Статут «Дому дитини». – С. 69 ; Загальна частина: Педагогічні методи в «Домах дитини». – С. 69 ; Частина антропологічна. – С. 70–72 ; **№ 4**: Оточення. Шкільні меблі. – С. 67–68 ; Дисципліна при умові волі для дитини. – С. 68–71 ; Самостійність. – С. 71–72 ; Скасування нагород і кар в їх зовнішніх формах. – С. 72–73 ; Біологічне розуміння волі в педагогіці. – С. 73–74 ; Як вести лекцію. – С. 74–76.

2014

33. **Виховуйте** заради миру : [виступ на конф., 1937 р., Копенгаген / Марія Монтессорі ; пер. з італ. Д. А. Шміло] // Пед. майстерня. – 2014. – № 11. – С. 33–35 : фот. ; Позашк. освіта. – 2014. – № 11. – С. 2–4 : фот.

2016

34. **19 заповідей** Марії Монтессорі : [за матеріалами сайту segodnya.ua] // Школа. – 2016. – № 10. – С. 84–85 : портр.

2019

35. **Заповіді** Марії Монтессорі для батьків : [афоризми / М. Монтессорі] // Вихов. робота в шк. – 2019. – № 11. – С. 31.

1.2. ПРАЦІ, ОПУБЛІКОВАНІ В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

1909

36. **Corso di Pedagogia scientifica** : appunti e note sulle lezioni / Maria Montessori. – Firenze : Città di Castello, 1909. – 68 p. : foto. – (Biblioteca della “Nova Juventus” ; no 5). – Текст італ. – Текст доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/corso/> (дата звернення: 30.11.2024).

Переклад назви: Курс наукової педагогіки : конспекти та нотатки занять.

1912

37. **The Montessori method** : scientific pedagogy as applied to child education in “The Children’s Houses” with additions and revisions by the author / Maria Montessori ; transl. from the ital. by Anne E. George ; with an introd. by Henry W. Holmes. – New York : Frederick A. Stokes, 1912. – XLII, 377 p. : with 32 ill. from phot. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <https://archive.org/details/cu31924032538500/mode/2up?ref=ol&view=theater> (дата звернення: 24.01.2024).

Переклад назви: Метод Монтессорі : наукова педагогіка, застосовувана до освіти дітей у «Будинках дитини», з доповненнями та виправленнями авторки.

Те саме. – 2-ге вид. – Текст доступний в інтернеті: <https://archive.org/details/montessorimethod00montuoft/mode/2up>.

Те саме. – 7-ме вид. – Текст доступний в інтернеті:
<https://archive.org/details/montessorimethod0000mari/mode/2up>.

1913

38. **Domy** dziecięce (Le Case dei bambini) : metoda pedagogiki naukowej, stosowana w wychowaniu najmłodszych dzieci : z wyd. ogłoszonego przez Inst. J. J. Rousseau / Marja Montessori. – Warszawa : nakład Henryka Lindenfelda, 1913. – 255 s. : il. – Текст пол. – Текст доступний в інтернеті: <https://pbc.gda.pl/dlibra/publication/123128/edition/112626?language=pl> (дата звернення: 21.10.2024).

Переклад назви: Дитячі будинки (Le Case dei bambini) : метод наукової педагогіки у вихованні дітей молодшого віку.

39. **Pedagogical** anthropology / Maria Montessori ; transl. from the ital. by Frederick Taber Cooper. – New York : Frederick A. Stokes, 1913. – XI, 508 p. : with 163 ill. and diagr. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/pnoqv> (дата звернення: 20.01.2024).

Переклад назви: Педагогічна антропологія.

40. **Selbsttätige** Erziehung im frühen Kindesalter : nach den Grundsätzen der wissenschaftlichen Pädagogik methodisch dargelegt / Maria Montessori. – Stuttgart : J. Hoffmann, [1913]. – VIII, 347 S. : mit 22 Abb. – Текст нім.

Переклад назви: Виховання самостійності в ранньому дитинстві : методичні рекомендації на основі принципів наукової педагогіки.

1914

41. **Dr. Montessori's** Own Handbook / Maria Montessori. – New York : Frederick A. Stokes, 1914. – XII, 121 p. : with 43 ill. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qtlhl> (дата звернення: 24.01.2024).

Переклад назви: Власний довідник д-ра Монтессорі.

1915

42. **My System** of Education : a Lecture by Dr. Montessori delivered before the National Education Association in Aug., 1915, and repr. from the Journal of the Association, 1915 / Maria Montessori. – New York : The House of Childhood, 1915. – [22] p. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qtmvq> (дата звернення: 17.02.2024).

Переклад назви: Моя система освіти : лекція докторки Монтессорі, прочитана перед Національною асоціацією освіти в серпні 1915 р. та передрукована з Журналу Асоціації, 1915.

43. **The Mother** and The Child : a Lecture by Dr. Montessori delivered before the National Education Association in Aug., 1915, and repr. from the Journal of the Association, 1915 / Maria Montessori. – New York : The House of Childhood,

1915. – [22] р. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qtmfj> (дата звернення: 11.02.2024).

Переклад назви: Мати та дитина : лекція докторки Монтессорі, прочитана перед Національною асоціацією освіти в серпні 1915 р. та передрукована з Журналу Асоціації, 1915.

1916

44. **L'autoeducazione** nella scuole elementari / Maria Montessori. – Roma : E. Loescher & C. P. Maglione & C. Strini, 1916. – XXIII, 579 p. : con fig. e tavole ill. – Текст італ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qtpsx> (дата звернення: 17.02.2024).

Переклад назви: Самоосвіта в початковій школі.

1917

45. **The advanced** Montessori method : scientific pedagogy as applied to the education of children from seven to eleven years. [Vol.] 1. Spontaneous activity in education / Maria Montessori ; transl. from the ital. by Florence Simmonds and Lily Hutchinson. – London : William Heinemann, 1917. – 357 p. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/smdmx> (дата звернення: 15.02.2024).

Переклад назви: Передовий метод Монтессорі : наукова педагогіка, застосовувана до освіти дітей від семи до одинадцяти років. [Т.] 1. Спонтанна діяльність в освіті.

46. **The advanced** Montessori method. Spontaneous activity in education / Maria Montessori ; transl. from the ital. by Florence Simmonds. – New York : Frederick A. Stokes, 1917. – XI, 355 p. : ill. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qzyrt> (дата звернення: 15.02.2024).

Переклад назви: Передовий метод Монтессорі. Спонтанна діяльність в освіті.

47. **The advanced** Montessori method. The Montessori Elementary Material / Maria Montessori ; transl. from the ital. by Arthur Livingston. – New York : Frederick A. Stokes, 1917. – XVIII, 464 p. : ill. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <https://www.gutenberg.org/ebooks/42869> (дата звернення: 20.01.2024).

Переклад назви: Передовий метод Монтессорі. Елементарний Монтессорі-матеріал.

1918

48. **The advanced** Montessori method : scientific pedagogy as applied to the education of children from seven to eleven years. [Vol.] 2. Montessori Elementary Material / Maria Montessori ; transl. from the ital. by Arthur Livingston. – London : William Heinemann, 1918. – XVIII, 455 p.: ill. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qvhlw> (дата звернення: 15.02.2024).

Переклад назви: Передовий метод Монтессорі : наукова педагогіка, застосовувана до освіти дітей від семи до одинадцяти років. [Т.] 2. Елементарний Монтессорі-матеріал.

1920

49. **Dr. Montessori's Own Handbook** / Maria Montessori. – London : William Heinemann, 1920. – VIII, 136 p. : portr., ill. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <https://archive.org/details/drmonessorisown0000mari/page/n7/mode/2up> (дата звернення: 15.02.2024).

Переклад назви: Власний довідник д-ра Монтессорі.

1921

50. **Manuale di Pedagogia Scientifica** : trad. dall'ingl. / Maria Montessori ; con Pref. di Arturo Labriola. – Napoli : Alberto Morano, 1921. – 139, [8] p. : ill. – Текст. італ. – Текст доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/manuale/> (дата звернення: 18.11.2024).

Переклад назви: Посібник з наукової педагогіки.

1926

51. **Note sul metodo Montessori** : applicazione, diffusione, immagine e vita infantile : Corso Magistrale Montessori, febr. – ag. 1926 / [a cura del Comitato di Milano dell'ONM]. – Milano ; Roma : Bestetti e Tumminelli, [1926]. – 51 p. : ill. – Текст. італ. – Текст доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/note/> (дата звернення: 18.11.2024).

Переклад назви: Нотатки про метод Монтессорі : застосування, поширення, образ та життя дитини : магістерський курс Монтессорі, лютий – серпень 1926 р.

Із змісту: [Il 6 gennaio 1907 fu aperta...] / Maria Montessori. – P. 5–7 ; L'ambiente / Maria Montessori. – P. 13–20 ; [Che dovrei dire per rispondere... / Maria Montessori]. – P. 43–48 ; [Miei carissimi allievi ed amici... / Maria Montessori]. – P. 50–51.

1936

52. **La Santa Misa Viva** por los niños / Maria Montessori. – Barcelona : Editorial Aralvce, 1936. – 140, [3] p. : con 75 grab. – Текст ісп. – Текст доступний в інтернеті: <https://ia601809.us.archive.org/3/items/montessori-la-santa-misa-viva-por-los-ninos/MontessoriLaSantaMisavividaporlosninos.pdf> (дата звернення: 20.02.2024).

Переклад назви: Свята меса, яку проживають діти.

53. **The secret of childhood** / Maria Montessori ; transl. and ed. Barbara Barclay Carter. – Bombay ; Calcutta : Orient Longmans, 1936. – VI, 282 p. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qvivf> (дата звернення: 18.02.2024).

Переклад назви: Таємниця дитинства.

Те саме. – 6-те вид.: № 60.

54. **Myśli** przewodnie mojej metody / M. Montessori // Wychowanie Przedszkolne. – 1936. – R. 12, nr 5. – S. 137–143. – Текст пол. – Текст статті
доступний в інтернеті: <https://bcul.lib.uni.lodz.pl/dlibra/publication/50743/edition/44145/content?ref=main> (дата звернення: 21.10.2024).

Переклад назви статті: Провідні думки мого методу.

1941

55. **The child** / Maria Montessori. – Adyar : The Theosophical Publ. House, 1941. – 53 p. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qwcpg> (дата звернення: 20.12.2023).

Переклад назви: Дитина.

1946

56. **Education** for a New World / Maria Montessori. – Adyar : Kalakshetra, 1946. – 107 p. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qwcrm> (дата звернення: 17.02.2024).

Переклад назви: Освіта для нового світу.

1948

57. **The Discovery** of the Child / Maria Montessori ; transl. [from the ital.] by Mary A. Johnstone. – Rev. and enl. ed. of “The Montessori Method”. – Adyar : Kalakshetra, 1948. – VII, II, 507 p. : ill. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qzyxo> (дата звернення: 17.02.2024).

Переклад назви: Відкриття дитини.

58. **Child training** : Twelve Talks Broadcast from the Madras Station of All India Radio, June 1–12, 1948 / Maria Montessori ; iss. on behalf of All India Radio by The Publ. Division Ministry of Information and Broadcasting Government of India. – Delhi : All India Radio, 1948. – [39] p. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qwcqb> (дата звернення: 20.12.2023).

Переклад назви: Навчання дитини : трансляція 12 розмов зі станції «Всеіндійське радіо» в Мадрасі, 1–12 червня 1948 р.

1949

59. **The Absorbent** Mind / Maria Montessori. – Adyar : The Theosophical Publ. House, 1949. – VIII, 421, [2] p. : ill. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qvoxq> (дата звернення: 17.02.2024).

Переклад назви: Поглинаючий розум.

1951

60. **The secret** of childhood / Maria Montessori ; transl. and ed. Barbara Barclay Carter. – [6th ed.]. – Bombay ; Calcutta : Orient Longmans, 1951. –

VI, 285 р. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qwcqx> (дата звернення: 18.02.2024). – 1-ше вид.: № 53.

Переклад назви: Таємниця дитинства.

1952

61. **Il cittadino** dimenticato / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1952. – No 1. – Р. 3–6. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/9/> (дата звернення: 18.11.2024).

Переклад назви статті: Забутий громадянин.

1954

62. **I limiti** della scuola / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1954. – No 3. – Р. 1–2. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/12/> (дата звернення: 30.11.2024).

Переклад назви статті: Межі діяльності школи.

1955

63. **Il neonate** / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1955. – No 11. – Р. 3–4. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/16/> (дата звернення: 01.12.2024).

Переклад назви статті: Новонароджений.

64. **La pagina** bianca / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1955. – No 10. – Р. 3–4. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/17/> (дата звернення: 01.12.2024).

Переклад назви статті: Чиста сторінка.

65. **L'embrione** spirituale / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1955. – No 12. – Р. 3–4. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/15/> (дата звернення: 01.12.2024).

Переклад назви статті: Духовний зародок.

1956

66. “**Del mio** metodo in generale” / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1956. – No 3. – Р. 3–6. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/22/> (дата звернення: 01.12.2024).

Переклад назви статті: «Про мій метод загалом».

67. **Il bambino** in famiglia / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1956. – No 6/7. – Р. 3–10 : fot. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/20/> (дата звернення: 01.12.2024).

Переклад назви статті: Дитина в сім'ї.

68. **Il carattere** del bambino / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1956. – No 4. – P. 3–5. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/21/> (дата звернення: 01.12.2024).
Переклад назви статті: Характер дитини.
69. **L'adulto** e il bambino / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1956. – No 11. – P. 3, 6 : fot. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/18/> (дата звернення: 01.12.2024).
Переклад назви статті: Дорослий і дитина.
70. **La maestra** nuova / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1956. – No 8/9. – P. 4–5. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/24/> (дата звернення: 01.12.2024).
Переклад назви статті: Нова вчителька.
71. **L'ambiente** del bambino / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1956. – No 5. – P. 3–4. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/19/> (дата звернення: 01.12.2024).
Переклад назви статті: Навколишнє середовище дитини.
72. **L'educazione** nuova / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1956. – No 2. – P. 3–5 : fot. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/23/> (дата звернення: 01.12.2024).
Переклад назви статті: Нова освіта.
73. **Maestro** d'amore / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1956. – No 1. – P. 4–5 : fot. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/25/> (дата звернення: 01.12.2024).
Переклад назви статті: Учитель любові.

1957

74. **Il bambino** in famiglia / Maria Montessori. – [2a ed.]. – Milano : Garzanti, 1957. – 152, [3] p. – Текст італ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qwcmz> (дата звернення: 15.02.2024).
Переклад назви: Дитина в сім'ї.
75. **Dedicato** alle mamme : le due vite / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1957. – No 8/9. – P. 9–10 : fot. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/26/> (дата звернення: 04.12.2024).
Переклад назви: Матерям присвячується: два життя.
76. **“The Erdkinder”** – I fanciulli della Terra : (schema per una riforma della scuola media) / Maria Montessori ; introd. di Mario M. Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1957. – No 5. – P. 3–7 : fot. – Текст доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/34/> ; No 6/7. – P. 3–5. – Текст доступний

в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/33/> ; No 8/9. – P. 4–7 : fot. – Текст доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/35/> (дата звернення: 04.12.2024). – Текст італ.

Переклад назви: “The Erdkinder” – Діти Землі : (план реформи середньої школи).

1958

77. **Consigli** alle maestre / Maria Montessori // Vita dell’Infanzia. – 1958. – No 2. – P. 21–25 : ill. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/38/> ; No 3. – P. 22–25 : ill. – Текст доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/30/> (дата звернення: 05.12.2024). – Текст італ.

Переклад назви статті: Поради вчителям.

78. **L’ambiente** e l’adulto / Maria Montessori // Vita dell’Infanzia. – 1958. – No 10. – P. 3–6. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/53/> (дата звернення: 06.12.2024).

Переклад назви статті: Оточення і дорослий.

79. **La morale** sessuale nell’educazione / Maria Montessori // Vita dell’Infanzia. – 1958. – No 8/9. – P. 3–7. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/39/> (дата звернення: 06.12.2024).

Переклад назви статті: Статеве виховання в освіті.

80. **L’esattezza** base dell’educazione / Maria Montessori // Vita dell’Infanzia. – 1958. – No 5. – P. 3. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/31/> (дата звернення: 06.12.2024).

Переклад назви статті: Базова основа виховання.

1959

81. **Consigli** alle maestre. Le scatole grammaticali / Maria Montessori // Vita dell’Infanzia. – 1959. – No 10. – P. 31–33 : ill. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/42/> (дата звернення: 06.12.2024).

Переклад назви статті: Поради вчителям. Коробочки для вивчення граматики.

82. **L’uomo** nuovo / Maria Montessori // Vita dell’Infanzia. – 1959. – No 12. – P. 3. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/41/> (дата звернення: 06.12.2024).

Переклад назви статті: Нова людина.

1961

83. **La solidarietà** umana nel tempo e nello spazio / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1961. – No 7/8. – P. 3–6. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/48/> (дата звернення: 09.12.2024).

Переклад назви статті: Людська солідарність у часі та просторі.

84. **La storia** attraverso la lettura / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1961. – No 5/6. – P. 3. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/49/> (дата звернення: 06.12.2024).

Переклад назви статті: Історія через читання.

1962

85. **Un metodo** per la classificazione dei deficient / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1962. – No 9. – P. 3–12 : ill. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/56/> (дата звернення: 09.12.2024).

Переклад назви статті: Метод класифікації дефектів.

1963

86. **Il maestro** / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1963. – No 6/7. – P. 5–6. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/63/> (дата звернення: 09.12.2024).

Переклад назви статті: Майстер.

87. **La Scuola Media** come esperienza di vita sociale / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1963. – No 4. – P. 3–7 : ill. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/61/> (дата звернення: 09.12.2024).

Переклад назви статті: Середня школа як досвід соціального життя.

88. **Le fondamenta** del mio metodo / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1963. – No 3. – P. 3–5. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/60/> (дата звернення: 09.12.2024).

Переклад назви статті: Основи моєї методики.

89. **L'uomo** dai due linguaggi / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1963. – No 5. – P. 3–5 : ill. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/62/> (дата звернення: 09.12.2024).

Переклад назви статті: Білінгвальна людина.

1964

90. **Dr. Montessori's Own Handbook** / Maria Montessori. – Cambridge : Robert Bentley, 1964. – XII, 121 p. : with 43 ill. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/swojx> (дата звернення: 24.01.2024).

Переклад назви: Власний довідник д-ра Монтессорі.

91. **Il carattere** del bambino / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1964. – No 12. – P. 3–6 : ill. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/67/> (дата звернення: 13.12.2024).
Переклад назви статті: Характер дитини.
92. **Il neonato** / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1964. – No 8/9. – P. 3–6 : fot. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/65/> (дата звернення: 13.12.2024).
Переклад назви статті: Новонароджений.
93. **L'adulto** educatore / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1964. – No 10. – P. 21–23. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/66/> (дата звернення: 13.12.2024).
Переклад назви статті: Вихователь дорослих.
94. **La pace** e l'educazione / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1964. – No 4. – P. 5–13 : fot. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/64/> (дата звернення: 09.12.2024).
Переклад назви статті: Мир і освіта.

1965

95. **The Montessori** method : scientific pedagogy as applied to child education in “The Children’s Houses” with additions and revisions by the author / Maria Montessori ; transl. from the ital. by Anne E. George ; with an introd. by Martin Mayer. – Cambridge : Robert Bentley, 1965. – XLI, 386 p. : with 32 phot. – Текст. англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qzzan> (дата звернення: 11.02.2024).
Переклад назви: Метод Монтессорі : наукова педагогіка, застосовувана до освіти дітей у «Будинках дитини», з доповненнями та виправленнями авторки.
96. **I bambini** viventi nella chiesa / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1965. – No 5. – P. 3–6 : ill. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/70/> (дата звернення: 13.12.2024).
Переклад назви статті: Діти, які живуть у церкві.
97. **La morale** sessuale nell'educazione / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1965. – No 2/3. – P. 3–6 : ill. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/68/> (дата звернення: 13.12.2024).
Переклад назви статті: Статеве виховання в освіті.
98. **La sorgente** dell'amore: il bambino / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1965. – No 4. – P. 3–5 : fot. – Текст італ. – Текст статті доступний в

інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/69/> (дата звернення: 13.12.2024).

Переклад назви статті: Джерело любові: дитина.

1966

99. **La Casa** dei Bambini: una vera scuola di educazione / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1966. – No 5/6. – P. 16. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/71/> (дата звернення: 14.12.2024).

Переклад назви статті: Будинок дитини: справжня школа виховання.

100. **La lezione** / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1966. – No 3. – P. 3–5 : fot. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/72/> (дата звернення: 14.12.2024).

Переклад назви статті: Урок.

101. **La pagina** bianca / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1966. – No 1. – P. 3–4. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/73/> (дата звернення: 14.12.2024).

Переклад назви статті: Чиста сторінка.

102. **Lo sviluppo** del linguaggio / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1966. – No 10. – P. 10. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/76/> (дата звернення: 14.12.2024).

Переклад назви статті: Розвиток мови.

103. **Maria Montessori** sull'educazione sessuale : [dalla relazione al 1 Congresso Nazionale delle Donne Italiane, 1908] / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1966. – No 3. – P. 20. – Текст італ. – Текст доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/75/> (дата звернення: 14.12.2024).

Переклад назви: Марія Монтессорі про статеве виховання : [з доповіді на 1-му Національному конгресі італійських жінок, 1908].

104. **Principi** fondamentali della lettura / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1966. – No 11/12. – P. 19–22 : fot. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/74/> (дата звернення: 14.12.2024).

Переклад назви статті: Фундаментальні принципи читання.

1967

105. **Il compito** dell'educazione e la società / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1967. – No 10. – P. 5–7. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/78/> (дата звернення: 15.12.2024).

Переклад назви статті: Завдання освіти і суспільства.

106. **La solidarietà** umana nel tempo e nello spazio / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1967. – No 1. – P. 6. – (Dal volume “La formazione dell'uomo nella ricostruzione mondiale” – VIII Congresso Internazionale Montessori – S. Remo 22–29 agosto 1949, Roma, 1950). – Текст італ. – Текст доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/79/> (дата звернення: 15.12.2024).

Переклад назви статті: Людська солідарність у часі та просторі.

107. **L'uso** del materiale e l'intervento della maestra / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1967. – No 1. – P. 7–10 : fot. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/81/> (дата звернення: 15.12.2024).

Переклад назви статті: Використання матеріалу та втручання учителя.

1969

108. **La funzione** dell'Università / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1969. – No 5/6/7. – P. 5–8. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/82/> (дата звернення: 16.12.2024).

Переклад назви статті: Функція університету.

1970

109. **L'uso** del materiale e l'intervento della maestra / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1970. – No 9, N.S. No 12. – P. 15–18 : fot. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/83/> (дата звернення: 16.12.2024).

Переклад назви статті: Використання матеріалу та втручання учителя.

1971

110. **Il periodo** ricreativo / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1971. – No 5. – P. 29–30 : fot. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/85/> (дата звернення: 16.12.2024).

Переклад назви статті: Рекреаційний період.

111. **La maestra** e l'ambiente / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1971. – No 4. – P. 29. – Текст італ. – Текст доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/84/> (дата звернення: 16.12.2024).

Переклад назви статті: Учитель і оточення.

1972

112. **L'analisi** ed i fatti di cultura / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1972. – No 4. – P. 19–20. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/86/> (дата звернення: 16.12.2024).

Переклад назви статті: Аналіз і чинники культури.

1973

113. **L'educazione** per la vita / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1973. – No 3. – P. 5–6 : fot. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/88/> (дата звернення: 16.12.2024).

Переклад назви статті: Освіта для життя.

114. **L'adulto** e il bambino / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1973. – No 1. – P. 7–8 : fot. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/87/> (дата звернення: 16.12.2024).

Переклад назви статті: Дорослий і дитина.

1974

115. **Analisi** e sviluppo dei fattori che concorrono all'educazione musicale / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1974. – No 10/11. – P. 4–6 : ill. – Текст італ. – Текст доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/89/> (дата звернення: 16.12.2024).

Переклад назви статті: Аналіз та розробка чинників, що сприяють музичному вихованню.

116. **Il bambino** costruttore dell'uomo / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1974. – No 6. – P. 5–6 : fot. – Текст італ. – Текст доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/91/> (дата звернення: 16.12.2024).

Переклад назви статті: Дитина – будівничий людства.

1975

117. **Lo sviluppo** del linguaggio / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1975. – No 3. – P. 10–12. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/94/> (дата звернення: 16.12.2024).

Переклад назви статті: Розвиток мови.

118. **L'uscita** dalla scuola, chiave della cultura ; L'istinto del possesso / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1975. – No 10/11. – P. 18–19. – Текст італ. – Текст доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/95/> (дата звернення: 16.12.2024).

Переклад назв статей: Закінчення школи, ключ до культури ; Інстинкт оволодіння.

1976

119. **I piani** successivi dell'educazione / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1976. – No 5. – P. 8–9. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/97/> (дата звернення: 16.12.2024).

Переклад назви статті: Подальші плани освіти.

120. **L'appello** del linguaggio / Maria Montessori // Vita dell'Infanzia. – 1976. – No 4. – P. 6–7. – Текст італ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/96/> (дата звернення: 16.12.2024).

Переклад назви статті: Привабливість мови.

1977

121. **Descoperirea** copilului / Maria Montessori ; studia introd., tab. cronologic, trad., note și coment. de I. Sulea-Firu. – [Ed. facs. după prima trad. în limba română a cărții, completată]. – București : Ed. Didactică și Pedagogică, 1977. – 315, [1] p. – Текст румун. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qwwrh> (дата звернення: 20.12.2023).

Переклад назви: Відкриття дитини.

122. **The Montessori** Elementary Material / Maria Montessori ; transl. from the ital. by Arthur Livingston. – New York : Schocken books, 1977. – XVII, 406 p. : ill. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/qwxkv> (дата звернення: 11.02.2024).

Переклад назви: Елементарний Монтессорі-матеріал.

123. **Il lavoro** del bambino / [Maria Montessori] // Vita dell'Infanzia. – 1977. – No 11/12. – P. 11–12. – Текст італ. – Текст доступний в інтернеті: <https://atlantemontessori.org/it/testo/98/> (дата звернення: 16.12.2024).

Переклад назви статті: Робота дитини.

1987

124. **Mente** absorvente / Maria Montessori ; trad. de Wilma Freitas Ronald de Carvalho. – Rio de Janeiro : Nórdica, [1987]. – 316 p. : il. – Текст португ. – Текст доступний в інтернеті: https://www.academia.edu/43437576/MARIA_MONTESSORI_MENTE_ABSORVENTE (дата звернення: 09.04.2025).

Переклад назви: Поглинаючий розум.

1991

125. **Copilul**, ființă divină, dar neînțeleasă : (pentru părinți și educatori) / Maria Montessori ; trad. și prel. de Ilie Șulea-Firu. – București : CEDC, 1991. – 61, [1] p. – (Pedagogii alternative). – Текст румун. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/rakwt> (дата звернення: 15.02.2024).

Переклад назви: Дитина, істота божественна, але незбагненна : (для батьків і вихователів).

2000

126. **Il Metodo** della Pedagogia Scientifica applicato all'educazione infantile nelle Case dei Bambini : Ed. critica / Maria Montessori ; Istituto Superiore di Ricerca e Formazione dell'Opera Nazionale Montessori ; [pres. di Pietro De Santis ; premessa di Mauro Laeng]. – Roma : Opera Nazionale Montessori, 2000. –

LXIX, 845 p. : ill. – У кн. також: Carattere e senso delle varianti di Il Metodo / Giacomo Cives. – P. XVII–XXX ; Da Il Metodo della Pedagogia Scientifica a La scoperta del bambino: storie di nomi, di titoli e di illustrazioni / Augusto Scocchera. – P. XXXI–XLIII ; Il Metodo della Pedagogia Scientifica: genesi e sviluppi / Paola Trabalzini. – P. XLV–LXIX. – Текст. італ. – Текст доступний в інтернеті: https://www.atlantemontessori.org/static/pdfs/Il_Metodo_della_Pedagogia_Scientifica_Edizione_critica_completo.pdf (дата звернення: 05.12.2023).

Переклад назви: Метод наукової педагогіки, застосований до виховання дітей у дитячих будинках : критичне видання.

2001

127. **Il segreto** dell'infanzia / Maria Montessori. – Milano : Garzanti, 2001. – XIV, 308 p. – Текст італ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/raljg> (дата звернення: 18.02.2024).

Переклад назви: Таємниця дитинства.

2004

128. **The Discovery** of the Child / Maria Montessori ; transl. [from the ital.] by Mary A. Johnstone. – Rev. and enl. ed. of “The Montessori Method”. – Delhi : Aakar Books, 2004. – XVI, 372 p. : ill. – Текст. англ. – Текст доступний в інтернеті: <https://ia804702.us.archive.org/5/items/thediscoveryofthechild-montessori-E/thediscoveryofthechild-montessori-E.pdf> (дата звернення: 20.12.2023).

Переклад назви: Відкриття дитини.

2024

129. **Лондонські** лекції 1946 року [Електронний ресурс] / Марія Монтессорі ; під ред. Аннет Хайнес ; [передм. Ренільде Монтессорі ; пер. з англ. Агентства перекладів «Транс-Лінк Україна»]. – Текст. дані. – Амстердам : Монтессорі-Пірсон, [2024]. – 242 с. – (Серія Монтессорі ; т. 17). – Режим доступу: <https://montessori-pierson.com/pages/ukrainian-e-books> (дата звернення: 10.10.2024). – Назва з екрана.

Розділ 2. ПОСТАТЬ МАРІЇ МОНТЕССОРІ В РЕФЛЕКСІЯХ ПЕДАГОГІВ-НАУКОВЦІВ І ПРАКТИКІВ УКРАЇНИ І СВІТУ

2.1. БІОГРАФІЯ МАРІЇ МОНТЕССОРІ

1959

130. **Standing, E. M.** Maria Montessori: her life and work / E. M. Standing. – Fresno : Academy Library Guild, 1959. – XIV, 354 p. : portr. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/rgbde> (дата звернення: 18.02.2024).

Переклад назви: Марія Монтессорі: її життя та праця.

Перші спостереження Марія Монтессорі провела в італійському класі дітей із затримкою розвитку. Вона виявила, що навіть ці нещасні, якщо їх заохочувати, мали спонтанний інтерес до навчання та спонтанну самодисципліну. Застосовуючи своє відкриття до звичайних дітей, дозволяючи своїм учням розвиватися в атмосфері свободи, Монтессорі з'ясувала, що вони проходили свій власний розвиток через низку чутливих періодів, коли вони гостро усвідомлювали мову, порядок, власні почуття, суспільство. Її метод спонукав ці періоди вибухати сплесками творчості – читанням, письмом, пристрасною цікавістю – у такий спосіб звільняючи розум навіть, здавалося б, тупого дитяти і даючи новий простір освіті та нову широту розуму й духу дитини. В представленій праці розкрито аспекти психолого-педагогічного методу Марії Монтессорі та досвід використання його в Монтессорі-школах Америки, Європи та Індії, а також узагальнено теоретичний досвід педагогині-науковиці за її творами: «Таємниця дитинства», «Відкриття дитини», «Поглинаючий розум».

У цій захоплюючій біографічній книжці, автор якої – її друг і учень Е. М. Стендінг, докторка Монтессорі з'являється через непрямі натяки, через цитати з її творів, листів та щоденників, які виявляють її смиренність і захват від успіху своїх експериментів. Справжнім героєм цієї книги є Дитина. Книжка підсилюється безліччю чудових фотографій Монтессорі за роботою з дітьми в різних куточках світу.

1962

131. **Standing, E. M.** Maria Montessori: her life and work / E. M. Standing. – New York ; Scarborough : The New American Library, 1962. – XX, 382 p. – (A mentor book). – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/rgcfw> (дата звернення: 15.02.2024).

Переклад назви: Марія Монтессорі: її життя та праця.

1964

132. **Remiddi, M.** Maria Montessori: a vision of mankind transformed / Maria Remiddi // The UNESCO Courier. – 1964. – Nr 4. – P. 16–20 : ill. – Текст англ. – Текст в інтернеті: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000061494> (дата звернення: 17.11.2024).

Переклад назви статті: Марія Монтессорі: бачення трансформованого людства.

У 1947 р., через два роки після закінчення Другої світової війни, великий інтерес у Римі викликала доповідь Марії Монтессорі на тему «Освіта і мир». Вона говорила про те, що для розвитку миролюбності у дітей необхідно дати їм місце в цьому новому об'єднаному, єдиному світі, де кожен працює на благо свого ближнього. У сучасному світі немає нічого цікавого, що можна було б отримати безпосередньо від природи простим і зрозумілим шляхом; людям потрібно працювати, щоб принести це благо. Повернувшись до Рима, Марія Монтессорі продовжила дослідження за участю розумово відсталих дітей, удосконалила методику навчання і створила навчальні матеріали. Зрештою, вона відкрила школу, щоб навчити вчителів вирішувати надскладне завдання – підготувати розумово відсталих дітей до нормального життя. Можливість реалізувати свої задуми на практиці з'явилася, коли в Римі почали будувати великі багатоквартирні будинки в кварталах нетрів, в кожному з яких були передбачені ясла, а Марії Монтессорі доручили організувати і керувати ними. Відкриття неагресивного підходу до дитини розвинуло у Монтессорі переконання в тому, що справжня природа людини полягає в роботі та мирі, а не у війні та руйнуванні. Її бажання спрямувати людство на шлях миру підштовхнуло її до пошуку методів та середовища, які сприятимуть формуванню спокійних та миролюбних особистостей. Коли Марія Монтессорі почала публічні лекції про освіту для миру, вона відтворювала своє візонерське бачення трансформації суспільства та стверджувала, що лише система освіти, яка не просто скеровує дитину, а й допомагає розвивати її психічну енергію, може виховати індивідів з необхідними моральними якостями для управління величезними науковими досягненнями.

1985

133. **Wilson, C.** Montessori was a Theosophist / Carolie Wilson // History of Education Society Bulletin. – 1985. – Nr 36. – P. 52–54. – Текст англ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://www.hes-exelibris.org.uk/Article/View?articleID=475> (дата звернення: 08.02.2025).

Переклад назви статті: Монтессорі була теософом.

У статті розкрито період перебування всесвітньо відомої педагогині докторки Марії Монтессорі в Індії, куди вона приїхала у супроводі свого сина Маріо Монтессорі на запрошення президента Теософського товариства Джорджа Арундейла в листопаді 1939 р. і отримала дозвіл

залишитися в Адьярі, щоб продовжити курси підготовки вчителів. Перебуваючи в Індії, Монтессорі, заперечувала будь-які тісні особисті зв'язки з теософією, вона «насправді не була членом Теософського товариства». Однак теософи завжди відвідували її навчальні курси, застосовували її метод у своїх школах і знаходили в її педагогічній думці багато такого, що збігалось з їхніми власними переконаннями. Після її смерті в 1952 р. президент Товариства К. Джинараджадаса повідомив, що доктор Марія Монтессорі дійсно приєдналася до Теософського товариства 23 травня 1899-го. Її оригінальна заява знайшлася в офісі секретаря Товариства в Адьярі. Пізніше її членство було припинено, хоча дата цього не відома. У релігійній атмосфері, що панувала в Адьярі, Монтессорі в повні проявила свою духовність, яка завжди була притаманна її роботі. Вступ Марії Монтессорі до Теософського товариства не доводить, що її освітні ідеї походять з теософії. Однак, факти свідчать про ранній і, можливо, досить потужний вплив теософії на розвиток педагогічної думки та практики Монтессорі. Тому припущення про те, що рання робота Монтессорі відображала позитивізм ХІХ ст., потребує переоцінки. Очевидна непримиренність наукового підходу, який вона сповідувала, з її містичними нахилами, тепер також можемо розглядати в новому світлі. Без сумніву, відкриття того, що Марія Монтессорі була теософом ще до того, як почала працювати в дитячих будинках, стимулюватиме подальше переосмислення життя і творчості цієї найзагадковішої педагогині.

1995

134. ***Короткий** енциклопедичний словник зарубіжних педагогічних термінів / М-во освіти України, Ін-т систем. дослідж. освіти, АПН України [та ін.]. – Київ : Віпол, 1995. – 68 с.

Із змісту: Монтессорі Марія (1870–1962) / О. І. Локшина. – С. 38 ;
Монтессорі школа / О. І. Локшина. – С. 39.

1997

135. **Гончаренко, С.** Монтессорі (Montessori) Марія / Семен Гончаренко // Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – Київ, 1997. – С. 215. – Текст доступний в інтернеті: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/106820/> (дата звернення: 24.03.2025).

Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 150.

1999

136. **Schwegman, M.** Maria Montessori, 1870–1952 : kind van haar tijd, vrouw van de wereld / Marjan Schwegman. – Amsterdam : Amsterdam Univ. Press, 1999. – 256 blz. – Текст нідерланд. – Уривки тексту доступні в інтернеті: <https://books.google.com.ua/books?id=8WpA9WfuktYC&printsec=frontcover&>

Переклад назви: Марія Монтессорі, 1870–1952 : дитина свого часу, жінка світу.

2001

137. **Ярмаченко, М.** Монтессорі Марія (1870–1952) / М. Ярмаченко // Педагогічний словник / АПН України, Ін-т педагогіки ; за ред. Ярмаченка М. Д. – Київ, 2001. – С. 325.

2003

138. **Монтессорі Марія** (1870–1952) // Спеціальна педагогіка : понятійно-термінол. слов. / АПН України, Ін-т спец. педагогіки, Луган. держ. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка ; [за ред. В. І. Бондаря]. – Луганськ, 2003. – С. 230–231.

2004

139. **Земченкова, М.** Марія Монтессорі. Педагог, психолог, гуманіст / М. Земченкова // Психолог. – 2004. – Трав. (№ 17). – С. 31–32 : портр.

2005

140. **Ільченко, А.** Становлення особистості Марії Монтессорі як гуманіста / Алла Ільченко // Дефектологія. – 2005. – № 4. – С. 41–43. – Бібліогр.: 12 назв.

Проаналізовано життєвий і творчий шлях М. Монтессорі та висвітлено її теоретичний і практичний внесок у розвиток спеціальної педагогіки.

2006

141. **Дичківська, І. М.** Життєвий і творчий шлях М. Монтессорі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська // М. Монтессорі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; МОН України. – Київ, 2006. – С. 7–18.

Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 147.

142. **Коваленко, Є. І.** Марія Монтессорі : [біогр. нарис] / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна // Історія зарубіжної педагогіки : хрестоматія : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя ; [за заг. ред. Є. І. Коваленко]. – Київ, 2006. – С. 520–521.

143. **Сбруєва, А. А.** Марія Монтессорі (1870–1952) : [біогр. нарис] / Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю. // Хрестоматія з історії педагогіки / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка ; [наук. ред. Мозговий І. П.]. – Суми, 2006. – Ч. 2 : Зарубіжна школа і педагогіка. – С. 396–397.

2007

144. **Басова, А.** Вершини Марії Монтессорі / Аліна Басова // Пані вчителька. – 2007. – № 7. – С. 40–45 : портр., фот.
145. **Михальчук, Т. П.** Марія Монтессорі: самовивершення людини та ідеї / Михальчук Тетяна Петрівна // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 10–13 : портр.

2008

146. **Філімонова, Т. В.** Монтессорі Марія / Т. В. Філімонова // Енциклопедія освіти / АПН України ; голов. ред. В. Г. Кремень. – Київ, 2008. – С. 522–523.

2009

147. **Дичківська, І. М.** Життєвий і творчий шлях М. Монтессорі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська // М. Монтессорі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; МОН України. – [2-ге вид.]. – Київ, 2009. – С. 7–18. – У 1-му вид.: № 141.

2010

148. **Міленіна, Г. С.** Життєвий шлях і творча спадщина С. Русової та М. Монтессорі / Міленіна Г. С. // Педагогічний альманах : зб. наук. пр. / Піденноукр. регіон. ін-т післядимлом. освіти пед. кадрів. – Херсон, 2010. – Вип. 5. – С. 267–273. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://surl.li/ppwqs> (дата звернення: 22.01.2024).
149. **Марія Монтессорі (1870–1952) :** [біогр. нарис] // Історія соціального виховання (з давніх часів до середини XX століття) : хрестоматія / [упоряд.: О. С. Радул та ін. ; наук. ред. О. С. Радул]. – Кіровоград, 2010. – С. 311.

2011

150. **Гончаренко, С.** Монтессорі (Montessori) Марія / Семен Гончаренко // Український педагогічний енциклопедичний словник / Семен Гончаренко. – Вид. 2-ге, допов. й випр. – Рівне, 2011. – С. 294. – У 1-му вид.: № 135.

2013

151. **Савченко, Т. Т.** Марія Монтессорі : біографія : погляд крізь час : комент. до презентації / Т. Т. Савченко // Пед. майстерня. – 2013. – № 2. – С. 40–44 : портр. – Бібліогр.: с. 44.

2014

152. **Giovetti, P.** Maria Montessori : una biografia / Paola Giovetti. – Roma : Edizioni Mediterranee, 2014. – 128 p. : ritr. – Текст італ. – Уривки тексту доступні в інтернеті: <http://surl.li/rgfxm> (дата звернення: 20.02.2024).

Переклад назви: Марія Монтессорі : біографія.

2015

153. **Дунаєва, Л.** Пророк педагогіки : (до 145-річчя від дня народж. видат. італ. педагога Марії Монтессорі (1870–1952)) / Любов Дунаєва // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 6. – С. 32–35. – Бібліогр.: 16 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2015_6_13 (дата звернення: 04.04.2023).

Висвітлено життєвий шлях, науково-педагогічну та освітню діяльність видатної італійської педагогині Марії Монтессорі. Розглянуто її наукові праці та статті, дослідження з історії вітчизняної і зарубіжної педагогіки. Матеріал побудовано на документах із фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

154. **Пономарьов, О.** Видатний інноватор освіти : до 145-річчя Марії Монтессорі / Олександр Пономарьов // Новий колегіум. – 2015. – № 2. – С. 3–7 : фот. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NovKol_2015_2_3 (дата звернення: 04.04.2023).

155. **Шинкарук, В. Д.** Теорія та історія соціального виховання в зарубіжних країнах : навч. посіб. [для студентів напряму підгот. «Соціальна педагогіка»] / В. Д. Шинкарук, Р. В. Сопівник, І. В. Сопівник. – Київ : Компринт, 2015. – 236 с. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/osbhc> (дата звернення: 27.12.2023).

Про М. Монтессорі: с. 173–177, 180, 217.

2016

156. **Gutek, G. L.** Bringing Montessori to America : S. S. McClure, Maria Montessori, and the Campaign to Publicize Montessori Education / Gerald L. Gutek, Patricia A. Gutek. – Tuscaloosa : Univ. of Alabama Press, 2016. – 267 p. : ill. – Текст англ. – Уривки тексту доступні в інтернеті: https://books.google.com.ua/books?id=MiCNCwAAQBAJ&hl=uk&source=gbs_similarbooks (дата звернення: 28.05.2024).

Переклад назви: Принесення Монтессорі в Америку : С. С. МакКлюр, Марія Монтессорі та кампанія з популяризації Монтессорі-освіти.

Автори цієї книжки простежують драматичну історію співпраці та протистояння Марії Монтессорі та американського видавця С. С. МакКлюра, об'єднаних баченням освітніх змін у Сполучених Штатах Америки. Після тріумфального лекційного туру в 1913 р. Монтессорі, упевнившись у довірі свого американського партнера, дала МакКлюру

довіреність і повернулася до Італії. Зростання популярності Монтессорі-освіти в Америці, однак, глибоко занепокоїло Монтессорі, яка до цього часу повністю контролювала свій метод, обладнання, школи та підготовку вчителів. Американський підприємницький дух та бажання швидко поширити метод Монтессорі призвели до значних конфліктів між італійською педагогинею та американськими бізнесменами, зокрема МакКлюром. Почуваючися зрадженою, Монтессорі розірвала стосунки зі своїм колишнім соратником. Джеральд и Патрісія Гутек висвітлюють захопливу історію цієї першої хвилі Монтессорі-освіти в Сполучених Штатах, яка не втрималася там за життя Монтессорі. Лише в 1950-х роках Монтессорі-освіту відродили завдяки успішному створенню Монтессорі-академій по всій території США.

2017

157. **Kramer, R.** Maria Montessori. A Biography / Rita Kramer. – New York : Diversion Books, 2017. – 615 p. : phot. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/rvtry> (дата звернення: 19.12.2023).

Переклад назви: Марія Монтессорі. Біографія.

2018

158. **Honegger Fresco, G.** Maria Montessori, una storia attuale : la vita, il pensiero, le testimonianze / Grazia Honegger Fresco ; a cura di Marcello Grifo. – 3° Ed. corretta, ampl. e aggiornata. – Torino : Il leone verde, 2018. – 288 p. – Текст італ. – Уривки тексту доступні в інтернеті: <http://surl.li/rvtzb> (дата звернення: 22.03.2024).

Переклад назви: Марія Монтессорі, сучасна історія : життя, думки, свідчення.

Марія Монтессорі мала і найпалкіших прихильників, і найзліших критиків. Свого часу про неї багато говорили, частенько вигадували, пліткували, зводили наклепи, навіть сьогодні її почуття свободи та незручна новизна її думки викликають суперечливі реакції. У книзі простежено етапи її життя: від юнацьких років, позначених труднощами становлення як однієї з перших жінок-лікарів в Італії, до болісного досвіду прихованого материнства; від феміністичної боротьби, яка сформувала в ній відчуття соціальної справедливості та нового усвідомлення ролі жінки, до її відданості справі допомоги знедоленим дітям, аж до її інноваційного педагогічного проєкту, заснованого на ціннісному ставленні до ресурсів і свободи дитини від народження до підліткового віку. Це оновлене видання містить численні доповнення, зміни, виправлення та нові розділи завдяки цінному внеску правнучки Марії – Кароліни Монтессорі.

2019

159. **Ціхун, С. І.** Монтессорі Марія / С. І. Ціхун // Енциклопедія сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Шевченка, Ін-т енциклопед.

дослідж. НАН України. – Київ, 2019. – Т. 21. – С. 510–511. – Текст статті в онлайн-версії ЕСУ: <https://esu.com.ua/article-69196> (дата звернення: 09.04.2024).

160. **Pesci, F.** “... La buona razza italiana”. Aspetti del rapporto di Maria Montessori con il fascismo / Furio Pesci // Rivista di Storia dell’Educazione. – 2019. – Vol. 6, no 2. – P. 133–151. – Текст італ. – DOI: <https://doi.org/10.4454/rse.v6i2.221>.

Переклад назви статті: «... Хороша італійська раса». Аспекти стосунків Марії Монтессорі з фашизмом.

У статті проаналізовано деякі тексти Марії Монтессорі та послідовників її методу за часів фашизму, зокрема початку 1930-х років, з посиланням на основні історико-біографічні дослідження на цю тему (Р. Крамер, Е. М. Стендінг, Е. Леендерс). У цих текстах (офіційному та неофіційному листуванні між Монтессорі-асоціаціями та італійськими державними органами) чітко простежується використання термінів і понять, характерних для фашистського та нацистського расизму. Аналіз є спробою показати, як у чітко визначений період діяльності Марії Монтессорі в Італії навіть у її «приватних» працях проглядає своєрідна «расистська» термінологія, що свідчить про неоднозначність відносин між Монтессорі та фашизмом, йдеться передусім про псевдонаукову концепцію «рас», поширену в західній громадській думці принаймні з кінця XIX ст., амбівалентність якої допомогла підготувати ґрунт для расистського ставлення, особливо до євреїв, культивованого тоталітарними режимами.

2020

161. **Марія Монтессорі** – видатний педагог-гуманіст XX століття : (до 150-річчя від дня народж.) : [буклет] / ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», бібліотека. – Слов’янськ, 2020. – 12 с. : іл. – Текст доступний в інтернеті: https://lib.ddpu.edu.ua/images/bo/bo3_.pdf (дата звернення: 02.01.2023).
162. **Марія Монтессорі** – видатний педагог-гуманіст XX століття [Електронний ресурс] : [до 150-річчя від дня народж. : презентація] / підгот.: Борщова О. А., Шило Н. О. // Бібліотека ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» : сайт. – Мультимед. дані. – Слов’янськ, 2020. – Режим доступу: <https://lib.ddpu.edu.ua/images/bo/bo3.pdf> (дата звернення: 02.01.2023). – Назва з екрана.
163. **De Stefano, C.** El niño es el maestro : Vida de Maria Montessori / Cristina De Stefano ; trad. del ital. de Maria Pons Irazazábal. – Barcelona : Lumen, 2020. – 385 p. – Текст ісп. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/txrop> (дата звернення: 15.02.2024).

Переклад назви: Дитина – це вчитель : життя Марії Монтессорі.

2021

164. **Сухомлинська, О. В.** Монтессорі Марія / О. В. Сухомлинська // Енциклопедія освіти / НАПН України ; голов. ред. В. Г. Кремень. – 2-ге вид., допов. та перероб. – Київ, 2021. – С. 591–592.
165. **Adhikari, A.** Maria Montessori: an intellectual biography / Anasuya Adhikari, Birbal Saha // EPRA International Journal of Research & Development (IJRD). – 2021. – Vol. 6, iss. 9. – P. 242–245. – Текст англ. – DOI: <https://doi.org/10.36713/epra8535>.

Переклад назви статті: Марія Монтессорі: біографія інтелектуалки.

У статті висвітлено постать Марії Монтессорі, яка найбільш відома своїм внеском в освіту та філософію освіти, що носить її ім'я. Кар'єра Монтессорі була поєднанням різних видів діяльності окрім освітньої практики. Задум цієї статті – розглянути кар'єру Марії Монтессорі та проаналізувати її роль як феміністки, науковиці, психіатрині та дослідити її соціальний внесок. Ця стаття також є спробою і прагненням вивчити актуальність Монтессорі сьогодні.

2022

166. **Cañigual Viñals, D.** L'arribada de Maria Montessori a Barcelona i el Curs Internacional de 1916 / Daniel Cañigual Viñals // Educació i Història. – 2022. – No. 40. – P. 201–225. – Текст катал. – DOI: <https://doi.org/10.2436/20.3009.01.290>.

Переклад назви статті: Прибуття Марії Монтессорі до Барселони та Міжнародний курс 1916 року.

Незважаючи на те, що про діяльність Марії Монтессорі вже багато написано, її зв'язки з Барселоною та Каталонією залишаються мало дослідженими. У цій статті автор має намір надати деякі нові дані про причини та обставини приїзду Марії Монтессорі в Каталонію, а також її першого Міжнародного курсу в Барселоні. Манкомунітат Каталонії організував навколо її освітньої пропозиції багато проєктів, спрямованих на покращення каталонського суспільства на початку століття. Еладі Хомс був одним із тих, хто відповідав за управління цими проєктами в перші роки. Відновлення його особистого листування дало змогу отримати досі невідому інформацію. Співпраця докторки Монтессорі з каталонськими установами була перервана в 1922 р., але відновилася і активізувалася з 1929 р., коли вона повернулася жити в Барселону. Знання деталей та обставин її роботи і впливу в Барселоні дає нам підказки для розуміння подальшої еволюції так званого каталонського педагогічного оновлення, яке є дуже живим і сьогодні.

167. **De Stefano, C.** The Child is the Teacher : A Life of Maria Montessori / Cristina De Stefano ; transl. [from the ital.] by Gregory Conti. – New York : Other Press, 2022. – 368 p. – Текст англ. – Уривки тексту доступні в інтернеті:

<https://books.google.com.ua/books?id=6yQxEAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=true> (дата звернення: 19.12.2023).

Переклад назви: Дитина – це вчитель : життя Марії Монтессорі.

168. **Dieguez, A.** Maria Montessori i el pare Antoni Casulleras: innovació pedagògica i catolicisme modern / Alejandro Dieguez, Pere Fullana Puigserver // Educació i Història. – 2022. – No. 40. – P. 107–130. – Текст катал. – DOI: <https://doi.org/10.2436/20.3009.01.286>.

Переклад назви статті: Марія Монтессорі та отець Антоні Касульєрас: педагогічне новаторство та сучасний католицизм.

У цій статті розглядаються відносини між Марією Монтессорі та Католицькою церквою. Зокрема, тут представлено результати розслідування та висновки щодо засуджень та підтримки, висловлених різними верствами католицького середовища. Педагогічна методика Марії Монтессорі, попри сумніви, підозри, мала постійний зв'язок з жіночими і чоловічими релігійними конгрегаціями, особливо в Італії, а також в Каталонії і на Балеарських островах (Майорка і Менорка). У цьому дослідженні представлено різні осередки, постать Монтессорі в яких завжди на чільному місці. Дослідження починається з деяких внутрішніх процесів у Святому Престолі в 1917 р., і представляє постать отця Антоні Касульєраса як посередника в справах, і зосереджується головно на тому, що відбувалось на Майорці, де згаданий Касульєрас – місіонер Святого Вікентія де Поля – мав конгрегаційні обов'язки і підтримував тісні стосунки з Монтессорі й тими, хто відповідав за Римську курію. Отже, дослідження торкається Першої світової війни, особливо періоду між 1914 і 1919 рр., і ситуації заочення та утвердження методу Монтессорі каталонським і балеарським католицьким сектором.

169. **Pesci, F.** Maria Montessori's training in Rome: anthropological studies and aspirations for social reform / Furio Pesci // Educació i Història. – 2022. – No. 40. – P. 17–32. – Текст ст. англ., назва журн. катал. – DOI: <https://doi.org/10.2436/20.3009.01.282>.

Переклад назви статті: Навчання Марії Монтессорі в Римі : антропологічні дослідження та прагнення до соціальних реформ.

Після закінчення медичного факультету Римського університету Марія Монтессорі брала участь у дослідницькій діяльності римських учених у галузі медичної антропології, деякі з них були провідними представниками італійської науки та культури. Зокрема, Джузеппе Серджі – важлива фігура у національній громадській дискусії щодо деяких основних проблем італійського суспільства: причин і наслідків бідності й неписьменності та необхідності ефективнішої системи освіти. Ідеї Серджі та інших учених (К. Бонфіглі, С. Де Санктіс, Н. Д'Альфонсо) вплинули на Марію Монтессорі. Дійсно, сам Серджі надихав і заохочував її спрямувати свою діяльність і дослідження у сферу догляду за дітьми та їхнього виховання.

Отже, медична антропологія була важливим елементом формування молодшої Монтессорі, а також зародження її педагогіки та методу. Викладання в Інституті освіти для жінок у Римі дало їй змогу розробити «педагогічну антропологію», засадничу для її наукового зростання, хоча згодом Марія Монтессорі розвине свої ідеї поза цим.

170. **Trabalzini, P.** Il ritorno di Maria Montessori in Italia nel secondo dopoguerra: 1946–1952. Incontri, progetti, corsi di formazione / Paola Trabalzini // Educació i Història. – 2022. – No. 40. – P. 249–273. – Текст ст. італ., назва журн. катал. – DOI: <https://doi.org/10.2436/20.3009.01.292>.

Переклад назви статті: Повернення Марії Монтессорі до Італії після Другої світової війни: 1946–1952. Зустрічі, проекти, курси навчання.

Стаття висвітлює національні і міжнародні зв'язки, що сприяли поверненню Марії Монтессорі до Італії в травні 1947 р. та створенню Centro di Studi Pedagogici (Центру педагогічних досліджень) задля влаштування умов для постійного проживання вченої в її країні. У цьому контексті відбувалося відродження Opera Nazionale Montessori (Національної опери Монтессорі) та діяльність її президента Марії де Унтерріхтер Джерволіно у співпраці з видатними діячами італійського політичного та культурного життя, а також із «історичними» випускницями Монтессорі.

2023

171. **Монтесорі Марія** (1870–1952) / Крашеніннікова Т. В. [та ін.] // Педагогічний екскурс: персоналії, досвід, практика : довідник / Крашеніннікова Т. В. [та ін.] ; Дніпров. гуманітар. ун-т. – Дніпро, 2023. – С. 99–102. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://dgu.com.ua/handle/123456789/1399> (дата звернення: 29.01.2025).

2024

172. **Montessori.** Italian educator [Електронний ресурс] / auth.-ed.: Gloria Lotha [et al.] // Britannica : [electronic encycl.]. – Текст. дані. – Chicago, 1999–2024. – Остан. оновлення: 27.01.2025. – Режим доступу: <https://www.britannica.com/biography/Maria-Montessori> (дата звернення: 06.02.2025). – Назва з екрана. – Текст англ.

Переклад назви статті: Марія Монтессорі. Італійський педагог.

Про біографію Марії Монтессорі див. також: № 185, 249, 267, 272, 294, 300, 362, 375, 378, 422, 443, 451, 455, 505, 507, 532.

2.2. ДИСЕРТАЦІЇ ПРО ТВОРЧУ СПАДЩИНУ МАРІЇ МОНТЕССОРІ В УКРАЇНІ

1996

173. ***Дичківська, І. М.** Індивідуальне виховання дітей дошкільного віку в педагогічній спадщині М. Монтессорі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / Дичківська Ілона Миколаївна ; [наук. керівник Поніманська Т. І.] ; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 1996. – 24 с.

2007

174. **Ільченко, А. М.** Ідеї раннього розвитку і вільного виховання дітей з обмеженими розумовими можливостями у педагогічній спадщині М. Монтессорі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.03 «Корекційна педагогіка» / Ільченко Алла Михайлівна ; [наук. керівник Бондар В. І.] ; Ін-т спец. педагогіки АПН України. – Київ, 2007. – 20 с. – Бібліогр.: с. 16–17. – Текст доступний в інтернеті: <https://uacademic.info/ua/document/0407U000920> (дата звернення: 01.11.2024).
175. **Ільченко, А. М.** Ідеї раннього розвитку і вільного виховання дітей з обмеженими розумовими можливостями у педагогічній спадщині М. Монтессорі : дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.03 «Корекційна педагогіка» / Ільченко Алла Михайлівна ; наук. керівник Бондар Віталій Іванович ; Ін-т спец. педагогіки АПН України. – Київ, 2007. – 227 арк. – Бібліогр.: арк. 177–195. – Текст доступний в інтернеті: <https://uacademic.info/ua/document/0407U000920> (дата звернення: 01.11.2024).

2013

176. **Сторонська, О. С.** Педагогічна спадщина М. Монтессорі у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Сторонська Оксана Степанівна ; [наук. керівник Кемінь В. П.] ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2013. – 20 с. – Бібліогр.: с. 16–17. – Текст доступний в інтернеті: <https://uacademic.info/ua/document/0413U002776> (дата звернення: 01.11.2024).
177. **Сторонська, О. С.** Педагогічна спадщина М. Монтессорі у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених : дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Сторонська Оксана Степанівна ; наук. керівник Кемінь Володимир Петрович ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2013. – 270 арк. – Бібліогр.: арк. 131–156. – Текст доступний в інтернеті: <https://uacademic.info/ua/document/0413U002776> (дата звернення: 01.11.2024).

2015

178. **Міленіна, Г. С.** Педагогічні ідеї Софії Русової та Марії Монтессорі: порівняльний аналіз : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Міленіна Галина Сергіївна ; [наук. керівник Якименко С. І.] ; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2015. – 20 с. – Бібліогр.: с. 16–18. – Текст доступний в інтернеті: <https://uacademic.info/ua/document/0415U001630> (дата звернення: 01.11.2024).
179. **Міленіна, Г. С.** Педагогічні ідеї Софії Русової та Марії Монтессорі: порівняльний аналіз : дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Міленіна Галина Сергіївна ; наук. керівник Якименко Світлана Іванівна ; Миколаїв. нац. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Миколаїв, 2015. – 304 арк. – Бібліогр.: арк. 173–220. – Текст доступний в інтернеті: <https://uacademic.info/ua/document/0415U001630> (дата звернення: 01.11.2024).

2018

180. **Родненко, М. Є.** Корекція пізнавальної діяльності дошкільників з дитячим церебральним паралічем засобами Монтессорі-терапії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.03 «Корекційна педагогіка» / Родненко Марина Єгорівна ; [наук. керівник Шевцов А. Г.] ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2018. – 20 с. – Бібліогр.: с. 17. – Текст доступний в інтернеті: <https://uacademic.info/ua/document/0418U000790> (дата звернення: 01.11.2024).
181. **Родненко, М. Є.** Корекція пізнавальної діяльності дошкільників з дитячим церебральним паралічем засобами Монтессорі-терапії : дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.03 «Корекційна педагогіка» / Родненко Марина Єгорівна ; наук. керівник Шевцов Андрій Гаррієвич ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2018. – 238 арк. – Бібліогр.: арк. 215–238. – Текст доступний в інтернеті: <https://uacademic.info/ua/document/0418U000790> (дата звернення: 01.11.2024).

2024

182. **Григор'єва, Н. А.** Виховання самостійності у дітей дошкільного віку засобами педагогіки М. Монтессорі : дис. ... д-ра філософії : [спец.] 011 «Освітні, педагогічні науки» / Григор'єва Наталя Анатоліївна ; наук. керівник Улюкаєва Ірина Герасівна ; Бердян. держ. пед. ун-т. – Запоріжжя, 2024. – 310 арк. – Бібліогр.: арк. 234–258. – Текст доступний в інтернеті: <https://dspace.bdpu.org.ua/items/249232b6-2338-4c1f-a823-6e8748ea05a5> (дата звернення: 10.10.2024).

2.3. СИСТЕМА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ МАРІЇ МОНТЕССОРІ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ТА СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД

1912

183. **Карінцев, М.** Нова метода науки читання й писання : [про методику М. Монтессорі] / Микола Карінцев // Учитель. – 1912. – Ч. 2. – С. 50–56.
184. **Fisher, D. C.** A Montessori Mother / Dorothy Canfield Fisher. – New York : Henry Holt and Co, 1912. – X, [4], 240 p. : ill. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/fpjgth> (дата звернення: 15.02.2023).

Переклад назви: Монтессорі мама.

185. **Smith, T. L.** The Montessori System in Theory and Practice : an Introduction to the Pedagogic Methods of Dr. Maria Montessori, with Some Reports of American Experience / Theodate L. Smith. – New York ; London : Harper & Brothers, 1912. – VIII, [4], 75, [1] p. : ill. – Текст англ. – Текст в інтернеті: <https://ia801305.us.archive.org/34/items/cu31924032703153/cu31924032703153.pdf> (дата звернення: 15.12.2024).

Переклад назви: Система Монтессорі в теорії та практиці : вступ до педагогічної методики докторки Марії Монтессорі, з деякими результатами американського досвіду.

Ця книжка – поглиблене дослідження системи Монтессорі, в якій важливість розвитку природної допитливості дитини поєднано із заохоченням її до самостійного навчання. Тут наведено докладний аналіз принципів Монтессорі, зокрема свободу дитини, сенсорне виховання та життєво важливу роль підготовленого середовища. Книжка дає читачеві цінну інформацію про практичне застосування методу Монтессорі як в італійських, так і в американських класах. Автор пропонує: огляд життя Марії Монтессорі та її наукового внеску в педагогіку; детальний опис класних кімнат і матеріалів Монтессорі, як-от вправи з письма, читання та арифметики; практичні приклади та звіти американських педагогів, які успішно впровадили методику Монтессорі; погляд на фізичний, розумовий та моральний розвиток, якому сприяє освіта за методом Монтессорі; порівняльний аналіз педагогічних прийомів Монтессорі та традиційних освітніх підходів.

1913

186. **Fisher, D. C.** The Montessori Manual / Dorothy Canfield Fisher. – Chicago : The W. E. Richardson, 1913. – 126 p. : ill. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <https://archive.org/details/montessorimanual00fish/mode/2up> (дата звернення: 24.05.2024).

Переклад назви: Монтессорі-посібник.

187. **Stevens, E. Ya.** A Guide to the Montessori Method / Ellen Yale Stevens. – New York : Frederick A. Stokes, 1913. – XII, 240 p. : ill. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <https://salو.li/95ab2Ea> (дата звернення: 15.12.2024).

Переклад назви: Путівник до методу Монтессорі.

Авторка книжки вірила у цінність теорій і методів Монтессорі. Її праця ґрунтується на переконанні, що спостереження підтверджують міцну філософську і психологічну основу освітніх принципів. Це переконання ще більше зміцнилося після її експериментів, проведених за участю американських дітей у Сполучених Штатах. Від самого початку зацікавлення Марією Монтессорі авторка відчувала певну невдоволеність стосовно терміну «метод», який використовувався для опису її підходу. Жоден стандартний метод не може адекватно передати складність та гнучкість її мислення. Маючи це на увазі, Елен Єль Стівенс вирішила ретельно проаналізувати психологічні основи підходів Монтессорі, узагальнити та інтерпретувати принципи, що лежать в їхній основі, щоб виявити живе звучання цих принципів та впровадити їх в сучасний тоді американський контекст, де вони могли стати живою силою. Вона запропонувала дослідити ці принципи та їхнє конкретне застосування з використанням матеріалів, які вже були широко відомі американській громадськості. Крім цього, виклала деякі пропозиції щодо посилення та адаптації цих ідей з урахуванням нагальних потреб країни. Ці пропозиції випливали з досвіду, отриманого під час експериментів за участю американських дітей. Автор сподівалася, що така інтерпретація педагогічної теорії та практики лікарки Монтессорі позбавить уми читачів від багатьох хибних уявлень, які виникли з моменту першого представлення в Америці методу Монтессорі.

1915

188. **Fisher, D. C.** L'Éducation Montessori : les Principes qu'Applique Mme Montessori dans les «Case dei Bambini» : causeries et Notes d'une Mère / Mme Fisher ; adapt. fr. de Jacqueline André ; introd. par Mlle Magdeleine Dufresne. – Paris : Libr. Fischbacher : F. Nathan, 1915. – XXII, 234, [2] p. : portr., nombreuses grav. – Текст фр.

Переклад назви: Монтессорі-освіта : принципи, застосовані пані Монтессорі в «Будинку дитини» : бесіди та нотатки матері.

1918

189. **Русова, С.** Дошкільне виховання / С. Русова. – Катеринослав : Укр. вид-во в Катеринославі : Друк. Медведовського, 1918. – 162, [1] с. – (Українське видавництво в Катеринославі ; № 32). – Текст доступний в інтернеті: <https://library.kr.ua/wp-content/elib/rusova/Rusova.pdf> (дата звернення: 07.12.2023).

У книзі узагальнено матеріали лекторської роботи С. Русової, викладені теоретичні міркування і критичний аналіз поглядів педагогів минулого та сучасників авторки на виховання дитини дошкільного віку, зокрема Марії Монтессорі.

1920

190. **Radise, S.** The new children : talks with Dr. Maria Montessori / Sheila Radise. – New York : Frederick A. Stokes, 1920. – XV, 168 p. : portr. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/rdxyh> (дата звернення: 15.02.2024).

Переклад назви: Нові діти : бесіди з докторкою Марією Монтессорі.

На основі бесід, проведених з Марією Монтессорі, авторка книжки, журналістка Шейла Радіс, спробувала відповісти на деякі запитання та критику щодо використання методів Монтессорі в роботі з дітьми. Зроблено висновок, що методи Монтессорі це не тільки про те як правильно поводитися з маленькими дітьми, а це нова філософія життя, яка ґрунтується на знаннях. Авторка розкриває сутність філософії Монтессорі через дослідження глибинного впливу її освітніх методів на навчання та розвиток дітей, висвітлює практичні вказівки щодо створення середовища, яке заохочує самостійне навчання та цілісне зростання.

1922

191. **Василько, В.** Одна із спроб методу М. Монтессорі : (навчання грамоти в Хатах Дитини) / В. Василько // Новими стежками. – 1922. – Ч. 1 (жовт.). – С. 16–17.
192. ***Дорошенкова, О.** Дитячий садок : poradnik для керівників дошк. виховання / О. Дорошенкова. – Київ : Вид. Київ. райкому Профспілки цукровиків, 1922. – 224 с.

У книжці розглядаються організаційний та виховний аспекти роботи дитячого садка. Зміст її розділів охоплює такі питання: помешкання дитячого садка та його обладнання; побут дітей, ігри та методи їх проведення; малювання та ліплення; розвиток органів відчуттів; дитяча праця; наука чисел; дисципліна; спостереження за дітьми. Надано рекомендації, що враховували досягнення педагогіки, європейський досвід виховання дітей у дитячих садках за системою Марії Монтессорі.

193. **Чепіга, Я.** Розвиток органів почуття та їх значіння у вихованні дитини / Я. Чепіга // Путь просвещения. – 1922. – № 5. – С. 97–124. – Назва журн. рос.

У статті показано, що система виховання Монтессорі є вельми корисною у справі розвитку органів почуття дитини. Посилаючись на вчення Монтессорі та інших видатних педагогів автор вибудовує своє бачення ролі органів відчуття у розумовому, інтелектуальному та духовному розвитку дитини.

1925

194. **Дорошенко, О.** Сучасний дитячий садок / Ольга Дорошенко // Шлях освіти. – 1925. – № 7/8. – С. 41–51.

Про М. Монтессорі: с. 42, 46.

1927

195. **Русова, С.** Система Монтесорі / С. Русова // Нові методи дошкільного виховання / С. Русова. – Прага, 1927. – Гл. 13. – С. 83–86. – Текст доступний в інтернеті: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0005243> (дата звернення: 13.11.2023).

1929

196. ***Вовтерс, Е.** Монтессоріанство в Бельгії та Голандії / Е. Вовтерс // Шлях освіти. – 1929. – № 7. – С. 114–118.

1932

197. **Мостовий, П.** Від методи Монтесорі до методи Агаці / П. Мостовий // Комуніст. освіта. – 1932. – № 3. – С. 139–143.

1947

198. **Даденков, М. Ф.** Історія педагогіки : підруч. для пед. вишів / М. Ф. Даденков. – Київ ; Харків : Рад. школа, 1947. – 327, [1] с.

Про М. Монтессорі: с. 111, 154.

1967

199. **Народна освіта і педагогічна наука в Українській РСР (1917–1967)** / [М-во освіти УРСР, НДІ педагогіки ; редкол.: Бондар А. Г. (відп. ред.), Дзеверін О. Г., Кобзар Б. С. та ін.]. – Київ : Рад. школа, 1967. – 481, [2] с.

Про систему М. Монтессорі: с. 193, 197.

1973

200. **Історія педагогіки** : навч. посіб. для пед. ін-тів / [за ред. М. С. Гриценка]. – Київ : Вища шк., 1973. – 446, [1] с.

Про М. Монтессорі: с. 102–103.

1976

201. **Montessori, M. M.** Education for Human Development : Understanding Montessori / Mario M. Montessori, Jr. ; ed. by Paula Polk Lillard. – New York : Schocken Books, 1976. – 131 p. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED136940.pdf> (дата звернення: 05.12.2023).

Переклад назви: Освіта для розвитку людини : розуміння Монтессорі.

У цій книжці розкрито науковий внесок Марії Монтессорі у філософію, педагогіку, розвиток дитини. Досліджено взаємозв'язок Монтессорі-матеріалів з інтелектуальним, емоційним та соціальним розвитком

дитини. Викладено погляди Монтессорі на людину в світлі сучасної психології, цінність психологічної роботи в школі; процес виховання та навчання; зміни в освітньому процесі з огляду на світовий прогрес. Проаналізовано філософію Монтессорі відносно швидкозмінних цінностей суспільства, розглянуто її концепцію космічної освіти. У додатку містяться результати спостереження за заняттями в Монтессорі-класі.

1992

202. **Ніколенко, Д.** Система Монтессорі / Д. Ніколенко // Дошк. виховання. – 1992. – № 10. – С. 24–25 : рис.

1993

203. **Дичківська, І.** Через свободу і самостійність : розвиток індивідуальності дитини в теорії і практиці М. Монтессорі / Ілона Дичківська // Дошк. виховання. – 1993. – № 5. – С. 6–7, 17.

1994

204. **Поклад, Н.** Знайдемо своє місце у всесвіті? Типи шкіл: Монтессорі, вальдорфська, українська школа-родина... / Наталя Поклад, Михайло Кононенко // Освіта. – 1994. – 25 трав. (№ 36/37). – С. 7.

1996

205. **Кравець, В.** Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття : навч. посіб. для студентів пед. навч. закл. / В. Кравець. – Тернопіль : [б. в.], 1996. – 288, [1] с.

Про педагогіку М. Монтессорі: с. 34–41.

206. **Русова, С.** Дошкільне виховання / С. Русова // Вибрані педагогічні твори / С. Русова. – Київ, 1996. – С. 34–185. – Друк. за вид.: Русова С. Дошкільне виховання. Катеринослав, 1918.

У праці авторка аналізує педагогічну методiku Марії Монтессорі, визначає її переваги та недоліки щодо впровадження у систему дошкільного виховання в Україні.

207. **Русова, С.** Система Монтессорі / С. Русова // Вибрані педагогічні твори / С. Русова. – Київ, 1996. – С. 219–222. – Друк. за вид.: Русова С. Нові методи дошкільного виховання. Прага : Сіяч, 1927. С. 83–86.

208. **Стрюк, К.** Система Марії Монтессорі – нове чи старе? / Катерина Стрюк // Дошк. виховання. – 1996. – № 3. – С. 10–11.

1997

209. **Гуз, С.** Методика Марії Монтессорі у початковому шкільному навчанні / Сабіна Гуз ; пер. з пол. Барни М. М. // Педагогіка і психологія проф. освіти. – 1997. – № 3/4, ч. 2. – С. 84–98.

210. **Дичківська, І. М.** Проблема гуманістичної особистості педагога в системі М. Монтессорі / Дичківська І. М. // Актуальні проблеми дошкільного виховання : міжвуз. зб. наук. пр. / АПН України, Рівнен. держ. пед. ін-т. – Рівне, 1997. – С. 29–33.

211. **Савченко, О. Я.** Дидактика початкової школи : підруч. для студентів пед. ф-тів / О. Я. Савченко ; Міжнар. фонд «Відродження». – Київ : Абрис, 1997. – 415 с.

Про освітню систему М. Монтессорі: с. 12–13, 366–372.

1998

212. ***Даниленко, В.** Коштовна спадщина Марії Монтессорі : із фондів Пед. музею України / Даниленко В., Тригубенко В. // Відродження. – 1998. – № 2. – С. 42–44.

213. **Дичківська, І.** Розвивальна роль Монтессорі-матеріалу / Ілона Дичківська // Дошк. виховання. – 1998. – № 4. – С. 20–21, 32 : фот.

214. **Островерхова, Н. М.** Педагогічні ідеї, системи навчання, виховання і управління авторськими навчальними закладами зарубіжних країн / Н. М. Островерхова // Парадигми управління авторськими закладами освіти / Н. М. Островерхова. – Київ, 1998. – Розд. 3, [гл.] 1. – С. 248–262.

Із змісту: Система виховання М. Монтессорі. – С. 260–262.

1999

215. **Даниленко, В.** Золоті зерна Марії Монтессорі / Валентин Даниленко, Вадим Тригубенко // Учитель. – 1999. – № 7/8. – С. 68–71.

216. **Дичківська, І. М.** Ідея космізму як філософсько-психологічна основа виховання особистості (за М. Монтессорі) / І. М. Дичківська // Оновлення змісту і методів дошкільної освіти в Україні : наук. зап. Рівнен. педін-ту / Рівнен. держ. пед. ін-т. – Рівне, 1999. – Вип. 5. – С. 16–20. – Бібліогр.: 8 назв.

217. **Історія педагогіки** : навч. посіб. для студентів пед. навч. закл. / за ред. М. В. Левківського, О. А. Дубасенюк ; Житом. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир : ЖДПУ, 1999. – 331 с. – Текст доступний в інтернеті: <https://core.ac.uk/download/pdf/42974815.pdf> (дата звернення: 05.02.2024).

Про систему М. Монтессорі: с. 83–84.

218. **Каноникін, М. П.** Метод Монтессорі : [про методику навчання грамоти Монтессорі] / М. П. Каноникін // Дошкільна лінгводидактика : хрестоматія : посіб. для студентів пед. закл. освіти : [у 2 ч.] / упоряд. А. М. Богуш. – Одеса ; Київ, 1999. – Ч. 2. – С. 260–265.

219. **Коваль, О. В.** Проблема розвитку музично-творчих здібностей дітей у працях Е. Башич, М. Монтессорі, А. Арісменді / О. В. Коваль // Наук. зап. Психолого-педагогічні науки / Ніжин. держ. пед. ун-т ім. Миколи Гоголя. – 1999. – Ч. 1. – С. 51–54. – Бібліогр. в кінці ст.

220. **Науково-дидактичні** засади педагогіки Монтессорі : [за матеріалами «Вісника» Асоц. Монтессорі-вчителів України (1999, № 4)] // Педагогіка толерантності. – 1999. – № 3/4. – С. 8–10.
221. **Савченко, О. Я.** Дидактика початкової школи : [підруч. для студентів пед. ф-тів] / О. Я. Савченко. – Київ : Генеза, 1999. – 367 с.
Про ідеї педагогіки М. Монтессорі: с. 9–10, 328–332.
Те саме. – 2-ге вид.: № 240.
222. **Улюкаєва, І.** Ольга Дорошенко і її книжка «Дитячий садок» / Ірина Улюкаєва // Дошк. виховання. – 1999. – № 10. – С. 24–25.
У статті розкрито зміст книжки соратниці та послідовниці Софії Русової Ольги Дорошенко (Дорошенкової) «Дитячий садок», що побачила світ 1922 р. і стала одним з найпомітніших явищ у літературі з дошкільного виховання у 20-ті рр. минулого століття. У своїй книжці О. Дорошенко висвітлює низку проблем щодо виховання дітей за системою М. Монтессорі.

2000

223. ***Бурма, І. В.** Джерела освітньої роботи з дітьми дошкільного віку в педагогічних системах М. Монтессорі та С. Ф. Русової / І. В. Бурма // Теорія та методика навчання та виховання : зб. наук. пр. / Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2000. – Вип. 7. – С. 63–70.
224. ***Дичківська, І. М.** Педагогіка М. Монтессорі : досвід і перспективи розвитку / І. М. Дичківська // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія : [зб. ст.] / Крим. держ. гуманітар. ін-т. – Ялта, 2000. – Вип. 1. – С. 119–122.
225. ***Опанасенко, Н.** Спільне в педагогічних ідеях С. Русової та М. Монтессорі / Н. Опанасенко // Наука і сучасність : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2000. – Вип. 1, ч. 1. – С. 65–69.
226. **Сбруєва, А. А.** Педагогічна система Марії Монтессорі (1870–1952) / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна // Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах : навч. посіб. / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна ; Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. – Суми, 2000. – Розд. 3, тема 12, §12.9. – С. 132.
Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 385.
227. **Guz, S.** Psychopedagogiczne podstawy edukacji w systemie Montessori / Sabina Guz // Kształcenie wczesnoszkolne na przełomie tysiącleci / pod red. Władysława Puśleckiego ; Polska Akad. Nauk, Kom. Nauk Pedagogicznych. – Warszawa, 2000. – S. 96–112. – Bibliogr.: s. 112. – Текст пол.
Переклад назви статті: Психопедагогічні основи навчання в системі Монтессорі.

2001

228. **Єржабкова, Б.** Концепція розвитку дитини в педагогічній спадщині Монтессорі / Бланка Єржабкова, Богдан Скоморовський // Обрії. – 2001. – № 1. – С. 8–12. – Бібліогр.: 15 назв.
229. **Кос, Л.** Ідеї М. Монтессорі про виховання дітей в дошкільному закладі / Леся Кос // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. / [Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича]. – Чернівці, 2001. – Вип. 122 : Педагогіка та психологія. – С. 57–60. – Бібліогр.: 3 назви.
230. **Технологія** саморозвитку (М. Монтессорі) // Освітні технології : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. М. Пехоти. – Київ, 2001. – Розд. 4. – С. 58–69. – Бібліогр. в кінці розд.
- Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 242 ; 3-тє вид.: № 248 ; 4-те вид.: № 255.
231. **Ordon, U.** System Marii Montessori w pracy z malym dzieckiem / Urszula Ordon // Przyzywanie głębi do kręgu słów, myśli, idei i działań / pod red. Stanisława Podobińskiego i Bogdana Snocha ; Wyższa Szkoła Ped. w Częstochowie. – Częstochowa, 2001. – S. 203–209. – Bibliogr.: s. 208–209. – Текст пол.

Переклад назви статті: Система Марії Монтессорі в роботі з малою дитиною

2002

232. ***Барило, О. А.** Педагогічні системи М. Монтессорі, С. Френе та Р. Штайнера: сучасне бачення / О. А. Барило // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету : зб. наук. пр. / Черніг. держ. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2002. – Вип. 10 : Серія: Педагогічні науки. – С. 64–66.
233. **Волкова, Н. П.** Педагогіка : посіб. [для студентів вищ. навч. закл.] / Н. П. Волкова. – Київ : Академія, 2002. – 575 с. – (Альма-матер).
- Про методiku виховання дітей М. Монтессорі:* с. 569.
- Те саме. – 2-ге вид.: № 275 ; 3-тє вид.: № 302 ; 4-те вид.: № 342.
234. **Даниленко, В.** Коштовна спадщина Марії Монтессорі / В. Даниленко, В. Тригубенко // Зарубіж. література в навч. закладах. – 2002. – № 6. – С. 59–61. – Бібліогр.: 8 назв.
235. **Левківський, М. В.** Гуманістичні засади освіти й виховання. Рух нового виховання (М. Монтессорі, С. Френе) / М. В. Левківський // Історія педагогіки : [навч. посіб.] / М. В. Левківський ; Житом. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир, 2002. – Тема 6, [гл.] 3. – С. 86–90.
- Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 253 ; 3-тє вид.: № 258.
236. **Левківський, М. В.** Гуманістичні засади освіти й виховання. Рух нового виховання (М. Монтессорі, С. Френе) / М. В. Левківський, О. М. Микитюк

// Історія педагогіки : навч. посіб. / М. В. Левківський, О. М. Микитюк ; за ред. М. В. Левківського. – Харків, 2002. – Тема 5, [гл.] 3. – С. 69–73.

237. **Лозова, В. І.** Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. для студентів пед. навч. закл. / В. І. Лозова, Г. В. Троцько ; Харків. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Вид. 2-ге, випр. і допов. – Харків : ОВС, 2002. – 398 с.

Про педагогічні методи М. Монтессорі: с. 138, 309–310.

238. **Основні** аспекти філософії та педагогіки Марії Монтессорі : [за матеріалами різних публ.] // Дитина. – 2002. – Лют. (№ 2). – С. 6.

239. **Растригіна, А. М.** Педагогічна система М. Монтессорі / Растригіна А. М. // Педагогіка свободи: методологічні та соціально-педагогічні основи : [монографія] / Растригіна А. М. – Кіровоград, 2002. – Розд. 2, § 1, [гл.] 1.4. – С. 96–105.

240. **Савченко, О. Я.** Дидактика початкової школи : [підруч. для студентів пед. ф-тів] / О. Я. Савченко. – [Вид. 2-ге]. – Київ : Генеза, 2002. – 366, [1] с. – Текст доступний в інтернеті: <http://194.44.152.155/elib/local/sk/sk644883.pdf> (дата звернення: 28.05.2024). – 1-ше вид.: № 221.

Про ідеї гуманної педагогіки М. Монтессорі: с. 9–10, 328–332.

241. **Таран, О.** Оцінка Софією Русовою педагогічної системи Марії Монтессорі / Олена Таран // Збірник наукових праць / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Київ, 2002. – Спецвип. – С. 56–61. – Бібліогр.: 4 назви.

242. **Технологія** саморозвитку (М. Монтессорі) // Освітні технології : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. М. Пехоти. – [2-ге вид.]. – Київ, 2002. – Розд. 4. – С. 58–69. – Бібліогр. в кінці розд. – У 1-му вид.: № 230.

Те саме // Там само. – 3-тє вид.: № 248 ; 4-тє вид.: № 255.

243. **Фіцула, М. М.** Педагогіка : посіб. [для студентів вищ. пед. закл. освіти] / М. М. Фіцула. – Київ : Академія, 2002. – 527 с. – (Альма-матер). – Текст доступний в інтернеті: <https://sal0.li/A2c3c91> (дата звернення: 18.06.2024).

Про педагогіку М. Монтессорі: с. 469–470.

Те саме. – 2-ге вид.: № 291 ; 3-тє вид.: № 310.

2003

244. **Левківський, М. В.** Гуманістичні засади освіти й виховання. Рух нового виховання (М. Монтессорі, С. Френе) / М. В. Левківський // Історія педагогіки : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / М. В. Левківський ; МОН України. – Київ, 2003. – Тема 5, [гл.] 3. – С. 86–91.

Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 265 ; 3-тє вид.: № 299 ; 4-тє вид.: № 331.

245. **Мацук, Л.** Ідеї правового виховання у філософсько-педагогічних системах К. Вентцеля та М. Монтессорі / Людмила Мацук // Вісн. Прикарпат. ун-ту.

Педагогіка : [зб. наук. пр. / Прикарпат. ун-т ім. Василя Стефаника]. – Івано-Франківськ, 2003. – Вип. 8. – С. 112–116. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://surl.li/qzzog> (дата звернення: 01.01.2024).

246. **Ростовський, О. Я.** Лекції з історії західноєвропейської музичної педагогіки : навч. посіб. / О. Я. Ростовський ; Ніжин. держ. пед. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : НДПУ ім. М. Гоголя, 2003. – 193 с.

Про обґрунтування М. Монтессорі системи масового дошкільного музичного виховання: с. 180–182, 186.

247. **Сисоєва, С.** Нариси з історії розвитку педагогічної думки : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Світлана Сисоєва, Ірина Соколова ; МОН України. – Київ : Центр навч. літ., 2003. – 307 с.

Із змісту: Марія Монтессорі (1870–1952). – С. 177–180.

248. **Технологія** саморозвитку (М. Монтессорі) // Освітні технології : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. М. Пехоти. – [3-тє вид.]. – Київ, 2003. – Розд. 4. – С. 58–69. – Бібліогр. в кінці розд. – У поперед. вид.: № 230, № 242.

Те саме // Там само. – 4-те вид.: № 255.

2004

249. **Дичківська, І. М.** «Будинок вільної дитини» М. Монтессорі / І. М. Дичківська // Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. [для студентів вищ. навч. закл.] / І. М. Дичківська. – Київ, 2004. – [Розд.] 2, [гл.] 2.1. – С. 79–101. – Текст доступний в інтернеті: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file=/483779/mod_resource/content/2/Дичківська%202004.pdf (дата звернення: 13.02.2024).

Із змісту: Життєвий шлях М. Монтессорі і розвиток її педагогічної системи. – С. 80–85 ; Концептуальні засади педагогічної технології «Будинок вільної дитини». – С. 85–88 ; Особливості змісту педагогічної технології «Будинок вільної дитини». – С. 89–101.

Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 344.

250. **Кемінь, Г.** Теорія і практика «нового виховання» у західноєвропейській педагогіці (кінець ХІХ – середина ХХ століття) : [монографія] / Галина Кемінь. – Дрогобич : Коло, 2004. – 123 с.

Про оцінку реформаторських ідей М. Монтессорі українською педагогинею-науковицею Софією Русовою: с. 94–96.

251. **Куліш, Т.** Наталія Лубенець про погляди Ф. Фребеля та М. Монтессорі на виховання дітей / Тетяна Куліш // Шлях освіти. – 2004. – № 2. – С. 43–47.

252. **Куха, Р.** Історичний нарис розвитку педагогіки Монтессорі у Польщі / Ришард Куха ; [з пол. пер. Теодор Лещак] // Вісн. Львів. ун-ту. Серія

педагогічна : [зб. наук. пр. / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка]. – Львів, 2004. – Вип. 18. – С. 129–140 : табл. – Бібліогр.: 26 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogy/article/view/6290> (дата звернення: 29.07.2023).

253. **Левківський, М. В.** Гуманістичні засади освіти й виховання. Рух нового виховання (М. Монтесорі, С. Френе) / М. В. Левківський // Історія педагогіки : [навч.-метод. посіб.] / М. В. Левківський ; Житом. держ. ун-т ім. Івана Франка. – [Вид. 2-ге, допов.]. – Житомир, 2004. – Тема 5, [гл.] 3. – С. 53–56. – У 1-му вид.: № 235.

Те саме // Там само. – 3-тє вид.: № 258.

254. **Салтишева, В.** Школа Монтесорі – ключ до дитячих сердець / Вікторія Салтишева // Нова пед. думка. – 2004. – № 1. – С. 16–18 : іл.

255. **Технологія** саморозвитку (М. Монтесорі) // Освітні технології : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. М. Пехоти. – [4-те вид.]. – Київ, 2004. – Розд. 4. – С. 58–69. – Бібліогр. в кінці розд. – У поперед. вид.: № 230, № 242, № 248.

256. **Kucha, R.** Pedagogika Marii Montessori / Ryszard Kucha // Pedagogika : podręcz. akademicki. [Т.] 1 / red. nauk.: Zbigniew Kwieciński, Bogusław Śliwerski. – Warszawa, 2004. – Rozdz. 9. – S. 324–334. – Бібліогр. в підрядк. прим. – Текст пол.

Переклад назви розділу: Педагогіка Марії Монтесорі.

2005

257. **Каноникін, М. П.** Метод Монтесорі : [про методику навчання грамоти Монтесорі] / М. П. Каноникін // Дошкільна лінгводидактика : хрестоматія : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / МОН України ; [упоряд. А. М. Богуш]. – Київ, 2005. – С. 678–684.

258. **Левківський, М. В.** Гуманістичні засади освіти й виховання. Рух нового виховання (М. Монтесорі, С. Френе) / М. В. Левківський // Історія педагогіки : [навч.-метод. посіб.] / М. В. Левківський ; Житом. держ. ун-т ім. Івана Франка. – [Вид. 3-тє, допов.]. – Житомир, 2005. – Тема 5, [гл.] 3. – С. 55–58. – У поперед. вид.: № 235, № 253.

259. **Максимюк, С. П.** Світове значення педагогічних систем М. Монтесорі, С. Френе, Р. Штайнера / С. П. Максимюк // Педагогіка : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / С. П. Максимюк ; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Київ, 2005. – Ч. 3, тема 2, [гл.] 5. – С. 374–382.

Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 307.

260. **Lillard, A. S.** Montessori : The Science Behind the Genius / Angeline Stoll Lillard ; phot. by An Vu. – Oxford : Oxford Univ. Press, 2005. – XII, 404 p. : ill. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті:

<https://montessorischoolalmeria.es/wp-content/uploads/2021/05/montessori-science-behind-genius.pdf> (дата звернення: 05.12.2023).

Переклад назви: Монтессорі : наука, що стоїть за геніями.

The same. – 3rd ed.: № 419.

У цій книзі розглянуто вісім принципів Монтессорі-освіти: перший – рух і пізнання тісно переплетені, і рух може покращити мислення та навчання; другий – про те, що навчання та благополуччя покращуються, коли люди відчувають контроль над своїм життям; третій – що люди навчаються краще, коли вони зацікавлені в тому, що вивчають; четвертий – що прив'язка зовнішньої винагороди, наприклад, грошей за читання або високі оцінки за тести, негативно впливає на мотивацію робити щось, коли винагорода зникає; п'ятий – що спільна діяльність може бути дуже сприятливою для навчання; шостий – що навчання у значущому контексті часто є глибшим і багатшим ніж навчання в абстрактних контекстах; сьомий – що конкретні форми взаємодії дорослих пов'язані з оптимальнішими результатами навчання дітей; восьмий – порядок у довіллі є корисним для дітей. Це не вичерпний перелік ідей доктора Монтессорі. Ці ідеї добре підтверджуються сучасними психологічними дослідженнями і мають чіткі наслідки для найсприятливіших способів навчання дітей.

2006

261. **Дичківська, І. М.** М. Монтессорі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; МОН України. – Київ : Слово, 2006. – 303 с. : іл. – Бібліогр.: с. 299–301. – Текст доступний в інтернеті: https://chtyvo.org.ua/authors/Dychkivska_Ilona/M_Montessori_teorija_i_tekhnologia/ (дата звернення: 16.01.2025).

Зміст: Передмова. – С. 5–6 ; **Розд. 1** : М. Монтессорі – людина і вчений: Життєвий і творчий шлях М. Монтессорі. – С. 7–18 ; Всотуючий розум : [уринок з кн.]. Роль дитини у перетворенні світу / Марія Монтессорі ; пер. з англ. І. Дичківської. – С. 19–24 ; Про принципи моєї школи / Марія Монтессорі. – С. 25–30 ; Минуле, сьогодення і майбутнє : (звернення онука Марії Монтессорі до Ірланд. Монтессорі-товариства з нагоди 75-річ. ювілею АМІ) / Маріо М. Монтессорі ; пер. з англ. А. Іванова. – С. 31–36 ; **Розд. 2** : Сучасники і послідовники М. Монтессорі: Розвиток ідей М. Монтессорі в зарубіжній і вітчизняній педагогіці. – С. 37–75 ; Теорія і практика дитячого садка Монтессорі : [уринок з кн.] / Віра Таубман, Юлія Фаусек. – С. 76–84 ; Дитячий садок Монтессорі : (досліди і спостереження протягом 12-річ. роботи в дит. садках за системою Монтессорі) : [уринок з кн.] / Юлія Фаусек. – С. 85–89 ; Марія Монтессорі і нове виховання : [уринок з кн.] / Тетяна Сухотіна. – С. 90–96 ; Дошкільне виховання : [уринок з кн.]. Ручна праця ; Сучасні дитячі садки / Софія Русова. – С. 97–

103 ; Дитячий садок : [уривки з кн.]. Розвиток мови в дитячому садку / Ольга Дорошенко. – С. 104–109 ; Фребель і Монтессорі : [уривки з кн.]. Дисципліна в свободі. Сім'я. Мати ; Виховання чуттів ; Вихователь / Наталія Лубенець. – С. 110–116 ; **Розд. 3** : Соціальне виховання: М. Монтессорі про соціалізацію особистості дитини в процесі виховання. – С. 117–126 ; Керівництво до мого методу : [уривок з кн.]. Свобода / Марія Монтессорі. – С. 127–129 ; Самовиховання і самонавчання в початковій школі : [уривок з кн.]. Середовище / Марія Монтессорі. – С. 130–134 ; Повсякденні життєві вправи (за Монтессорі) / Юлія Фаусек. – С. 135–141 ; Вправи у соціальній поведінці : [метод. розробки]. – С. 142–192 ; **Розд. 4** : Виховання інтелекту і творчості: М. Монтессорі про виховання інтелектуальної та креативної особистості. – С. 193–209 ; Освіта для нового світу : [уривок з кн.]. Періоди і природа «всотуючого розуму» / Марія Монтессорі ; пер. з англ. І. Дичківської. – С. 210–212 ; Розвиток інтелекту в маленьких дітей (за Монтессорі) : [уривки з кн.] / Юлія Фаусек. – С. 213–223 ; Самовиховання і самонавчання в початковій школі : [уривки з кн.]. Погляд на сучасне виховання ; Мій внесок у науку ; Мислення / М. Монтессорі. – С. 224–228 ; Мистецтво і Монтессорі : (деякі думки про мистецтво і роботу з мистецтва в середовищі Монтессорі) / Барбара Стенлунд. – С. 229–250 ; Вправи для розвитку сенсорики : [метод. розробки]. – С. 251–259 ; Вправи з математичним матеріалом : [метод. розробки]. – С. 259–264 ; Вправи з мовленнєвим матеріалом : [метод. розробки]. – С. 265–269 ; **Розд. 5** : Роль педагога у становленні особистості дитини: М. Монтессорі про особистість педагога і його підготовку. – С. 270–274 ; Виховання для нового світу : [уривок з кн.]. Яким повинен бути Монтессорі-вчитель / Марія Монтессорі ; пер. з англ. І. Дичківської. – С. 275–278 ; Самовиховання і самонавчання в початковій школі : [уривок з кн.]. Підготовка вчительки / Марія Монтессорі. – С. 279–285 ; Всотуючий розум : [уривок з кн.]. Підготовка вчителя / Марія Монтессорі ; пер. з англ. І. Дичківської. – С. 286–294 ; Основні поняття педагогічної теорії і технології М. Монтессорі. – С. 295–298.

Те саме. – 2-ге вид.: № 304.

262. ***Ільченко, А.** Формування психіки дитини в контексті педагогічних поглядів Марії Монтессорі / Алла Ільченко // Зб. наук. пр. Полтав. держ. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. Серія «Педагогічні науки». – Полтава, 2006. – Вип. 3. – С. 202–207. – Бібліогр. в кінці ст.
263. ***«Космічне виховання»** у педагогічній спадщині Марії Монтессорі / О. В. Аніщенко, В. О. Аніщенко, М. І. Супруненко, І. В. Супруненко, Н. І. Яковець // Фізико-математичні записки : зб. наук. пр. / Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин, 2006. – С. 63–69.
264. **Крайник, С.** Особистісно орієнтований підхід до освітньо-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах / Станіслава Крайник // Рідна шк. – 2006. – № 11. – С. 57–58. – Бібліогр.: 3 назви.

У статті розглянуто різні особистісно орієнтовані освітні технології. Значну увагу зосереджено на методиці М. Монтессорі.

265. **Левківський, М. В.** Гуманістичні засади освіти й виховання. Рух нового виховання (М. Монтессорі, С. Френе) / М. В. Левківський // Історія педагогіки : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / М. В. Левківський ; МОН України. – 2-ге вид., допов. – Київ, 2006. – Тема 5, [гл.] 3. – С. 86–91. – У 1-му вид.: № 244.
- Те саме // Там само. – 3-тє вид.: № 299 ; 4-те вид.: № 331.
266. **Лисенко, Н. В.** Педагогіка Марії Монтессорі / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста // Педагогіка українського дошкілля : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл., які навчаються за спец. «Дошкільне виховання» : у 2 ч. / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. – Київ, 2006. – Ч. 1. – С. 113–135. – Текст доступний в інтернеті: <http://194.44.152.155/elib/local/sk/sk713677.pdf> (дата звернення: 01.04.2024).
267. **Поніманська, Т. І.** Дошкільна педагогіка : навч. посіб. [для студентів вищ. закл. освіти] / Т. І. Поніманська. – Київ : Академвидав, 2006. – 455 с. – (Альма-матер).
- Про систему М. Монтессорі: с. 107–110. Біографічна довідка про М. Монтессорі: с. 443.*
- Те саме. – 2-ге вид.: № 300 ; 3-тє вид.: № 362.
268. **Прибильська, Н.** Історико-педагогічні передумови відродження педагогічної системи Монтессорі в сучасних умовах / Наталя Прибильська // Наук. зап. Серія: Педагогіка : [зб. наук. пр.] / Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2006. – № 1. – С. 79–84 : табл. – Бібліогр.: 7 назв.
269. **Прибильська, Н.** Нормалізація дитини засобами Монтессорі-педагогіки як необхідна передумова розумового виховання / Наталя Прибильська // Педагогіка і психологія проф. освіти. – 2006. – № 5. – С. 200–216 : іл. – Бібліогр.: 6 назв.
270. **Софія Русова:** з маловідомого і невідомого : [хрестомат. трилогія]. Ч. 1. «Несторка української педагогічної літератури...» / Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника ; [упоряд.: О. Джус, З. Нагачевська]. – Івано-Франківськ : Гостинець, 2006. – 455 с. – Текст доступний в інтернеті: https://chtyvo.org.ua/authors/Rusova_Sofia/Sofia_Rusova_z_malovidomoho_i_nevidomoho_Ch_1_Nestorka_ukrainskoi_pedagogichnoi_literatury/ (дата звернення: 30.05.2024).
- Про М. Монтессорі: с. 20, 51, 195, 196, 220, 223, 241, 244, 245, 260, 293, 294, 318, 365, 366, 372–376, 379, 382, 403, 422.*
271. **Якса, Н. В.** Виховна система саморозвитку М. Монтессорі / Н. В. Якса // Основи педагогічних знань : [навч. посіб. для студентів вищ. пед. навч. закл.] / Н. В. Якса ; Житом. держ. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир, 2006. – С. 247–250.

272. **Fava, S.** Maria Montessori du côté de enfance / Sabrina Fava // History of Education and Children's Literature. – 2006. – Vol. 1, nr 2. – P. 231–247. – Текст ст. фр., назва журн. англ. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://www.hecl.it/> (дата звернення: 13.02.2025).

Переклад назви статті: Марія Монтессорі на боці дитинства.

У статті оглянуто біографію Марії Монтессорі, висвітлено основні аспекти її творчості. Схарактеризовано критичну дискусію, яка точилася навколо вчення Монтессорі за її життя, що не завадило поширенню методу педагогині в Сполучених Штатах та інших країнах. Ці дискусії продовжують і сучасні дослідники.

2007

273. **Авраменко, О. О.** Проблема соціалізації особистості в педагогічній системі Марії Монтессорі / О. О. Авраменко // Збірник наукових праць / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Умань, 2007. – Ч. 2. – С. 7–11. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://znp.udpu.edu.ua/article/view/187541> (дата звернення: 04.08.2023).

274. **Аніщенко, О. В.** Сучасні педагогічні технології : курс лекцій : [навч. посіб.] / Аніщенко О. В., Яковець Н. І. ; [за заг. ред. Н. І. Яковець] ; Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 199 с. – Текст доступний в інтернеті: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/26574/> (дата звернення: 26.03.2025).

Про технологію саморозвитку Марії Монтессорі: с. 40–41, 152.

275. **Волкова, Н. П.** Педагогіка : навч. посіб. [для студентів вищ. навч. закл.] / Н. П. Волкова. – 2-ге вид., перероб., допов. – Київ : Академвидав, 2007. – 615 с. – (Альма-матер). – 1-ше вид.: № 233.

Про методику виховання дітей М. Монтессорі: с. 597–598.

Те саме. – 3-тє вид.: № 302 ; 4-тє вид.: № 342.

276. **Горбенко, С. С.** Історія гуманізації музичної освіти дітей шкільного віку : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / С. С. Горбенко ; Нац. пед. ун-т ім. Михайла Драгоманова. – Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2007. – 347 с.

Про процес музичного виховання дитини за М. Монтессорі: с. 118.

Те саме. – 2-ге вид.: № 295.

277. **Дорошенко, О. І.** Дитячий садок : [уривки] / Ольга Іванівна Дорошенко // Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки в Україні : навч. посіб. для студентів пед. навч. закл. спец. «Дошкільне виховання» / Бердян. держ. пед. ун-т ; за заг. ред. І. Г. Улюкаєвої. – Бердянськ, 2007. – С. 87–103. – Друк. за вид.: Дорошенко О. Дитячий садок : poradnik dla керівників doшк. виховання. Київ, 1922.

Про метод М. Монтессорі: с. 90, 92–95, 100.

Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 296 ; 3-тє вид.: № 325.

278. **Елкінд, Д.** Виховання за Монтессорі: віковичний спадок чи виклик сучасності? / Девід Елкінд ; пер. Є. І. Локшиної // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 14–20 : кольор. фот.
279. **Епстейн, П.** Казка про Машу, трьох ведмедів та метод Марії Монтессорі : [про створення в дит. закладі середовища, в якому все буде саме так, як потрібно дитині певного віку] / Поль Епстейн ; пер. Т. П. Михальчук // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 61–66 : кольор. фот.
280. **Зязюн, І.** Філософія «Школи свободи» : розвиток та саморозвиток творчих засад особистості / Іван Зязюн // Рідна шк. – 2007. – № 5. – С. 25–29. – Бібліогр.: 19 назв.
Про реалізацію ідей особистісної свободи в педагогіці і школах Марії Монтессорі: с. 26–27.
281. **Історія** педагогіки : лекції та хрестоматія : [навч. посіб. / авт.-упоряд.: Е. І. Федорчук, В. В. Федорчук ; Кам'янець-Поділ. держ. ун-т]. – Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2007. – 320 с.
Про педагогічну систему М. Монтессорі: с. 47–48.
282. **Кравець, Н. О.** Від чуттєвого пізнання до інтелектуального розвитку : [про методіку сенсор. виховання дітей М. Монтессорі] / Кравець Наталія Олександрівна // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 135–140 : кольор. фот.
283. **Кравець, Н. О.** Формування незалежності в педагогічній системі Монтессорі / Кравець Наталія Олександрівна // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 129–134 : кольор. фот.
284. **Манько, М. О.** Сумська «Нова школа» Віри Василівни Бирченко / М. О. Манько // Суми та сумчани у документах сучасників / М. О. Манько. – Вид. 2-ге, допов. – Суми, 2007. – Кн. 1 (1655–1919). – С. 278–282. – Текст доступний в інтернеті: <https://history.sumy.ua/research/books/9229-manko-mykhailo-sumy-ta-sumchany-v-dokumentakh-suchasnykiv-knyha-persha-16551919.html> (дата звернення: 22.01.2024).
Про заклад освіти, заснований на педагогіці вільного виховання дітей Марії Монтессорі, що відкрився 1909 р. у Сумах, та його фундаторку В. В. Бирченко.
285. **Машкіна, Л. А.** Концептуальні засади гуманістичної педагогіки М. Монтессорі / Л. А. Машкіна // Педагогічний дискурс : зб. наук. пр. / Ін-т

педагогіки АПН України, Хмельн. гуманітар.-пед. академія. – Хмельницький, 2007. – Вип. 1. – С. 92–97. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2007_1_22 (дата звернення: 05.02.2024).

286. **Михальчук, Т. П.** Філософські аспекти педагогічної системи Монтессорі / Михальчук Тетяна Петрівна // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 37–42 : кольор. фот.

Із змісту: Закон праці ; Закон незалежності або автономності ; Закон розвитку уваги ; Закон розвитку волі ; Закон розвитку розуму ; Закон розвитку уяви та творчості ; Закон емоційного та морального розвитку.

287. **Патарикіна, О. В.** Філософські основи курсу «Математика» : [про орг. роботи дітей з матем. матеріалом за системою Монтессорі] / Патарикіна Олена Володимирівна // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 141–148 : кольор. фот. – Бібліогр. в кінці ст.

288. **Педагогічний музей.** Марія Монтессорі (1870–1952) // Директор шк. Україна. – 2007. – № 4. – С. 4–5.

Узагальнено представлено педагогічне надбання Марії Монтессорі

289. **Печенко, І.** Виховання для життя: соціалізація особистості в дитинстві у педагогіці Монтессорі / Інна Печенко // Рідна шк. – 2007. – № 9. – С. 78–80. – Бібліогр.: 7 назв.

290. **Рігбі, Т. Т.** Сензитивні періоди у ранньому віці дитини [за М. Монтессорі] / Тамара Тод Рігбі ; пер. І. Победаш // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 67–71 : кольор. фот.

291. **Фіцула, М. М.** Педагогіка : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – Вид. 2-ге, випр., допов. – Київ : Академвидав, 2007. – 559 с. – (Альма-матер). – 1-ше вид.: № 243.

Про теорію вільного виховання М. Монтессорі: с. 496–497.

Те саме. – 3-тє вид.: № 310.

292. **Хейнсток, Е.** Основи Монтессорі : (вибр. сторінки) / Елізабет Хейнсток ; пер. Т. П. Михальчук ; ред. О. Ф. Терещенко // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 43–60 : фот.

Зміст: Дорослий і дитина ; Вбираючий розум ; Сензитивні періоди ; Незалежність ; Слухняність ; Письмо ; Арифметика ; Уява і фантазія ; Мистецтво і музика ; Свобода та порядок ; Рух і діяльність ; Дитина і праця.

293. **Pironi, T.** Le cure educative nella scuola di Mompiano e nelle Case dei bambini di Roma e di Milano in età giolittiana / Tiziana Pironi // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2007. – Vol. 2. – P. 1–23. – Текст італ. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/1523>.

Переклад назви статті: Освітня діяльність в школі Момпіано та в дитячих будинках Риму та Мілана в епоху Джолітті.

В епоху модернізації, на початку ХХ ст., питання дошкільних закладів стало стрижнем педагогічної дискусії в італійському суспільстві. Відповідний внесок зробив процес емансипації жінок, що призвів до сучасної концепції допомоги, як-от подолання ідеї дитячих садочків лише як місць, де опікуються безпекою дітей. Насправді було підкреслено їхню важливу виховну функцію. Саме тоді відбулися дві освітні події, які привернули увагу політиків і педагогів: народження дошкільного закладу Рози Агацці, яке уособлювало переважно аграрну та селянську Італію, і «Casa dei bambini» (Дитячий дім) Марії Монтессорі, розроблений як модернізована схема планування міста, у деградованих районах Рима та Мілана.

2008

294. **Білецька, С. В.** Марія Монтессорі (1870–1952) / С. В. Білецька // Дитиноцентрована педагогіка : теорія і практика захід. країн : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / С. В. Білецька. – Харків, 2008. – С. 102–118 : рис. – Бібліогр.: 14 назв.

Із змісту: Біографія ; Учення М. Монтессорі ; Ідеї М. Монтессорі сьогодні.

295. **Горбенко, С. С.** Історія гуманізації музичної освіти дітей шкільного віку : навч. посіб. за модул.-рейтинг. системою навчання / С. С. Горбенко ; Нац. пед. ун-т ім. Михайла Драгоманова. – Вид. 2-ге, допов. – Житомир : В. Б. Котвицький, 2008. – 415 с. – 1-ше вид.: № 276.

Про процес музичного виховання дитини за М. Монтессорі: с. 119–120.

296. **Дорошенко, О. І.** Дитячий садок : [урибки] / Ольга Іванівна Дорошенко // Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки в Україні : навч. посіб. [для студентів вищ. навч. закл.] / МОН України ; за заг. ред. І. Г. Улюкаєвої. – Вид. 2-ге, допов. – Донецьк, 2008. – С. 117–138. – Друк. за вид.: Дорошенко О. Дитячий садок : poradnik dla керівників došk. vikhovannya. Kyiv, 1922. – У 1-му вид.: № 277.

Про метод М. Монтессорі: с. 120, 123–127, 134.

Те саме // Там само. – 3-тє вид.: № 325.

297. **Ільченко, А.** Педагогічна технологія М. Монтессорі в процесі соціалізації особистості / Алла Ільченко // Імідж сучас. педагога. – 2008. – № 7/8. – С. 103–104. – Бібліогр.: 7 назв.

298. **Історія педагогіки** : навч. посіб. / Білецька С. В. [та ін.] ; за заг. ред. Г. В. Троцько ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2008. – 543 с.

Із змісту: Педагогічні погляди й діяльність М. Монтессорі. – С. 146–152.

299. **Левківський, М. В.** Гуманістичні засади освіти й виховання. Ідея нового виховання (М. Монтессорі, С. Френе) / М. В. Левківський // Історія педагогіки : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / М. В. Левківський. – 3-тє вид., перероб. та допов. – Київ, 2008. – Тема 5, [гл.] 3. – С. 55–58. – У поперед. вид.: № 244, № 265. Те саме // Там само. – 4-тє вид.: № 331.

300. **Поніманська, Т. І.** Дошкільна педагогіка : навч. посіб. [для студентів вищ. закл. освіти] / Т. І. Поніманська. – [2-тє вид.]. – Київ : Академвидав, 2008. – 455 с. – (Альма-матер). – 1-ше вид.: № 267.

Про систему М. Монтессорі: с. 107–110. Біографічна довідка про М. Монтессорі: с. 443.

Те саме. – 3-тє вид.: № 362.

301. **Kirkpatrick, J.** Montessori, Dewey, and Capitalism : educational theory for a free market in education / Jerry Kirkpatrick. – Upland : Kirkpatrick Books, 2008. – 216 p. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <https://ia601900.us.archive.org/24/items/mdcbookmarked-121618/MDCbookmarked121618.pdf> (дата звернення: 20.02.2024).

Переклад назви: Монтессорі, Дьюї та капіталізм : освітня теорія для вільного ринку освіти.

2009

302. **Волкова, Н. П.** Педагогіка : навч. посіб. [для студентів вищ. навч. закл.] / Н. П. Волкова. – 3-тє вид., стер. – Київ : Академвидав, 2009. – 615 с. – (Альма-матер). – Поперед. вид.: № 233, № 275.

Про методику виховання дітей М. Монтессорі: с. 597–598.

Те саме. – 4-тє вид.: № 342.

303. **Дибач, А.** Прогресивні ідеї педагогіки М. Монтессорі та їхнє використання в сучасних дошкільних навчальних закладах України / Арсен Дибач // Вісн. Прикарпат. ун-ту. Педагогіка : [зб. наук. пр.] / Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2009. – Вип. 28/29. – С. 120–126. – Бібліогр.: 3 назви.

304. **Дичківська, І. М.** М. Монтессорі: теорія і технологія : навч.-метод. посіб. для використання в навч.-вихов. процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; МОН України. – [2-тє вид.]. – Київ : Слово, 2009. – 303 с. : іл. – Бібліогр.: с. 299–301. – Текст доступний в інтернеті: <http://194.44.152.155/elib/local/sk/sk756247.pdf> (дата звернення: 29.11.2023). – 1-ше вид.: № 261.

Зміст що й у 1-му вид.

305. **Капраль, М.** Використання передового освітнього досвіду закордоння в курсі вивчення історії педагогіки у педагогічному коледжі / Марта Капраль // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. / [Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича]. – Чернівці, 2009. – Вип. 490 : Педагогіка та психологія. – С. 39–48. – Бібліогр.: 7 назв.

У статті описано вибрані передові освітні практики, розроблені за кордоном, що суттєво впливають на те, як розуміють історію педагогіки студенти, які планують стати шкільними вчителями. Зокрема увагу зосереджено на методі Монтессорі. Досвід італійської педагогині, на думку авторки статті, якнайкраще може прислужитися вітчизняному майбутньому вчителів початкових класів.

306. **Крутій, К.** Ідеї створення предметно-розвивального середовища в досвіді педагогів минулого / Катерина Крутій // Освітній простір дошкільного навчального закладу : [монографія : у 2 ч.] / Катерина Крутій. – Запоріжжя, 2009. – Ч. 1 : Концепції, проектування, технології створення. – Розд. 2, [гл.] 2.2.2. – С. 133–138 : схема.

Про ідеї М. Монтессорі в побудові розвивального середовища: с. 133–136.

307. **Максимюк, С. П.** Світове значення педагогічних систем М. Монтессорі, С. Френе, Р. Штайнера / С. П. Максимюк // Педагогіка : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / С. П. Максимюк ; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – [Вид. 2-ге]. – Київ, 2009. – Ч. 3, тема 2, [гл.] 5. – С. 374–382. – У 1-му вид.: № 259.

308. **Попова, К.** Навички практичного життя в системі Марії Монтессорі : [аналіт. дослідж. курсу М. Монтессорі «Навички практичного життя», що пропонується дитині у 2–3 роки] / Ксенія Попова, керівник роботи Алла Січкара // Дит. садок. – 2009. – Січ. (№ 2). – С. 21–22.

309. **Русова, С.** Вибрані педагогічні твори : у 4 кн. Кн. 4 / [за заг. ред. Є. І. Коваленко ; упоряд., прим.: Є. І. Коваленко, О. М. Таран]. – Чернігів : Черніг. обереги, 2009. – 327 с.

Із змісту: Методи Монтессорі і Декролі. – С. 22–27. – Друк. за: Русова С. Сучасні течії в новій педагогіці // Шлях виховання й навчання. 1932. Кн. 1-4.

Про М. Монтессорі згадано також: с. 13, 14, 29, 33, 56, 78, 87, 175, 178, 197–199, 201, 204, 205, 233, 288.

310. **Фіцула, М. М.** Педагогіка : навч. посіб. [для студентів вищ. навч. закл.] / М. М. Фіцула. – 3-тє вид., стер. – Київ : Академвидав, 2009. – 559 с. – (Альма-матер). – Поперед. вид.: № 243, № 291.

Про теорію вільного виховання М. Монтессорі: с. 496–497.

311. **Дичківська, І.** Інноваційні ідеї європейської реформаторської педагогіки ХХ століття / Ілона Дичківська // Нова пед. думка. – 2010. – № 4. – С. 6–9. – Бібліогр.: 10 назв.
У статті виокремлено та проаналізовано інноваційні ідеї європейської реформаторської педагогіки ХХ століття, зокрема педагогічні погляди Марії Монтессорі.
312. **Зайченко, І. В.** Історія педагогіки : навч. посіб. [для студентів вищ. навч. закл.] : у 2 кн. Кн. 1. Історія зарубіжної педагогіки / І. В. Зайченко ; МОН України. – Київ : Слово, 2010. – 620, [1] с.
Про педагогіку М. Монтессорі: с. 493, 497.
313. **Кубрак, Р.** Розвиток педагогічних ідей Марії Монтессорі в Україні та за кордоном / Кубрак Р. // Вісник студентського наукового товариства : [зб. наук. пр. студентів] / Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин, 2010. – Вип. 6, ч. 1. – С. 153–155. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст в інтернеті: http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/573/1/251_Visnik_naykovogo_tovaristva.pdf#page=153 (дата звернення: 23.09.2024).
314. **Міленіна, Г.** Виховання творчості в педагогічній спадщині С. Русової та М. Монтессорі / Галина Міленіна // Психолого-педагогічні проблеми сільської шк. : наук. зб. / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Умань, 2010. – Вип. 32. – С. 179–183. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://surl.li/raahn> (дата звернення: 04.08.2023).
315. **Міленіна, Г. С.** Виховання для життя: соціалізація особистості в педагогіці С. Русової і М. Монтессорі / Г. С. Міленіна // Вісн. Житом. держ. ун-ту ім. Івана Франка. – 2010. – Вип. 52. – С. 170–173. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://visnyk.zu.edu.ua/pdf/visnyk52.pdf> (дата звернення: 07.02.2023).
316. **Міленіна, Г. С.** Педагогічні ідеї С. Русової та М. Монтессорі: порівняльний аналіз / Міленіна Г. С. // Наук. вісн. Миколаїв. держ. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського. Серія «Педагогічні науки» : зб. наук. пр. – Миколаїв, 2010. – Вип. 1.30. – С. 114–119. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/files/16_5.pdf (дата звернення: 03.01.2023).
317. **Міленіна, Г. С.** С. Русова та М. Монтессорі: система дошкільного виховання / Г. С. Міленіна // Наук. зап. Вінниц. держ. пед. ун-ту ім. Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : [зб. наук. пр.]. – Вінниця, 2010. – № 30. – С. 119–122. – Бібліогр.: 9 назв.
318. **Сабран, Н.** Теорія і технологія фізичного виховання в будинках дитини Марії Монтессорі / Надія Сабран // Вісн. Прикарпат. ун-ту. Педагогіка : [зб. наук. пр.] / Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2010. – Вип. 30. – С. 37–44. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті

доступний в інтернеті: <http://lib.pnu.edu.ua/files/Visniki/visnyk-pedagogika-2010-30.pdf> (дата звернення: 01.01.2024).

319. **Сторонська, О.** Моральне виховання дітей дошкільного віку в контексті педагогічних ідей Марії Монтессорі / Оксана Сторонська // Молодь і ринок. – 2010. – № 6. – С. 121–125. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2010_6_29 (дата звернення: 07.02.2023).
320. ***Сторонська, О. С.** Проблема особистісної активності дитини-дошкільника та шляхи її оптимізації у системі Марії Монтессорі / О. С. Сторонська // Наук. зап. Серія: Педагогічні та історичні науки : [зб. наук. пр.] / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2010. – Вип. 89. – С. 197–204.
321. **Чорна, В. В.** Роль педагогічних поглядів М. Монтессорі в процесі розвитку сенсорного виховання у ХХ столітті / Чорна В. В. // Наук. збірник освіти Донеччини. – 2010. – № 1. – С. 15–18. – Бібліогр.: 8 назв.
322. **Grell, F.** Über die (Un-)Möglichkeit, Früherziehung durch Selbstbildung zu ersetzen / Frithjof Grell // Zeitschrift für Pädagogik. – 2010. – Jg. 56, h. 2. – S. 154–167. – Bibliogr.: S. 165–167. – Текст нім. – Текст статті в інтернеті: https://www.pedocs.de/volltexte/2013/7139/pdf/ZfPaed_2_2010_Grell_Ueber_die_UnMoeglichkeit.pdf (дата звернення: 18.08.2023).

Переклад назви статті: Про (не)можливість заміни ранньої освіти самоосвітою.

У статті досліджується поняття «самоосвіта» як «відправний пункт» більшості «сучасних» ранньо-педагогічних підходів. На основі історико-системної реконструкції проблеми дитячої самоосвіти та її трактування Ж.-Ж. Руссо, Ф. Фребелем і М. Монтессорі критично висвітлені сучасні підходи до самоосвіти.

323. **Pironi, T.** Da Ellen Key a Maria Montessori: la progettazione di nuovi spazi educativi per l'infanzia / Tiziana Pironi // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2010. – Vol. 5, no 1. – P. 1–15 (paginazione sep.). – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/1767>. – Текст італ.

Переклад назви статті: Від Еллен Кей до Марії Монтессорі: проектування нових освітніх просторів для раннього дитинства.

Авторка статті проводить історичний та педагогічний аналіз взаємозв'язків між дитинством, сім'єю та установами, виявляючи зміни сімейних моделей в умовах розвитку нових освітніх практик. Настання ХХ ст. видається авторці важливим рубежем, про що і йдеться у книзі Еллен Кей «Століття дітей». У цьому творі шведська письменниця розвиває нову ідею «материнства» та «батьківства», у центрі якої ставить вимоги та потреби дітей. Її погляди стали предметом дискусій

на початку минулого століття, як у педагогічній, так і у феміністичній сферах, особливо щодо жіночої дилеми як поєднати громадське та приватне життя, материнство та самореалізацію. Марія Монтессорі прийняла виклик Еллен Кей, здійснивши педагогічний експеримент «Дитячий дім», у якому домашній, «приватний» простір став інституційним простором, пристосованим до «дитини» (естетична якість обстановки, піклування про людські стосунки тощо).

2011

324. **Борисова, З.** Паростки дошкілля і журнал «ДВ» : [історія становлення суспільної дошк. освіти в персоналіях: Ф. Фребель, М. Монтессорі та ін. : до 100-річчя журн. «Дошкільне виховання»] / Зоя Борисова // Дошк. виховання. – 2011. – № 3. – С. 2–4 : портр.
325. **Дорошенко, О. І.** Дитячий садок : [уривки] / Ольга Іванівна Дорошенко // Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки в Україні : навч. посіб. [для студентів вищ. навч. закл.] / МОНмолодьспорту України ; за заг. ред. І. Г. Улюкаєвої. – [Вид. 3-тє, допов.]. – Донецьк, 2011. – С. 117–138. – Друк. за вид.: Дорошенко О. Дитячий садок : poradnik для керівників дошк. виховання. Київ, 1922. – У поперед. вид.: № 277, 296.
- Про метод М. Монтессорі: с. 120, 123–127, 134.*
326. ***Єржабкова, Б.** Концепція розвитку дитини в педагогічній спадщині Монтессорі / Бланка Єржабкова // Діалог культур. Україна – Чехія – Німеччина : наук.-публіцист. вид. : [у 2 кн.] / Бланка Єржабкова. – Кременчук, 2011. – Кн. 1. – С. 66–73.
327. ***Єржабкова, Б.** Релігійне виховання у системі Марії Монтессорі / Бланка Єржабкова // Діалог культур. Україна – Чехія – Німеччина : наук.-публіцист. вид. : [у 2 кн.] / Бланка Єржабкова. – Кременчук, 2011. – Кн. 1. – С. 202–206.
328. **Квас, О.** Дитиноцентричні ідеї у педагогічній спадщині Марії Монтессорі / Олена Квас // Дитиноцентризм у науках про виховання: історичний аспект : монографія / Олена Квас ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2011. – Розд. 3, [гл.] 3.1.2. – С. 120–127. – Бібліогр. у підрядк. прим.
329. **Квас, О.** Ідеї дитиноцентризму у педагогічній спадщині Марії Монтессорі / Олена Квас // Молодь і ринок. – 2011. – № 12. – С. 44–47. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2011_12_13 (дата звернення: 04.04.2023).

У статті проаналізовано педагогічні погляди Марії Монтессорі. Доведено, що в центрі її педагогічної системи – дитина, здатна до самоформування та самотворення, а необхідною умовою ефективного розвитку кожного вихованця є забезпечення йому свободи у вихованні, активності й вільного вибору діяльності. Метою та результатом

виховного процесу має стати вільна, самостійна, відповідальна, соціально адаптована особистість, спроможна змінювати себе і навколишній світ.

330. **Лазаренко, Г. А.** Виховання дітей дошкільного віку у педагогічній спадщині М. Монтессорі / Лазаренко Г. А. // Наук. вісн. Південноукр. нац. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського : (зб. наук. пр.). – Одеса, 2011. – Спецвип. : Сучасні тенденції у педагогічній освіті і науці України та Ізраїлю: шляхи до інтеграції. – С. 75–80. – Бібліогр.: 3 назви.
331. **Левківський, М. В.** Гуманістичні засади освіти й виховання. Ідея нового виховання (М. Монтессорі, С. Френе) / М. В. Левківський // Історія педагогіки : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / М. В. Левківський. – 4-те вид., стер. – Київ, 2011. – Тема 5, [гл.] 3. – С. 55–58. – У поперед. вид.: № 244, 265, 299.
332. **Мельник, Н. І.** Становлення суспільного дошкільного виховання у США: освітня діяльність провідних американських педагогів минулого / Н. І. Мельник // Наука і освіта. – 2011. – № 4 : Педагогіка. – С. 264–268. – Бібліогр.: 10 назв.
- Діяльність провідних американських педагогів представлено в контексті історичного поступу та трансформацій у дошкільній освіті. Зокрема окреслено діяльність Маргарет МакМілан (1860–1931), яка сприяла активному поширенню в США педагогічній концепції Марії Монтессорі.*
333. **Михальчук, Т.** Філософські аспекти педагогічної системи Марії Монтессорі / Тетяна Михальчук // Вихователь-методист дошк. закладу. – 2011. – № 8. – С. 10–14 : фот.
334. **Міленіна, Г. С.** Педагогічні ідеї в спадщині С. Русової та М. Монтессорі / Міленіна Г. С. // Наук. зап. Психолого-педагогічні науки / Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – 2011. – № 8. – С. 143–145. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/524/1/%d0%9d%d0%97_2011_8.pdf (дата звернення: 21.04.2023).
335. **Скільський, Д.** Історія зарубіжної педагогіки : посіб. [для студентів вищ. навч. закл.] / Дмитро Скільський. – Київ : Смолоскип, 2011. – 373, [1] с. – (Пролегомени).

Про педагогіку М. Монтессорі: с. 301–305, 316.

336. **Сторонська, О.** Рецепція педагогіки М. Монтессорі в німецькій історико-педагогічній думці першої третини ХХ ст. / О. Сторонська // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. / Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ, 2011. – Вип. 55, ч. 1. – С. 162–172. – Бібліогр.: 11 назв. – Текст статті в інтернеті: https://ddpu.edu.ua/images/naukvid/gnvp/gnvp_55-1.pdf (дата звернення: 15.02.2024).

У статті розглянуто особливості теоретичного осмислення та оцінки концепції навчання і виховання М. Монтессорі науково-педагогічною спільнотою Німеччини першої третини ХХ ст. Проаналізовано сутність і

зміст наукових праць німецьких сучасників італійської педагогині, присвячених вивченню її творчих здобутків. Визначено найактуальніші теми і напрями дослідження Монтессорі-педагогіки в умовах розвитку німецької педагогічної науки і практики першого тридцятиліття ХХ ст. З'ясовано методологічні основи монтессорізнавчих студій вчених Німеччини зазначеного періоду. Акцентовано увагу на розкритті особливостей інтерпретації теоретико-методологічних основ освітньої системи М. Монтессорі її німецькими сучасниками та визначенні їхніх позицій стосовно доцільності її реалізації в практиці тогочасної німецької школи. Виявлено неоднозначність сприйняття та амбівалентність оцінок теорії і практики італійської педагогині в історико-педагогічній думці Німеччини досліджуваного періоду.

337. **Сторонська, О. С.** Теоретичне осмислення та оцінка педагогічної системи М. Монтессорі / О. С. Сторонська // Зб. наук. пр. Бердян. держ. пед. ун-ту (Педагогічні науки). – Бердянськ, 2011. – № 2. – С. 247–252. – Бібліогр.: 15 назв.
338. **Pesci, F.** L'educazione morale e religiosa nell'opera di Maria Montessori. Alcuni studi del Laboratorio Montessori di Roma / Furio Pesci // History of Education and Children's Literature. – 2011. – Vol. 6, nr 2. – P. 159–167. – Текст ст. італ., назва журн. англ. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://www.hecl.it/> (дата звернення: 13.02.2025).

Переклад назви статті: Морально-релігійне виховання у творчості Марії Монтессорі. Деякі дослідження Лабораторії Монтессорі в Римі.

2012

339. **Автомонов, П. П.** «Метод Монтессорі»: технологія навчання в системі Марії Монтессорі / П. П. Автомонов // Педагогіка діалогу. Інновації зарубіжної школи : навч. посіб. / П. П. Автомонов ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2012. – Ч. 2, гл. 7. – С. 127–147. – Бібліогр.: с. 142–144.
340. **Богданець-Білоskalенко, Н. І.** Наукові ідеї Я. Ф. Чепіги у становленні та розвитку педології в Україні / Н. І. Богданець-Білоskalенко // Вісн. Глухів. нац. пед. ун-ту ім. Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки. – Глухів, 2012. – Вип. 20. – С. 72–76. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2012_20_18 (дата звернення: 07.08.2023).

У статті досліджено теорію вчення про дитину українського вченого-педагога Я. Ф. Чепіги, показано вплив методики виховання М. Монтессорі на формування його педагогічних ідей.

341. **Бойченко, С.** Виховання гармонійної особистості: погляд крізь призму музично-педагогічних систем ХХ століття / Світлана Бойченко // Муз. керівник. – 2012. – № 4. – С. 4–10.

Із змісту: Педагогічна система Марії Монтессорі (1870–1952). – С. 8–9.

342. **Волкова, Н. П.** Педагогіка : навч. посіб. [для студентів вищ. навч. закл.] / Н. П. Волкова. – 4-те вид., стер. – Київ : Академвидав, 2012. – 615 с. – (Альма-матер). – Поперед. вид.: № 233, № 275, № 302.
- Про методику виховання дітей М. Монтессорі: с. 597–598.*
343. **Груць, Г. М.** Теоретичні засади розвитку суспільного дошкільного виховання у педагогічній спадщині С. Ф. Русової / Г. М. Груць // Наук. зап. Терноп. нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка : [зб. наук. пр.]. – Тернопіль, 2012. – № 2. – С. 55–59. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2012_2_12 (дата звернення: 29.12.2023).
- У статті проаналізовано теоретичні засади розвитку суспільного дошкільного виховання у педагогічній спадщині видатної української педагогині, державної і громадської діячки Софії Федорівни Русової; акцентовано на глибокій та всебічній оцінці С. Ф. Русовою педагогічної діяльності М. Монтессорі.*
344. **Дичківська, І. М.** «Будинок вільної дитини» М. Монтессорі / І. М. Дичківська // Інноваційні педагогічні технології : підруч. [для студентів вищ. навч. закл.] / І. М. Дичківська. – 2-ге вид., допов. – Київ, 2012. – [Розд.] 2, [гл.] 2.1. – С. 79–101. – У 1-му вид.: № 249.
345. **Завалко, К.** Особливості музичного виховання у педагогічній системі Марії Монтессорі / Катерина Завалко // Муз. керівник. – 2012. – № 11. – С. 4–9 : табл., фот.
346. **Кривоніс, М. Л.** Сенсорне виховання в педагогіці М. Монтессорі / М. Л. Кривоніс, О. Л. Дроботій // Сенсорний розвиток дошкільнят 5–6 років / М. Л. Кривоніс, О. Л. Дроботій. – Харків, 2012. – [Розд.] 1, [гл.] 1.3. – С. 10–22 : рис. – Текст доступний в інтернеті: <https://books.google.com.ua/books?id=af1lAwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false> (дата звернення: 04.02.2024).
347. **Майор, Н. С.** Інтеграція ідей М. Монтессорі в освітній процес сучасного дошкільного навчального закладу / Майор Н. С. // Освіта Закарпаття. – 2012. – № 15. – С. 26–29. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://zakinppo.org.ua/doc/2012/09/15.pdf> (дата звернення: 21.04.2023).
348. **Міленіна, Г.** Філософія дитинства в педагогічній спадщині Марії Монтессорі / Галина Міленіна // Вересень. – 2012. – № 3/4. – С. 138–143. – Бібліогр.: 4 назви.
349. **Оржиховська, О.** Педагогічна діяльність Марії Монтессорі / Оржиховська Оксана ; наук. керівник В. В. Павленко // Студентський історико-педагогічний альманах. : зб. наук. пр. молодих дослідників / Житом. держ. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир, 2012. – Вип. 1 : Ідеї педагогів минулого в освіті сьогодення. – С. 61–65. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://surl.li/oscky> (дата звернення: 01.12.2023).

350. **Павленко, В. В.** Методи виховання Марії Монтессорі / Павленко В. В. // Методичні засади реалізації особистісно орієнтованого виховного процесу в сучасних освітніх закладах : зб. наук.-метод. пр. / за ред. О. О. Максимової, М. А. Федорової. – Житомир, 2012. – С. 218–221. – Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://eprints.zu.edu.ua/12448/> (дата звернення: 29.11.2023).
351. **Пісоцька, Л. С.** Ретроспективні засади створення розвивального простору для дітей дошкільного віку : [ідеї Ф. Фребеля, М. Монтессорі та ін.] / Пісоцька Л. С. // Сучасний дошкільний заклад: середовище для розвитку : навч.-метод. посіб. / Хмельниц. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти, каф. теорії і методики дошк. та початкової освіти. – Кам'янець-Подільський, 2012. – С. 4–11. – Бібліогр.: 8 назв.
352. **Савченко, О. Я.** Дидактика початкової освіти : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / О. Я. Савченко. – Київ : Грамота, 2012. – 503 с.
Про педагогіку М. Монтессорі: с. 9–10, 444–448.
353. **Сторонська, О.** Рецепт та інтерпретація освітньої концепції М. Монтессорі у вітчизняній історико-педагогічній думці початку ХХ ст. / Оксана Сторонська // Молодь і ринок. – 2012. – № 2. – С. 166–170. – Бібліогр.: 11 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2012_2_38 (дата звернення: 21.04.2023).
354. **Gilsoul, M.** Hélène Lubienka de Lenval (1895–1972): Montessori et l'audace de l'intuition / Martine Gilsoul // History of Education and Children's Literature. – 2012. – Vol. 7, nr 2. – P. 221–240. – Текст ст. фр., назва журн. англ. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://www.hecl.it/> (дата звернення: 13.02.2025).
Переклад назви статті: Елен Луб'єнська де Ленваль (1895–1972): Монтессорі та сміливість інтуїції.

2013

355. **Барбашова, І. А.** Створення авторських методик сенсорного розвитку дітей у контексті реформаторської педагогіки / І. А. Барбашова // Пед. науки: теорія, історія, інновац. технології. – 2013. – № 1. – С. 3–10. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/2787> (дата звернення: 08.02.2025).
У статті схарактеризовано підходи представників реформаторської педагогіки до розвитку сенсорики дитини. Насамперед розглянуто оригінальну методику сенсорного виховання М. Монтессорі, стрижнем якої є ідея про визначальну роль сприймання не лише в інтелектуальному, а й особистісному розвитку.
356. **Богущ, А.** Навчання грамоти за методом Марії Монтессорі / Алла Богущ, Наталія Маліновська // Перші кроки грамоти: передшкільний вік : навч.

посіб. / Алла Богуш, Наталія Маліновська ; МОНмолодьспорту України. – Київ, 2013. – С. 191–200. – Текст доступний в інтернеті: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/9102> (дата звернення: 28.02.2024).

Те саме // Там само. – 2-ге вид.: № 369 ; 3-тє вид.: № 393.

357. **Дичківська, І. М.** «Будинок вільної дитини» М. Монтессорі / І. М. Дичківська // Інноваційні педагогічні технології : практикум : навч. посіб. [для студентів вищ. навч. закл.] / І. М. Дичківська ; МОНмолодьспорту України. – Київ, 2013. – [Розд.] 2, [гл.] 2.1. – С. 109–159. – Бібліогр.: с. 127.

Из змісту: Минуле, сьогодення й майбутнє : (звернення онука Марії Монтессорі до Ірланд. Монтессорі-товариства з нагоди 75-річ. ювілею АМІ) / Монтессорі Маріо М. ; пер. з англ. А. Іванова. – С. 127–132 ; Дошкільне виховання : [уривки з кн.] / С. Ф. Русова. – С. 132–137 ; Теорія і практика дитячого садка Монтессорі : [уривки з кн.] / В. В. Таубман, Ю. І. Фаусек. – С. 137–144.

358. **Єрмакова, Т.** Авторські школи у формуванні культури здоров'я школярів : (іст. аспект) / Тетяна Єрмакова // Молодіж. наук. вісн. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт. – 2013. – Вип. 12. – С. 13–17. – Бібліогр.: 24 назви. – Текст статті в інтернеті: <https://sportvisnyk.vnu.edu.ua/index.php/sportvisnyk/article/view/594> (дата звернення: 18.08.2023).

У статті проаналізовано зміст та концепції авторських шкіл здоров'я в контексті виховання й формування здорової особистості. Яскравим прикладом ефективної практичної реалізації ідей вільного виховання оздоровчого спрямування представлено систему Марії Монтессорі, яка має світову славу й визнання.

359. **Заболотна, О.** Альтернативні школи Марії Монтессорі як джерело переосмислення освітньої традиції / Оксана Заболотна // Наук. зап. Серія: Педагогічні науки : [зб. наук. пр.] / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2013. – Вип. 122. – С. 140–147 : табл. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2013_122_22 (дата звернення: 31.01.2024).

360. **Завалко, К. В.** Особливості музичного виховання у педагогічній системі М. Монтессорі / [К. В. Завалко] // Педагогічна інноватика в теорії та практиці музичної освіти : монографія / [К. В. Завалко]. – Черкаси, 2013. – [Розд.] 2, [гл.] 2.1. – С. 89–95 : табл. – Текст доступний в інтернеті: https://www.researchgate.net/publication/355667566_Pedagogicna_innovatika_v_teorii_ta_praktici_muzicnoi_osviti (дата звернення: 30.07.2024).

361. **Куліченко, А. К.** Педагогічні ідеї М. Монтессорі у критичній рецепції В. Кіпатрика / А. К. Куліченко // Пед. пошук. – 2013. – № 1. – С. 15–17. – Бібліогр.: 8 назв.
362. **Поніманська, Т. І.** Дошкільна педагогіка : підруч. [для студентів закл. вищ. освіти] / Т. І. Поніманська. – [3-тє] вид., допов. – Київ : Академвидав, 2013. – 462 с. – (Альма-матер). – На титулці зазначено 2-ге вид. – Поперед. вид.: № 267, 300.
- Про систему М. Монтессорі: с. 101–103. Біографічна довідка про М. Монтессорі: с. 441.*
363. **Рагозіна, В. В.** Аспект раннього естетичного розвитку у педагогічних системах Ф. Фребеля і М. Монтессорі / В. В. Рагозіна // Педагогічний дискурс : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки НАПН України, Хмельн. гуманітар.-пед. академія. – Хмельницький, 2013. – Вип. 14. – С. 376–381. – Бібліогр.: 11 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2013_14_80 (дата звернення: 13.11.2023).
364. **Швардак, М.** Пріоритетні принципи та форми роботи початкової Монтессорі-школи / Маріанна Швардак // Гуманітар. вісн. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Педагогіка. Психологія. Філософія : зб. наук. пр. – Переяслав-Хмельницький, 2013. – Вип. 28, т. 1. – С. 330–336. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gvpdpdpu_2013_28_1_64 (дата звернення: 30.11.2023).
365. **Breidenstein, G.** Vom Nutzen der Zeit : Beobachtungen und Analysen zum individualisierten Unterricht / Georg Breidenstein, Sandra Rademacher // Zeitschrift für Pädagogik. – 2013. – Jg. 59, h. 3. – S. 336–356 : Abb. – Bibliogr.: S. 355–356. – Текст нім. – Текст статті доступний в інтернеті: https://www.pedocs.de/volltexte/2016/11941/pdf/ZfPaed_2013_3_Breidenstein_Rademacher_Vom_Nutzen_der_Zeit.pdf (дата звернення: 18.08.2023).
- Переклад назви статті: Про використання часу: спостереження та аналіз індивідуалізованого навчання.*
- Зроблено компаративний аналіз структури навчального часу на уроках математики в початковій школі: описано три діаметрально протилежні варіанти вивчення математики в початковій школі та школі з викладанням за методикою Монтессорі, в яких в тій чи іншій мірі використовується синхронізація етапів навчання, зокрема специфіка ведення шкільних занять та підготовка навчальних планів.*
366. **Recchia, G.** Maria Montessori: nei dintorni dell'uomo nuovo [Електронний ресурс] / Germana Recchia. – Текст. дані. – [S. l.] : Laboratorio Montessori, 2013. – 105 р. – Режим доступу: <https://surl.li/ausmax> (дата звернення: 30.05.2024). – Назва з екрана. – Текст італ.
- Переклад назви: Марія Монтессорі: навколо нової людини.*

367. **Авраменко, О.** Соціалізація дошкільника крізь призму педагогічних поглядів Марії Монтессорі / Оксана Авраменко // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань, 2014. – Ч. 3. – С. 8–14. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudpu_2014_3_3 (дата звернення: 23.02.2024).
368. **Богданець-Білокаленко, Н. І.** Освітньо-культурна і педагогічна діяльність Якова Чепіги (кінець XIX – початок XX ст.) : монографія / Н. І. Богданець-Білокаленко. – Київ : Славутич-Дельфін, 2014. – 271 с.
Про ідеї М. Монтессорі, які підтримував і розвивав у своїй творчості український учений-педагог Я. Ф. Чепіга: с. 100–101.
369. **Богущ, А.** Навчання грамоти за методом Марії Монтессорі / Алла Богущ, Наталія Маліновська // Перші кроки грамоти: передшкільний вік : навч. посіб. / Алла Богущ, Наталія Маліновська ; МОНмолодьспорту України. – 2-ге вид. – Київ, 2014. – С. 191–200. – У 1-му вид.: № 356.
Те саме // Там само. – 3-тє вид.: № 393.
370. **Грядовкіна, Ж.** Життєва практика для малюка : [методи, прийоми та засоби Монтессорі-педагогіки у вихованні в дитини любові до праці, до порядку, дбайливого ставлення до себе, інших людей та довкілля] / Жанна Грядовкіна // Дошк. виховання. – 2014. – № 8. – С. 26–29 : фот.
371. ***Дичківська, І.** Феноменологія розвитку дитини в гуманістичній концепції Марії Монтессорі / І. Дичківська // Autokreacja innowacyjna w procesie wychowawczym : monografia / red. nauk.: Isabella Kust, Joanna Michalak-Davidziuk. – Warszawa, 2014. – S. 61–84. – Назва монографії і вих. дан. пол.
372. **Лаврусевич, Н. О.** Вплив зарубіжної реформаторської педагогіки на розвиток вітчизняної педагогічної думки в 20-х роках XX століття / Лаврусевич Надія Олексіївна, Поліщук Світлана Вікторівна ; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський : Рута, 2014. – 167 с.
Про М. Монтессорі: с. 5, 16, 24–26, 41, 42, 57, 58, 62–63, 76, 84, 126.
373. **Міленіна, Г. С.** Методологічні основи порівняльного аналізу педагогічних ідей С. Русової та М. Монтессорі / Г. С. Міленіна // Наук. зап. Вінниць. держ. пед. ун-ту ім. Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : [зб. наук. пр.]. – Вінниця, 2014. – № 41. – С. 427–431. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2014_41_99 (дата звернення: 19.02.2024).

374. **Науменко, О.** Монтессорі-підхід до математики / Олена Науменко, Анна Найда // Дошк. виховання. – 2014. – № 8. – С. 12–15 : фот.
375. **Педагогіка** Монтессорі // Школа. – 2014. – № 12. – С. 42–46 : фот.
Зміст: [Біографія М. Монтессорі] ; Короткі заповіді-нагадування для батьків, сформульовані М. Монтессорі ; Педагогічна система М. Монтессорі ; Афоризми М. Монтессорі.
376. **Прибильська, Н.** Сенсорне виховання в педагогіці Монтессорі / Наталія Прибильська, Наталія Проценко // Дошк. виховання. – 2014. – № 8. – С. 9–11 : фот.
377. **Сембрат, А.** Ретроспективний аналіз становлення та розвитку педагогічної технології / А. Сембрат, Л. Потенко // Труд. підгот. в рідній шк. – 2014. – № 5. – С. 41–46. – Бібліогр.: 9 назв.
У статті проведено історичний і теоретичний аналіз основних етапів становлення та розвитку поняття «педагогічна технологія». Проаналізовано внесок видатних педагогів у розвиток ідеї технологізації навчального процесу. Розглянуто технологію саморозвитку дитини Марії Монтессорі.
378. **Федорчук, В. В.** Педагогічні технології в початковій школі : навч.-метод. посіб. / Федорчук В. В. ; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2014. – 267 с.
Із змісту: Розд. : Природовідповідні технології: 1. Життєвий і творчий шлях М. Монтессорі. – С. 112–116 ; 2. Основні концептуальні положення технології М. Монтессорі. – С. 116–118 ; 3. Дидактичні матеріали М. Монтессорі та їх види. – С. 118–125 ; 4. Особливості використання дидактичних матеріалів у технології М. Монтессорі. – С. 125–128.
379. **Чопик, Ю.** Творча спадщина Марії Монтессорі в сучасних вітчизняних педагогічних дослідженнях / Юрій Чопик // Товариство «Рідна школа»: історія і сучасність : наук. альманах / Львів. крайове т-во «Рідна школа», Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, каф. заг. та соц. педагогіки. – Львів, 2014. – Число 7. – С. 135–143. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст в інтернеті: https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/periodic/ridna_shkola/2014_7.pdf (дата звернення: 12.11.2023).
380. **Gilsoul, M.** Maria Montessori et la France. Genèse d'une histoire / Martine Gilsoul // History of Education and Children's Literature. – 2014. – Vol. 9, nr 2. – P. 379–398. – Текст ст. фр., назва журн. англ. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://www.hecl.it/> (дата звернення: 13.02.2025).
Переклад назви статті: Марія Монтессорі і Франція. Генеза історії.
381. **Grandi, W.** Fairy tales, children's books and schools in Sweden and Italy in the late nineteenth and early twentieth centuries. Historical comparisons and pedagogical remarks / William Grandi // Ricerche di Pedagogia e Didattica :

Journal of Theories and Research in Education. – 2014. – Vol. 9, no 2. – P. 39–56. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/4362>. – Текст ст. англ., назва журн. італ.

Переклад назви статті: Казки, дитячі книжки та школи в Швеції та Італії наприкінці XIX – на початку XX ст. Історичні порівняння та педагогічні ремарки.

У цій статті розглядаються деякі історичні паралелі між Швецією та Італією у сфері дитячої літератури та освіти наприкінці XIX – на початку XX ст. Швеція та Італія розташовані на протилежних сторонах Європи, але в ті десятиліття вони продемонстрували деякі цікаві подібності у сфері дитячої книги та педагогіки. Досить сказати, що двоє найвидатніших європейських дослідників питань освіти того часу – шведка Еллен Кей та італійка Марія Монтессорі – спілкувалися, високо оцінювали роботи одна одної та обмінювалися ідеями та спостереженнями з питань освіти та суспільства. Ці паралелі не можуть приховати великих відмінностей між двома націями, але були також конвергенції, які необхідно розглянути: дослідження казок, масова освіта та освіта еліти були важливими темами в обох країнах. Крім того, конвергенція ще більше посилиться в найближчі десятиліття, оскільки Швеція та Італія належать до того самого європейського контексту.

2015

382. **Білецька, С. В.** Особливості відносин дорослого і дитини у педагогічній спадщині мислителів XX століття. Марія Монтессорі (1870–1952) / С. В. Білецька // Упр. школою. – 2015. – № 25/27. – С. 2–10. – Бібліогр.: 14 назв.
383. **Дмитруха, А. В.** Філософсько-педагогічні імплікації поглядів Марії Монтессорі у практиках дошкільної освіти / Дмитруха А. В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : зб. наук. пр. – Запоріжжя, 2015. – Вип. 61. – С. 120–126. – Бібліогр.: 9 назв. – DOI: <https://doi.org/10.30839/2072-7941.2015.47758>.
384. **Проніков, О. К.** Історія педагогіки : курс лекцій / О. К. Проніков ; Черніг. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Київ : Слово, 2015. – 434, [1] с.
Про М. Монтессорі: с. 105–106.
385. **Сбруєва, А. А.** Педагогічна система Марії Монтессорі (1870–1952) / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна, Н. Г. Осьмук // Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах : навч. посіб. / А. А. Сбруєва, М. Ю. Рисіна, Н. Г. Осьмук ; Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. – Суми, 2015. – Розд. 3, тема 12, §12.11. – С. 143. – У 1-му вид.: № 226.
386. **Тарабасова, Л. Г.** Філософія гуманної педагогіки Марії Монтессорі / Л. Г. Тарабасова // Грані. – 2015. – № 9. – С. 124–128. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_9_24 (дата звернення: 13.11.2023).

387. **Шарошкіна, Т.** Гуманістична система навчання і розвитку особистості М. Монтессорі / Шарошкіна Т. // Вісн. Черкас. ун-ту. Серія: Педагогічні науки / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – 2015. – № 6. – С. 139–144. – Бібліогр.: 9 назв.
388. **Шарошкіна, Т.** Спільне та відмінне в педагогічних ідеях К. Вентцеля та М. Монтессорі / Шарошкіна Т. // Вісн. Черкас. ун-ту. Серія: Педагогічні науки / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – 2015. – № 21. – С. 126–131. – Бібліогр.: 7 назв.
389. **Якименко, С. І.** Педагогічні ідеї Софії Русової та Марії Монтессорі: порівняльний аналіз : монографія / С. І. Якименко, Г. С. Міленіна. – Київ : Слово, 2015. – 293 с. – (Педагогічна серія «Історичними стежинами»). – Бібліогр. : с. 165–236.
390. **Acevedo, C. M.** Materiales Montessori para el aula de infantil (3–6 años) / Carolina Maeztu Acevedo // Revista Arista Digital. – 2015. – No 60. – P. 17–24. – Текст ісп. – Текст статті доступний в інтернеті: https://www.afapna.com/aristadigital/archivos_revista/2015_septiembre_0.pdf#page=17 (дата звернення: 20.02.2025).
- Переклад назви статті:* Монтессорі-матеріали для дитячого класу (3–6 років).
391. **Pozzi, I.** La Società Umanitaria e la diffusione del Metodo Montessori (1908–1923) / Irene Pozzi // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2015. – Vol. 10, no 2. – P. 103–114. – Текст італ. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/5359>.
- Переклад назви статті:* Гуманітарне товариство та поширення методу Монтессорі (1908–1923).
- Це комплексне і глибоке дослідження ґрунтувалося на аналізі, зокрема, навчальних курсів для вчителів Монтессорі, організованих Гуманітарним товариством (Società Umanitaria), які до цього часу практично не вивчали, що дозволило дослідниці глибоко зрозуміти діяльність Società Umanitaria, спрямовану на популяризацію та впровадження методу Монтессорі в Італії та в усьому світі.*
392. **Skiera, E.** Das Kind als Baumeister einer lichten Zukunft – Totalitäre Rettungsphantasien im pädagogischen Denken von Maria Montessori und Pavel Petrovič Blonskij / Ehrenhard Skiera // Historia scholastica. – 2015. – Vol. 1. – P. 82–93. – Текст ст. нім., назва журн. лат. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://historiascholastica.com/en/historia-scholastica-hs-12015> (дата звернення: 20.02.2025).
- Переклад назви статті:* Дитина як архітектор світлого майбутнього – тоталітарні рятівні фантазії в педагогічному мисленні Марії Монтессорі та Павла Петровича Блонського.

У статті розглянуто основні ідеї у концепціях Монтессорі та Блонського. Теза полягає в тому, що обидва мислителі визнавали і зауважували надзвичайно авторитарне розуміння освіти, яке майже неминуче призводить до системи тоталітарного виховання – що цілком суперечить їхній риторичі про свободу та орієнтованість на дитину.

2016

393. **Богущ, А.** Навчання грамоти за методом Марії Монтессорі / Алла Богущ, Наталія Маліновська // Перші кроки грамоти: передшкільний вік : навч. посіб. / Алла Богущ, Наталія Маліновська. – 3-тє вид. – Київ, 2016. – С. 191–200. – У поперед. вид.: № 356, № 369.
394. **Гришина, А.** Історія виникнення та розвитку школи Марії Монтессорі / Гришина А., наук. керівник Кузьміна О. В. // Актуальні питання сучасної педагогіки : зб. наук. пр. / Донбас. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ, 2016. – Вип. 2. – С. 127–133. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://ddpu.edu.ua/images/naukvid/APSP/02.pdf#page=127> (дата звернення: 24.09.2024).
395. **Дичківська, І. М.** Педагогіка М. Монтессорі: виклики сучасності : монографія / І. М. Дичківська. – Рівне : Волин. обереги, 2016. – 383, [16] с. : фот. – Бібліогр.: с. 367–383.
Те саме. – 2-ге вид.: № 485.
396. **Дорошевич, М.** Порівняльна характеристика педагогічних систем Марії Монтессорі та Шінічі Сузукі / Дорошевич М. ; наук. керівник Ороновська Л. Д. // Студентський науковий вісник : [збірник] / Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2016. – Вип. 38. – С. 104–106. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/12128> (дата звернення: 26.10.2024).
- У статті проаналізовано основні положення щодо музичного виховання дітей, які є схожими або відмінними у педагогічних системах Марії Монтессорі та японського скрипаля і педагога Шінічі Сузукі.*
397. **Кривченко, Т.** Оцінка Софією Русовою педагогічної системи Марії Монтессорі [Електронний ресурс] / Кривченко Тетяна ; наук. керівник Коваленко Є. І. // Педагогічний альманах : зб. пр. молодих науковців / Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Текст. дані. – Ніжин, 2016. – Вип. 1. – С. 212–217. – Бібліогр.: 5 назв. – Режим доступу: http://lib.ndu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/585/1/Pedagogichniy_alm_anah_V_1_2016.pdf.pdf#page=212 (дата звернення: 07.08.2024). – Назва з екрана.
398. **Лялько, Д. Є.** Вільне виховання як основоположна ідея педагогіки Марії Монтессорі / Лялько Д. Є. // Наукові пошуки : зб. наук. пр. молодих учених / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. – Суми, 2016. – Вип. 14. –

С. 33–35. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://repository.sspu.edu.ua/items/89335015-3a16-462f-96bc-ef4d7363ec5a> (дата звернення: 20.09.2024).

399. **Никифоров, А. М.** Педагогічна діяльність Никанора Онацького (1875–1937) на Слобожанщині : монографія / А. М. Никифоров ; Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. – Суми : Цьома С. П., 2016. – 220 с. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/bowegr> (дата звернення: 22.01.2024).

Про педагогічну діяльність Н. Онацького у 1918–1923 рр. на посаді вчителя малювання першої в Україні «Нової школи», заснованої в Сумах на засадах педагогіки вільного виховання дітей М. Монтесорі: с. 123–125.

400. **Улюкаєва, І.** Педагогічна діяльність та ідеї Марії Монтесорі / Ірина Улюкаєва // Історія дошкільної педагогіки : підручник / Ірина Улюкаєва. – Київ, 2016. – Зміст. модуль 2, тема 2.3. – С. 145–162 : іл. – Бібліогр.: с. 159–160.

401. **Федорович, А.** Особливості ознайомлення дітей з кольором у системі сенсорного виховання М. Монтесорі / Анна Федорович // Молодь і ринок. – 2016. – № 9. – С. 53–57. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2016_9_13 (дата звернення: 07.02.2023).

402. **Шишова, О. М.** Розвиток соціальної компетентності дітей за різними програмами дошкільної освіти / Шишова О. М. // Укр. психол. журнал. – 2016. – № 2. – С. 134–143. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukpsj_2016_2_14 (дата звернення: 07.02.2023).

У статті досліджено особливості розвитку соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку, яких навчають і виховують за різними програмами дошкільної освіти, зокрема й за програмою розвитку дитини за методикою М. Монтесорі.

403. **Grandi, W.** Children's stories in the educational theories of Ellen Key, Rudolf Steiner and Maria Montessori / William Grandi // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2016. – Vol. 11, no 2 : Ellen Key and the Birth of a new Children's Culture. – P. 47–66. – Текст ст. англ., назва журн. італ. та англ. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/6374>.

Переклад назви статті: Дитячі історії в освітніх теоріях Елен Кей, Рудольфа Штайнера та Марії Монтесорі.

У статті досліджується освітня цінність, яку Елен Кей (1849–1926), Рудольф Штайнер (1861–1925) і Марія Монтесорі (1870–1952) вбачали у літературі для дітей. Наприкінці XIX та на початку XX ст. ці три важливих автори зробили внесок у оновлення освітніх теорій і практик. Частину своїх педагогічних роздумів вони присвятили виховному змісту

дитячих оповідань. У статті з історико-педагогічної точки зору розглянуто сторінки Еллен Кей про дитячу літературу, рекомендації Рудольфа Штайнера щодо освітньої актуальності казок і міфології та міркування Марії Монтессорі про казки.

2017

404. **Гац, Г.** Музичне виховання як невід’ємний чинник гармонійного розвитку дітей дошкільного віку / Георгій Гац, Любов Добринюк // Пед. часопис Волині. – 2017. – № 2. – С. 21–26 : табл. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pchv_2017_2_5 (дата звернення: 21.08.2023).
- У статті розкрито проблему формування всебічно розвиненої особистості засобами музичного мистецтва. Окреслено концепції музичного виховання у світовій педагогіці, а саме – Марії Монтессорі, Карла Орфа та ін.*
405. **Головко, М. Б.** Організація життєдіяльності дитини в дошкільних закладах Монтессорі в контексті парадигми педагогічного супроводу / Головко М. Б., Вакуленко А. М. // Наук. скарбниця освіти Донеччини. – 2017. – № 2. – С. 6–9. – Бібліогр.: 5 назв.
406. **Головко, М. Б.** Погляд на дитину в Монтессорі-педагогіці та сучасні реалії / Головко М. Б., Абрамська І. Б. // Наук. скарбниця освіти Донеччини. – 2017. – № 1. – С. 6–9. – Бібліогр.: 3 назви.
407. **Дудник, Н.** Педагогічні ідеї Марії Монтессорі / Надія Дудник // Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка» : зб. наук. пр. Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2017. – Вип. 5/37. – С. 29–38. – Бібліогр.: 13 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lstud_2017_5_6 (дата звернення: 08.08.2023).
408. **Дудник, Н. З.** Особливості підготовки Монтессорі-педагога / Дудник Н. З. // Наук. вісн. Кременец. обласної гуманітар.-пед. акад. ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка. – 2017. – Вип. 8. – С. 134–146. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkogpth_2017_8_18 (дата звернення: 21.08.2023).
409. **Климчук, Т.** Педагогічна система Марії Монтессорі / Тетяна Климчук // Дидакал. – 2017. – № 17. – С. 456–461. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/8847> (дата звернення: 25.07.2024).
410. **Кушнір, В.** Розвиток ідей Марії Монтессорі у вітчизняній педагогічній думці на початку ХХ ст. / Валентина Кушнір // Педагогічний дискурс : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки НАПН України, Хмельн. гуманітар.-пед. академія. – Хмельницький, 2017. – Вип. 22. – С. 81–85. – Бібліогр.: 14 назв. – Текст в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/0peddysk_2017_22_16 (дата звернення: 13.11.2023).

411. **Петренко, Л.** Інтеграція ідей представників зарубіжної педагогіки у творчій спадщині Григорія Ващенка / Леся Петренко // Педагогічні науки : зб. наук. пр. / Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2017. – Вип. 70. – С. 86–92. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/9699> (дата звернення: 25.07.2024).

Встановлено наявність інтеграційних зв'язків між інноваційними здобутками Г. Ващенка та передовими ідеями зарубіжних педагогів XIX – XX ст. Підкреслено важливість здійснення інтегрованих підходів у реалізації ідей Дж. Дьюї, В. Лая, М. Монтессорі. Висвітлено високу оцінку Г. Ваценка системи італійської педагогині М. Монтессорі.

412. **Скалич, Л.** Роль педагога у становленні особистості дитини за методикою Марії Монтессорі / Любов Скалич // Молодь і ринок. – 2017. – № 9. – С. 110–114. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2017_9_21 (дата звернення: 16.01.2025).

У статті проаналізовано роль педагога у становленні особистості дитини за методикою Марії Монтессорі, звернено увагу на гуманізацію процесу виховання, що передбачає постановку дитини в центр виховної системи. Зазначено, що педагогіка Марії Монтессорі не відокремлює особистість педагога і дитини, а виходить з рівноцінності їх у навчанні і вихованні, вона пронизана вірою в силу особистості, творчий потенціал і людський талант того, хто покликаний «керувати дітьми».

413. **Супрун, М. О.** Розвиток олігофренопедагогіки наприкінці 20-х – початку 30-х рр. XX ст. / Супрун М. О. // Теорія і практика спеціальної педагогіки та психології : зб. наук. пр. / Ін-т спец. педагогіки НАПН України. – Київ, 2017. – Вип. 9. – С. 119–131. – Бібліогр.: 16 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://lib.iitta.gov.ua/713179/> (дата звернення: 19.02.2024).

Про ставлення керівництва освітньої галузі колишнього СРСР до творчості М. Монтессорі: с. 129.

414. **Чепіль, М.** Педагогіка Марії Монтессорі : метод. рек. до семінар. занять і самост. роботи студентів [першого (бакалаврського) рівня галузі знань 01 «Освіта» спец. 012 «Дошкільна освіта»] / Марія Чепіль, Надія Дудник ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2017. – 112 с. – (Університетська бібліотека). – Бібліогр.: с. 78–83.

415. **Чепіль, М.** Педагогіка Марії Монтессорі : навч. посіб. [для фахівців першого (бакалаврського) рівня галузі знань 01 «Освіта» спец. 012 «Дошкільна освіта»] / Марія Чепіль, Надія Дудник ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Київ : Слово, 2017. – 271 с. – Бібліогр.: с. 185–192.

416. **Чепіль, М.** Педагогіка Марії Монтессорі : тексти лекцій для фахівців першого (бакалаврського) рівня галузі знань 01 «Освіта» спец. 012 «Дошкільна освіта» / Марія Чепіль, Надія Дудник ; Дрогоб. держ. пед. ун-т

ім. Івана Франка. – Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2017. – 146 с. – (Університетська бібліотека). – Бібліогр.: с. 138–142.

417. **Чопик, Ю.** Наукове осмислення Монтессорі-педагогіки / Юрій Чопик, Інна Стражнікова // Зарубіжна реформаторська педагогіка в оцінках українських науковців другої половини ХХ – початку ХХІ століття : [монографія] / Юрій Чопик, Інна Стражнікова ; Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2017. – Розд. 2, [гл.] 2.3. – С. 88–111.

418. **Швидка, С. О.** Середовище як умова формування пізнавальної діяльності дитини раннього віку / Швидка Світлана Олександрівна // Вісн. Черкас. ун-ту. Серія: Педагогічні науки / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – 2017. – № 1. – С. 136–141. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/1189> (дата звернення: 21.08.2023).

У статті досліджується зміст поняття «середовище» як важливої умови формування пізнавальної діяльності дитини раннього віку. Аналізуються засадничі теорії середовища, зокрема теорія М. Монтессорі.

419. **Lillard, A. S.** Montessori : The Science Behind the Genius / Angeline Stoll Lillard ; phot. by An Vu. – 3rd ed. – Oxford : Oxford Univ. Press, 2017. – 496 p. : ill. – Текст англ. – Уривки тексту доступні в інтернеті: https://www.montessori-science.org/montessori_science_genius.htm#download (дата звернення: 20.02.2024). – 1-ше вид.: № 260.

Переклад назви: Монтессорі : наука, що стоїть за геніями.

У книжці Анжеліна Лілард показує, що наука нарешті наздогнала Марію Монтессорі: сучасні наукові дослідження надають вражаючу підтримку її основним ідеям. Лілард представляє дослідження, що стосуються восьми ідей, які є фундаментальними для Монтессорі-освіти, і описує, як кожна з цих ідей застосовується в Монтессорі-класі. Прочитавши цю книгу, батьки та вчителі отримають чітке розуміння того, що відбувається в Монтессорі-класі, і, що ще важливіше, чому це відбувається і чому це працює.

420. **Pironi, T.** Educating to Beauty: the aesthetical value of child of infants' educative institutions in the Twentieth century's pedagogy / Tiziana Pironi // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2017. – Vol. 12, no 1 : The child's experience of the city. – P. 111–122 : ill. – Текст ст. англ., назва журн. італ та англ. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/6712>.

Переклад назви статті: Виховання до краси: естетична цінність дитини дитячих закладів освіти в педагогіці ХХ ст.

З публікацією «Століття дітей у Швеції» (1900), що була негайно перекладена в багатьох європейських країнах і Сполучених Штатах, теорії Еллен Кей були застосовані в освітньому досвіді щодо просторів і середовищ, переосмислених для благополуччя дітей: у такий спосіб естетичні та педагогічні аспекти були інтегровані в контекст ландшафту та міста. Педагогічна цінність шкільної архітектури та меблів стає протиотрутою від деградації та дезінтеграції людської особистості. Протягом ХХ ст. інноваційний освітній досвід, як-от досвід Марії Монтессорі та Маргерити Зобелі, які поділяли ідею гармонійного розвитку всього потенціалу дитини, надав нового значення багатогранності просторів та естетичним якостям шкільного середовища, яке стало центром просування та розвитку суспільства в цілому. Трагічні виклики, такі, як війни та диктатури, формують усвідомлення того, що між спартанською моделлю казармової школи, спрямованої на навчання солдатів, і моделлю школи-агори, яку започаткував Сократ, остання має бути обрана для становлення відкритого та інклюзивного суспільства. У цьому напрямі аналізується дискусія, що розгорнулася в Італії в післявоєнний період між архітекторами, містобудівниками та педагогами у пошуках інноваційних рішень, які здебільшого були проігноровані.

421. **Van Gorp, A.** Frictions and fractions in the new education fellowship, 1920s–1930s: Montessori(ans) vs. Decroly(ans) / Angelo Van Gorp, Frank Simon, Marc Depaepe // History of Education and Children's Literature. – 2017. – Vol. 12, nr 1. – P. 251–270. – Текст англ. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://www.hecl.it/> (дата звернення: 13.02.2025).

Переклад назви статті: Суперечки та розмежування у новому освітньому товаристві, 1920–1930-ті роки: Монтессорі проти Декролі.

2018

422. **Воробйова, Л. В.** Творча співпраця Х. Паркхерст та М. Монтессорі у розвитку експериментальної педагогіки на початку ХХ ст. / Воробйова Лоліта Валерівна // Наук. вісн. Ужгор. ун-ту. Серія: Педагогіка. Соціальна робота : зб. наук. пр. / Ужгор. нац. ун-т. – Ужгород, 2018. – Вип. 2. – С. 58–62. – Бібліогр. в кінці ст. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2018_2_12 (дата звернення: 09.02.2024).

Ефективні педагогічні системи, створені М. Монтессорі та Х. Паркхерст у процесі тривалої педагогічної діяльності, зумовили необхідність їхнього аналізу, а також вивчення не лише самих педагогічних моделей, а й наукових біографій засновниць. Мета дослідження полягає в аналізі творчої співпраці, життєвого шляху та наукових біографій американської педагогині Х. Паркхерст та італійської – М. Монтессорі. У статті висвітлюються особливості їхньої творчої співпраці на початку ХХ ст. Доведено вплив методики М. Монтессорі на педагогічні ідеї Х. Паркхерст, що спричинило заснування педагогічної моделі Дальтон-план. У статті

методика Монтессорі та Дальтон-план розглядаються як приклади реалізації реформаторських ідей експериментальної педагогіки. Завдяки компаративному аналізу, описовому, історичному та аналітичному методам встановлено, що М. Монтессорі та Х. Паркхерст були визнані на міжнародному рівні, створивши ефективні педагогічні моделі, які актуальні і діють дотепер. Вивчення та аналіз спадщини видатних педагогинь минулого дає змогу збагатитися знаннями, які можуть використовуватись для впровадження інноваційних ідей в навчальний процес, особливо за умови реформування сучасної української освіти.

423. **Гершон, Е. Н.** Формування сенсорних еталонів у дітей переддошкільного віку з використанням природних об'єктів / Гершон Е. Н. // Сучасні дослідження з педагогіки і психології : зб. наук. пр. / Міжнар. гуманітар.-пед. ін-т «Бейт – Хана», Мелітоп. держ. пед. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Дніпро, 2018. – Вип. 1. – С. 20–26 : табл. – Бібліогр.: 13 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: https://www.bethana.org.ua/files/ugd/235d8e_4707c9ea74b84c05b366bd0226d252b1.pdf (дата звернення: 21.08.2023).

У статті проаналізовано ідеї сенсорного виховання дітей переддошкільного віку, зокрема систему сенсорного виховання М. Монтессорі. Розкрито сутність понять «сенсорна культура», «сенсорне виховання», «сенсорні еталони», «сенсорний розвиток». Систематизовано дидактичні ігри та вправи щодо формування сенсорних еталонів з використанням природничого матеріалу, складено рекомендації для батьків і педагогів до їх проведення.

424. **Грама, Н. Г.** Сенсорний розвиток дітей раннього віку: теорія і практика : монографія / Н. Г. Грама ; Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса : [б. в.], 2018. – 239 с. – Текст доступний в інтернеті: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/2024> (дата звернення: 02.02.2024).

Про методику М. Монтессорі: с. 28–32, 63–64, 100.

425. **Лозинська, С. В.** Створення розвивального середовища в закладах дошкільної освіти за технологією Марії Монтессорі / Світлана Вікторівна Лозинська, Мар'яна Миколаївна Васьків // Вісн. Глухів. нац. пед. ун-ту ім. Олександра Довженка. Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Глухів, 2018. – Вип. 1. – С. 258–266. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2018_1_35 (дата звернення: 08.08.2023).

У статті розглянуто проблему щодо необхідності створення розвивального середовища за технологією Марії Монтессорі, теоретичного осмислення методу Марії Монтессорі та його використання в організації розвивального середовища; роз'яснення значення дидактичного матеріалу для розвитку дитини. Кожна дитина

проходить власний шлях розвитку відповідно до її можливостей та потреб. Методика М. Монтессорі дає можливість створити необхідні умови для всебічного розвитку дитини дошкільного віку, враховуючи її індивідуальні особливості.

426. **Мартьянова, М.** Порівняльна характеристика педагогічних концепцій Алена, М. Монтессорі та С. Френе [Електронний ресурс] / Мартьянова Марія // Освітол. дискурс. – Текст. дані. – 2018. – № 3/4. – С. 16–26. – Бібліогр. в кінці ст. – Режим доступу: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/542> (дата звернення: 11.08.2023). – Назва з екрана.

У статті досліджуються основні педагогічні концепції вчених ХХ ст. М. Монтессорі, С. Френе та Алена (Еміля-Огюста Шартьє), які шукали нові педагогічні шляхи до вдосконалення освіти та виховання нового покоління, здатних відповідати новим життєвим вимогам. Виявлені головні компоненти вчителя за М. Монтессорі, а саме: створення комфортного, творчого середовища; вміння зацікавлювати учнів та спостерігати за роботою учнів. Проаналізовано основні елементи педагогічної моделі Френе, які стимулюють цікавість учнів до навчання. Розглянуто ідею подвійної функції виховання Алена, що полягає у підготовці до теперішніх та майбутніх труднощів. Порівнявши педагогічні концепції вчених, виділено основні принципи навчання, такі як принцип свободи і дисципліни, принцип наставництва, принцип сприятливого середовища та принцип працездатності, які активно використовують і сьогодні.

427. **Михальчук, О. О.** Управління та організація освітнього процесу в закладах дошкільної освіти на засадах ідей вільного виховання Марії Монтессорі / Михальчук Олена Олександрівна // Вісн. Черкас. ун-ту. Серія: Педагогічні науки / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – 2018. – № 13. – С. 84–90. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/issue/view/239/193> (дата звернення: 21.08.2023).

Увагу акцентовано на вдосконаленні управління та організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Зазначено, що проблеми управління та організації освітнього процесу є одними з ключових у педагогічній спадщині Марії Монтессорі. Визначено основні принципи навчання за ідеями Марії Монтессорі: сприяння природному розвитку, взаємодії з «підготовленим середовищем», свободи вибору в «підготовленому середовищі», індивідуальної активності, предметності в навчанні. Також у статті представлено принципи управління й організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти на засадах ідей вільного виховання Марії Монтессорі.

428. **Chişiu, C. M.** Montessori Pedagogy, an educational alternative, from Romania. Evolution from the beginning of the 20th century until the Second World War

contribution / Carmen Maria Chişiu // History of Education and Children's Literature. – 2018. – Vol. 13, nr 2. – P. 511–518. – Прізвище авт. румун., текст англ. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://www.hecl.it/> (дата звернення: 13.02.2025).

Переклад назви статті: Педагогіка Монтессорі, освітня альтернатива, з Румунії. Еволюція від початку 20 століття до Другої світової війни.

У цій статті представлено поступ педагогіки Монтессорі як освітньої альтернативи в Румунії від початку XX ст. до Другої світової війни. Автор звертається до інтересу, який викликали ідеї М. Монтессорі, перекладів її праць румунською мовою, а також праць деяких румунських фахівців, які популяризували і підтримували створення шкіл Монтессорі в країні.

429. **Li, K.** A failed circulation: the Montessori method and teaching materials in Republican China (1912–1949) / Kaiyi Li // Revista Tempos e Espaços em Educação. – 2018. – Vol. 11, no 26. – P. 77–89. – Текст ст. англ., назва журн. португ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://periodicos.ufs.br/revtee/article/view/9011> (дата звернення: 21.02.2025).

Переклад назви статті: Невдале поширення: метод Монтессорі та навчальні матеріали в республіканському Китаї (1912–1949).

Метод Монтессорі з'явився в Китаї тоді, коли китайські вчені хотіли створити китайську версію дитячих садків із застосуванням сучасних та наукових методів та інструментів навчання. Завдяки перекладу та приїзду експертів до Китаю, китайські вчені представили ідею Монтессорі в Китаї. Однак вивчення методу Монтессорі зупинилося лише на етапі перекладу теорії Монтессорі та спроб переробити дидактичні матеріали. Незважаючи на два короточасних приклади успіху в 1920-х і 1930-х роках, він ніколи не був широко застосований у Китаї. Окрім дорожнечі дидактичних інструментів, основною причиною невдалого запровадження методу був брак пропагандистів і вчителів.

2019

430. **Іванюк, Г. І.** Актуальні ідеї Марії Монтессорі щодо розвитку особистості дитини дошкільного віку / Іванюк Г. І., Клок Н. В. // Молодий вчений. – 2019. – № 7(2). – С. 248–252. – Бібліогр.: 16 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_7\(2\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_7(2)_21) (дата звернення: 09.01.2024).

431. **Корнієвська, М. К.** Педагогічна система М. Монтессорі [Електронний ресурс] / Корнієвська М. К. ; наук. керівник Зимівець Н. В. // Актуальні проблеми педагогіки : зб. наук. пр. / Дніпров. нац. ун-т ім. Олеся

Гончара, ф-т психології та спец. освіти, каф. педагогіки та спец. освіти. – Текст. дані. – Дніпро, 2019. – Вип. 6. – С. 89–97. – Бібліогр.: 9 назв. – Режим доступу: http://repository.dnu.dp.ua:1100/?page=inner_material&id=13969 (дата звернення: 28.11.2024). – Назва з екрана.

У статті охарактеризовано процес становлення та розвитку педагогічних ідей Марії Монтессорі, розкрито основні принципи школи Монтессорі. Підкреслено, що ідея свободи – один із фундаментальних принципів педагогічної системи М. Монтессорі, захист права дитини на індивідуальність.

432. **Кошель, В. М.** Сенсорне виховання дітей раннього віку : навч.-метод. посіб. для вихователів дітей дошк. віку, студентів спец. «Дошкільна освіта», батьків та всіх, хто цікавиться питаннями сенсор. виховання дітей раннього віку / [В. М. Кошель] ; Нац. ун-т «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка, ф-т дошк., початкової освіти і мистецтв, каф. дошк. та початкової освіти. – Чернігів : Баликіна О. В., 2019. – 160 с. – Уривки тексту в інтернеті: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3847> (дата звернення: 01.04.2024).

Про систему сенсорного виховання М. Монтессорі: с. 11–12.

433. **Максимів, Н.** Педагогічні ідеї М. Монтессорі в системі дошкільної освіти / Максимів Н. ; наук. керівник Писарчук О. Т. // Магістерський науковий вісник : [збірник] / Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2019. – Вип. 32. – С. 205–207. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/13102> (дата звернення: 26.10.2024).

Ця стаття ознайомлює з історією виникнення, впровадження і використання педагогічної системи Марії Монтессорі, нині поширеній в дошкільній освіті в усьому світі.

434. **Машкіна, Л.** Теорія космічного виховання в педагогічній системі М. Монтессорі / Машкіна Людмила // Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне, 2019. – Вип. 10. – С. 189–193. – Бібліогр. в кінці ст. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iuu/article/view/199/178> (дата звернення: 10.01.2024).

435. **Рубан, Л.** «Все нове – це добре забуте старе»: гуманістична педагогіка у школі / Людмила Рубан // Школа. – 2019. – № 4. – С. 6–24. – Бібліогр.: 13 назв.

Із змісту: Педагогіка Монтессорі. – С. 13–14.

436. **Тарабасова, Л.** Гуманістичні тенденції в дошкільній освіті: теоретико-методологічне дослідження / Любов Тарабасова, Наталія Олефір // Нова пед. думка. – 2019. – № 3. – С. 140–144. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2019_3_39 (дата звернення: 24.08.2023).

Проаналізовано гуманістичні тенденції в теорії та практиці вітчизняних і зарубіжних науковців та педагогів. Окреслено гуманістичні ідеї розвитку особистості, закладені в працях М. Монтессорі.

437. **Тарапака, Н. В.** Марія Монтессорі про роль педагога у розвитку дитини / Н. В. Тарапака, А. М. Мартін // Пед. вісник. – Кропивницький, 2019. – № 3/4. – С. 23–26. – Бібліогр.: 10 назв.

438. **Цибулько, О. С.** Єдність теорії і практики як чинник виховання морально-етичних цінностей у європейських педагогічних концепціях періоду становлення індустріального суспільства / О. С. Цибулько // Освітній дискурс : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2019. – Вип. 17(10). – С. 22–34. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27004> (дата звернення: 26.01.2024).

У статті проаналізовано ідеї європейських реформаторів освіти кінця Х – початку ХХ ст., зокрема педагогічна концепція М. Монтессорі.

439. **Чайковська, Г. Б.** Проблема екологічного виховання дітей у педагогічній системі Марії Монтессорі / Чайковська Ганна Богданівна // Наук. вісн. Ужгор. ун-ту. Серія: Педагогіка. Соціальна робота : зб. наук. пр. / Ужгор. нац. ун-т. – Ужгород, 2019. – Вип. 1. – С. 204–208. – Бібліогр. в кінці ст. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2019_1_43 (дата звернення: 07.02.2023).

440. **Щербина, В. М.** Монтессорі педагогічна система / В. М. Щербина // Енциклопедія сучасної України / НАН України, Наук. т-во ім. Шевченка, Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України. – Київ, 2019. – Т. 21. – С. 511. – Текст статті в онлайн-версії ЕСУ: <https://esu.com.ua/article-69197> (дата звернення: 12.04.2024).

441. **Cambi, F.** Sulla laicità della Montessori. Noterella / Franco Cambi // Studi sulla Formazione. – 2019. – Vol. 22, no 1. – P. 325–326. – Текст італ. – DOI: https://doi.org/10.13128/Studi_Formaz-25577.

Переклад назви статті: Про секуляризм Монтессорі. Нотатки.

Автор нотаток зосереджується на вмінні Марії Монтессорі вести діалог з різними віросповіданнями і цінувати їх, уникаючи еклектики, але, власне, цінуючи їх в їхніх власних контекстах. Так християнство для неї стає цінним разом з гандизмом. Цей діалог зростає між інтернаціоналізацією освітнього досвіду Монтессорі. У цьому, на думку автора, полягає релігійна духовність педагогині.

442. **Raimondo, R.** Origini, caratterizzazioni e sviluppi dell'educazione cosmica in Maria Montessori / Rossella Raimondo // Rivista Di Storia

dell'Educazione. – 2019. – Vol. 6, no 1. – P. 69–79. – Текст італ. – Текст доступний в інтернеті: <https://rivistadistoriadelleducazione.it/index.php/rse/article/view/7604> (дата звернення: 22.04.2024).

Переклад назви статті: Витоки, характеристика та розвиток космічної освіти Марії Монтессорі.

443. **Stasiewicz, K. A.** Metoda Montessori i jej współczesne konteksty / Stasiewicz K. A. // Київські полоністичні студії. – 2019. – Т. 35. – С. 436–443. – Текст ст. пол. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kps_2019_35_59 (дата звернення: 10.01.2025).

Переклад назви статті: Метод Монтессорі і його сучасні контексти.

Ця стаття є спробою синтезувати діяльність та науковий доробок Марії Монтессорі через призму її біографії. Визначено ключові аспекти її життя, що вплинули на світогляд та наукові інтереси педагогині. Особливий акцент зроблено на темі міграції, зумовленої, з одного боку, геополітичними причинами, а з іншого боку, з ідеєю поширення її концепції освіти. Вказано на основні дослідницькі натхнення, що впливають на зміни у формуванні так званого методу Монтессорі, запропонованого дослідницею. Схарактеризовано окремі етапи розвитку концепції: від морального виховання, через систему свободи, до концепції космічного виховання. У другій частині статті йдеться про реценцію методу Монтессорі в Польщі, починаючи з довоєнного періоду і до сьогодні. У ній представлено дві течії – пряма реценція і спроби синтезу фребелізму і монтессоріанства, з метою створення нової, національної системи освіти та вказано на можливі причини відродження ідеї після 1989 р. Представлено прояви сучасного, незмінного інтересу до постаті М. Монтессорі та її концепцій. Наведені вище міркування викладено в контексті сучасної польської педагогіки, яка значною мірою визначається концепціями, що суперечать дійсній системі освіти.

2020

444. **Вдовиченко, Р.** Деякі аспекти педагогічної системи Марії Монтессорі / Вдовиченко Р., Михальченко Н. // The scientific heritage. – 2020. – № 47, рт. 3. – Р. 8–11. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://www.scientific-heritage.com/wp-content/uploads/2020/09/VOL-3-No-47-47-2020.pdf> (дата звернення: 11.04.2024).

У статті проаналізовано науковий доробок світових і вітчизняних дослідників, які вивчали педагогічні концепції Марії Монтессорі. Звернено особливу увагу на розроблену М. Монтессорі технологію вільного виховання і сенсуалізму, індивідуального виховання дітей дошкільного віку, виховання за даними спостережень за дитиною, методичному і дидактичному інструментарії, створенні педагогом предметно-просторового середовища. Наголошено, що творча спадщина

М. Монтессорі потребує системного вивчення та впровадження її педагогічних ідей в практику роботи закладів дошкільної освіти.

445. **Ільченко, А.** Філософські засади становлення та розвитку гуманістичної парадигми освіти / Алла Ільченко // Філософ. обрії. – 2020. – № 43. – С. 123–133. – Бібліогр. в кінці ст. – DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-1443.2020.43.212702>.

У статті проаналізовано філософські засади становлення та розвитку гуманістичної педагогіки. Висвітлено погляди на природу й процеси розвитку особистості дитини відомих філософів-просвітителів, педагогів: Д. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Й. Ф. Гербарта та ін. Розкрито філософські ідеї педагогічної системи М. Монтессорі щодо розвитку дитини, її життя та місця у цьому світі, визначено основні філософські принципи педагогії-філософа.

446. **Історія педагогіки** : навч. посіб. [для студентів закл. вищ. пед. освіти] : у 2 ч. Ч. 1. Історія зарубіжної педагогіки і шкільництва / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини ; уклад.: Ткачук М. М., Ткачук Л. В. – Вид. 2-ге, допов. та перероб. – Умань : Сочінський М. М., 2020. – 280 с.

Про педагогіку М. Монтессорі: с. 139, 145–147, 225–226.

447. **Крутий, К.** Педагогіка Марії Монтессорі: руйнуємо міфи / Катерина Крутий // Дошк. виховання. – 2020. – № 10. – С. 16–20 : іл.

448. **Лавріненко, Л.** Гуманістичні ідеї педагогіки Марії Монтессорі / Лавріненко Лідія // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : зб. наук. ст. : [у 2 т.] / Сум. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ; за заг. ред. О. В. Гузенко. – Суми, 2020. – Т. 1. – С. 47–51. – Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://surl.li/rgmsbr> (дата звернення: 06.08.2024).

449. **Міленіна, П.** Сенсорний розвиток дитини дошкільного віку: сутність педагогічної технології М. Монтессорі / Поліна Міленіна // Вересень. – 2020. – № 1. – С. 118–125. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://september.moippo.mk.ua/index.php/sept/article/view/67> (дата звернення: 18.08.2023).

450. **Розман, І.** Авторська система італійського педагога і лікаря М. Монтессорі / Ірина Розман // Педагогічна біографістика : навч. посіб. / Ірина Розман ; Мукачів. держ. ун-т. – Мукачево ; Ужгород, 2020. – Тема 8, [гл.] 3. – С. 139–141. – Текст доступний в інтернеті: http://dspace-msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7820/1/Pedagogical_biography.pdf (дата звернення: 14.11.2023).

451. **Сало, В. В.** Теоретично-практичні аспекти виховної роботи у дошкільному закладі за методикою Марії Монтессорі / Сало В. В. // Молодий вчений. – 2020. – № 8. – С. 36–39. – Бібліогр.: 8 назв. – DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-8-84-8>.

У статті оглядово подано біографічні віхи життя Марії Монтессорі, що сформували її світогляд, погляди на систему виховання та навчання. Показано теоретичне та практичне значення впровадження педагогічних ідей Марії Монтессорі у дошкільних закладах. Проаналізовано передові принципи методики дослідниці (свобода, яка проявляється у можливості самостійно вибирати матеріал, партнера, місце і час праці; самостійність, що формує впевненість в собі, незалежність, вміння здійснювати свій власний вибір). Наведено перелік потреб дитини, які є пріоритетними у її методиці (потреба в любові, душевності, захисті; потреба в розумінні та повазі дорослих; потреба в наявності певних правил і обмежень). Названо перелік характеристик для вихователів, що працюють за методикою Марії Монтессорі.

452. **Хопта, С.** Постать Марії Монтессорі в інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу» ДНПБ [України] ім. В. О. Сухомлинського [Електронний ресурс] : (до 150-річчя від дня народж.) / Світлана Хопта // Наук.-пед. студії = Research and Educational Studies. – Текст. дані. – 2020. – Вип. 4. – С. 75–89 : іл. – Бібліогр.: 35 назв. – Режим доступу: <http://npstudies.dnppb.gov.ua/article/view/222236> (дата звернення: 07.02.2023). – Назва з екрана.
453. **Хопта, С. М.** Педагогічні ідеї Марії Монтессорі в контексті сучасного освітнього простору / Хопта С. М. // Інновац. педагогіка. – 2020. – Вип. 28. – С. 48–51. – Бібліогр.: 13 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/28/10.pdf> (дата звернення: 23.02.2023).
454. **Aljabreen, H.** Montessori, Waldorf, and Reggio Emilia: A Comparative Analysis of Alternative Models of Early Childhood Education / Haifa Aljabreen // International Journal of Early Childhood. – 2020. – Vol. 52. – P. 337–353. – DOI: <https://doi.org/10.1007/s13158-020-00277-1>. – Текст англ.

Переклад назви статті: Монтессорі, Вальдорф та Реджо-Емілія: порівняльний аналіз альтернативних моделей дошкільної освіти.

Системи Монтессорі, Вальдорф та Реджо-Емілія залишаються трьома найпопулярнішими моделями альтернативної освіти дітей раннього віку. Кожен із цих підходів розвинувся в усьому світі, маючи багату історію підтримки освітньої свободи дітей. Цей наративний аналіз дає можливість педагогам і вченим зрозуміти цілі, філософські та теоретичні межі, історичний розвиток, переваги та проблеми цих моделей і методів їхнього застосування. Оскільки освіта в ранньому дитинстві розвивається разом із технологіями та в міру того, як відбувається переосмислення ранньої освіти, є важливим розуміння цих альтернатив до традиційних моделей освіти. Хоча адаптивні варіанти цих моделей можуть з'явитися в освітніх системах у різних національних контекстах, це дослідження дозволяє педагогам розглянути їх застосування та культурну відповідність конкретним місцевим та громадським контекстам.

455. **Feliniak, A.** Popularyzacja metody Marii Montessori na łamach czasopisma “Wychowanie Przedszkolne” (1925–1939) / Aleksandra Feliniak // Przegląd Historyczno-Oświatowy. – 2020. – Nr 3/4. – S. 97–125. – Bibliogr.: s. 118–125. – DOI: https://doi.org/10.17460/PHO_2020.3_4.06. – Текст пол.

Переклад назви статті: Популяризація методики Марії Монтессорі на сторінках журналу «Дошкільне виховання» (1925–1939).

Стаття має п'ять частин. У першій представлено польський журнал «Дошкільне виховання», питання, які висвічувалися на його сторінках, та просвітницько-популяризаторські функції часопису. Друга частина статті містить нарис біографії Марії Монтессорі до 1910 р. Найважливішим переломним моментом у житті цієї видатної жінки є рік, коли вона залишила медичну практику та дидактичну роботу в Римському університеті, повністю присвятивши себе педагогічній практиці, переважно удосконалюючи та поширюючи власну методику. Найважливіші для обговорюваного питання, третя, четверта і п'ята частини, містять аналіз статей, що описують Монтессорі-методику на сторінках «Дошкільного виховання» і представляють критичні думки щодо цього методу, опубліковані у цьому журналі.

456. **Paprotna, G.** The concept of subjectivity in education and its historical origins / G. Paprotna = Ідея суб'єктності в освіті та її історичні джерела / Г. Папротна // Вісн. Житом. держ. ун-ту ім. Івана Франка. Педагогічні науки. – 2020. – Вип. 4. – С. 5–18. – Бібліогр.: 20 назв. – Текст ст. англ. – Текст статті в інтернеті: https://visnyk.zu.edu.ua/pdf/visnyk103_pedagog.pdf (дата звернення: 25.08.2023).

Із змісту: Maria Montessori (1870–1952). – С. 13–14.

457. **Sosnowska, J.** The Reception of Maria Montessori's Pedagogical Theory in Pre-School Education in Interwar Poland / Joanna Sosnowska // Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne. – 2020. – T. 11, nr 2. – S. 106–124. – Bibliogr.: s. 120–124. – DOI: <https://doi.org/10.18778/2450-4491.11.09>. – Текст ст. англ., назва журн. пол.

Переклад назви статті: Рецепція педагогічної теорії Марії Монтессорі в дошкільній освіті у міжвоєнній Польщі.

Новаторська течія в педагогіці під назвою «нове виховання», що виникла в багатьох європейських країнах у першій половині XX ст., була спрямована на оновлення школи, умов навчання та навчального процесу, відводила нову роль вчителю, а також підкреслювала новий підхід до дитини. Одним із представників «нової освіти» була Марія Монтессорі (1870–1952), італійський лікар і педагог. Педагогічна теорія М. Монтессорі в Польщі була засвоєна через її книжкові публікації та педагогічну та психологічну літературу польських педагогів, у яких згадувалося про концепцію виховання Монтессорі. Мета статті – показати рецепцію педагогічної теорії М. Монтессорі в дошкільному вихованні в 1918–1939 рр.

458. **Бабюк, Т. Й.** Дошкільна і молодша шкільна освіта: традиції та інновації / Бабюк Т. Й., Кравець Н. С. // Інновац. педагогіка. – 2021. – Вип. 38. – С. 225–228. – Бібліогр.: 12 назв. – DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/38.45>.

Розглядаються ознаки традиційних та інноваційних освітніх технологій, їхня сутність та найпопулярніші і широко застосовувані інновації. Описано сучасні технології, де віднайдене оптимальне співвідношення освітніх інновацій та традицій, що у процесі навчання і виховання дитини дозволяють досягти позитивних результатів. Саме такою представлено популярну методичку італійської педагогині-новаторки Марії Монтессорі.

459. **Блохин, Д.** Педагогічні концепції західноєвропейських педагогів і психологів кінця XIX – початку XX ст. [Електронний ресурс] : (авт. пед. есей) / Дарина Блохин // Філософія освіти і педагогіка. – Текст. дані. – 2021. – № 48. – С. 68–86. – Бібліогр.: 22 назви. – Режим доступу: <https://choippo.edu.ua/rar/FO48.pdf#page=67> (дата звернення: 07.02.2023). – Назва з екрана.

Про педагогіку М. Монтессорі: с. 71–73, 75, 77–83.

460. **Бургер, М.** Використання системи «контролю помилки» за методом Марії Монтессорі в дидактичних матеріалах з формування елементарних математичних уявлень у ЗДО / Марія Бургер, Ігор Бушак // Вісн. Львів. ун-ту. Серія педагогічна : зб. наук. пр. / [Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка]. – Львів, 2021. – Вип. 35. – С. 3–13. – Бібліогр.: 9 назв. – DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2021.35.11317>.

461. **Гриньова, М. В.** Педагогіка М. Монтессорі як приклад формування саморегуляції / Гриньова М. В., Кононова М. М. // Саморегуляція навчальної діяльності та професійний розвиток студентської молоді : монографія / Гриньова М. В., Кононова М. М. ; Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2021. – Розд. 1, [гл.] 1.5. – С. 57–61 : табл. – Текст в інтернеті: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Гриньова,%20Кононова.pdf> (дата звернення: 20.04.2025).

462. **Свйонтик, О.** Сенсорне виховання як основа розумового розвитку дітей дошкільного віку / Олександра Свйонтик // Молодь і ринок. – 2021. – № 1. – С. 79–83. – Бібліогр.: 9 назв. – DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.228338>.

У статті розкривається сутність понять про сенсорний розвиток, сенсорну культуру, сенсорне світосприймання. Проведено аналіз досліджень педагогів та психологів у особливостях розумового розвитку дошкільника. Розкрито внесок у дослідження теорії та практики сенсорного розвитку дітей дошкільного віку М. Монтессорі.

463. **Сударик, А.** Основні риси педагогіки Марії Монтессорі та її місце в освіті XXI століття [Електронний ресурс] / Сударик А. ; наук. керівник Кость С. П. // Освітній альманах : зб. студент. наук. пр. / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, ф-т пед. освіти, каф. початкової та дошк. освіти. – Текст. дані. – Львів, 2021. – Вип. 4. – С. 196–202. – Бібліогр.: 4 назви. – Режим доступу: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Osvitniy-almanakh_-4_2021_1-1-1.pdf#page=196 (дата звернення: 10.10.2024). – Назва з екрана.
464. **Улюкаєва, І.** Вітчизняна історіографія педагогічної спадщини Марії Монтессорі / Ірина Улюкаєва, Наталя Григор'єва // Професійна компетентність фахівців дошкільної освіти: сучасні вектори формування : монографія / Бердян. держ. пед. ун-т ; за ред. І. Г. Улюкаєвої. – Харків, 2021. – С. 266–276. – Текст доступний в інтернеті: <https://dspace.bdpu.org.ua/items/d2819420-e9fc-42df-b3a0-71bf815fdb51> (дата звернення: 30.04.2024).
465. **Хопта, С. М.** Персоналії зарубіжних реформаторів кінця XIX – початку XX століття електронного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» як джерело досвіду освітніх перетворень / Хопта С. М., Демида Є. Ф. // Інновац. педагогіка. – 2021. – Вип. 34, т. 1. – С. 23–30. – Бібліогр.: 20 назв. – DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/34-1.4>.
У статті крізь призму історико-бібліографічних досліджень подано детальну характеристику змісту та наповнення рубрик низки персоналій зарубіжних педагогів-реформаторів кінця XIX – початку XX ст. електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Зокрема розкрито вміст сторінки ресурсу, присвяченої Марії Монтессорі.
466. **Bertolino, F.** The Pedagogy of Nature according to Maria Montessori / Fabrizio Bertolino, Manuela Filippa // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2021. – Vol. 16, no 2 : Epistemological intersections between human and natural sciences in the thought and works of Maria Montessori. – P. 133–147. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/12192>. – Текст ст. англ., назва журн. італ. та англ.
Переклад назви статті: Педагогіка природи за Марією Монтессорі.
467. **Bobbio, A.** Maria Montessori between Medicine and Pedagogy. Roots, actuality and educational perspectives / Andrea Bobbio // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2021. – Vol. 16, no 2 : Epistemological intersections between human and natural sciences in the thought and works of Maria Montessori. – P. 23–39. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/12161>. – Текст ст. англ., назва журн. італ. та англ.
Переклад назви статті: Марія Монтессорі між медициною і педагогікою. Коріння, актуальність і освітні перспективи.

У статті розглядається думка Марії Монтессорі про внесок інших галузей педагогічної науки в епістемологічний статус педагогіки. Зокрема, автор вивчає взаємозв'язок між підходом Монтессорі та медициною (передусім аутологією та дитячою нейропсихіатрією), що розуміється як Naturwissenschaften, а також практичні наслідки цього взаємозв'язку в евристичній структурі, яка виходить за межі спеціальної освіти. Аналіз наукової діяльності і ідей Монтессорі на рубежі XX ст. поєднано з вивченням їхнього прикладного значення для сучасних нейропсихологічних досліджень

468. **Boscolo, A.** Sulla genesi e lo sviluppo del pensiero matematico di Maria Montessori / Alessandra Boscolo, Martina Crescenzi, Benedetto Scoppola // Rivista di Storia dell'Educazione. – 2021. – Vol. 8, no 2. – P. 9–23 : ill. – DOI: <https://doi.org/10.36253/rse-10375>. – Текст італ.

Переклад назви статті: Про генезис та розвиток математичної думки Марії Монтессорі.

469. **Calhoun, A.** Montessori Education and the Fulfillment of Romanticism [Електронний ресурс] / A. Calhoun // Harrison Middleton University : [website]. – Текст. дані. – Темпе, 2021. – Режим доступу: <https://hmu.edu/2021-10-22-montessori-education-and-the-fulfillment-of-romanticism/> (дата звернення: 25.10.2024). – Назва з екрана. – Текст англ.

Переклад назви статті: Монтессорі-освіта та втілення романтизму.

470. **Costa, C.** Tra laici e cattolici. Il dibattito su Maria Montessori nei primi anni del '900 / Cosimo Costa // Rivista di Storia dell'Educazione. – 2021. – Vol. 8, no 2. – P. 25–35. – DOI: <https://doi.org/10.36253/rse-10312>. – Текст італ.

Переклад назви статті: Між секуляристами і католиками. Дебати про Марію Монтессорі у перші роки 1900-х.

У статті аналізується те, як у перші двадцять років 1900-х років світські та католицькі кола обговорювали думки та систему Марії Монтессорі.

471. **De Giorgi, F.** Maria Montessori, i suoi tempi e i nostri anni. Storia, vitalità e prospettive di una pedagogia innovative / Fulvio De Giorgi, William Grandi, Paola Trabalzini // Rivista di Storia dell'Educazione. – 2021. – Vol. 8, no 2. – P. 3–8. – DOI: <https://doi.org/10.36253/rse-12307>. – Текст італ.

Переклад назви статті: Марія Монтессорі, її часи і наші роки. Історія, життєздатність та перспективи інноваційної педагогіки.

Вступна стаття до низки публікацій, розміщених в цьому номері журналу, присвячених постаті Марії Монтессорі, історії впровадження її освітнього методу в Італії.

472. **Frierson, P.** The Moral Philosophy of Maria Montessori / Patrick Frierson // Journal of the American Philosophical Association. – 2021. – Vol. 7, iss. 2. – P. 133–154. – DOI: <https://doi.org/10.1017/apa.2019.41>. – Текст англ.

Переклад назви статті: Моральна філософія Марії Монтессорі.

473. **Gabusi, D.** Il Convegno milanese sui Metodi del 1911: uno ‘snodo’ nella storia della diffusione del Metodo Montessori / Daria Gabusi // Rivista di Storia dell’Educazione. – 2021. – Vol. 8, no 2. – P. 37–48. – DOI: <https://doi.org/10.36253/rse-10376>. – Текст італ.

Переклад назви статті: Міланський симпозіум з методів 1911 року: «переломний момент» в історії поширення методу Монтессорі.

474. **Kolly, B.** Maria Montessori, pedagogical orthodoxy, and the question of *correct practice* (1921–1929) / Bérengère Kolly // Rivista di Storia dell’Educazione. – 2021. – Vol. 8, no 2. – P. 49–58. – DOI: <https://doi.org/10.36253/rse-10350>. – Текст англ., ім’я авт. фр., назва журн. італ.

Переклад назви статті: Марія Монтессорі : педагогічна ортодоксальність та питання правильної практики (1921–1929).

475. **Lupi, A.** The perspectives of Giuseppe Lombardo-Radice and of the idealist intellectuals on Maria Montessori / Andrea Lupi // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2021. – Vol. 16, no 2 : Epistemological intersections between human and natural sciences in the thought and works of Maria Montessori. – P. 41–57. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/12320>. – Текст ст. англ., назва журн. італ. та англ.

Переклад назви статті: Погляди Джузеппе Ломбардо-Радіче та інтелектуалів-ідеалістів на Марію Монтессорі.

476. **Negri, M.** La formazione degli insegnanti nell’approccio montessoriano: il dibattito nelle pagine di *La Coltura Popolare* (1911–1922) / Martino Negri, Gabriella Seveso // Rivista di Storia dell’Educazione. – 2021. – Vol. 8, no 2. – P. 59–71. – DOI: <https://doi.org/10.36253/rse-10385>. – Текст італ.

Переклад назви статті: Підготовка вчителів за підходом Монтессорі: дебати на сторінках *La Coltura Popolare* (1911–1922).

477. **Pironi, T.** Maria Montessori’s thought and work between past and present / Tiziana Pironi, Manuela Gallerani // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2021. – Vol. 16, no 2 : Epistemological intersections between human and natural sciences in the thought and works of Maria Montessori. – P. 1–22. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/13469>. – Текст ст. англ., назва журн. італ. та англ.

Переклад назви статті: Думки і творчість Марії Монтессорі між минулим і сьогоденням.

Тіціана Піроні та Мануела Галерані починають спеціальний випуск зі вступу до подальших статей. Піроні розглядає зв’язок між природою та культурою в методах Монтессорі, який розвинувся між XIX і XX ст. Вона підкреслює дистанціювання Монтессорі від позитивістського детермінізму і аналізує інноваційні результати її теорії і практики в

школах, які суттєво вплинули на сучасні підходи в освітній та нейронауковій сферах. Галерані зазначає, що в роки після Першої та Другої світових воєн роботу Марії Монтессорі не сприймали і критикували італійські науковці, які тлумачили її інноваційну освітню концепцію досить спрощено, як звичайну систему навчання, наділену певним ступенем ефективності. Однак критика не завадила поширенню підходу Монтессорі в багатьох інших країнах, де його використовували та цінували за ефективність і сучасність. По суті, ключові принципи цього методу можна, переглянувши, застосовувати і сьогодні.

478. **Raimondo, R.** Maria Montessori e Anna Freud: intrecci e contaminazioni tra pedagogia e psicoanalisi / Rossella Raimondo // Rivista di Storia dell'Educazione. – 2021. – Vol. 8, no 2. – P. 73–82. – DOI: <https://doi.org/10.36253/rse-10329>. – Текст італ.

Переклад назви статті: Марія Монтессорі та Анна Фрейд: переплітання та контамінації між педагогікою та психоаналізом.

479. **Roverselli, C.** Giuliana Sorge, Luigia Tincani e la diffusione del metodo Montessori / Carla Roverselli // Rivista di Storia dell'Educazione. – 2021. – Vol. 8, no 2. – P. 83–95. – DOI: <https://doi.org/10.36253/rse-10374>. – Текст італ.

Переклад назви статті: Джуліана Зорге, Луїджа Тінкані та поширення методу Монтессорі.

480. **Serpe, B.** Le Case dei bambini nella Calabria di inizio Novecento attraverso l'Archivio Storico dell'ANIMI / Brunella Serpe // Rivista di Storia dell'Educazione. – 2021. – Vol. 8, no 2. – P. 97–107. – DOI: <https://doi.org/10.36253/rse-10369>. – Текст італ.

Переклад назви статті: Дитячі будинки Калабрії початку XX століття в матеріалах Історичного архіву ANIMI.

Створення Марією Монтессорі Case dei Bambini («Дитячі будинки») та сприйняття її інноваційного методу навчання є цікавою сторінкою процесу оновлення освітньої практики в Італії на початку XX ст. Поширюючись з півночі на південь, найбільш затребуваним цей метод став там, де соціальне питання було найгострішим. Мілан, Рим і Чіттаді-Кастелло, а також невеликі громади, такі як Ферруццано та Саккуті в провінції Реджо-Калабрія, були ідеальним місцем для перевірки методу Марії Монтессорі на практиці. Зокрема, у цій статті розглянуто досвід дитячих будинків і дитячих садків, створених у Калабрії Національною асоціацією інтересів Меццоджорно Італії (ANIMI). Використання частково неопублікованих матеріалів, що зберігаються в Історичному архіві Асоціації, дозволяє реконструювати ентузіазм щодо методу Монтессорі деяких учителів, які не були з Калабрії, і оцінити його позитивний вплив на дітей, найбільш занедбаних, таких, які вже скоїли злочини і були покарані.

481. **Williams, M. P.** The Contribution of “A Sister of Notre Dame” and the “Nun of Calabar” to Montessori Education in Scotland, Nigeria and Beyond / Maria Patricia Williams // *Rivista di Storia dell’Educazione*. – 2021. – Vol. 8, no 2. – P. 123–134. – DOI: <https://doi.org/10.36253/rse-10344>. – Текст ст. англ., назва журн. італ.

Переклад назви статті: Внесок «Серстри Нотр-Дам» і «Черниці з Калабара» в Монтессорі-освіту в Шотландії, Нігерії та за їх межами.

Незважаючи на те, що англійський Монтессорі-рух занепадає, двоє педагогів, які пройшли навчання методу Монтессорі в Англії в 1920-х роках, зробили значний внесок у поширення освіти Монтессорі. «Сестра Нотр-Дам» була анонімним автором «Шотландської школи Монтессорі», опублікованої в 1932 р. «Черниця з Калабара» заснувала школи Монтессорі між 1926 і 1934 рр. в Нігерії. Їхня діяльність важлива в політичному, соціальному і культурному контексті того часу.

2022

482. **Актуальні** проблеми сучасного дитинства : монографія / [кол. авт.: О. Радул ... Т. Прибора ... І. Баранюк та ін. ; за ред. О. Радул]. – Харків : Мачулін, 2022. – 387 с. – Текст доступний в інтернеті: <http://dspace.cuspu.edu.ua/jspui/handle/123456789/4137> (дата звернення: 09.02.2024).

Про педагогіку М. Монтессорі: с. 127, 154, 195, 197–200, 206, 207.

483. **Григор’єва, Н.** Передумови створення концепції космічного виховання в педагогічній системі М. Монтессорі / Наталя Григор’єва // *Наук. зап. Бердян. держ. пед. ун-ту. Серія: Педагогічні науки : [зб. наук. пр.]*. – Бердянськ, 2022. – Вип. 2. – С. 81–90. – Бібліогр.: 8 назв. – DOI: <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2022-1-2-81-90>.

484. **Дичківська, І.** Розвивальне предметно-просторове середовище як інноваційний потенціал Монтессорі-освіти / Дичківська Ілона // *Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т*. – Рівне, 2022. – Вип. 16. – С. 48–60. – Бібліогр. в кінці ст. – DOI: <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i16.500>.

485. ***Дичківська, І. М.** Педагогіка М. Монтессорі: виклики сучасності : монографія / І. М. Дичківська. – Вид. 2-ге, допов. – Рівне : Волин. обереги, 2022. – 383, [16] с. : кольор. фот. – Бібліогр.: с. 367–383. – 1-ше вид.: № 395.

486. **Курило, Л. Ф.** Плідні ідеї М. Монтессорі у царині педагогіки та психології / Л. Ф. Курило // *Трибуна*. – 2022. – № 2. – С. 46–47. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://znannya.org.ua/index.php/okremi-statti/3990-tribuna-2-2022> (дата звернення: 23.07.2024).

487. **Словачек, М.** Принципи педагогіки М. Монтессорі в дослідженні стимуляції мовлення дитини / Словачек М. // *Теорія та методика навчання*

та виховання : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2022. – Вип. 53. – С. 85–97. – Бібліогр. в кінці ст. – DOI: <https://doi.org/10.34142/23128046.2022.53.08>.

488. **Словачек, М.** Теоретико-методичні основи розвитку мовлення дітей в педагогії Монтесорі / М. Словачек // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2022. – Вип. 59. – С. 86–104 : іл. – Бібліогр. в кінці ст. – DOI: <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2022.59.08>.

489. **Álvarez Gallego, A.** Un Jardín Montessori en Colombia / Alejandro Álvarez Gallego // Educació i Història. – 2022. – No. 40. – P. 183–200 : il. – Текст ст. ісп., назва журн. катал. – DOI: <https://doi.org/10.2436/20.3009.01.289>.

Переклад назви статті: Монтесорі-садок у Колумбії.

У статті досліджено створення в 1934 р. першого громадського дитячого Монтесорі садка в Колумбії, що став орієнтиром для поширення методу Монтесорі в країні, зокрема в Боготі.

490. **Carioli, S.** Storia e attualità dell'educazione per la pace di Maria Montessori. Dalle conferenze degli anni '30 alle prospettive educative odierne / Stefania Carioli // Educació i Història. – 2022. – No. 40. – P. 83–105. – Текст ст. італ., назва журн. катал. – DOI: <https://doi.org/10.2436/20.3009.01.285>.

Переклад назви статті: Історія та сьогодення освіти для миру Марії Монтесорі. Від конференцій 1930-х рр. до сучасних перспектив освіти.

491. **Chorianopoulou, E.** Maria Edelstain-Goudeli and the beginning of Montessori education in Greece / Elisavet Chorianopoulou // Educació i Història. – 2022. – No. 40. – P. 161–182 : ill. – Текст ст. англ., назва журн. катал. – DOI: <https://doi.org/10.2436/20.3009.01.288>.

Переклад назви статті: Марія Едельстайн-Гуделі та початок Монтесорі-освіти в Греції.

492. **De Serio, B.** La internacionalització de la pedagogia Montessori / Barbara De Serio, Joan Soler Mata // Educació i Història. – 2022. – No. 40. – P. 11–15 : il. – Текст катал. – DOI: <https://doi.org/10.2436/20.3009.01.281>.

Переклад назви статті: Інтернаціоналізація педагогіки Монтесорі.

493. **Domènech i Domènech, S.** Mètode i escola Montessori a Barcelona fins a la Guerra Civil (1936–1939). De l'adhesió incondicional a l'eclecticisme / Salvador Domènech i Domènech // Educació i Història. – 2022. – No. 40. – P. 227–248 : il. – Текст катал. – DOI: <https://doi.org/10.2436/20.3009.01.291>.

Переклад назви статті: Методика і школа Монтесорі в Барселоні до Громадянської війни (1936–1939). Від безумовної прихильності до еклектики.

У статті розкрито метод докторки Марії Монтесорі, який залишив глибокий і багатий освітній та відновлювальний слід у Барселоні до

приходу режиму Франко (1939). Це активна, радісна, ігрова, спільна, науково обґрунтована система, в якій дитина є головною дійовою особою. Вчителі супроводжували учнів, намагаючись поважати ритм їхнього особистого навчального маршруту. Монтессоріанська революція стала можливою завдяки тому, що *Mancomunitat de Catalunya*, *Diputació de Barcelona* та муніципальна адміністрація повірили в неї, створивши школи, *Casa dei Bambini* та сприяючи безперервному навчанню вчителів за допомогою курсів, семінарів та літніх шкіл.

494. **Quarfood, C.** The Montessori Movement in Interwar Europe : New Perspectives / Christine Quarfood. – Cham : Palgrave Macmillan, 2022. – XIII, 310 p. – Текст англ. – DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-14072-3>.

Переклад назви: Монтессорі-рух у міжвоєнній Європі : нові перспективи.

У цій праці досліджено те, як рух Монтессорі спричинив культурну критику і набрав обертів у міжвоєнні роки політичної нестабільності. Спираючись на архівні джерела, матеріали преси та літературну творчість Монтессорі, авторка здійснила багатогранний аналіз цього освітнього руху. У перших двох розділах розкрито наукове підґрунтя інноваційного методу Монтессорі, що запропонував нові рішення давніх проблем взаємодії вчителя та учнів. У інших розділах увагу зосереджено на соціальних і психолого-педагогічних аспектах педагогіки Монтессорі, а також на тому, як ідеї нового освітнього руху по-різному інтерпретували у широких європейських громадських дебатах. Останні чотири розділи проливають нове світло на політизацію італійського монтессоризму під час проблематичного альянсу Монтессорі/Муссоліні 1924–1934 рр.

495. **Ruiz-Funes, M. J. M.** Origen, difusión y comercialización del material Montessori en el primer tercio del siglo XX / Mª José Martínez Ruiz-Funes, José Pedro Marín Murcia // *Educació i Història*. – 2022. – No. 40. – P. 131–159 : il. – Текст ісп., назва журн. катал. – DOI: <https://doi.org/10.2436/20.3009.01.287>.

Переклад назви статті: Походження, розповсюдження та комерціалізація Монтессорі-матеріалу в першій третині XX ст.

496. **Schirripa, V.** Una rivista internazionale per il movimento montessoriano: The Call of Education (1924–25) / Vincenzo Schirripa // *Educació i Història*. – 2022. – No. 40. – P. 55–81 : ill. – Текст ст. італ., назва журн. катал. – DOI: <https://doi.org/10.2436/20.3009.01.284>.

Переклад назви статті: Міжнародний журнал Монтессорі-руху: «Поклик освіти» (1924–1925).

Багатомовний журнал Монтессорі-руху «Поклик освіти» (1924–1925) знаменує собою етап інтернаціоналізації методу в контексті освітнього оновлення міжвоєнного періоду. Водночас, це результат зрілості асоціацій Монтессорі в Нідерландах. Через профілі двох редакторів, які працювали з Монтессорі, Ж. Л. К. Годфруа та Г. Ревеса, можна

зрозуміти загальну динаміку педагогічної мобілізації освітянської буржуазії та деякі специфічні характеристики, які роблять місто Амстердам столицею Монтессорі.

497. **Todaro, L.** The origins of the internationalisation of Montessori pedagogy: the ascetic circle of Montesca / Letterio Todaro // Educació i Història. – 2022. – No. 40. – P. 33–53. – Текст ст. англ., назва журн. катал. – DOI: <https://doi.org/10.2436/20.3009.01.283>.

Переклад назви статті: Витоки інтернаціоналізації педагогіки Монтессорі: аскетичний гурток Монтеска.

У статті висвітлюється роль гуртка «La Montesca» та його головної героїні баронеси Аліси Халльгартен Франкетті (1874–1911) у світовому визнанні і поширенні педагогіки Монтессорі.

2023

498. **Бутенко, В. Г.** Педагогічні умови сенсорного розвитку дітей раннього віку за педагогічною системою М. Монтессорі / Бутенко В. Г., Літуча Д. С. // Інновац. педагогіка. – 2023. – Вип. 63, т. 2. – С. 141–145 : табл. – Бібліогр.: 16 назв. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/63.2.29>.

499. **Бутенко, В. Г.** Розвиток пізнавального інтересу дітей дошкільного віку за педагогічною системою Марії Монтессорі / Бутенко В. Г. // Теорія та методика дошкільної і початкової освіти : монографія / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. – Суми, 2023. – С. 7–31 : рис., табл. – Бібліогр.: 31 назва. – Текст доступний в інтернеті: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/13587> (дата звернення: 13.11.2023).

500. **Гончар, І.** Ідеї вільного виховання в контексті сучасної системи освіти України / Інна Гончар // Věda a perspektivy. – 2023. – № 9. – С. 117–129. – Бібліогр.: 12 назв. – DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-9\(28\)-117-129](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-9(28)-117-129). – Назва журн. чес.

Про вагомий внесок М. Монтессорі у розвиток теорії вільного виховання: с. 126.

501. **Козак, Т. В.** Сенсорний розвиток дітей дошкільного віку: теорія і практика [Електронний ресурс] / Козак Тетяна Валентинівна, Горяшина Дар'я Ігорівна // Вісн. науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»). – Текст. дані. – 2023. – Вип. 11. – С. 751–758. – Бібліогр.: 8 назв. – Режим доступу: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/7823> (дата звернення: 10.01.2024). – Назва з екрана.

У статті за науковими джерелами досліджено поняття «сенсорний розвиток». Представлено сенсорні Монтессорі-матеріали як важливу підмогу в сенсорному розвитку дітей дошкільного віку в процесі ігор.

502. **Мозгова, Н.** Філософсько-антропологічний контекст теорії виховання дітей в східній та західній культурних традиціях: минуле й сьогодення / Наталія Мозгова // Вища освіта України. – 2023. – № 1. – С. 24–31. – Бібліогр.: 5 назв. – DOI: [https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2023.1\(88\).03](https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2023.1(88).03).

Метою статті є спроба порівняти дві протилежні культурні традиції відносно теорії виховання дітей – східну та західну – в їхньому розумінні процесу соціалізації дитини та спроба показати їх поступове сьогоденнє зближення. Значну увагу в статті приділено порівнянню японської і монтессорівської теорій виховання.

503. **Небитова, І. А.** Сучасний погляд на педагогічні ідеї Марії Монтессорі / Небитова І. А. // Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в ХХІ столітті : міжнар. період. зб. наук. пр. / за заг. ред. В. П. Бабича, О. М. Хвостиченка ; Всесвіт. наук. ноосфер.-онтол. т-во [та ін.]. – Харків ; Boston ; Köln, 2023. – Вип. 5. – С. 156–160. – Бібліогр.: 4 назви. – DOI: <https://doi.org/10.58962/2708-4809.wsnos.2023.23>.

У статті розглянуто педагогічні ідеї Марії Монтессорі з огляду на сучасні проблеми навчання і виховання. Проаналізовано філософський складник педагогіки Марії Монтессорі. Визначено, що природовідповідність у педагогічній системі Монтессорі є одним із основоположних компонентів. Зазначено, що важливим аспектом у педагогічній взаємодії дорослого і дитини є розвиток самостійності. Доведено, що для сучасного освітнього процесу педагогічна спадщина Монтессорі має фундаментальне значення.

504. **Павленко, Т.** Постать Марії Монтессорії (1870–1952) у відкритих довідкових електронних виданнях [Електронний ресурс] / Тетяна Павленко // Наук.-пед. студії = Research and Educational Studies. – Текст. дані. – 2023. – Вип. 7. – С. 167–179. – Бібліогр. в кінці ст. – Режим доступу: <http://npstudies.dnpb.gov.ua/article/view/290792> (дата звернення: 15.11.2023). – Назва з екрана.

505. **Педагогіка** Марії Монтессорі: минуле і сучасність : навч. посіб. / Радул О. С., Прибора Т. О., Андросова Н. М., Завітренко Д. Ж. ; [за заг. ред. О. С. Радул]. – Кропивницький : Піскова М. А., 2023. – 225 с. – Бібліогр.: с. 110–114. – Текст доступний в інтернеті: <http://dspace.cuspu.edu.ua/jspui/handle/123456789/4980> (дата звернення: 31.01.2024).

Навчальний посібник присвячено життєдіяльності Марії Монтессорі та поширенню її педагогіки в сучасному світі. Посібник складається із двох частин. У першій частині представлено життя М. Монтессорі, сутність її педагогічної концепції, діяльність сучасних Монтессорі-шкіл в Західній Європі та Сполучених Штатах Америки, впровадження ідей М. Монтессорі в українську систему освіти, використання Монтессорі-терапії з метою реабілітації дітей з особливими освітніми потребами. У

другій частині подано одну із найвідоміших праць М. Монтессорі «Метод наукової педагогіки, застосовуваний до дитячого виховання в будинках дитини» в українському перекладі.

506. **Савінова, Н.** Методика Монтессорі, або Про складні речі – просто / Наталія Савінова // Вихователь-методист дошк. закладу. – 2023. – № 2. – С. 37–41 : іл.
507. **Durdas, A.** Educational ideas of Maria Montessori on the pages of foreign periodicals / Alla Durdas // Неперерв. проф. освіта: теорія і практика. – 2023. – Вип. 3. – С. 84–90. – Бібліогр.: 18 назв. – Текст ст. англ. – DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2023.3.8>.

Переклад назви статті: Освітні ідеї Марії Монтессорі на сторінках зарубіжних періодичних видань.

У статті розкривається особистість М. Монтессорі як однієї з педагогинь, яка зуміла окреслити і вирішити глобальну проблему у філософській, психолого-педагогічній теоріях, а також реалізувати її концепцію на практиці, створивши педагогічну систему під назвою «метод Монтессорі». Проаналізовано думки світових дослідників стосовно педагогічної діяльності, позицій, поглядів та життєвих шляхів М. Монтессорі, висвітлених на сторінках закордонних періодичних видань; підкреслюється її роль як архітектора «повторного відкриття» дитини. Відзначено революційні ідеї педагогині про дитинство та виховання на все життя, а не виховання на основі слухняності та нерухомоті, визнано їхній розвиток у результаті медичних досліджень М. Монтессорі. У статті також наголошено на прагненні педагогині показати, як засобами педагогіки врятувати людство: починаючи зі свободи дитини та свободи людини та, зокрема, свободи жінки.

508. **Pozzi, I.** “L’Ufficio per lo Studio, la Propaganda e l’Applicazione del Metodo Montessori” (1920): Milano e la Società Umanitaria come centro propulsivo della pedagogia montessoriana / Irene Pozzi // Rivista di Storia dell’Educazione. – 2023. – Vol. 10, no 2. – P. 25–34. – Текст італ. – DOI: <https://doi.org/10.36253/rse-14412>.

Переклад назви статті: «Офіс з вивчення, просування та застосування методу Монтессорі» (1920): Мілан та Гуманітарне товариство як рушійний центр педагогіки Монтессорі.

«Офіс із вивчення, просування та застосування методу Монтессорі» – міжнародний педагогічний інститут, заснований у Мілані в 1920 р., який можна вважати остаточним результатом багаторічної співпраці Марії Монтессорі та Гуманітарного товариства Мілана. Завдяки вивченню листування між Монтессорі та Аугусто Озімо, генеральним секретарем Гуманітарного товариства, автор реконструював умови та проекти, що призвели до появи Офісу, який, на жаль, припинив свою діяльність через передчасну смерть Озімо. На основі вивчення дуже важливих листів, що

збереглися в Історичному архіві Гуманітарного товариства, простежено деякі дослідницькі прагнення Монтессорі, які вона реалізовуватиме в 1930-х роках, зокрема виховання підлітків: Монтессорі, по суті, задумала розробити свій метод для середньої школи.

509. **Raimondo, R.** “Il cittadino dell’universo”: educazione e pace nella visione di Maria Montessori / Rossella Raimondo // MeTis. Mondi educativi. Temi, indagini, suggestioni. – 2023. – Vol. 13, no 1. – P. 88–104. – Текст італ. – DOI: <https://doi.org/10.30557/MT00250>.

Переклад назви статті: «Громадянин Всесвіту»: освіта та мир у баченні Марії Монтессорі.

2024

510. **Глазкова, І. Я.** Організація розвивального середовища в педагогічній системі М. Монтессорі [Електронний ресурс] / Глазкова Ірина Яківна // Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). – Текст. дані. – 2024. – № 4. – С. 145–154. – Бібліогр.: 5 назв. – Режим доступу: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/10689> (дата звернення: 28.05.2024). – Назва з екрана.
511. **Григор’єва, Н. А.** Проблема війни і миру у філософії та педагогічній практиці М. Монтессорі [Електронний ресурс] / Григор’єва Наталя Анатоліївна // Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). – Текст. дані. – 2024. – № 1. – С. 125–133. – Бібліогр.: 3 назви. – Режим доступу: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/8595> (дата звернення: 31.01.2024). – Назва з екрана.

Марія Монтессорі присвятила своє життя не лише питанню реформування освіти, а й захисту прав дітей і жінок. Але найактуальнішою проблемою, яку досліджувала, про яку красномовно висловлювалась на міжнародних конгресах та конференціях, була проблема запобігання війнам та встановлення глобального миру. Її лекції, доповіді, промови зібрано в книзі «Освіта і мир», яка побачила світ у 1949 р. англійською та італійською мовою. В Україні вона вийшла друком лише у 2023 р. У статті розглянуто провідні філософські ідеї М. Монтессорі щодо проблеми запобігання війни та встановлення миру на всій планеті, які подано у вищезгаданому виданні. Простежується, як сучасні педагоги реалізують її ідеї в освітньому процесі Монтессорі-закладів (в підготовленому середовищі, доборі дидактичних матеріалів та видах дитячої діяльності). Унаслідок дослідження було зроблено висновок про те, що ідеї та принципи, філософські погляди М. Монтессорі на роль і функції освіти, проблему війни та встановлення миру є актуальними в умовах сьогодення не лише для України, а й для всього світу.

512. **Дурдас, А.** Освітні та виховні ідеї Марії Монтессорі: італійські вчені про їх актуальність у сучасних умовах / Алла Дурдас // Освітологія = Oświatologia. – 2024. – № 13. – С. 102–110. – Бібліогр. в кінці ст. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://www.osvitologia.kubg.edu.ua/index.php/osvitologia/article/view/196> (дата звернення: 18.12.2024).

У статті проаналізовано останні італійські дослідження щодо внеску Монтессорі в світову педагогіку, оцінюючи тривалий вплив її методів та їх адаптивний потенціал у сучасних освітніх практиках. В умовах сьогодення акцент Монтессорі на повазі до дитини, інклюзивній освіті та самостійному навчанні залишається актуальним, особливо у питаннях персоналізованого навчання та демократизації освіти, де її ідеї підтримують розвиток соціальних, емоційних та когнітивних здібностей у дітей.

513. **Хромець, В.** Марія Монтессорі: педагогічна концепція : [нарис] / Віталій Хромець. – Київ : Дух і літера, 2024. – 41 с. : іл. – (Bibliotheca paedagogica. Серія «Педагогічні концепції»).

514. **Lokhvytska, L.** The female triad in the development of public preschool education: Pauline Kergomard, Sophia Rusova and Maria Montessori / Liubov Lokhvytska, Natalia Martovytska, Tetiana Sheleh // Scientia et Societas. – 2024. – Vol. 3, nr 1. – P. 61–76 : ill. – Текст ст. англ., назва журн. лат. – DOI: <https://doi.org/10.69587/ss/1.2024.61>.

Переклад назви статті: Жіноча тріада в розвитку суспільної дошкільної освіти: Поліна Кергомар, Софія Русова і Марія Монтессорі.

2.4. РОЗВИТОК ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ЗА МЕТОДИКОЮ МАРІЇ МОНТЕССОРІ

2004

515. **Андрушко, Л.** Львів – Мюнхен. Навчання дітей методами Марії Монтессорі : [про міжнар. співпрацю у підгот. укр. педагогів до інклюз. навчання дітей з особливими потребами за методом Монтессорі] / Л. Андрушко, С. Єфімова // Психолог. – 2004. – Трав. (№ 17). – С. 30 : фот.
516. **Золотоверх, В. В.** Навчання та виховання дітей з особливими потребами в зарубіжній практиці / В. В. Золотоверх // Нариси з історії спеціальної дошкільної педагогіки : монографія / В. В. Золотоверх. – Київ, 2004. – Розд. 1, [гл.] 1.1. – С. 8–17.

Висвітлено внесок західноєвропейських педагогів кінця XIX – початку XX ст. у розробку теорії і змісту дошкільного спеціального виховання, зокрема Марії Монтессорі.

517. **Ільченко, А.** Корекція затримки розвитку дітей в умовах підготовчого класу школи інтенсивної педагогічної корекції / Алла Ільченко // Імідж сучас. педагога. – 2004. – № 5. – С. 22–24. – Бібліогр.: 4 назви.

У статті обґрунтовано ефективність і практичне значення використання елементів методики М. Монтессорі в корекційній роботі з дітьми із ЗПР.

518. **Jaworska-Supeł, S.** System Marii Montessori w pracy z dziećmi niepełnosprawnymi – wybrane zagadnienia / Sylwia Jaworska-Supeł // Pedagogika specjalna – kontynuacja tradycji dla przyszłości / pod red. Kazimierza Jacka Zabłockiego i Danuty Gorajewskiej. – Warszawa, 2004. – S. 123–130. – Bibliogr.: s. 130. – Текст пол.

Переклад назви статті: Система Марії Монтессорі в роботі з дітьми-інвалідами – вибрані проблеми.

2005

519. **Ільченко, А.** Гуманістичні ідеї Марії Монтессорі і спеціальна педагогіка / А. Ільченко // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі : наук.-метод. зб. / Ін-т спец. педагогіки АПН України. – Київ, 2005. – Вип. 6. – С. 42–45. – Бібліогр.: 6 назв.

520. **Ільченко, А.** Розвиток мовлення у дітей з обмеженими розумовими можливостями за системою М. Монтессорі / Алла Ільченко // Імідж сучас. педагога. – 2005. – № 6/7. – С. 77–78. – Бібліогр.: 5 назв.

521. **Ільченко, А. М.** Розуміння «виховного простору» за М. Монтессорі для створення нових педагогічних технологій у спеціальній школі / А. М. Ільченко // Актуальні проблеми спеціальної психології та педагогіки : зб. наук. пр. / Херсон. держ. ун-т, Ін-т природознавства, каф. дефектології та основ медицини. – Херсон, 2005. – С. 70–75. – Бібліогр.: 9 назв.

522. **Супрун, М. О.** Корекційне навчання учнів допоміжних закладів освіти: витоки, становлення та розвиток (друга половина XIX – перша половина XX ст.) : монографія / М. О. Супрун ; Київ. юрид. ін-т МВС. – Київ : Паливода А. В., 2005. – 325 с.

Про роль М. Монтессорі в історії олігофренопедагогіки: с. 72–73, 102, 122–123, 136, 141, 145–146.

2006

523. **Ільченко, А.** Особистісно орієнтований підхід до виховання у педагогічній спадщині М. Монтессорі / Ільченко А. // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі : наук.-метод. зб. / Ін-т спец. педагогіки АПН України. – Запоріжжя, 2006. – Вип. 8, т. 1. – С. 94–97. – Бібліогр.: 6 назв.

524. **Ільченко, А.** Філософські аспекти гуманістичної педагогіки Марії Монтессорі / А. Ільченко // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти

корекційної роботи у спеціальній школі : наук.-метод. зб. / Ін-т спец. педагогіки АПН України. – Київ, 2006. – Вип. 7. – С. 27–30. – Бібліогр.: 5 назв.

525. **Луценко, Т. М.** Основи Монтессорі-терапії в комплексній реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи / Луценко Т. М. // Методичне забезпечення діяльності педагогічних працівників дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів щодо роботи з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку : [наук.-метод. посіб.] / Київ. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. кадрів ; [за ред. Н. І. Клокар, О. В. Чубарук]. – Біла Церква, 2006. – С. 96–101.

2007

526. **Бондар, В. І.** Історія олігофренопедагогіки : підруч. [для студентів вищ. навч. закл.] / В. І. Бондар, В. В. Золотоверх. – Київ : Знання, 2007. – 375 с.

Про виховання розумово відсталих дітей за ідеями М. Монтессорі: с. 97, 101, 116, 291.

Те саме. – 2-ге вид.: № 576.

527. ***Ільченко, А.** Ідеї вільного виховання дітей із порушеннями психофізичного розвитку в педагогічній спадщині М. Монтессорі / А. Ільченко // Зб. наук. пр. Полтав. держ. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. Серія: Педагогічні науки. – Полтава, 2007. – Вип. 3/4. – С. 308–312. – Бібліогр. в кінці ст.

528. **Саєнко, А. І.** Застосування лікувальної педагогіки за методом Марії Монтессорі у комплексній реабілітації дітей з ураженнями нервової системи / Саєнко А. І. // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 155–161. – Бібліогр.: 7 назв.

529. **Синьов, В. М.** Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник. Ч. 1 / В. М. Синьов. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – 241 с.

Про значення роботи М. Монтессорі з розумово відсталими дітьми для розвитку корекційно-розвивальних технологій: с. 73.

2008

530. **Ільченко, А.** Сенсомоторне виховання дітей з порушенням інтелекту у педагогічній системі М. Монтессорі / Алла Ільченко // Дефектологія. – 2008. – № 4. – С. 9–12.

531. **Супрун, Г.** Сенсорний розвиток розумово відсталих дітей : використання методики Марії Монтессорі / Ганна Супрун // Дефектолог. – 2008. – Квіт. (№ 4). – С. 34–36. – Бібліогр. в кінці ст.

2009

532. **Бондар, В. І.** Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтессорі : навч. посіб. [для студентів вищ. навч. закл.] / В. І. Бондар, А. М. Ільченко. – Полтава : Полтав. держ. аграр. акад., 2009. – 251 с. : іл. – Бібліогр.: с. 233–251. – Текст посібника доступний в інтернеті: <https://dspace.pdau.edu.ua/items/aabef905-78fe-45e8-9f7d-6bd8f193b3c5> (дата звернення: 27.01.2024).

У навчальному посібнику проаналізовано основні етапи формування світогляду та психолого-педагогічних поглядів М. Монтессорі; проаналізовано її життєвий і творчий шлях; висвітлено внесок італійської психологині, педагогині у розв'язання проблеми навчально-виховної роботи з дітьми, які мають порушення інтелекту через призму актуальних питань сучасного розвитку національної спеціальної школи й корекційної педагогіки; показана можливість практичного використання наукової спадщини М. Монтессорі в навчально-виховному процесі сучасних спеціальних загальноосвітніх закладів, у тому числі й закладів з інклюзивною освітою.

533. **Шевцов, А. Г.** Освітні основи реабілітології : [монографія] / А. Г. Шевцов ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т корекц. педагогіки та психології. – Київ : Леся, 2009. – 483 с.

Про корекційно-відновлювальну роботу за системою М. Монтессорі: с. 217–221.

534. **Шульженко, Д. І.** Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей : монографія / Д. І. Шульженко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т корекц. педагогіки та психології. – Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 381 с.

Про використання в роботі з аутичними дітьми елементів методики М. Монтессорі: с. 213–214.

2011

535. **Антосюк, О.** Елементи методики Монтессорі в роботі з розумово відсталими дітьми : [з досвіду роботи вчителів-дефектологів] / Ольга Антосюк, Ольга Ведмідь, Надія Онофрійчук // Дефектолог. – 2011. – Серп. (№ 8). – С. 10–17 : фот. – Бібліогр.: 5 назв. – Додатки: метод. розробки корекц. ігор, спрям. на сенсор. розвиток, вдоскон. навичок практ. життя, математ. і мовлен. здібностей; інтегров. уроку у 3 кл. з укр. мови, математики та предмету «Я і Україна».
536. **Пилипчук, С. Д.** Використання методів Марії Монтессорі в роботі з дітьми раннього віку із психофізичними вадами / Пилипчук С. Д. // Таврійський вісн. освіти. – 2011. – № 2. – С. 98–103. – Бібліогр.: 4 назви.

2012

537. **Ільченко, А. М.** Ідеї раннього розвитку дітей з особливими потребами в педагогічній технології М. Монтессорі / А. М. Ільченко // Зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський, 2012. – Вип. 21, ч. 2. – С. 105–111. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkp_sp_2012_21\(2\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkp_sp_2012_21(2)_16) (дата звернення: 23.02.2024).
538. **Сорока, О.** Використання елементів системи Монтессорі у логопедичній практиці : [метод. розробки занять: ігор, вправ тощо] / Ольга Сорока // Дефектолог. – 2012. – Лип. (№ 7). – С. 45–46.

2013

539. **Антосюк, О.** Сенсорний розвиток молодших школярів : за методикою М. Монтессорі : [з досвіду роботи вчителів-дефектологів] / Ольга Антосюк, Ольга Ведмідь, Надія Онофрійчук // Дефектолог. – 2013. – Жовт. (№ 10). – С. 13–17 : іл. – Бібліогр.: 7 назв. – Додатки: метод. розробки корекц. ігор та вправ.
540. **Борисова, Л.** Дидактичні ігри та вправи : [розробки для корекц. роботи учителя-логопеда з використанням Монтессорі-матеріалів] / Людмила Борисова // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 32–33.
541. **Борисова, Л.** Організація корекційної роботи : [досвід роботи учителя-логопеда за технологією М. Монтессорі] / Людмила Борисова // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 31–32 : іл.
542. **Гноєвська, О. Ю.** Творче впровадження педагогічних ідей Марії Монтессорі в сучасних умовах освітньої парадигми / О. Ю. Гноєвська // Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19, Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : [зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова]. – Київ, 2013. – Вип. 24. – С. 61–66. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7533?locale-attribute=en> (дата звернення: 10.01.2024).

У статті розглядається ефективність методики Марії Монтессорі в роботі з дітьми з порушеннями розвитку, які навчаються в умовах інклюзивної освіти. Аналіз діяльності сучасних зарубіжних загальноосвітніх і спеціальних закладів за технологією Марії Монтессорі показав, що ця технологія успішно впроваджується у навчанні та забезпечує умови всебічного розвитку дітей, які розвиваються нормально, а також дітей з особливостями розвитку.

543. **Ільченко, А. М.** Педагогічна технологія М. Монтессорі в системі спеціальної освіти в Україні: історія і сучасність / А. М. Ільченко // Вісн.

Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Корекційна педагогіка і психологія : [зб. наук. пр.]. – Кам'янець-Подільський, 2013. – Вип. 4. – С. 69–76. – Бібліогр.: 11 назв. – У ст. помилково вказано прізвище авт. А. М. Єльченко. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://fkspp.at.ua/Bibl/visnik4.pdf> (дата звернення: 07.08.2023).

544. **Наумова, О.** Зустрічі з музичним мистецтвом : [про використання елементів методики М. Монтесорі в муз. вихованні у спец. закл. освіти] / Олена Наумова // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 26–27 : фот.
545. **Наумова, О.** Ми вчимося танцювати, гарно й весело співати : [розробка заняття з використанням елементів методики М. Монтесорі] : для дітей з особливими потребами 4-го року життя / Олена Наумова // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 27.
546. **Родненко, М. Є.** Метод Монтесорі-терапії в корекційній роботі з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку / Родненко М. Є. // Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19, Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : [зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова]. – Київ, 2013. – Вип. 24. – С. 198–203. – Бібліогр.: 15 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7565> (дата звернення: 23.01.2024).
547. **Тищенко, Л. А.** Використання методики М. Монтесорі на заняттях з формування навичок самообслуговування у дошкільників з помірною розумовою відсталістю / Л. А. Тищенко // Зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський, 2013. – Вип. 23, ч. 1. – С. 363–370. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppk_sp_2013_23\(1\)_48](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppk_sp_2013_23(1)_48) (дата звернення: 07.08.2023).
548. **Kleemann, N.** Alles fing an mit dem Mauerfall! / Nils Kleemann // Pädagogik. – 2013. – Jg. 65, h. 9. – S. 23–25 : Abb. – Текст нім.

Переклад назви статті: Все почалося з падіння Стіни!

Розповідь директора школи Монтесорі з інклюзивним навчанням в м. Грайфсвальд (Montessori-Schule Greifswald) про історію її заснування після падіння Берлінської стіни. Сьогодні вона – одна з найпрестижніших у Німеччині.

2014

549. **Гноєвська, О. Ю.** Творче впровадження педагогічних ідей Марії Монтесорі в сучасних умовах освітньої парадигми / О. Ю. Гноєвська // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський, 2014. – Вип. 4. – С. 48–56. –

Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2014_4_7 (дата звернення: 07.08.2023).

У статті розглядається ефективність методики Марії Монтессорі в роботі з дітьми з порушеннями розвитку, які навчаються в умовах освітньої інтеграції.

550. **Ільченко, А. М.** Формування інноваційного освітнього середовища – умова успішної корекційної роботи / А. М. Ільченко // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Педагогічні науки : [зб. наук. пр.]. – Луганськ, 2014. – № 2. – С. 46–54. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2014_2_8 (дата звернення: 07.08.2023).

У статті визначено роль інноваційного освітнього середовища у розвитку дитини та формуванні її особистості. На основі аналізу педагогічного досвіду М. Монтессорі виокремлено основні умови створення сучасного інноваційного освітнього середовища. Доведено, що спеціально створене освітнє середовище збагачує загальний розвиток дітей із особливими потребами, надає їм можливість отримати первинний соціальний досвід, є умовою успішної корекційної роботи.

551. **Родненко, М. Є.** Монтессорі-терапевтичне середовище як засіб корекції пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку з церебральним паралічем / Родненко М. Є. // Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19, Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : [зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова]. – Київ, 2014. – Вип. 26. – С. 190–199. – Бібліогр.: 15 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7714> (дата звернення: 24.01.2024).

552. **Родненко, М. Є.** Науково-теоретичне обґрунтування методики нейропсихологічної корекції порушень пізнавальної діяльності дошкільників з дитячим церебральним паралічем засобами Монтессорі-терапії / Родненко М. Є. // Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19, Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : [зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова]. – Київ, 2014. – Вип. 28. – С. 193–203. – Бібліогр.: 14 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7642> (дата звернення: 23.01.2024).

553. **Piazza, V.** Maria Montessori : la via italiana all'handicap / Vito Piazza. – Trento : Erickson, 2014. – 151 p. – Текст італ. – Уривки тексту доступні в інтернеті: https://books.google.com.ua/books?id=VuMtEQAAQBAJ&dq=%22Montessori%22&lr=&hl=uk&source=gb_s_navlinks_s (дата звернення: 16.05.2025).

Переклад назви: Марія Монтессорі: італійський підхід до інвалідності.

2015

554. **Антосюк, О.** Формування свідомого мовленнєвого спілкування, читання та письма : використання елементів методики М. Монтесорі [у роботі з дітьми з інтелект. недоліками та ЗПР] / Ольга Антосюк, Ольга Ведмідь, Надія Онофрійчук // Дефектолог. – 2015. – Серп. (№ 8). – С. 4–9 : фот. – Бібліогр.: 7 назв. – Додатки: Вправи на уроках та під час корекційних занять ; метод. розробки ігор.

2016

555. **Горопах, Н. М.** Використання ідей Марії Монтесорі в екологізації розвивального середовища інклюзивної групи дошкільного закладу / Н. М. Горопах // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманітар. ун-ту. – Рівне, 2016. – Вип. 13, ч. 2. – С. 71–75. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2016_13\(2\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2016_13(2)_23) (дата звернення: 08.08.2023).
556. **Жилка, О.** Допоможи мені зробити це самому : корекц. заняття для учнів серед. шк. віку [з особливими освіт. потребами з використанням методики М. Монтесорі : метод. розробка] / Ольга Жилка // Дефектолог. – 2016. – Жовт. (№ 10). – С. 45–49 : іл.
557. ***Лук'янова, М. В.** Використання системи Марії Монтесорі у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами / М. В. Лук'янова // Корекційна освіта очима молодих науковців : зб. наук. пр. / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Суми, 2016. – Вип. 4, т. 1. – С. 122–125.
558. **Павлюк, Т.** Навчання дітей дошкільного віку елементів математики за системою М. Монтесорі в умовах інклюзивної групи / Тетяна Павлюк // Пед. часопис Волині. – 2016. – № 2. – С. 124–128. – Бібліогр.: 11 назв. – Текст статті в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pchv_2016_2_26 (дата звернення: 08.02.2023).
559. **Родненко, М.** Монтесорі-освіта: актуальність, тенденції та перспективи розвитку / Марина Родненко // Пед. науки: теорія, історія, інновац. технології. – 2016. – № 10. – С. 279–290. – Бібліогр.: 15 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2016_10_26 (дата звернення: 08.02.2023).

У статті представлено результати теоретичного аналізу загальної та спеціальної психолого-педагогічної, медичної й науково-методичної літератури на предмет дослідження унікальних можливостей використання альтернативної педагогічної системи М. Монтесорі як інтегративної педагогіки; як основи сучасної цілісної концепції

нейропсихологічної корекції; як Монтессорі-терапевтичної технології; як нейрофізіологічного фундаменту навчання та діагностичного інструменту.

560. **Родненко, М. Є.** Корекція базових психічних функцій пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку із церебральним паралічем засобами Монтессорі-терапії / М. Є. Родненко // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : зб. наук. пр. / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Кам'янець-Подільський, 2016. – Вип. 7, т. 2. – С. 293–309. – Бібліогр.: 13 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2016_7\(2\)_31](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2016_7(2)_31) (дата звернення: 08.08.2023).
561. **Сорока, О. А.** Використання ідей педагогіки Марії Монтессорі : [з досвіду роботи вчительки-логопеда шкіл. логопед. пункту] / О. А. Сорока // Логопед. – 2016. – № 4. – С. 7–10. – Бібліогр.: 6 назв.

В публікації вміщено конспект групового заняття для учнів з ФФН (фонетико-фонематичне недорозвинення) з використанням посібників, виготовлених за ідеями дидактичних матеріалів М. Монтессорі.

2017

562. **Галецька, Ю. В.** Ігрові технології як форма роботи з дітьми з помірною та важкою розумовою відсталістю / Ю. В. Галецька // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : зб. наук. пр. / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Кам'янець-Подільський, 2017. – Вип. 10. – С. 55–65. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2017_10_7 (дата звернення: 08.08.2023).

У статті висвітлено особливості розвитку ігрової діяльності дітей з помірною та тяжкою розумовою відсталістю. Визначено певні ігрові технології, які можна використовувати в роботі з цією категорією дітей. Зокрема представлено педагогічну технологію М. Монтессорі «Будинок вільної дитини».

563. **Ільченко, А. М.** Зміст і напрями освіти дітей з особливими потребами гуманістичної педагогіки М. Монтессорі / А. М. Ільченко // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : зб. наук. пр. / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Кам'янець-Подільський, 2017. – Вип. 9, т. 2. – С. 64–75. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2017_9\(2\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apko_2017_9(2)_9) (дата звернення: 08.08.2023).

564. **Олексюк, Н.** Соціально-педагогічна реабілітація дітей з особливостями розвитку як важливий напрям соціально-педагогічної роботи / Олексюк Наталія // Topical issues of social pedagogy : collective monogr. – Barbados : CARICOM, 2017. – Р. 123–134. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст доступний в інтернеті: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/8915> (дата звернення: 02.11.2024).

На основі аналізу наукової літератури розкрито зміст поняття «соціально-педагогічна реабілітація» як важливого напрямку соціально-педагогічної роботи. Значну увагу приділено теоретичним і практичним основам соціально-педагогічної реабілітації дітей з особливостями розвитку. Обґрунтовано мету і завдання, виділено основні етапи, охарактеризовано форми і методи здійснення та визначено критерії результативності соціально-педагогічної реабілітації дітей означеної категорії (зокрема, дітей з синдромом Дауна) із застосуванням методики М. Монтессорі.

565. **Kaiser, I.** Zastosowanie metody Marii Montessori w edukacji uczniów niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu lekkim / Izabella Kaiser // Edukacja dla przyszłości w świetle wyzwań XXI wieku = Освіта для майбутнього у світлі викликів XXI століття : [зб. наук. пр. до VII Польсько-Українського / Українсько-Польського Форуму, верес. 2017 р., Бидгощ] / red. nauk. Ryszard Gerlach. – Bydgoszcz, 2017. – S. 311–323. – Bibliogr.: s. 321. – Текст пол., парал. назва зб. укр.

Переклад назви статті: Застосування методу Марії Монтессорі в освіті учнів з легким рівнем відставання інтелектуального розвитку.

2018

566. **Бушак, О. О.** Використання карток за методом М. Монтессорі як компетентність майбутнього фахівця корекційної освіти / Бушак О. О. // Наук. часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 19, Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2018. – Вип. 35. – С. 24–29 : табл. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/28120> (дата звернення: 10.01.2024).
567. **Дишлюк, Т. Б.** Програма з корекційно-розвиткової роботи «Корекція розвитку. Світ Монтессорі» для 1–4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату [Електронний ресурс] : [навч. матеріал] / Дишлюк Т. Б. ; уклад. Чеботарьова О. В. ; МОН України, Ін-т спец. педагогіки НАПН України. – Текст. дані. – Київ, 2018. – 104 с. : іл. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/711455/> (дата звернення: 21.11.2023). – Назва з екрана.
568. **Дишлюк, Т. Б.** Програма з корекційно-розвиткової роботи «Цікавий світ Монтессорі» для 1–4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями [Електронний ресурс] : [навч. матеріал] / Дишлюк Т. Б., Чеботарьова О. В. ; МОН України, Ін-т спец. педагогіки НАПН України. – Текст. дані. – Київ, 2018. – 104 с. : іл. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/711435/> (дата звернення: 21.11.2023). – Назва з екрана.
569. **Казачінер, О. С.** Технології розвитку психічних процесів. Методика М. Монтессорі / О. С. Казачінер // Інноваційні педагогічні технології навчання дітей з особливостями розвитку : [навч.-метод. посіб.] / О. С. Казачінер. – Харків, 2018. – [Розд.] 3. – С. 26–31.

570. **Ульяненко, Л. В.** Використання елементів методики М. Монтессорі у роботі вчителя-логопеда / Л. В. Ульяненко // Логопед. – 2018. – № 8. – С. 39–43 : фот.
571. **Ульяненко, Л. В.** Її величність – Гра. Підгрупове заняття для дітей старшої групи із ЗНМ : (із використанням елементів методики М. Монтессорі) : [метод. розробка] / Л. В. Ульяненко // Логопед. – 2018. – № 9. – С. 34–37 : фот.
572. **Формування** математичних навичок : застосування ігор та вправ за М. Монтессорі [в освіт. роботі з дітьми, які мають порушення інтелект. розвитку] / Ольга Антосюк [та ін.] // Дефектолог. – 2018. – Лют. (№ 2). – С. 14–19. – Бібліогр.: 5 назв. – Додаток: Корекційно-розвивальні ігри та вправи для розвитку математичних здібностей : [метод. розробки]. – С. 16–19.

2019

573. **Величкова, Н. А.** Велике прибирання : заняття з елементами методики М. Монтессорі : [метод. розробка для розвитку бажання дітей активно спілкуватися, висловлюватися, умінь брати участь у виконанні колектив. труд. доручень] / Н. А. Величкова // Логопед. – 2019. – № 11. – С. 32–33 фот.
574. **Ольшевська, А.** Каліграфічні хвилинки : засіб корекції дисграфії дітей із легкою розумовою відсталістю / Алла Ольшевська // Дефектолог. – 2019. – Лют. (№ 2). – С. 6–10 : іл. – Бібліогр.: 7 назв.

Розглянуто метод навчання письма дітей із дисграфією в системі М. Монтессорі.

2020

575. **Базалук, Т. В.** У мене задзвонив телефон : інтегров. заняття з формування елементів грамоти з опорою на дидакт. Монтессорі-матеріал з дітьми старшої логопед. групи : [метод. розробка] / Т. В. Базалук // Дошк. навч. заклад. – 2020. – № 9. – С. 14–15: іл.
576. **Бондар, В. І.** Історія олігофренопедагогіки : підручник / В. І. Бондар, В. В. Золотоверх, В. В. Нечипоренко. – [2-ге вид., допов.]. – Запоріжжя : Хортиц. нац. навч.-реабілітац. акад., 2020. – 407 с. – 1-ше вид.: № 526.
- Про виховання розумово відсталих дітей за ідеями М. Монтессорі: с. 86, 90, 103, 263.*
577. **Дичківська, І.** Гуманістична технологія М. Монтессорі в системі спеціальної освіти України / Ілона Дичківська, Наталія Федорова, Оксана Борисова // Нова пед. думка. – 2020. – № 3. – С. 80–84. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2020_3_16 (дата звернення: 27.06.2023).

578. **Катріч, А. М.** Застосування елементів Монтессорі-терапії у сенсорному вихованні дітей із ЗПП / Катріч А. М. // Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Бойчук Ю. Д. (голов. ред.) та ін.]. – Харків, 2020. – С. 143–149. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/4551> (дата звернення: 26.10.2024).
579. ***Стап'як, В.** Використання педагогіки М. Монтессорі у роботі з дітьми з особливими потребами / Вікторія Стап'як, Олександра Свйонтик // Виховання дітей та молоді: теорія і практика : зб. наук. пр. / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка ; [за ред. О. Карпенко]. – Дрогобич, 2020. – С. 203–206.

2021

580. **Бездідько, Н.** Методичні засади корекційної допомоги дітям з інвалідністю в умовах реабілітаційного центру України та Німеччини / Наталія Бездідько, Юрій Лянной // Пед. науки: теорія, історія, інновац. технології. – 2021. – № 8. – С. 232–242. – Бібліогр. в кінці ст. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/13818> (дата звернення: 08.02.2025).

У статті розглянуто проблему реабілітації й соціалізації дітей з інвалідністю в умовах сучасного розвитку суспільства України та Німеччини. Особлива увага приділена методичним засадам корекційної допомоги. Проаналізовано методики, які використовуються для реабілітації дітей та осіб з інвалідністю, зокрема технологія Марії Монтессорі для корекції порушень психічного розвитку дітей.

581. **Звєкова, В.** Використання методики М. Монтессорі для розвитку мовлення дитини / Вікторія Звєкова // Наук. вісн. Ізмаїл. держ. гуманітар. ун-ту. Серія: Педагогічні науки : [зб. наук. пр.]. – Ізмаїл, 2021. – Вип. 53. – С. 66–73. – Бібліогр. в кінці ст. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/issue/view/22/14> (дата звернення: 24.07.2024).

У статті розглянуто поняття «педагогіка М. Монтессорі», «розвиток мовлення» у дітей молодшого віку із загальним недорозвиненням мови. Проаналізовано роль педагога під час навчання дітей з порушенням мови. Розкрито Монтессорі-метод навчання дітей молодшого віку з порушенням мовлення, який підкреслює розвиток власної ініціативи і природних здібностей дитини, особливо за допомогою практичних ігор. Цей метод дозволяє дітям з порушенням мови розвиватися в своєму власному темпі і дає можливість педагогам по-новому зрозуміти дитину, допомогти їй не зациклюватися на одному, а гармонійно розвиватися, відчувати опору і підтримку з боку дорослої людини. Авторка статті проаналізувала теоретичні основи педагогіки М. Монтессорі, подала загальну характеристику змісту та засобів навчання в системі спеціальної освіти.

582. **Івер, Н. М.** Снюзлентерапія як ефективний засіб комплексної реабілітації дитини з інвалідністю / Івер Наталія Миколаївна, Лузан Аня Віталіївна // Корекційна та інклюзивна освіта очима молодих науковців : [зб. наук. пр.] / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка [та ін.]. – Суми 2021. – Вип. 9, т. 2. – С. 167–173. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/11137> (дата звернення: 08.02.2025).

Метою статті є ознайомлення з особливостями використання «сенсорної кімнати» у комплексній корекційно-розвивальній роботі з дітьми з інвалідністю. Поняття «сенсорна кімната» вперше ввела Марія Монтессорі. Показано, що ця методика є ефективним інструментом для пробудження почуттів через дії та експерименти, для формування та розширення світогляду, для навчання та розвитку, для поповнення енергії та релаксації.

583. **Лавріненко, Л.** Феномен гуманістичної педагогіки Марії Монтессорі [Електронний ресурс] / Лідія Лавріненко // Філософія освіти і педагогіка. – Текст. дані. – 2021. – № 48. – С. 86–92. – Бібліогр.: 4 назви. – Режим доступу: <https://choippo.edu.ua/rar/FO48.pdf#page=85> (дата звернення: 07.02.2023). – Назва з екрана.

У статті акцентовано увагу на особливостях процесу виховання та навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку з позиції гуманістичної педагогіки М. Монтессорі.

584. **Науково-методичний** підхід до вдосконалення педагогічної майстерності педагогічних працівників у системі підвищення кваліфікації [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. / Полтав. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ім. М. В. Остроградського ; [за ред. Н. І. Білик]. – Текст. дані. – Полтава : ПОІППО, 2021. – 179 с. : табл. – Режим доступу: https://pano.pl.ua/images/FILES/pidrozdily/kafedra_pedmaisternosti/biblioteka/modul-2021.pdf (дата звернення: 11.11.2024). – Назва з екрана.

Із змісту: Розд. 1, лекція 1.18. : Індивідуалізація та диференціація викладання – основа врахування індивідуальних особливостей дитини за методикою М. Монтессорі / Токаренко Н. М. – С. 100–107 ; Розд. 2, тема 2.13 : Організація індивідуального освітнього середовища за методикою М. Монтессорі / Токаренко Н. М. – С. 141–143.

585. **Остапенко, В. В.** Організація пошуково-дослідницької діяльності дошкільників з порушеннями зору за допомогою технології Марії Монтессорі / В. В. Остапенко, Н. В. Кузнецова // Педагогічні науки та освіта : зб. наук. пр. Запоріж. обл. ін-ту післядиплом. пед. освіти. – Запоріжжя, 2021. – Вип. 34/35. – С. 75–82 : іл. – Бібліогр.: 6 назв. – https://drive.google.com/file/d/19h_lFNUiBkNe5dbavSYdGouG1j3AZ4v/view (дата звернення: 09.02.2025).

586. **Ракша, А.** Педагогіка Марії Монтессорі в сучасній бібліотеці для дітей : [використання елементів методики М. Монтессорі в роботі з дітьми з розладами аутич. спектра в Херсон. обл. б-ці для дітей ім. Дніпрової Чайки] / Анжела Ракша // Бібл. планета. – 2021. – № 1. – С. 12–14. – Бібліогр.: 9 назв.
587. **Сергеєва, В.** Педагогіка М. Монтессорі у професійній підготовці студентів спеціальності «Спеціальна освіта» / Валентина Сергеєва // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2021. – Вип. 37, т. 3. – С. 187–194. – Бібліогр.: 7 назв. – DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/37-3-29>.
588. **Rosati, N.** Montessori Method and Universal Design for Learning: two methodologies in conjunction for inclusive early childhood education / Nicoletta Rosati // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2021. – Vol. 16, no 2 : Epistemological intersections between human and natural sciences in the thought and works of Maria Montessori. – P. 105–116. – Текст ст. англ., назва журн. італ. та англ. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/12194>.

Переклад назви статті: Метод Монтессорі та Універсальний дизайн для навчання: дві методології у поєднанні для інклюзивної освіти дітей раннього віку.

Основною метою цього дослідження є вивчення особливостей двох методів, методу Монтессорі та методу, заснованого на принципах універсального дизайну навчання, з метою виокремлення спільних характеристик обох методів та їх можливого застосування в інклюзивній дошкільній освіті. Навчальна програма являє собою формуючий шлях навчання дитини з погляду дидактичного змісту та організації навчального процесу. Навчальна програма тоді інклюзивна, коли задовольняє потреби всіх дітей, не тільки як групи, а й як окремих учнів. І метод Монтессорі, і Універсальний дизайн навчання поважають унікальні здібності, навчальні вподобання та справжній потенціал кожної окремої дитини.

589. **Rossini, V.** “Follow a rule of life”. Classroom management and positive discipline in an Apulian Children’s House / Valeria Rossini // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2021. – Vol. 16, no 2 : Epistemological intersections between human and natural sciences in the thought and works of Maria Montessori. – P. 117–132. – Текст ст. англ., назва журн. італ. та англ. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/12187>.

Переклад назви статті: «Дотримуйся правила життя». Керівництво класом і позитивна дисципліна в апулійському дитячому будинку.

Ця стаття має на меті порівняти погляд Монтессорі на клас як на спільноту саморегульованих учнів із сучасними дослідженнями в галузі управління класом, підкресливши важливість ролі вчителя у створенні інклюзивного та кооперативного шкільного середовища. Методологія дослідження – напівструктуроване інтерв'ю з учителем Монтессорі, який працює в дитячому будинку в Апулії. Дані зібрано з метою з'ясувати думку вчителя щодо актуальності ідеї Монтессорі про дисципліну та управління класом у дошкільній освіті.

2022

590. **Андрейко, Б. В.** Особливості соціально-психологічної адаптації дітей з синдромом Дауна / Андрейко Б. В., Музичко Л. Т., Граб Ю. С. // Інновац. педагогіка. – 2022. – Вип. 48, т. 1. – С. 107–111 : рис. – Бібліогр.: 10 назв. – DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/48.1.22>.

Обґрунтовано особливості соціально-психологічної адаптації дітей з синдромом Дауна. Окреслено провідні фундаментальні напрямки соціальної реабілітації таких дітей, а саме: Монтессорі-терапія, арт-терапія тощо.

591. **Білавич, Г.** Організація комунікативної діяльності учнів з особливими освітніми потребами [Електронний ресурс] / Галина Білавич, Марія Копчук-Кашецька, Марія Гаврилів // New Inception. – Текст. дані. – 2022. – № 1/2. – С. 13–21 : табл. – Бібліогр. в кінці ст. – Режим доступу: <https://newinception.com.ua/index.php/newinception/article/view/65> (дата звернення: 28.08.2023). – Назва з екрана.

Проаналізовано комунікативну діяльність учнів з особливими освітніми потребами (ООП) як умову організації для них інклюзивного освітнього середовища. Запропоновано оригінальну авторську методику формування комунікативних умінь учнів з ООП за умов дистанційного навчання, в основі якої – ключові положення педагогічної системи Марії Монтессорі.

592. **Григор'єва, Н.** Інклюзивний потенціал монтессорі-педагогіки в дошкільній освіті / Наталя Григор'єва // Інноваційні процеси в дошкільній освіті: теорія, практика, перспективи : зб. наук. пр. : [у 2 ч.] / Житом. держ. ун-т ім. Івана Франка, Навч.-наук. ін-т педагогіки ; [за заг. ред. О. О. Максимової, М. А. Федорової]. – Житомир, 2022. – Ч. 1. – С. 225–228. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://eprints.zu.edu.ua/35328/1/Частина%201.pdf#page=225> (дата звернення: 07.08.2024).

593. **Завітренко, Д. Ж.** Сенсорний розвиток старших дошкільників із затримкою психічного розвитку засобами Монтессорі-матеріалу / Завітренко Долорес Жораївна, Жигора Ірина Валеріївна, Березенко Наталія Олегівна // Наук. зап. Серія: Педагогічні науки : [зб. наук. пр.] / Центральноукр. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кропивницький, 2022. – Вип. 204. – С. 120–124. – Бібліогр.: 11 назв. – DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-204-120-124>.

594. **Малишева, Л. В.** Сенсорна інтеграція дітей з синдромом Дауна через Монтессорі-терапію / Малишева Л. В. // Магістерські студії : альманах / Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2022. – Вип. 22. – С. 204–206. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/17120> (дата звернення: 26.03.2025).

У статті висвітлено зміст сенсорної інтеграції як методу корекційно-розвивального впливу на дітей з синдромом Дауна. Представлені особливості, види, основні напрямки роботи сенсорного розвитку у дітей молодшого шкільного віку методами Монтессорі-терапії.

595. **Павлюк, Т. О.** Особливості використання гуманістичної технології М. Монтессорі в роботі з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами в Україні [Електронний ресурс] / Павлюк Тетяна Олександрівна, Борисова Оксана Олександрівна // Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). – Текст. дані. – 2022. – № 2. – С. 509–519 : рис. – Бібліогр.: 10 назв. – Режим доступу: <http://surl.li/fbodxb> (дата звернення: 08.02.2023). – Назва з екрана.

596. **Присакар, В. В.** Розвиток шкільної інклюзивної освіти у Федеративній Республіці Німеччині / Володимир Васильович Присакар, Раїса Віталіївна Козак // Інклюзія і сусп.-во. – 2022. – Вип. 2. – С. 39–47. – Бібліогр.: 12 назв. – DOI: <https://doi.org/10.32782/inclusion-society-2022-2-6>.

На основі аналізу праць вітчизняних та зарубіжних науковців автори розкрили особливості організації навчання дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти Німеччини, відзначено школи, які зразково організовують спільне навчання дітей з особливими потребами та звичайних дітей. Для прикладу висвітлено досвід роботи початкової школи імені А. Флемінга, яка почала навчати дітей з обмеженими можливостями 45 років тому і використовує у своїй роботі елементи методики Марії Монтессорі.

597. **Юркевич, О. Л.** Розвиток пізнавальних процесів та зв'язного мовлення дітей дошкільного віку шляхом використання педагогічної спадщини М. Монтессорі : [про методику Монтессорі та її застосування у роботі з дітьми з особливими освіт. потребами] / Юркевич Олена Леонідівна // Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації : зб. наук. і навч.-метод. пр. / Криворіз. держ. пед. ун-т, каф. дошк. освіти. – Кривий Ріг, 2022. – Вип. 10. – С. 320–325. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/6093> (дата звернення: 23.11.2023).

598. **Яковенко, І. О.** Особливості підготовчого етапу до проведення логопедичної роботи з дітьми з аутистичним спектром / Яковенко І. О.

// Інновац. педагогіка. – 2022. – Вип. 44, т. 2. – С. 69–72. – Бібліогр.: 12 назв. – DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/44/2.14>.

У статті розкрито особливості підготовчого етапу до проведення логопедичної роботи з дітьми з аутистичним спектром, до якого належать вправи на мілку моторику за системою Монтессорі.

2023

599. **Жигайло, О. О.** Нетрадиційні методики навчання математики дітей з особливими освітніми потребами / Жигайло Оксана Омелянівна // Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»). – 2023. – Вип. 2. – С. 339–348. – Бібліогр.: 6 назв. – DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-2\(8\)-339-348](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-2(8)-339-348).

Акцентовано увагу на труднощах, з якими діти з особливими освітніми потребами засвоюють навички лічби та обчислень, вміння розв'язувати прості та складені арифметичні задачі. Усуненню недоліків у засвоєнні базових математичних понять, формуванню та розвитку процесів логічного мислення (аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння) дітей з особливими освітніми потребами сприятиме використання нетрадиційних методик навчання математики, зокрема методика Марії Монтессорі. Проаналізовано особливості використання методики Марії Монтессорі та її самонавчальних матеріалів: дерев'яних та золотих намистинок, рамок-вкладок, чарівних планшетів.

2024

600. **Кирик, О. В.** Роль та ефективність використання методу Монтессорі у навчальному процесі дітей з особливими потребами [Електронний ресурс] / Кирик Олег Володимирович // Нотатки сучасної науки. – Текст. дані. – 2024. – № 13. – С. 34–35. – Режим доступу: https://www.newroute.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/nsn_13.pdf (дата звернення: 25.07.2024). – Назва з екрана.
601. **Начинова, О. В.** Середовище як чинник розвитку дитини / Начинова О. В., Назарюк В. // Проблеми реабілітації : зб. наук. пр. : (за матеріалами наук.-практ. конф.) / Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2024. – С. 74–77. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/20631/1/Problems%20of%20rehabilitation.pdf#page=74> (дата звернення: 16.05.2025).

У статті висвітлено питання облаштування корекційно зорієнтованого оточуючого середовища з метою спрямованого розвивального впливу на дитину за методикою М. Монтессорі.

2.5. ТВОРЧА РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ МАРІЇ МОНТЕССОРІ В ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

1992

602. ***Локшина, О. І.** Педагогічна спадщина Марії Монтессорі у практиці зарубіжних навчально-виховних закладів / О. І. Локшина, Н. В. Абашкіна // Школи нового типу України: досвід і проблеми : [зб. ст.] / НДІ педагогіки України. – Донецьк, 1992. – С. 12–19.

1993

603. **Глазунова, Л.** Без фобії до висоти : [про експерим. дитсадок на Русанівці в Києві, де впровадж. система М. Монтессорі] / Людмила Глазунова // Освіта. – 1993. – 22 квіт. (№ 13). – С. 15.
604. **Глазунова, Л.** Золоті зерна «буржуазної» педагогіки зійшли і на нашому ґрунті : [про педагогіку М. Монтессорі та перший в Україні навч.-вихов. закл. для дошкільнят «Школа Монтессорі – від 3 до 7», Київ] / Людмила Глазунова // Освіта. – 1993. – 8 квіт. (№ 11). – С. 4.
605. **Глазунова, Л.** «Чистий тип» з національними ознаками : [про поширення використання методики Монтессорі в дошк. закладах освіти в країнах Європи та США] / Людмила Глазунова // Освіта. – 1993. – 16 квіт. (№ 12). – С. 15.

1994

606. **Локшина, О. І.** Вплив ідей М. Монтессорі на дошкільне виховання у США / О. І. Локшина, О. О. Олейнікова // Сучасні проблеми теорії і практики школи та педагогіки за рубежом : [зб. наук. ст.] / АПН України, Ін-т педагогіки АПН України, Фонд-Центр «Euoluta». – Київ, 1994. – С. 12–17 : табл. – Бібліогр.: 4 назви.
607. **Михальчук, Т.** Сім'я в системі Монтессорі / Тетяна Михальчук // Нова освіта України. – 1994. – № 2. – С. 67–69 : фот.
- Те саме // Освіта. – 1994. – 6 лип. (№ 48/49). – С. 5.

Про враження директорки київської «Школи Монтессорі від 3 до 7» від закладу Монтессорі в м. Моррістауні, що поблизу Нью-Йорка в США, та кілька порад батькам за книжкою американського автора Террі Мелоу «Монтессорі і ваша дитина».

1996

608. **Михальчук, Т.** Метод Монтессорі відкритий часом : [про пед. принципи М. Монтессорі та розвиток шкіл Монтессорі в Україні] / Тетяна Михальчук // Міжнар. освіта. – 1996. – № 2. – С. 24.

1997

609. **Городня, О.** Без покарань і заохочень вчать діти в єдиному поки що в Україні навчальному закладі – школі Монтессорі : [про першу шк. Монтессорі в Україні, відкриту в Києві, та перспективи таких шк. у нашій країні] / Ольга Городня // Сім'я. – 1997. – № 2. – С. 11–12 : фот.

610. **Горюнова, В.** Перша в Україні : [про першу в Україні шк. Монтессорі, що відкрилася у верес. 1992 р. в Дарниц. р-ні м. Києва] / Віра Горюнова, Тетяна Михальчук, Ольга Городня // Дошк. виховання. – 1997. – № 11. – С. 10–11 : іл.
611. ***Горюнова, В.** Школа Монтессорі: перша в Україні / В. Горюнова, Т. Михальчук. – Київ : Урожай, 1997. – 12 с.: іл.

1998

612. ***Малишко, М. В.** Монтессорі – ключ до світу : метод. посіб. для працівників дошк. закл., вчителів початкових кл. / М. В. Малишко. – Тернопіль : Мальва-ОСО ; Київ : Сеста, 1998. – 47, [1] с. : іл. – (Бібліотечка вчителя).

1999

613. **Бурова, А.** Гра у театр за педагогікою М. Монтессорі / Алла Бурова, Ольга Долинна // Дошк. виховання. – 1999. – № 5. – С. 20–21 : фот.
614. **Деменчук, Л.** Гуманізація дошкільної освіти – вимога сьогодення / Людмила Деменчук, Тамара Поніманська // Нова пед. думка. – 1999. – № 2. – С. 28–30.

У статті вміщено відомості про обласний семінар інспекторів та методистів (рай)міськвідділів освіти на тему «Всебічний розвиток дитини в системі М. Монтессорі», проведений 18–19 листопада 1998 р. в м. Кузнецовськ (Рівненська область).

615. **Дичківська, І. М.** Вправи у соціальній поведінці дітей за системою М. Монтессорі : навч. посіб. для студентів спец. «Педагогіка і психологія (дошкільна)» / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська ; Рівнен. держ. пед. ін-т. – Рівне : РДПІ, 1999. – 57 с.
616. **Каташинська, І. В.** Трансформація моделей альтернативної освіти (на прикладі школи М. Монтессорі) / І. В. Каташинська // Наукові записки : [зб. наук. ст.] / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 1999. – Ч. 1 : (педагогічні та історичні науки). – С. 32–43. – Бібліогр.: 5 назв.
617. **Київська** адреса педагогіки Монтессорі : з виїзного засід. редкол. журн. [в дарниц. Школі Монтессорі : ред. ст.] // Педагогіка толерантності. – 1999. – № 3/4. – С. 7–8.
618. **Михальчук, Т.** Навчатись... Коли не пізно? : [впровадж. гуманіст. пед. системи в практику Київ. шк.-дитсадка Монтессорі] / Тетяна Михальчук // Дошк. виховання. – 1999. – № 4. – С. 16–17 : фот.
619. **Пашенко, Д. І.** Зарубіжний досвід гуманізації соціального середовища та виховання / Д. І. Пашенко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Київ : Знання, 1999. – 208 с.

Про адаптацію системи М. Монтессорі в зарубіжній дошкільній педагогічній практиці: с. 61–68.

2000

620. **Śliwerski, B.** Współczesne zagrożenia dla edukacji alternatywnej w Polsce / Bogusław Śliwerski // Kształcenie wczesnoszkolne na przełomie tysiącleci / pod red. Władysława Puśleckiego ; Polska Akad. Nauk, Kom. Nauk Pedagogicznych. – Warszawa, 2000. – S. 113–138. – Bibliogr.: s. 135–137. – *Із змісту*: Strzeżcie się też pedagogiki Marii Montessori! – S. 124–129. – Текст пол.

Переклад назви статті: Сучасні загрози для альтернативної освіти у Польщі. – *Із змісту*: Остерігайтеся також педагогіки Марії Монтессорі!

2001

621. **Дичківська, І. М.** Це я можу сам : вправи у соц. поведінці : навч.-метод. посіб. / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська. – Рівне : Зелент О. І., 2001. – 93 с. – Бібліогр.: с. 92.

Навчально-методичний посібник присвячений висвітленню методу індивідуального виховання дітей видатного педагога-гуманіста Марії Монтессорі. Розроблено вправи у соціальній поведінці дітей дошкільного віку.

622. **Жебровський, Б.** Українська модель школи Марії Монтессорі / Борис Жебровський // Педагогічні новації столичної освіти: теорія і практика : наук.-метод. щорічник / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, Голов. упр. освіти і науки Київміськдержадмін., Київ. міжрегіон. Ін-т удоскон. вчителів ім. Бориса Грінченка. – Київ, 2001. – С. 96–101. – Бібліогр.: 5 назв.

2002

623. **Без крику і примусу** : [Монтессорі-педагогіка на Рівненщині] // Дит. садок. – 2002. – Берез. (№ 10). – С. 8 : фот.

Зміст: [Втілення педагогічних ідей М. Монтессорі в практику діяльності дитячих садків Рівненщини] / Людмила Деменчук ; [Обласний семінар з педагогіки Марії Монтессорі] / Олена Данченко.

624. ***Бутрик, І.** Соціологізація особистості в Монтессорі-середовищі / І. Бутрик // Соціально-педагогічні проблеми сучасної середньої та вищої освіти в Україні : зб. наук. пр. / Житом. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка ; [за заг. ред. Сейко Н. А.]. – Житомир, 2002. – С. 244–246.

625. **Растригіна, А.** Втілення принципів педагогіки свободи в школах Монтессорі Англії / Алла Растригіна // Наук. зап. Серія: Педагогічні науки / Ін-т засобів навчання АПН України, Кіровогр. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2002. – Вип. 46. – С. 173–175.

626. **Тимошенко, О.** Розвивальне середовище за Монтессорі-системою : [з досвіду роботи дит. садка] / Олена Тимошенко // Дошк. виховання. – 2002. – № 5. – С. 14–15 : фот.

627. **Ярмак, Л.** Малі діти – цікаві клопоти : [з досвіду Монтессорі-садка] / Людмила Ярмак, Надія Швець // Дошк. виховання. – 2002. – № 5. – С. 21–22 : фот.

2003

628. ***Українська освіта.** Чому Марія Монтессорі? : [збірник] / Київ. міськ. пед. ун-т ім. Б. Д. Грінченка ; [за заг. ред. Б. М. Жебровського ; упоряд. і літ. ред. Н. П. Марченко]. – Київ : [б. в.], 2003. – 132 с.

2004

629. **Гуз, С.** З досвіду використання педагогіки Монтессорі в підготовці вчителів та освіти дітей у Польщі / Сабіна Гуз // Вісн. Львів. ун-ту. Серія педагогічна : [зб. наук. пр. / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка]. – Львів, 2004. – Вип. 18. – С. 119–128. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст в інтернеті: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/6289> (дата звернення: 20.11.2023).
630. **Дичківська, І.** Це я можу сам : (вправи у соц. поведінці) : [навч.-метод. посіб. з упровадж. методу індивід. виховання дітей М. Монтессорі] / І. Дичківська, Т. Поніманська // Дит. садок. – 2004. – Черв. (№ 22). – С. 1–24. – Бібліогр.: 12 назв.
631. **Самаріна, В.** Особистість починається з вибору : [про досвід упровадж. пед. системи М. Монтессорі в ДНЗ № 31 «Незабудка», м. Біла Церква, Київ. обл.] / В. Самаріна // Дит. садок. – 2004. – Груд. (№ 45/46). – С. 9.
632. **Guz, S.** Szkoły montessoriańskie w Polsce / Sabina Guz // Transformacja w polskiej edukacji wczesnoszkolnej : praca zbiorowa / pod red. Tadeusza Lewowickiego, Władysława Puśleckiego i Stanisławy Włoch. – Kraków, 2004. – S. 123–133. – Bibliogr.: s. 133. – Текст пол.

Переклад назви статті: Школи Монтессорі в Польщі.

633. **Obcarska, J.** Wykorzystanie metody Marii Montessori w edukacji przedszkolnej / Joanna Obcarska // Kształcenie podyplomowe nauczycieli czynnych zawodowo / Górnośląska Wyższa Szkoła Ped. im. Kardynała Augusta Hłonda ; pod red. Małgorzaty Mnich, Aliny Budniak i Gabrieli Paprotnej. – Mysłowice, 2004. – S. 308–317 : il. – Bibliogr.: s. 317. – Текст пол.

Переклад назви статті: Використання методики Марії Монтессорі в дошкільному вихованні.

2005

634. **Головко, М. Б.** Особливості використання зарубіжного досвіду у роботі дошкільних закладів України / Головко М. Б. // Вісник Слов'янського державного педагогічного університету : зб. наук. пр. – Слов'янськ, 2005. – Вип. 1. – С. 202–210. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://ddpu.edu.ua/fizmatzbirnyk/visnikSDPU/2005.pdf> (дата звернення: 20.07.2024).

Проаналізовано доцільність та особливості використання ідей Монтессорі-педагогіки у практиці роботи дошкільних закладів України, визначено умови її адаптації до сучасної соціокультурної та освітньої ситуації.

635. **Жебровський, Б.** Українська модель школи Марії Монтессорі / Борис Жебровський // Початкова шк. – 2005. – № 5. – С. 42–44. – Бібліогр.: 5 назв.

Зміст: Науковий метод Марії Монтессорі у контексті новітньої педагогіки ; Організація і становлення школи Монтессорі в Україні ; Характерологічні ознаки української школи Монтессорі ; Науковий метод Марії Монтессорі в системі експериментальної педагогіки.

636. **Коршунова, Т.** Мене довірено вам! : перехід до особистісно орієнт. пед. системи – проф. завдання кожного педагога : [з досвіду діяльності НВК № 10 м. Полтави за методол. системою М. Монтессорі] / Тетяна Коршунова // Дошк. виховання. – 2005. – № 6. – С. 7–9 : іл.

637. **Мостепанюк, В. М.** В гості Киця завітала : (сенсор. виховання за методикою М. Монтессорі) : [конспект заняття] / В. М. Мостепанюк, А. М. Ларченко // Розкажіть онуку. – 2005. – № 22/23. – С. 50 : іл.

638. ***Мостова, Т. З.** Українська модель школи Монтессорі / Т. З. Мостова // Сіл. школа. – 2005. – 20 лип. (№ 27/28). – С. 6.

2006

639. **Новак, О.** Психологічний супровід педагогів / О. Новак, Н. Башкатова // Психолог. – 2006. – Січ. (№ 1). – С. 12–15 : іл. – Бібліогр.: 8 назв.

У цьому дослідженні зроблено спробу вивчити індивідуально-психологічні риси особистості педагогів, які працюють за системою М. Монтессорі.

640. **Lillard, A.** Evaluating Montessori Education / Angeline Lillard, Nicole Else-Quest // Science. – 2006. – Vol. 313, iss. 5759. – P. 1893–1894. – Текст англ. – DOI: <https://doi.org/10.1126/science.1132362>.

Переклад назви статті: Оцінка Монтессорі-освіти.

2007

641. **Віхи** поступу Монтессорі-руху в Україні // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 166–169.

642. **Горюнова, В. З.** Асоціація Монтессорі-вчителів України / Горюнова Віра Зіновіївна // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 33–36 : кольор. іл.

643. **Жебровський, Б. М.** Із американського записничка : [враження від відвідування Принстон. шк. Монтессорі в США] / Жебровський Борис Михайлович // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 26–32 : кольор. фот.

644. **Жебровський, Б. М.** Марія Монтессорі і українська освіта ХХ–ХХІ століття : (із доп. на ювілейн. конф. в Римі, Італія, 2007 р.) / Жебровський Борис Михайлович // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 3–8.

Із змісту: Трохи історії... ; Палітра та географія Монтессорі-закладів України ; Особливості української моделі школи Монтессорі ; Чому ж освітянська громада України обирає Монтессорі?

645. **Коршунова, Т. Л.** Педагогічній системі Марії Монтессорі 100 років / Т. Л. Коршунова // Постметодика. – 2007. – № 4. – С. 41–42 : фот. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://pano.pl.ua/pm/pdf-1-f-w/PM-75.pdf> (дата звернення: 08.02.2023).

Представлено матеріал про ювілейну конференцію з нагоди 100-річчя методу Монтессорі в світовій педагогічній практиці та 15-річчя проекту «Відродження гуманістичної педагогічної системи Марії Монтессорі в Україні», проведено 15–16 листопада 2007 р. в Київському будинку вчителя Асоціацією Монтессорі-вчителів України за сприяння Міністерства освіти і науки України та Управління освіти і науки м. Києва. Розглянуто особливості і значення впровадження методу Монтессорі в українській освіті, наводиться інформація про розвиток руху монтессорійців на Полтавщині.

646. **Ліллард, А.** Оцінка освіти Монтессорі : [порівнял. дослідж. результатів навчання 5- й 12-річних дітей у традиц. шк. і шк. Монтессорі, США] / Ангеліна Ліллард, Ніколь Елз-Куест ; пер. Т. Тіханіної // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 21–25 : кольор. фот.

647. **Михайлова, О. М.** Створення підготовленого навколишнього середовища в Монтессорі-класі : [практ. рек.] / Михайлова Олена Михайлівна, Прибильська Наталія В'ячеславівна // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 108–120 : кольор. фот. – Бібліогр.: 2 назви.

648. **Михайлова, Т. І.** Керівництво класом [за педагогічною системою Монтессорі : метод. рек.] / Михайлова Тетяна Ігорівна // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 149–151 : кольор. фот.

649. **Михальчук, Т. П.** Учитель Монтессорі : [про ті риси, які необхідно виробити в собі вчителеві, який працює з дітьми за методикою М. Монтессорі] / Михальчук Тетяна Петрівна // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 92–94 : кольор. фот.

650. **Прибильська, Н. В.** Організація роботи педагога за методом спостереження в педагогічній системі Марії Монтессорі : [за досвідом Київ. шк. Монтессорі] / Прибильська Наталія В'ячеславівна // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 98–107 : іл. – Бібліогр.: 4 назви.
651. **Прибильська, Н. В.** Презентація матеріалу в системі Монтессорі : [метод. розробка для вчителя] / Прибильська Наталія В'ячеславівна // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 121–128 : кольор. фот.
652. **Рубан, О. В.** Учитель у роботі з дітьми за системою М. Монтессорі / Рубан Олександра Василівна // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 95–97 : кольор. фот.
- Із змісту:* Освіта і функції вчителя Монтессорі ; Методичні рекомендації [щодо підготовки Монтессорі-вчителів в Україні].
653. **Селін, Т.** Вивчаємо світ природи [за М. Монтессорі : поради щодо ознайомлення дітей з природою, виховання дбайливого ставлення до всього живого] / Тім Селін ; пер. Принстонської шк. Монтессорі (США) // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 87–91 : кольор. фот.
654. **Хоніг, Е. С.** Розквіт мови, можливості мови: 20 шляхів, як батьки та вчителі можуть допомогти дітям : [поради щодо розвитку мови, вміння читати й писати в дитини за методикою М. Монтессорі] / Еліс С. Хоніг ; пер. Принстонської шк. Монтессорі (США) // Вісник Монтессорі : [зб. ст.] / Всеукр. асоц. Монтессорі-вчителів ; за заг. ред. Б. М. Жебровського. – Київ, 2007. – Ювілейн. вип. – С. 72–86 : кольор. фот. – Бібліогр. в кінці ст.
655. **Шулікін, Д.** Педагогіка, яка підкорила весь світ : [про ювілейну міжнар. конф. Всеукраїнської асоц. Монтессорі-вчителів у Київ. будинку вчителя] / Дмитро Шулікін // Освіта України. – 2007. – 23 листоп. (№ 87). – С. 1, 9 : фот.

2008

656. ***Ільченко, А.** Гуманістична педагогіка М. Монтессорі в сучасній системі освіти України / А. Ільченко // Зб. наук. пр. Полтав. держ. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. Серія: Педагогічні науки. – Полтава, 2008. – Вип. 6. – С. 189–193.
657. **Короденко, М.** Здоров'я дитини – передусім : [про Всеукр. нараду-семінар «Збереження та зміцнення фізичного здоров'я дітей дошкільного віку» в київ. ДНЗ «Монтессорі-сад»] / Максим Короденко // Освіта України. – 2008. – 4 лип. (№ 48/50). – С. 4 : фот.
658. ***Падалка, О. С.** Вивчення математики за технологією Марії Монтессорі / О. С. Падалка // Фізико-математичні записки : зб. наук. пр. / Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин, 2008. – С. 89–92.

659. ***Черненко, Н. М.** Будує себе сам : (для роботи з дітьми 3–6 років за системою М. Монтессорі) : навч.-метод. посіб. / Черненко Наталія Миколаївна ; Волин. облрада, Володимир-Волин. спеціаліз. загальноосвіт. шк.-інтернат I–III ступенів для дітей-сиріт та дітей, позбавл. батьків. піклування, з поглибл. вивч. предметів спорт. та сусп.-гуманітар. профілів. – Луцьк : Волин. обл. друк., 2008. – 52, [2] с. : іл. – Бібліогр.: с. 49.

2009

660. **Бабієць, І. Г.** Montessori Method in Teaching Foreign Languages / І. Г. Бабієць // Наук. зап. Серія «Філологічна» : [зб. наук. пр.] / Нац. ун-т «Острозька академія». – Острог, 2009. – Вип. 11. – С. 446–454. – Бібліогр.: 19 назв. – Текст ст. англ. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2009_11_78 (дата звернення: 10.01.2025).

Переклад назви статті: Метод Монтессорі у викладанні іноземних мов.

661. **Джупій, Н. Ю.** Полтавський спеціалізований навчально-виховний комплекс № 10 на шляху інновацій / Н. Ю. Джупій // Постметодика. – 2009. – № 1. – С. 23–26 : фот. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://pano.pl.ua/pm/pdf-1-f-w/PM-85.pdf> (дата звернення: 08.02.2023).

Висвітлено провідні принципи роботи колективу спеціалізованого навчально-виховного комплексу (СНВК) № 10 м. Полтави за особистісно орієнтованою методикою, вплив методики М. Монтессорі на формування педагогічної системи закладу.

662. **Іщенко, Л. М.** Інновації в освіті Нідерландів / Л. М. Іщенко // Постметодика. – 2009. – № 5/6. – С. 64–66 : кольор. фот. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://poippo.pl.ua/pm/pdf-1-f-w/PM-89-90.pdf> (дата звернення: 18.08.2023).

Стаття розглядає тенденції інноваційного розвитку освіти Нідерландів, місце інновацій у діяльності закладів початкової та середньої освіти цієї країни. Подано статистичні дані про освітні заклади, що працюють за принципами М. Монтессорі.

663. **Міленіна, Г. С.** Педагогічні ідеї С. Русової та М. Монтессорі в системі сучасної дошкільної освіти України / Г. С. Міленіна // Пед. науки: теорія, історія, інновац. технології. – 2009. – № 2. – С. 18–25. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: https://pedscience.sspu.edu.ua/jornal/jornal_2009_2/html5forpc.html?page=0 (дата звернення: 07.02.2023).

664. ***Практика Монтессорі.** Досвід і матеріали : метод. посіб. / Навч.-реабілітац. центр «Джерело», Львів. обл. ін-т післядиплом. освіти вчителів ; упоряд.: С. Єфімова, Н. Тодчук. – Львів : Колесо, 2009. – 104 с.

665. **Федишин, О.** Організація уроку іноземної мови в початковій школі за педагогічною системою Марії Монтессорі / Олександра Федишин // Джерела. – 2009. – № 3/4. – С. 3–7. – Бібліогр.: 10 назв.
666. ***Чепіль, М.** Педагогіка Марії Монтессорі в Україні / М. Чепіль // Вісник соціально-гуманітарного факультету : зб. наук. пр. / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2009. – Вип. 2. – С. 82–99.

2010

667. **Дронова, О.** Педагогічна технологія розвитку у старших дошкільників художнього самовираження на засадах ідей Марії Монтессорі / Дронова О. // Гуманізація навчально-виховного процесу : наук.-метод. зб. / Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ, 2010. – Спецвип. 4, ч. 1. – С. 99–109. – Бібліогр.: 9 назв.
668. **Машкіна, Л.** Концепція космічного виховання М. Монтессорі в етновиховному просторі сучасних закладів освіти / Людмила Машкіна // Вісн. Прикарпат. ун-ту. Педагогіка : [зб. наук. пр.] / Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2010. – Вип. 32. – С. 20–25. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://lib.pnu.edu.ua/files/Visniki/visnyk-pedagogika-2010-32.pdf> (дата звернення: 01.01.2024).
669. **Січкарь, А. Д.** Підготовка студентів до особистісно орієнтованого виховання у ході педагогічної практики на базі школи-дитсадка Монтессорі [Електронний ресурс] / Січкарь Алла Дмитрівна // Освіт. дискурс. – Текст. дані. – 2010. – № 2. – С. 105–119. – Бібліогр.: 10 назв. – Режим доступу: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/26> (дата звернення: 10.08.2023). – Назва з екрана.
670. ***Технологія** саморозвитку М. Монтессорі // Інновації в дошкільн. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід : посіб. на допомогу дошк. працівникам / авт.-упоряд.: Л. Калуська, М. Отрощенко. – Тернопіль, 2010. – С. 143–150.
671. **Шміло, Д. А.** «Будинок дитини». Навчаємо за методом М. Монтессорі : [про застосування методу М. Монтессорі в шк. «Oxford» (м. Лечче, Італія)] / Шміло Д. А. // Англ. мова та літ. – 2010. – № 35. – С. 35–36 : портр.
672. **Franceschini, L.** Riflessioni sulle pratiche educative osservate in un nido del Centro Nascita Montessori / Laura Franceschini, Isabella di Giandomenico // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2010. – Vol. 5, no 1. – P. 1–19 (paginazione sep.). – Текст італ., назва журн. італ. та англ. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/1760>.
Переклад назви статті: Роздуми про освітні практики в дитячому садку Centro Nascita Montessori.

У статті представлено спостереження, проведене в умовах ранньої освіти, натхненної підходом Монтессорі. Воно має на меті

проілюструвати ставлення, поведінку та освітні стратегії вихователів і реакцію на них дітей. Спочатку описано освітній підхід центру та методологію спостереження. Потім представлено детальний аналіз спостережень щодо підтримки вихователями дитячої автономії, уваги до дитячих запитів і потреб, а також поведінки, пов'язаної з доглядом за дітьми. Насамкінець подано стенограму всього спостереження.

673. **Gallerani, M.** Pratiche di cura fra relazione e conoscenza: l'approccio montessoriano e l'osservazione del bambino al nido / Manuela Gallerani // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2010. – Vol. 5, no 1. – P. 1–29 (paginazione sep.). – Текст італ., назва журн. італ. та англ. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/1761>.

Переклад назви статті: Практики догляду між стосунками та знаннями: Монтессорі-підхід і спостереження за дитиною в дитячому садку.

В есе представлено аналіз стосунків малята/сім'я/дитячі заклади за допомогою опитування, проведеного на основі реальності Монтессоріанських ясел. Через репрезентацію повсякденного життя дітей у фірмових яслах «Cedro», організованих Centro Nascita Montessori (CNM) у Римі, дано уявлення про внутрішню цінність Монтессоріанського підходу, його актуальність та його неповторний внесок в освіту в наш час.

2011

674. **Акіншева, І. П.** Використання методики Марії Монтессорі у діяльності гувернера / Акіншева Ірина Петрівна // Наук. вісн. Ужгор. нац. ун-ту. Серія: Педагогіка. Соціальна робота : [зб. наук. пр.]. – Ужгород, 2011. – Вип. 21. – С. 9–10. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2011_21_3 (дата звернення: 08.01.2024).
675. **Грядовкіна, Ж.** Методика Марії Монтессорі в освітньому процесі дошкільного закладу : [за досвідом спеціаліз. навч.-вихов. комплексу № 10 м. Полтави] / Жанна Грядовкіна // Вихователь-методист дошк. закладу. – 2011. – № 8. – С. 15–20 : фот.
676. **Єфименко, О.** Дидактичне коло як форма організації навчання у 1 класі : [використання елементів методики М. Монтессорі в роботі з учнями на уроках] / Олена Єфименко // Початкова шк. – 2011. – № 8. – С. 35–36 : іл. – Бібліогр.: 7 назв.
677. **Жебровський, Б.** Її люблять діти і ненавидять диктатори : монтессорі-педагогіка – назад у... майбутнє / Борис Жебровський // Освіта України. – 2011. – 18 квіт. (№ 29/30). – С. 9.

Скорочений варіант публікації Б. М. Жебровського в американському журналі «Public School Montessorian» (1995 р.), в якій автор розповів про діяльність монтессорі-шкіл у США та перші кроки монтессорі-педагогіки в Україні.

678. **Жебровський, Б.** Марія Монтессорі і українська освіта ХХ–ХХІ століття : [з доп. на міжнар. конф., присвяч. 100-річчю метода М. Монтессорі, 5–7 січ. 2007 р., Рим (Італія)] / Борис Жебровський // Вихователь-методист дошк. закладу. – 2011. – № 8. – С. 4–9 : фот.
- Зміст:* Трохи історії... ; Створення української моделі школи Монтессорі ; Палітра та географія Монтессорі-закладів України ; Міжнародні зв'язки українських шкіл Монтессорі ; Особливості української моделі школи Монтессорі ; Освітнянська громада України обирає Монтессорі.
679. **Козіна, Ж.** Система застосування технічних пристроїв з елементами спорту для інтегрального розвитку дітей дошкільного віку / Козіна Ж., Лахно О., Назаренко В. // Теорія та методика фіз. виховання. – 2011. – № 7. – С. 42–46. – Бібліогр.: 12 назв.
- Розроблено технічні пристрої з елементами баскетболу, рухливих ігор, спортивного туризму для інтегрального розвитку дітей дошкільного віку. Зокрема, описано геометричні фігури з підставкою для гри «Веселі куточки», заснованої на методиці М. Монтессорі.*
680. **Онуфрієнко, Л. О.** Психологічний комфорт у сім'ї – запорука успішного розвитку особистості дитини : [поради батькам у вихованні дітей за пед. і наук. практикою М. Монтессорі] / Онуфрієнко Л. О. // Обдар. дитина. – 2011. – № 10. – С. 59–62.
681. **Прибильська, Н.** Організація роботи педагога за методом спостереження у педагогічній системі Марії Монтессорі : [за досвідом Київ. школи Монтессорі] / Наталія Прибильська // Вихователь-методист дошк. закладу. – 2011. – № 8. – С. 21–26 : фот., табл.
682. ***Самаріна, В. В.** Система роботи з впровадження технології саморозвитку М. Монтессорі в дошкільних навчальних закладах / В. В. Самаріна // Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи : зб. метод. матеріалів / [авт.-упоряд.: О. П. Долинна та ін.]. – Тернопіль, 2011. – С. 419–443.
683. **Скворцова, С.** Обчислювальні навички як складова предметно-математичної компетентності молодшого школяра / Світлана Скворцова // Початкова шк. – 2011. – № 8. – С. 48–51 : іл. ; № 9. – С. 39–42 : іл. – Бібліогр.: 3 назви.
- У статті запропоновано авторську методику формування в молодших школярів обчислювальних навичок додавання й віднімання двоцифрових чисел без переходу через розряд, яка побудована на засадах теорії поетапного формування розумових дій і понять П. Я. Гальперіна та Н. Ф. Талізінної. Для реалізації етапу виконання дії в матеріальній формі авторка застосувала математичні Монтессорі-матеріали.*
684. **Сторонська, О.** Педагогічна спадщина М. Монтессорі в контексті розвитку сучасної німецької школи / Оксана Сторонська // Вісн.

Прикарпат. ун-ту. Педагогіка : [зб. наук. пр.] / Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2011. – Вип. 40, ч. 3. – С. 39–42. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://lib.pnu.edu.ua/files/Visniki/Visnik%20Педагогіка.,%202011%20р.,%20Вип.%2040,%20Частина%203.pdf> (дата звернення: 01.01.2024).

У статті на основі аналізу сучасних німецьких монтезорізнавчих студій розкрито значення творчого доробку видатної італійської педагогині-новаторки для модернізації німецької системи освіти на сучасному етапі. Проаналізовано сутність і зміст науково-педагогічних праць сучасних німецьких науковців, присвячених вивченню її напрацювань. Визначено тематику та найбільш актуальні напрями дослідження Монтезорі-педагогіки в умовах розвитку сучасної німецької педагогічної науки і практики.

685. **Шусть, Т.** Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку в педагогіці М. Монтезорі та їх розвиток у сучасних умовах / Шусть Т. ; наук. керівник Пихтіна Н. П. // Вісник студентського наукового товариства : [зб. наук. пр. студентів] / Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин, 2011. – Вип. 7. – С. 287–289. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://lib.ndu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/151/1/294_Visnik_student_skogo_tovaristva.pdf#page=287 (дата звернення: 08.11.2024).

686. **What the Montessori method is about?** : [метод. поради] // Англ. мова в початковій шк. – 2011. – № 12. – С. 2–4. – Текст ст. англ.

Переклад назви статті: Про що метод Монтезорі?

2012

687. **Грядовкіна, Ж.** Співпраця дошкільного закладу і сім'ї за системою Монтезорі : [за досвідом освіт. закладів Монтезорі] / Жанна Грядовкіна // Вихователь-методист дошк. закладу. – 2012. – № 3. – С. 16–19 : фот.

688. **Машкіна, Л. А.** Теорія космічного виховання М. Монтезорі в розвивальному просторі сучасних дошкільних навчальних закладів / Машкіна Л. А. // Сучасний дошкільний заклад: середовище для розвитку : навч.-метод. посіб. / Хмельниц. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти, каф. теорії і методики дошк. та початкової освіти. – Кам'янець-Подільський, 2012. – С. 12–16. – Бібліогр.: 5 назв.

689. **Скрипник, Л.** Діагностичні методики дослідження психічного розвитку дітей раннього віку / Лілія Скрипник // Психолог дошкілля. – 2012. – Жовт. (№ 10). – С. 28–33. – Бібліогр.: 14 назв.

Із змісту: Рамки Монтезорі. – С. 28.

690. **Стахів, Л.** Педагогічна спадщина М. Монтезорі у контексті ознайомлення дошкільнят з природою / Лілія Стахів // Актуальні проблеми дошкілля : зб.

наук. пр. / за ред. Марії Чепіль ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2012. – С. 292–298. – Бібліогр.: 4 назви.

691. **Чепіль, М. М.** Технологія вільного виховання М. Монтессорі / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник // Педагогічні технології : навч. посіб. : [для студентів вищ. навч. закл.] / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник. – Київ, 2012. – [Розд.] 3, [гл.] 3.1. – С. 134–149.

Зміст: Концептуальні основи технології М. Монтессорі. – С. 134–137 ; Виховання в системі М. Монтессорі. – С. 137–140 ; Технологія роботи з дидактичними Монтессорі-матеріалами. – С. 140–145 ; Українська модель Монтессорі-школи. – С. 145–149.

692. **Lillard, A. S.** Preschool Children's Development in Classic Montessori, Supplemented Montessori, and Conventional Programs / Angeline S. Lillard // Journal of School Psychology. – 2012. – Vol. 50, iss. 3. – P. 379–401. – DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2012.01.001>. – Текст англ.

Переклад назви статті: Розвиток дітей дошкільного віку згідно з класикою Монтессорі, доповненим методом Монтессорі та звичайними програмами.

У статті досліджено результати навчання за методикою Монтессорі. Хоча було проведено обмежену кількість досліджень, їхні результати є суперечливими. Однією з можливих причин відмінностей є різниця у ступені точності впровадження Монтессорі-педагогіки. Щоб перевірити, чи відрізняються результати залежно від точності впровадження, проведено дослідження з дітьми дошкільного віку, які навчалися за класичними програмами Монтессорі з високим ступенем точності, за програмами Монтессорі з низьким ступенем точності, які доповнювали програму звичайними шкільними заняттями, і, для порівняння, за традиційними програмами. На початку та наприкінці навчального року дітей тестували на низку соціальних та академічних навичок. Хоча восени вони показали не кращі результати, діти, які навчалися за класичними програмами Монтессорі, порівняно з дітьми, які навчалися за додатковими програмами Монтессорі та звичайними програмами, показали значно більший приріст за підсумками навчального року за показниками виконавчої функції, читання, математики, словникового запасу та вирішення соціальних проблем, що свідчить про те, що впровадження методу Монтессорі з високою точністю асоціюється з кращими результатами, ніж за програмами Монтессорі з меншою точністю або звичайними програмами.

2013

693. **Бова, І.** Цікава школа Монтессорі : ігри-вправи для дітей раннього та мол. дошк. віку / Ірина Бова // Дошкілля. – 2013. – № 2. – С. 28–30 : іл. ; № 4. – С. 31–32 : іл. ; № 5. – С. 31–32 : іл.

694. **Бондар, Л.** LEGO-конструктор в освітньому процесі різновікової групи : [орг. роботи з конструктором LEGO відповідно до методу М. Монтесорі] / Лариса Бондар, Світлана Гуцол // Вихователь-методист дошк. закладу. – 2013. – № 2. – С. 18–26 : іл. – Додаток: Дидактичні ігри з використанням LEGO-конструктора : [метод. розробки]. – С. 23–26.
695. **Вишневська, І. Г.** Інноваційні педагогічні технології в освітньо-виховному процесі дошкільного навчального закладу / з досвіду роботи І. Г. Вишневської // Б-чка вихователя дит. садка. – 2013. – Берез. (№ 5/6). – С. 35–51.
- Із змісту:* Метод Монтесорі. – С. 42–44.
696. **Возняк, А. Б.** Реалізація ідей розвитку дитини Марії Монтесорі в ДНЗ № 13 «Казка» м. Самбора / Возняк А. Б., Кузьмяк Н. М. // Наук. зап. Психолого-педагогічні науки / Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – 2013. – № 5. – С. 231–235. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2013_5_43 (дата звернення: 04.04.2023).
697. **Житник, В.** «Допоможи мені зробити це самому» : [про впровадж. елементів системи М. Монтесорі у пед. практиці виховательки ДНЗ] / Валентина Житник // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 20–21.
698. **Житник, В.** Зимові пригоди : 5-й рік життя : [метод. розробка заняття за системою М. Монтесорі] / Валентина Житник // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 21–22.
699. **Заливча, Т.** Упровадження педагогічних ідей М. Монтесорі у дошкільних закладах України / Тетяна Заливча // Дидакал. – 2013. – № 13. – С. 299–302. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/6358> (дата звернення: 21.11.2023).
700. **Карпенко, С.** У світі транспорту : 6-й рік життя : [метод. розробка заняття за Монтесорі-методикою] / Світлана Карпенко // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 25.
701. **Карпенко, С.** Уміння самостійно приймати рішення : [з досвіду роботи виховательки ДНЗ за системою М. Монтесорі] / Світлана Карпенко // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 23–24 : фот.
702. **Лихолєтова, В.** [Монтесорі-педагогіка] / Валентина Лихолєтова, Наталія Черненко, Ольга Сливка // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 3–12 : іл. – Бібліогр.: 14 назв.

Зміст: Новий рівень освіти [за методикою М. Монтесорі] ; Монтесорі-педагогіка і сучасна дошкільна освіта [в Україні] ; Перші кроки в експерименті – робота в Монтесорі-середовищі під час організації педагогічної практики [студентів педколеджу в дошкільному відділенні]

Володимир-Волинської спеціалізованої школи-інтернату I–III ступенів «Центр освіти та соціально-педагогічної підтримки», Волинська обл.]; Основні аспекти Монтессорі-системи : [про роботу в колі як елемент еталона Монтессорі-системи з добіркою метод. розробок ігор, вправ, занять].

703. **Лохвицька, Л.** Розвивальне предметне середовище в дошкільних навчальних закладах : навч.-метод. посіб. / [Л. Лохвицька]. – Київ : Ред. газ. з дошк. та поч. освіти, 2013. – 77, [1] с. – (Бібліотека «Шкільного світу») (Бібліотечка програми «Дитина») (Дитячий садок. Бібліотека).

Про організацію діяльності в підготовленому розвивальному середовищі за М. Монтессорі: с. 13–16.

704. **Река, Н.** Гра-заняття «До Лисички на гостину» : 3-й рік життя : [розробка за методикою М. Монтессорі] / Неля Река // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 19.
705. **Река, Н.** Гра-заняття «Лялька робить зарядку» : 3-й рік життя : [розробка за методикою М. Монтессорі] / Неля Река // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 18–19.
706. **Река, Н.** Метод спостереження в роботі з дітьми раннього віку [за методом М. Монтессорі : з досвіду виховательки ДНЗ] / Неля Река // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 16–18 : табл., фот.
707. **Соломко, В.** Розвага «Різдвяні зустрічі» : 6-й рік життя : [метод. розробка за ідеями педагогіки М. Монтессорі] / Вікторія Соломко // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 29–30.
708. **Соломко, В.** Творити душею : [про важливість духов. виховання дитини за М. Монтессорі] / Вікторія Соломко // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 28.
709. **Судак, І.** У гості до білочки : 3-й рік життя : [метод. розробка ігрового заняття з використанням Монтессорі-матеріалів] / Інна Судак, Лідія Лалетіна, Олена Юва // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 14–15.
710. **Судак, І.** Цікавий і загадковий вік : [про створення розвивального середовища для дітей від 1,5 до 3 років з використанням Монтессорі-матеріалів] / Інна Судак // Дит. садок. – 2013. – Лют. (№ 8) : Фантазії вихователя, вип. 2. – С. 13–14 : фот.

2014

711. **Андрющенко, О. О.** Вийди, вийди, сонечко : (конспект заняття з використанням розвив. ігор М. Монтессорі для дітей першої мол. групи) / О. О. Андрющенко // Б-чка вихователя дит. садка. – 2014. – Січ. (№ 1). – С. 108–109.

712. **Баран, О.** Розширюємо зону свободи, або Дидактичні ігри як засіб усебічного розвитку дитини : [про застосування дидакт. ігор, виготовл. за принципами методики М. Монтесорі, в освіт. процесі ДНЗ] / Оксана Баран // Вихователь-методист дошк. закладу. – 2014. – № 12. – С. 45–50 : іл.
713. **Бова, І.** Домашня школа Монтесорі : казка з вправами для дітей раннього та мол. дошк. віку : [навч.-метод. матеріал із дидакт. вправами для батьків та вихователів] / Ірина Бова // Дит. садок. – 2014. – Жовт. (№ 19). – С. 20–22 : мал.
714. **Бурлаченко, С.** Космічне виховання дошкільників з використанням комп'ютерних технологій : [з досвіду упровадж. в освіт. роботу ДНЗ ідеї косміч. виховання М. Монтесорі] / Світлана Бурлаченко, Наталія Мишолов, Валентина Таран // Вихователь-методист дошк. закладу. – 2014. – № 9. – С. 52–55 : іл.
715. **Вакуленко, Т.** Як стати Монтесорі-педагогом в Україні? / Тетяна Вакуленко // Дошк. виховання. – 2014. – № 8. – С. 35–36 : фот.
- Про діяльність з підготовки педагогічних кадрів Українського Монтесорі-центру (створений 1998 р. під егідою Всеукраїнської асоціації Монтесорі-вчителів у межах освітнього проекту «Упровадження гуманістичної педагогічної системи Марії Монтесорі в роботу навчально-виховних закладів України»).*
716. **Жебровський, Б.** Найсучасніша класика / Борис Жебровський // Дошк. виховання. – 2014. – № 8. – С. 2–5 : фот.
- Про становлення української моделі школи Монтесорі, адаптованої до потреб, менталітету, культури, звичаїв та традицій українського народу; вплив педагогіки Монтесорі на всю систему нашої дошкільної освіти; досвід діяльності школи Монтесорі в американському місті Принстоні; україно-американський освітній проєкт розвитку педагогічної системи М. Монтесорі.*
717. **Зубрій, І.** І чужого навчаємось, і свого не цураємось... Українські традиції в Монтесорі-середовищі : [із скарбнички практ. досвіду черкас. педагогинь щодо адаптації та осучаснення методики М. Монтесорі] / Інна Зубрій, Світлана Капустянська // Дошк. виховання. – 2014. – № 11. – С. 18–19.
718. **Лебедєва, І.** Їздить, плаває, літає : тоддлер-коло (Монтесорі-урок для дітей 2,5–3 років) : [розробка заняття, присвяч. закріпленню знань про транспорт] / Ірина Лебедева // Дошк. виховання. – 2014. – № 8. – С. 30–31 : фот.
719. **Михальчук, Т.** Як відрізнити справжню Монтесорі-групу від несправжньої : пам'ятка для батьків та педагогів / Тетяна Михальчук // Дошк. виховання. – 2014. – № 8. – С. 34.

Наведено основні критерії, які допоможуть батькам поставити правильні запитання педагогічному персоналу, зорієнтуватися у пропозиціях, обираючи Монтессорі-групу для виховання своїх дітей.

720. **Міленіна, Г. С.** Відродження педагогічних ідей вільного виховання С. Русової і М. Монтессорі в сучасній педагогічній практиці / Міленіна Г. С. // Наук. вісн. Миколаїв. держ. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського. Серія «Педагогічні науки» : зб. наук. пр. – Миколаїв, 2014. – Вип. 1.45. – С. 90–95. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2014_1 (дата звернення: 29.12.2023).
721. **Надворна, О.** Розвиток мовлення в системі Монтессорі / Олена Надворна // Дошк. виховання. – 2014. – № 8. – С. 16–19 : фот.
Деякими тонкощами мовленнєвої роботи з дошкільниками ділиться педагогиня Монтессорі-садка.
722. **Немірова, О.** Уроки співжиття : соціалізація дітей у Монтессорі-групах [НВК «Школа АІСТ» м. Вінниці] / Олена Немірова, Ася Кіндзерська // Дошк. виховання. – 2014. – № 8. – С. 20–22 : фот.
723. **Пряженцева, Т.** Монтессорі-заклад: досвід організації діяльності / Тамара Пряженцева // Дошк. виховання. – 2014. – № 8. – С. 6–8 : фот.
Про досвід роботи вінницького НВК «Школа АІСТ» з урахуванням освітньої програми М. Монтессорі (назву «АІСТ» його творці розшифровують як «Альтернатива. Ініціатива. Сім'я. Творчість»).
724. **Пугачова, Н.** Дитина і Всесвіт : косміч. виховання за М. Монтессорі : [з досвіду виховательки дошк. закл. освіти] / Надія Пугачова // Дошк. виховання. – 2014. – № 8. – С. 23–25 : фот.
725. **Сєроштан, О.** Усвідомлена свобода як чинник виховання самостійності : [з досвіду застосування системи виховання М. Монтессорі в ДНЗ] / Ольга Сєроштан // Вихователь-методист дошк. закладу. – 2014. – № 9. – С. 48–51 : фот. – Додаток: Презентації вправ для формування в дошкільників навичок самостійності у практичному житті.
726. **Тіханіна, Т.** Успіх у взаємодії : [поради керівника Монтессорі-закладу щодо налагодження взаємодії з батьками вихованців] / Тетяна Тіханіна // Дошк. виховання. – 2014. – № 8. – С. 32–33 : фот.
727. **О'Donnell, M.** Maria Montessori / Marion O'Donnell. – London ; New Delhi ; New York ; Sydney : Bloomsbury, 2014. – 232 p. – (Bloomsbury Library of Educational Thought / series ed. Richard Bailey). – Текст англ. – Уривки тексту доступні в інтернеті: https://books.google.com.ua/books?id=GE6CBA_AAQBAJ&hl=uk&source=gbs_navlinks_s (дата звернення: 11.02.2024).

Переклад назви: Марія Монтессорі.

Діяльність та думки Марії Монтесорі є унікальним надбанням для сучасного освітнього мислення та практики. У цій книжці Меріон О'Доннелл досліджує ключові теми її філософії освіти; розглядає ключові аспекти педагогіки Монтесорі: розвиток дитини, навчальне середовище, роль учителя, роль учня та участь батьків; показує актуальність практик видатної педагогині сьогодні; аналізує погляди критиків і прихильників Монтесорі-освіти, доводячи її відповідність до сучасних освітніх вимог.

2015

728. **Грядовкіна, Ж.** Адаптація малюків і батьків до дитячого садка: досвід Монтесорі-педагогів / Жанна Грядовкіна // Палітра педагога. – 2015. – № 5. – С. 10–13 : фот.
729. **Грядовкіна, Ж.** Поетичний майстер-клас від Лесі Українки : Монтесорі-урок для дітей 3,5–6 років : [метод. розробка] / Жанна Грядовкіна // Дошк. виховання. – 2015. – № 2. – С. 18–19 : фот.
730. **Овсяннікова, Т. В.** Вплив розвиваючого, підготовленого середовища на особистісний розвиток дошкільника засобами використання технології Марії Монтесорі / Овсяннікова Тетяна Василівна // Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти : (зб. наук.-метод. праць) / Житом. держ. ун-т ім. Івана Франка, Навч.-наук. ін-т педагогіки ; [за заг. ред. В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник, Т. В. Наумчук]. – Житомир, 2015. – С. 240–243. – Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: http://eprints.zu.edu.ua/17595/1/dyd_komp_2015.pdf#page=240 (дата звернення: 16.05.2025).
731. **Яскраві** зустрічі з краплинками води : музикотерапевт. заняття з використанням елементів педагогіки М. Монтесорі : [метод. розробка] / Наталія Заводяна [та ін.] // Муз. керівник. – 2015. – № 10. – С. 25–29.
732. **Isaacs, B.** Bringing the Montessori Approach to your Early Years Practice / Barbara Isaacs. – 3rd ed. – London ; New York : Routledge, 2015. – 160 p. : ill. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <https://hmk.am/wp-content/uploads/2021/10/Bringing-the-Montessori-Approach-to-your-Early-Years-Practice.pdf> (дата звернення: 15.05.2025).

Переклад назви: Упровадження підходу Монтесорі в практику дошкільної освіти.

2016

733. **Гарань, Н.** До проблеми впровадження педагогічних ідей М. Монтесорі у практику роботи дошкільних навчальних закладів України / Гарань Н., Бойко І. // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. / Донбас. держ. пед. ун-т. – Харків, 2016. – № 2. – С. 159–166. – Бібліогр.: 15 назв.

734. **Грядовкіна, Ж.** Через дію до пізнання. Монтессорі-підхід до організації предметно-маніпулятивної діяльності малюків : [досвід орг. роботи Монтессорі-педагогинь у дитсадку з дітьми раннього віку] / Жанна Грядовкіна, Олена Решетняк // Дошк. виховання. – 2016. – № 1. – С. 15–19 : іл.
735. **Далєвська, В. А.** Формування сенсорних здібностей у дітей раннього віку засобами дидактичних ігор [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. / авт.-уклад.: Далєвська Валентина Адамівна, Штофель Олена Петрівна ; Департамент освіти Вінниц. міськради, Міський метод. каб., Дошк. навч. закл. № 21. – Текст. дані. – Вінниця, 2016. – 61 с. – Режим доступу: <https://dorobok.edu.vn.ua/article/pdf/1748> (дата звернення: 01.04.2024). – Назва з екрана.
- В посібнику розкрито та систематизовано теоретичні аспекти сенсорного виховання дітей раннього віку, а також представлено практичний досвід групи № 4 дошкільного навчального закладу № 21 у впровадженні методики сенсорного виховання М. Монтессорі та використанні створеного вихователями групи ігрового кубика «Умка» для формування сенсорних еталонів та розумових здібностей дітей раннього віку.*
736. **Тищенко, Н.** Прогулянка до лісу : заняття з використанням методики М. Монтессорі для мол. дошк. віку : [метод. розробка] / Наталія Тищенко // Дит. садок. – 2016. – Трав. (№ 10) : Фантазії вихователя, вип. 5. – С. 37–40 : іл.
737. **Bărbieru, I. T. C.** The Role of the Educator in a Montessori Classroom / Izabela T. C. Bărbieru // Revista Românească pentru Educație Multidimensională. – 2016. – Vol. 8, iss. 1. – P. 107–123 : ill. – DOI: <http://dx.doi.org/10.18662/rrem/2016.0801.07>. – Текст ст. англ., ім'я авт. та назва журн. румун.

Переклад назви статті: Роль педагога в класі Монтессорі.

2017

738. **Андрушкова, Л.** Твоя країна – Україна, і ти її громадянин : Монтессорі-урок для дітей різновік. групи : [розробка заняття з українознавства] / Лілія Андрушкова, Юлія Бутова // Палітра педагога. – 2017. – № 4. – С. 24–26 : фот.
739. **Андрющенко, О.** Уроки самостійності. Формування навичок практичного життя за методикою М. Монтессорі : [з досвіду використання в роботі виховательками дитсадку ідеї «життєвої практики для малюків» М. Монтессорі] / Ольга Андрющенко, Лариса Рудень // Дошк. виховання. – 2017. – № 10. – С. 23–25 : фот.
740. **Бельченко, В. Г.** Давайте жити дружно й мирно : конспект заняття з сенсор. розвитку з використанням методики М. Монтессорі (І мол. група) / В. Г. Бельченко // Б-чка вихователя дит. садка. – 2017. – Черв. (№ 6). – С. 51.

741. **Кухарчук, В.** Аналіз соціальних навичок дошкільників, які відвідують розвивальні заняття за методикою Монтессорі / Вікторія Кухарчук ; наук. керівник В. В. Горбунова // Психологічні дослідження : наук. пр. викладачів та студентів соц.-психол. ф-ту : [збірник] / Житом. держ. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир, 2017. – Вип. 9. – С. 60–61. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: http://eprints.zu.edu.ua/29956/1/Збірник_9_2017.pdf#page=60 (дата звернення: 02.11.2024).
742. **Нерубайська, О. П.** Чарівна скринька : конспект муз. заняття з елементами методики М. Монтессорі, К. Орфа (старша група) / О. П. Нерубайська // Б-чка вихователя дит. садка. – 2017. – Серп. (№ 8). – С. 23–25 : іл. – У матеріалі також ноти і слова пісні: Філіпенко А. Біля мами гарно так / сл. Т. Волгіної.
743. **Оляновська, В.** Упровадження ідей М. Монтессорі на уроках «Я у світі» у початковій школі / Оляновська Вікторія // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти : зб. наук. пр. / Житом. держ. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир, 2017. – С. 46–49. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://eprints.zu.edu.ua/24274/> (дата звернення: 24.09.2024).
744. **Особливості** дошкільних меблів у закладах Монтессорі та Вальдорфської педагогіки [Електронний ресурс] / Косенко Д. Ю., Собчук О. В., Чебикіна М. В., Вишневська О. В. // Технології та дизайн. – Текст. дані. – 2017. – № 2. – С. 1–9 (розд. паг.) : кольор. рис. – Бібліогр.: 6 назв. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2017_2_8 (дата звернення: 20.02.2024). – Назва з екрана.
745. **Решетняк, О.** Доматематична підготовка малюків: Монтессорі-підхід : [з досвіду роботи з математ. матеріалом] / Олена Решетняк // Дошк. виховання. – 2017. – № 12. – С. 10–12 : іл.
746. **Рибінська, Ю. А.** Метод Монтессорі та його ефективність в українській школі / Рибінська Юлія Анатоліївна // Наук. зап. Серія: Педагогічні науки : [зб. наук. пр.] / Центральноукр. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кропивницький, 2017. – Вип. 156. – С. 52–56. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2017_156_9 (дата звернення: 29.01.2024).
747. **Слабко, Н. М.** Роль дидактичних вправ у сенсорному вихованні дітей молодшого дошкільного віку за методикою М. Монтессорі / Н. М. Слабко, В. Т. Карабцова // Дошк. навч. заклад. – 2017. – № 3. – С. 14–18 : іл. – Бібліогр.: 4 назви. – Додаток: Вправляння у соціальній поведінці за методикою М. Монтессорі : [метод. розробки вправ та ігор]. – С. 15–18.
748. **Шахова, Г. О.** Педагогіка Монтессорі. Заняття у старшій групі : [метод. розробки для розвитку мовлення, пам'яті дитини, розширення знання про тварин, уявлення про Космос, його об'єкти тощо] / Г. О. Шахова // Дошк. навч. заклад. – 2017. – № 1. – С. 13–21.

749. **Marshall, C.** Montessori education: a review of the evidence base [Електронний ресурс] / Chloe Marshall // npj Science of Learning. – Текст. дані. – 2017. – [Iss.] 2, art. nr 11. – Режим доступу: <https://www.nature.com/articles/s41539-017-0012-7> (дата звернення: 15.05.2025). – Назва з екрана. – Текст англ.

Переклад назви статті: Монтессорі-освіта: огляд доказової бази.

750. **Montessori** Preschool Elevates and Equalizes Child Outcomes: A Longitudinal Study / Angeline S. Lillard [et al.] // Frontiers in Psychology. – 2017. – Vol. 8. – P. 1–19 : ill. – DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01783>. – Текст англ.

Переклад назви статті: Дошкільний освітній заклад Монтессорі підвищує та вирівнює результати дитини: довготривале дослідження.

У статті йдеться про тривале дослідження, в рамках якого використовувалися переваги випадкового відбору учнів двох державних шкіл Монтессорі в американському місті з високим рівнем бідності. У підсумку була вибірка з 141 дитини, із них 70 навчалися в школах Монтессорі та 71 – у інших закладах, більшість з яких було протестовано чотири рази протягом трьох років, від першого семестру до завершення дошкільного віку (3–6 років), за різними когнітивними та соціально-емоційними показниками. Різниця в академічних досягненнях між дітьми з низьким рівнем доходів, які відвідували школи Монтессорі, та дітьми з вищими доходами, які отримували освіту в звичайних школах, була менш помітною на кожному етапі дослідження і в кінці дослідження не мала (статистично) значущих розбіжностей. Водночас, у школах Монтессорі виявлено, що діти з низьким рівнем виконавчої функції досягли таких самих результатів, що й діти з високим рівнем вираження цієї функції, навіть за звичайних умов. Це свідчить про те, що дошкільні заклади Монтессорі володіють потенціалом для покращення та досягнення важливих результатів, а також про необхідність проведення глибшого дослідження державних дошкільних закладів Монтессорі.

751. **Shulgina, V.** The concept of author's Art School International "Montessori Center": the European vector / Shulgina Valeria, Rosenko Anna // Вісн. Нац. академії керів. кадрів культури і мистецтв. – 2017. – № 3. – С. 80–84. – Бібліогр.: 18 назв. – Текст ст. англ. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2017_3_19 (дата звернення: 05.02.2024).

Переклад назви статті: Концепція авторської Міжнародної школи мистецтв «Монтессорі-центр»: європейський вектор.

У статті розглянуто концепцію авторської школи мистецтв «Монтессорі-центр» як модель освоєння і використання європейських методик в позашкільній освіті України. Методологія ґрунтується на практичному досвіді роботи за системою Марії Монтессорі в галузі естетичного виховання дітей. Наукова новизна полягає в імплементуванні системи Монтессорі в початкову мистецьку освіту, а саме – в музичних,

художніх та хореографічних школах, а також в багатоступеневій системі змагань із різних видів мистецтва – музичних олімпіадах, конкурсах та фестивалях. Дослідження показує, що в рамках концепції Марії Монтессорі можна створити багаторівневу систему заохочення в навчанні дитини. Вихованці «Монтессорі-центру» мають можливість брати участь у різноманітних конкурсах та фестивалях мистецтв як у своїх школах так і у всеукраїнських змаганнях. У межах цих змагань імplementовано принцип Марії Монтессорі щодо стимулювання прагнення до самонавчання і саморозвитку засобами мистецтва. Ефективність навчання видам мистецтва та естетичного виховання за системою М. Монтессорі полягає у відсутності оцінювання, організації сприятливого довкілля, а також у формуванні мотивації та стимулюванні самонавчання.

752. **Staworzyńska-Grządziel, M.** Etos pracy w pedagogice Marii Montessori a kształtowanie przekonań i postaw w procesie nauczania wyzwaniem dla współczesnej szkoły = Etos праці в педагогіці Марії Монтессорі і формування переконань та ставлень в процесі навчання як виклик для сучасної школи / Maria Staworzyńska-Grządziel // Професійна і неперервна освіта : пол.-укр. наук. щорічник = Edukacja Zawodowa i Ustawiczna : Pol.-Ukr. Rocznik Nauk. / Акад. спец. педагогіки ім. Марії Гжегожевської у Варшаві, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – Варшава, 2017. – № 2/2017. – С. 411–426. – Бібліогр. в кінці ст. – Текст ст. пол. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729420/> (дата звернення: 25.07.2024).

У статті зроблено спробу звернутися до етосу праці Марії Монтессорі в контексті формування переконань і поглядів та сутності виховання через працю в процесі навчання, і насамперед, виховання цінностей у шкільній освіті, що є викликом для сучасної школи. З огляду на це праця має бути дитині під силу, дитина має усвідомлювати цінність праці. На думку Монтессорі, праця – постійний елемент людського життя, оскільки з раннього дитинства є джерелом цінної інформації та умовою задоволення потреб, тому важливість освіти через працю і для праці є таким складним завданням освіти. Цей спосіб виховання спрямований на те, щоб допомогти дитині сформувати своє ставлення до праці і таке ставлення, яке дозволять їй якісно, творчо і радісно функціонувати в суспільстві. Виховання через працю має значний вплив на всебічний розвиток дитини, формування її особистості, характеру та соціальних установок. Обов'язок сучасної школи – навчити молодь адаптуватися до загальноприйнятих соціальних норм, сформувати в ній певні переконання і ставлення до праці.

2018

753. **Бельченко, В. Г.** Сенсорне виховання дітей раннього віку з використанням елементів методики М. Монтессорі : майстер-клас для вихователів / В. Г. Бельченко, І. В. Григорчак // Дошк. навч. заклад. – 2018. – № 6. – С. 17–25 : портр.

754. **Буракова, Ю.** Бізіборд – розвивальна дошка для дітей : [твор. розвиток ідей М. Монтессорі в сучас. дитсадку] / Юлія Буракова // Дошк. виховання. – 2018. – № 5. – С. 24–26 : іл. – У дод. метод. розробки: Цікаві гостини : бізіборд для дітей раннього віку / розроб. Світлана Родина ; Старий дуб запрошує гостей : бізіборд для дітей серед. групи / розроб.: Світлана Маяровська, Олена П'єцух.
755. **Демень, П.** Різноколірне вивчення слів – розвиток мови за допомогою перлин Монтессорі / Демень Пірошка = Sokszínű szótanuló – játékos szókincsfejlesztés Montessori gyöngyökkel / Demény Piroska // Освіта Закарпаття. – 2018. – № 27/28. – С. 61–66 : іл. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст ст. угор.
- У статті описано педагогічний експеримент з використання дидактичного математичного матеріалу М. Монтессорі – кольорових перлів з метою вдосконалення словникового запасу учнів, вміння словотворення.*
756. **Жигаль, З.** Дошкільне музичне виховання: особистісно орієнтований підхід / Зоряна Жигаль // Молодь і ринок. – 2018. – № 12. – С. 59–63. – Бібліогр.: 6 назв. – DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.155442>.
- У статті висвітлено теоретичний аспект особистісно орієнтованого дошкільного музичного виховання. Проаналізовано підходи закордонних вчених-педагогів, зокрема М. Монтессорі, Р. Штайнера, К. Орфа щодо особистісно орієнтованих технологій навчання і виховання, а також можливості застосування їх у сучасному дошкільному музичному вихованні.*
757. **Зубик, М. В.** Сам удома : сценарій новоріч. ранку групи вільного розвитку особистості на основі пед. системи М. Монтессорі / М. В. Зубик // Б-чка вихователя дит. садка. – 2018. – Листоп. (№ 11). – С. 98–103 : іл.
758. **Литвиненко, О.** Вчуся робити все сам : самот. діяльність дітей раннього віку (з використанням елементів Монтессорі-педагогіки) : [метод. розробка заняття] / Олена Литвиненко // Палітра педагога. – 2018. – № 3. – С. 24–25 : фот.
759. **Литвиненко, О.** Звуки довкола : заняття для дітей раннього віку (з використанням елементів технології М. Монтессорі) : [розробка інтегров. заняття з муз. й мовлен. розвитку] / Олена Литвиненко // Палітра педагога. – 2018. – № 2. – С. 22–23 : фот.
760. **Михальчук, О. О.** Управління та організація освітнього процесу в закладах дошкільної освіти на засадах ідей вільного виховання Марії Монтессорі / Михальчук Олена Олександрівна // Вісн. Черкас. ун-ту. Серія: Педагогічні науки / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – 2018. – № 13. – С. 84–90. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://ped-journal.cdu.edu.ua/issue/view/239/193> (дата звернення: 30.07.2024).

Увагу акцентовано на вдосконаленні управління та організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Зазначено, що проблеми управління

та організації освітнього процесу є одними з ключових у педагогічній спадщині Марії Монтессорі. Визначено основні принципи навчання за ідеями Марії Монтессорі: сприяння природному розвитку, взаємодії з «підготовленим середовищем», свободи вибору в «підготовленому середовищі», індивідуальної активності в навчанні, предметності в навчанні. У статті також представлено принципи управління й організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти на засадах ідей вільного виховання Марії Монтессорі.

761. **Нерубайська, О. П.** Подарунки Феї : конспект сюжетно-динамічного заняття з логіко-математ. розвитку за методикою М. Монтессорі (старша група) / О. П. Нерубайська // Б-чка вихователя дит. садка. – 2018. – Трав. (№ 5). – С. 127–128.
762. **Овсяннікова, Т. В.** Використання педагогічної системи Марії Монтессорі у формуванні самостійності та незалежності дітей раннього дошкільного віку / Овсяннікова Тетяна Василівна // Підготовка фахівців у контексті становлення Нової української школи : зб. наук. пр. : [у 2 ч.] / НАПН України, Від-ня проф. освіти і освіти дорослих [та ін. ; за заг. ред. В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник, Т. В. Завязун]. – Житомир, 2018. – Ч. 1. – С. 135–138. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://eprints.zu.edu.ua/id/document/199636#page=135> (дата звернення: 08.11.2024).
763. **Isaacs, B.** Understanding the Montessori Approach : Early Years Education in Practice / Barbara Isaacs. – 2nd ed. – London ; New York : Routledge, 2018. – 148 p. : ill. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <https://hmk.am/wp-content/uploads/2021/10/Understanding-the-Montessori-Approach -Early-Years-Education-in-Practice.pdf> (дата звернення: 15.05.2025).

Переклад назви: Розуміння підходу Монтессорі: дошкільна освіта на практиці.

764. **İslamoğlu, Ö.** Interaction Between Educational Approach and Space: The Case of Montessori / Özge İslamoğlu // Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education. – 2018. – Vol. 14, iss. 1. – P. 265–274 : ill. – DOI: <https://doi.org/10.12973/ejmste/79799>. – Текст ст. англ., ім'я авт. тур.

Переклад назви статті: Взаємодія між освітнім підходом і простором: кейс Монтессорі.

2019

765. **Войтко, Т. О.** Музичний розвиток дітей у системі М. Монтессорі / Войтко Тетяна Олександрівна // Мистецтво та освіта. – 2019. – № 1. – С. 15–18. – Бібліогр.: 8 назв. – DOI: <https://doi.org/10.32405/2308-8885-2019-1-4>.

На основі власних спостережень за роботою педагогів харківських україномовних закладів дошкільної освіти – дитячого центру «Світ дитини Montessori» та його філії автор статті описує складники процесу

музичного розвитку дітей дошкільного віку, особливості застосування дидактичних матеріалів і методів у системі М. Монтессорі. Розкрито змістове наповнення «уроків тиші» й музичних занять, які проводять в зазначених закладах, наведено приклади вправ, які розвивають увагу, спостережливість дитини та її музичні здібності – музичний слух, пам'ять, музичну інтонацію.

766. **Головко, М. Б.** Досвід педагогічного супроводу дошкільного дитинства в сучасних Монтессорі-закладах України / Головко Маргарита Борисівна, Ракітянська Світлана Сергіївна // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Педагогічні науки : [зб. наук. пр.]. – Старобільськ, 2019. – № 1, ч. 2. – С. 112–122. – Бібліогр.: 12 назв. – DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2019-1\(324\)-2-112-122](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2019-1(324)-2-112-122).

У статті розкрито особливості організації освітнього процесу в досвіді дошкільних закладів М. Монтессорі, що функціонують в Україні. Цю проблему обговорюють у парадигмі педагогічного супроводу дошкільного дитинства. Схарактеризовано основні риси застосування методу М. Монтессорі у практиці виховання та навчання дитини на вітчизняному ґрунті. Виокремлено сутнісні характеристики педагогічної системи М. Монтессорі, що становлять базові засади в організації роботи цих альтернативних закладів. Розкрито змістовий та технологічний аспекти педагогічного супроводу в дошкільному закладі, чий досвід було обрано для вивчення. Представлено результати аналізу принципів організації життєдіяльності дітей у Монтессорі-групі. Розкрито особливості організації розвивального середовища, педагогічної позиції вихователя, специфіка його взаємодії з дитиною в контексті педагогічного супроводу.

767. **Дудка, М. С.** Використання педагогічних ідей М. Монтессорі у вихованні дітей дошкільного віку в умовах сьогодення / Дудка М. С. // Litteris et Artibus: нові горизонти : [зб. наук. ст.] / Кременец. обл. гуманітар.-пед. академія ім. Тараса Шевченка, Рада молодих науковців. – Кременець, 2019. – Вип. 3. – С. 243–249. – Бібліогр.: 6 назв. – Назва зб. лат., укр. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://surl.li/piwtzy> (дата звернення: 08.11.2024).

Статтю присвячено питанню необхідності використання педагогічного досвіду М. Монтессорі в умовах сьогодення. Стисло проаналізовано змістовий аспект концепції італійської педагогині, особливості її тогочасного впровадження. Визначено важливі теоретико-практичні засади, які обумовлюють її застосування в сучасному процесі виховання дітей дошкільного віку.

768. **Дудник, Н.** The use of pedagogical system of Maria Montessori in Ukrainian education = Використання педагогічної технології М. Монтессорі в українській освіті / Дудник Надія, Свійонтик Олександра // Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка» : зб. наук. пр. Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2019. – Вип. 9/41. – С. 88–99. – Бібліогр. в кінці ст. –

Текст ст. англ. – Текст статті доступний в інтернеті:
<http://pedagogy.dspu.in.ua/index.php/pedagogy/article/view/134> (дата
звернення: 03.08.2024).

769. **Литвиненко, О.** У кожного своя оселя : заняття для дітей раннього віку (з елементами технології М. Монтесорі) : [метод. розробка] / Олена Литвиненко // Дошк. виховання. – 2019. – № 11. – С. 18–19 : іл.
770. **Лосицька, М.** Музика в монтезорі-просторі : [з досвіду муз. виховання в монтезорі-садку] / Марина Лосицька // Муз. керівник. – 2019. – № 2. – С. 7–11 : іл. – Додаток: «Принцип – реалізація – результат» за Монтезорі : пам'ятка.
771. **Лосицька, М.** «У гаю пасуться КО» – колаж музичних завдань : [з досвіду муз. педагогині монтезорі-садку] / Марина Лосицька // Муз. керівник. – 2019. – № 2. – С. 12–17 : іл. – Додаток: Перевірте свою співацьку поставу : пам'ятка.
772. **Проценко, Н.** «Урок у тиші», або Занурення в сенсорику : семінар-тренінг для батьків : [досвідом взаємодії з батьками ділиться педагог НВК Монтезорі] / Наталія Проценко // Дошк. виховання. – 2019. – № 2. – С. 18–19 : фот.
773. **Романенко, І. С.** Формування сенсорно-пізнавальної активності дітей раннього віку за допомогою дидактичних ігор та вправ за методикою М. Монтезорі : посібник / Романенко Інна Сергіївна ; Кролев. закл. дошк. освіти (ясла-садок) № 7 Кролев. міськради. – Кролевець : [б. в.], 2019. – 46 с. : кольор. фот. – Текст доступний в інтернеті: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100enl2-a765.docx.html> (дата звернення: 14.02.2024).
774. **Чекан, О.** Дидактичний Монтезорі-матеріал як засіб розвитку творчого мислення дітей передшкільного віку під час ознайомлення з навколишнім світом / Оксана Чекан, Вікторія Фізер, Леся Ілюк // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2019. – Вип. 26, т. 2. – С. 161–171 : рис. – Бібліогр.: 10 назв. – DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/26.195906>.

2020

775. **Бородіна, О. С.** Оволодіння методиками раннього розвитку як необхідна складова професійної компетентності педагогічного працівника / О. С. Бородіна // Педагогічні науки та освіта : зб. наук. пр. Запоріж. обл. ін-ту післядиплом. пед. освіти. – Запоріжжя, 2020. – Вип. 32/33, ч. 2 : Психолого-педагогічний супровід професійного розвитку педагогічних працівників у системі неперервної освіти. – С. 19–24. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: https://drive.google.com/file/d/15a_ObW_DKZwbIVqXnn_QZvjqXTr2AUMq3/view (дата звернення: 09.02.2025).

Застосування в професійній діяльності педагогічного працівника методик раннього розвитку забезпечує інтелектуальний, фізичний, психічний і соціальний розвиток особистості. Необхідним складником професійної компетентності педагогічного працівника є оволодіння методиками раннього розвитку, що безпосередньо впливають на формування і розвиток пам'яті, уяви, логіки, мислення тощо. Найефективнішою серед методик раннього розвитку в педагогіці багатьох країн світу вважається методика М. Монтесорі, що заснована на закономірностях розвитку дитини.

776. **Гусєва, К.** Методика формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку за системою Монтесорі / Гусєва Катерина // Організація освітнього простору у закладі дошкільної освіти і школі: проблеми і перспективи : зб. наук. пр. : [у 2 ч.] / Житом. держ. ун-т ім. Івана Франка, Навч.-наук. ін-т педагогіки ; за заг. ред. О. О. Максимової, М. А. Федорової. – Житомир, 2020. – Ч. 2. – С. 101–104. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://eprints.zu.edu.ua/30976/1/збірник%202020%20Частина%202.pdf#page=101> (дата звернення: 11.10.2024).
777. **Зубик, М.** Чотири стихії природи : робота з дітьми різновік. групи на основі пед. системи М. Монтесорі : [метод. розробка занять] / Марина Зубик, Юлія Бутова // Палітра педагога. – 2020. – № 3. – С. 8–12 : іл.
778. **Коваль, А.** Новий формат перших батьківських зборів / Анжела Коваль, Лідія Гаранджа, Оксана Глинка // Дошк. виховання. – 2020. – № 5. – С. 30–33 : кольор. іл.
- Із змісту:* Майстер-клас від психологині «Уроки Монтесорі» : метод. розробка для роботи з батьками ; 15 порад для батьків від Марії Монтесорі : пам'ятка.
779. **Сивораक्षा, Р.** Помпони як інструмент розвитку сенсомоторних відчуттів у дітей раннього віку : [конспект інтегров. заняття з використанням Монтесорі-матеріалу] / Раїса Сивораक्षा // Пед. обрії. – 2020. – № 2. – С. 97–99 : кольор. фот. – Текст доступний в інтернеті: <https://choippo.edu.ua/rar/PO220.pdf> (дата звернення: 25.08.2023).
780. **L'Ecuyer, C.** Four pillars of the Montessori Method and their support by current neuroscience / L'Ecuyer Catherine, Bernacer Javier, Güell Francisco // Mind, Brain and Education. – 2020. – Vol. 14, iss. 4 : Latin American School. – P. 322–334. – Текст англ., імена авт. ісп. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://dadun.unav.edu/server/api/core/bitstreams/c8ec930e-3ab4-4ba7-bdd1-1a8bd16aeed7/content> (дата звернення: 21.02.2025).

Переклад назви статті: Чотири стовпи методу Монтесорі та їх підтримка сучасною нейронаукою.

Марія Монтессорі розробила освітню програму в першій половині XX ст. Сьогодні метод Монтессорі (ММ) вважають однією з основних альтернатив традиційній дошкільній освіті, що розвивається під керівництвом педагога. Ця публікація має на меті відкрити діалог між ММ та сучасним розумінням нейророзвитку. У ній обговорюються чотири концептуальні стовпи ММ – сензитивні періоди, виховання почуттів, підготовлене середовище та спонтанна діяльність. Згідно із ММ, учитель забезпечує дітям середовище, яке, спираючись на часові вікна дозрівання, має сприяти сенсорному розвитку через спонтанне повторення. Автори статті описують зміни мозку у дітей від 3-х до 6-ти років внаслідок розвитку та досвіду, отриманого зовні. Потім обговорюють, чи підтверджуються концептуальні стовпи ММ нейронаукою. Нарешті, пропонують можливі напрями досліджень, щоб підкріпити нейронаукові засади ММ.

2021

781. **Григор'єва, Н.** Ідеї М. Монтессорі щодо ролі і функцій педагога закладу дошкільної освіти та їх використання в умовах реформування вітчизняної дошкільної освіти / Григор'єва Наталя // Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи : зб. наук. пр. / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Умань, 2021. – Вип. 1. – С. 79–85. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2021_1_11 (дата звернення: 15.05.2024).

У статті розглянуто вимоги особистісно-професійного характеру до сучасного вихователя в умовах реформування дошкільної освіти в Україні. На основі теоретичного аналізу розкрито основні педагогічні ідеї видатної італійської педагогині-гуманістки М. Монтессорі щодо ролі і функцій педагога в освітньому процесі. Обґрунтовано актуальність їхнього застосування для професійного становлення педагога у традиційному закладі дошкільної освіти.

782. **Григор'єва, Н.** Як допомогти дитині стати самостійною, або Опановуємо методику Марії Монтессорі : [на допомогу вихователям] / Наталя Григор'єва // Вихователь-методист дошк. закладу. – 2021. – № 11. – С. 20–26 : іл.
783. **Григор'єва, Н.** Як розвивати самостійність дитини вдома за методикою Марії Монтессорі : [про роботу з батьками щодо ознайомлення їх з принципами Монтессорі-педагогіки, що допоможе їм створити вдома відповід. розвив. середовище] / Наталя Григор'єва // Вихователь-методист дошк. закладу. – 2021. – № 12. – С. 48–52: фот. – Додаток: Правила Монтессорі-педагогіки для батьків : пам'ятка. – С. 51–52.
784. ***Д'Есклеб, С.** Монтессорі. 150 занять із малюнком удома : 0–4 роки / Сільві д'Есклеб, Ноемі д'Есклеб ; зі фр. пер. Марія Абрамова. – Київ : BookChef, 2021. – 191 с. : іл.

785. **Качанюк, К.** Використання ідей М. Монтесорі в процесі взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї / Качанюк Катерина ; наук. керівник Машкіна Людмила Андріївна // Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти : зб. наук. пр. / Ін-т проблем виховання НАПН України, Хмельн. гуманітар.-пед. академія ; за заг. ред. Л. В. Зданевич [та ін.]. – Хмельницький, 2021. – С. 136–139. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://46.63.9.20:88/jspui/bitstream/123456789/690/1/-остаточно%20Збірник%20праць%20С%2002.12.2021.pdf#page=136> (дата звернення: 26.03.2025).
786. **Пилипюк, К. М.** Теоретичні засади дослідження проблеми педагогічної занедбаності / Пилипюк К. М. // Інновац. педагогіка. – 2021. – Вип. 40. – С. 105–108. – Бібліогр.: 10 назв. – DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/40.22>.
- Статтю присвячено розгляду феномена «педагогічна занедбаність» і висвітленню деяких особливостей поведінки педагогічно занедбаних дітей. Розкрито іноземний досвід і проаналізовано позиції закордонних учених щодо «неспроможності до навчання». Досліджено питання адаптації ідей М. Монтесорі до умов вищої школи в роботі з педагогічно занедбаними студентами.*
787. **Помазан, О.** Гострі речі в руках малечі : формування в дітей практ. навичок за методикою М. Монтесорі / Олена Помазан // Дошк. виховання. – 2021. – № 10. – С. 18–19 : іл.
- Зміст:* метод. розробки презентацій дидакт. матеріалів: Користування ножицями для вирізання різних форм ; Користування різкою для яблук.
788. **Попович, О. М.** Стан впровадження ідей Марії Монтесорі у сучасних закладах дошкільної освіти / Попович О. М., Екшмідт Є. Й. // Наука майбутнього : зб. наук. пр. студентів, аспірантів та молодих вчених / Мукачів. держ. ун-т. – Мукачеве, 2021. – Вип. 2(8). – С. 141–146. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/12/Наука-майбутнього-28-2021.pdf#page=141> (дата звернення: 10.10.2024).
789. **Тарапака, Н.** Реалізація педагогічних ідей Марії Монтесорі в реаліях сучасного дошкільця / Наталія Тарапака, Світлана Діброва // Пед. вісник. – Кропивницький, 2021. – № 1/2. – С. 116–120 : фот. – Бібліогр.: 5 назв.
790. **Щербина, В. М.** Досягнення закладів освіти щодо впровадження дистанційного навчання на прикладі ЗДО «Школа Монтесорі Нової Епохи» (Солом'янський район, м. Київ) / Щербина В. М. // Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи : порадник 2. З досвіду роботи освітян міста Києва : [навч.-метод. посіб. / за заг. ред. М. Ф. Войцехівського, С. В. Івашнєвої, О. Г. Фіданян] ; Департамент освіти і науки виконав. органу Київміськради, Київ. ун-т ім. Бориса

Грінченка, Ін-т післядиплом освіти. – Київ, 2021. – Розд. 2, [гл.] 2.5. – С. 71–85 : іл. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст доступний в інтернеті: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/37362/> (дата звернення: 20.07.2024).

791. **An Association** Between Montessori Education in Childhood and Adult Wellbeing / Angeline S. Lillard [et al.] // *Frontiers in Psychology*. – 2021. – Vol. 12. – P. 1–18 : ill. – DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.721943>. – Текст англ.

Переклад назви статті: Зв'язок між освітою за методом Монтессорі у дитинстві та добробутом у дорослому віці.

Благополуччя, або те, як люди сприймають своє життя, прогнозує важливі життєві результати – від щастя до здоров'я і довголіття. Педагогіці Монтессорі притаманні риси, які покращують благополуччя одночасно і прогнозовано, включно із самовизначенням, змістовною діяльністю і соціальною стабільністю. У цьому дослідженні, в якому взяли участь 1905 дорослих віком від 18 до 81 року зібрано інформацію стосовно широкого ряду шкал благополуччя, які супроводжує демографічна інформація, зокрема тип школи, яку вони відвідували щороку у віці від 2 до 17 років. Близько половини учасників вибірки відвідували лише звичайні школи, а решта – школи Монтессорі від 2 до 16 років. Щоб скоротити набір змінних, спочатку було розроблено модель вимірювання благополуччя, використовуючи дані опитування, а потім було проведено дослідницький та підтверджувальний факторний аналіз, та отримано чотири фактори: загальне благополуччя, залученість, соціальна довіра та впевненість у собі. Модель структурного рівняння, яка враховує вік, стать, расу, рівень освіти в дитинстві та роки навчання в приватній школі, показала, що відвідування Монтессорі-школи протягом принаймні двох дитячих років пов'язане зі значно вищим благополуччям у дорослому віці за всіма чотирма факторами. Другий аналіз показав, що різниця у благополуччі між школами Монтессорі та звичайними школами є навіть серед тієї підвибірки, яка відвідувала виключно приватні школи. Третій аналіз показав, що чим більше років людина відвідувала школу Монтессорі, тим вищим було її благополуччя в дорослому віці. Невиміряні ефекти відбору можуть пояснити ці результати, і в цьому випадку дослідження має визначити, яка третя змінна, пов'язана зі школою Монтессорі, призводить до благополуччя у дорослому віці. Також обговорюється кілька інших обмежень дослідження. Хоча деякі з цих обмежень потребують розгляду в поєднанні з іншими дослідженнями, включно з дослідженнями, в яких дітей випадково розподіляли до шкіл Монтессорі, це дослідження припускає, що відвідування шкіл Монтессорі в дитинстві дійсно може зумовити вищий рівень благополуччя в дорослому віці.

792. **Capobianco, R.** Maria Montessori's pedagogy and small schools. The Montessori educational method within the multi-classes / Rosaria Capobianco // *Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in*

Education. – 2021. – Vol. 16, no 2 : Epistemological intersections between human and natural sciences in the thought and works of Maria Montessori. – P. 77–92 : tab. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/12193>. – Текст ст. англ., назва журн. італ. та англ.

Переклад назви статті: Педагогіка Марії Монтессорі та малі школи. Методика навчання Монтессорі в мультикласах.

Марія Монтессорі підтримувала ідею навчання в мультикласі, оскільки в ньому бачила умови, де поважають і піклуються про природні інтереси дітей. З серії інтерв'ю з вчителями мультикласів деяких державних шкіл виявлено, що педагогіка Монтессорі пропонує дієві та ефективні рекомендації для викладання в мультикласах. Зокрема, дидактична спадкоємність, гетерогенність, вчитель-режисер і учень-актор, управління часом, навчання у співпраці – ось основні моменти її методу, втілені в мультикласах.

793. **Ceciliani, A.** Maria Montessori and Embodied Education: current proposal in preschool education / Andrea Ceciliani // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2021. – Vol. 16, no 2 : Epistemological intersections between human and natural sciences in the thought and works of Maria Montessori. – P. 149–163. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/12195>. – Текст ст. англ., назва журн. італ. та англ.

Переклад назви статті: Марія Монтессорі та втілена освіта: актуальна пропозиція в дошкільній освіті.

Монтессоріанська пропозиція щодо виховання дітей видається дуже сучасною та актуальною щодо розвитку як моторних навичок, так і когнітивних функцій, що значною мірою підтримується теоріями нейронаук, а також підвищеною проблемою благополуччя, пов'язаною з дитинством. У цьому огляді проаналізовано освітнє бачення Марії Монтессорі у світлі нових потреб сучасних дітей. У статті розглянуто наявну літературу, яка зосереджена на тілі та русі, але пов'язана з когнітивними, емоційними аспектами та аспектами благополуччя, які є критично важливими в дошкільній освіті як для вихователів/викладачів, так і для політики реформування освіти.

794. **Chen, A.** Exploration of implementation practices of Montessori education in mainland China [Електронний ресурс] / Amber Chen // Humanities & Social Sciences Communications. – Текст. дані. – 2021. – [Iss.] 8, art. nr 250. – Режим доступу: <https://www.nature.com/articles/s41599-021-00934-3?fromPaywallRec=false> (дата звернення: 15.05.2025). – Назва з екрана. – Текст англ.

Переклад назви статті: Дослідження практик упровадження Монтессорі-освіти в материковому Китаї.

795. **Effects** of Montessori Education on the Academic, Cognitive, and Social Development of Disadvantaged Preschoolers: A Randomized Controlled Study in the French Public-School System / Philippine Courtier [et al.] // Child Development. – 2021. – Vol. 92, iss. 5. – P. 2069–2088 : ill. – DOI: <https://doi.org/10.1111/cdev.13575>. – Текст англ.

Переклад назви статті: Вплив Монтессорі-освіти на академічний, когнітивний і соціальний розвиток дітей дошкільного віку з неблагополучних сімей: рандомізоване контрольоване дослідження у системі державних шкіл Франції.

796. **Grigorieva, N. A.** Innovation of preschool education: foreign practices and domestic experience of their implementation [Електронний ресурс] / Grigorieva Natalia Anatoliivna, Fedorova Svitlana Oleksandrivna, Honchar Nataliia Petrivna = Інноватизація дошкільної освіти: зарубіжні практики та вітчизняний досвід їх впровадження / Григор'єва Наталя Анатоліївна, Федорова Світлана Олександрівна, Гончар Наталія Петрівна // Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). – Текст. дані. – 2021. – Вип. 5. – С. 36–47 : іл. – Бібліогр.: 20 назв. – Режим доступу: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/728> (дата звернення: 26.08.2023). – Назва з екрана. – Текст ст. англ.

У статті досліджуються зарубіжні практики та вітчизняний досвід їх впровадження в процесі інноватизації дошкільної освіти як один із важливих структурних елементів в системі закладів дошкільної освіти України. Розглянуто методiku Монтессорі. Визначено принципи педагогічного процесу за методологією Монтессорі. Встановлено, що в даний час понад 20 000 шкіл у всьому світі використовують методiku Монтессорі у роботі з дітьми від народження до 18 років.

797. **Montessori** Method in Early Childhood Education: A Systematic Review = Erken Çocukluk Eğitiminde Montessori Yöntemi: Bir Sistematiik Derleme / Işıl Kıran [et al.] // Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. – 2021. – Vol. 50, iss. 2. – P. 1154–1183 : ill. – Текст парал. англ., тур. – DOI: <https://doi.org/10.14812/cuefd.873573>.

Переклад назви статті: Метод Монтессорі в дошкільній освіті: систематичний огляд.

У статті йдеться про дослідження методу Монтессорі у галузі дошкільної освіти в Туреччині та проводиться аналіз цих досліджень, виконаних до квітня 2020 р., без обмеження дати початку, відповідно до дослідницької групи, моделі, року публікації, використаних інструментів збору даних, цілей та предметів дослідження. У межах дослідження було проаналізовано 22 статті. Серед проаналізованих досліджень – 15 статей з використанням кількісного методу дослідження, 6 статей з використанням якісного методу дослідження та 1 стаття з

використанням змішаного методу дослідження. Вибірki досліджень були згруповані за чотирма рубриками: дитина, вчитель, кандидат на посаду вчителя та сім'я. Було виявлено, що 16 із 22 статей, розглянутих у дослідженні, використовували шкалу або тест, валідність і надійність яких було підтверджено, форму інтерв'ю в 5 дослідженнях і звіт про спостереження в одному дослідженні. Більшість досліджень, проведених як кількісні, і використані шкали показали, що дослідження орієнтовані на результат, а не на процес. Помічено, що досліджень, присвячених підходу Монтессорі, було більше в 2019 і 2016 рр., порівняно з іншими роками. Результати дослідження показали, що дослідження більше зосереджені на візуальному сприйнятті та когнітивному розвитку. Дослідження можна проводити в усіх сферах розвитку дитини, а не зосереджуватися на кількох сферах, і підхід Монтессорі, що застосовується в Туреччині, можна оцінити загалом. Очікується, що це дослідження сприятиме визначенню прогалів у сфері, пов'язаній з методом Монтессорі.

798. **Schiedi, A.** The Montessori theory in the “No Schoolbag” model. Formativity of materials and of the educational environment / Adriana Schiedi // *Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education*. – 2021. – Vol. 16, no 2 : Epistemological intersections between human and natural sciences in the thought and works of Maria Montessori. – P. 93–104. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/12199>. – Текст ст. англ., назва журн. італ. та англ.

Переклад назви статті: Теорія Монтессорі в моделі «Без шкільного портфеля». Формування матеріалів та освітнього середовища.

У статті обґрунтовано актуальність педагогіки Монтессорі в моделі «Без портфеля» (Senza Zaino, або «SZ»). Приймаючи деякі фундаментальні елементи активізму Монтессорі, ця модель обстоює школу в повному її значенні, як місце для діалогу, розвитку і роботи, відданості навчанню і задоволення від знань, де дисципліна свободи, застосована до досвіду і відфільтрована емоціями, є незамінною. Отже, вона відкидає ідею школи, заснованої на освітньому інтелектуалізмі. Це радше непрямий освітній шлях, на якому досвід реальності, а не порожні слова, формує свідомість дитини, розвиваючи внутрішній порядок, що походить від зовнішнього, в результаті чого дитина відчувається активним учасником, приналежним до привітної, гостинної та мотиваційної спільноти. Спираючись на теорію Монтессорі, модель «Без портфеля» позиціонує себе як педагогіка нашого часу.

799. **Scippo, S.** Computational thinking in Montessori primary school / Stefano Scippo, Fabio Ardolino // *Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education*. – 2021. – Vol. 16, no 2 : Epistemological intersections between human and natural sciences in the thought and works of Maria Montessori. – P. 59–76 : ill. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/12163>. – Текст ст. англ., назва журн. італ. та англ.

Переклад назви статті: Комп'ютерне мислення в Монтессорі-початковій школі.

Ця публікація – внесок у дискусію про зв'язок між педагогікою Монтессорі та новими технологіями. У цьому лонгitudному дослідженні використовували змішаний методологічний підхід, спираючись на структуровані докази, польові спостереження та нотатки. У ньому показано, як у дітей після використання технологічного матеріалу, спрямованого на розвиток обчислювального мислення, протягом п'яти років початкової школи в Монтессорі-класі в Гроттаферрата (Румунія), зросли творчі здібності і почуття спільності. Почуття спільності постійно залишалося на хорошому рівні. Поширеність помилок на низькому рівні. Результати дослідження свідчать про те, що технологічні матеріали мають відповідати типовим характеристикам розвивальних матеріалів Монтессорі, щоб бути інтегрованими в шкільну роботу: свобода вибору, контроль помилок, естетична привабливість, автономність використання, ручна інтерактивність, можливість співпраці з однолітками, повторення вправи, кількісні обмеження є важливими характеристиками.

2022

800. **Маляр, Л.** Актуальність форм і методів соціального виховання М. Монтессорі в педагогічному процесі Нової української школи / Любов Маляр, Марія Кухта // Acta Paedagogica Volyniensis. – 2022. – Вип. 1, т. 2. – С. 121–126. – Бібліогр.: 9 назв. – Назва журн. лат. – DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.2.19>.

У статті розкрито соціальну спрямованість педагогічної концепції М. Монтессорі, суть якої – виховання через практику життя. У межах статті виокремлено гіпотезу дослідження, яку можна вважати формулою успішної педагогічної діяльності: виховання не обмежується розвитком інтелекту, а засвоєння знань має доповнюватися збагаченням соціального досвіду та розвитком моральних якостей і переконань. Заперечено ототожнення окремих експертів авторської моделі виховання М. Монтессорі з філософією індивідуалізму. Натомість підтверджена концептуальна мета – формування вміння жити в суспільстві, яка перегукується із сучасними програмами «Вчимося жити разом», «Культура добросусідства» та інші. Схарактеризовано окремі концептуальні положення технології «Будинок вільної дитини», які доцільно впроваджувати в педагогічний процес початкової школи, зокрема: принципи виховання дисципліни через свободу дій та вільного вибору діяльності; метод штучно створених виховних ситуацій; нетрадиційні форми поступової адаптації до вимог соціуму і формування колективістських якостей – для реалізації соціальної галузі; форми космічного виховання – для здоров'язберезувальної галузі. Сформульовано

висновки щодо вивільнення окремих педагогічних ідей М. Монтессорі від існуючих упереджених стереотипів та експертних оцінок.

801. **Мачинська, Н.** Політика країн Євросоюзу в галузі дошкільної освіти / Наталія Мачинська = Policy of the countries of the European Union in the field of preschool education / Nataliia Machynska // Гірська шк. Українських Карпат. – 2022. – № 27. – С. 32–36. – Бібліогр. в кінці ст. – Текст ст. англ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/muc/issue/view/323/106> (дата звернення: 28.08.2023).

Стаття присвячена розкриттю характерних особливостей становлення та розвитку систем дошкільної освіти окремих країн Євросоюзу – Німеччини, Франції та Болгарії. Показано, що система дошкільної освіти зародилася в Німеччині, звідки і пішов термін – дитячий садок. Запропоновано перелік різних типів закладів дошкільної освіти, які є у Німеччині; зазначено, що основні концептуальні засади виховання дітей реалізуються в дитячих садках вільного і відкритого типів; найпоширеніший тип вільного дитячого садка – штейнерівські дитячі садки і дитячі садки Марії Монтессорі.

802. **Пархоменко, А.** Сучасний досвід методики М. Монтессорі [Електронний ресурс] / Пархоменко Антон ; наук. керівник Самойленко О. В. // Вісник студентського наукового товариства : зб. наук. пр. студентів, магістрантів і аспірантів / Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Текст. дані. – Ніжин, 2022. – Вип. 26. – С. 183–184. – Бібліогр. в кінці ст. – Режим доступу: http://www.ndu.edu.ua/storage/styd_visnuk/visnuk_stud_tov_26_2022.pdf#page=184 (дата звернення: 16.05.2025). – Назва з екрана.

803. **Прибора, Т.** Організація освітнього простору в зарубіжних Монтессорі-школах / Тетяна Прибора // Viae Educationis. Studies of Education and Didactics. – 2022. – Vol. 1, nr 2. – Р. 51–59. – Бібліогр. в кінці ст. – Назва журн. лат., англ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/ve/2/ve206.pdf> (дата звернення: 05.02.2024).

804. **Скворцова, С. О.** Технології та методи формування обчислювальних навичок в учнів початкової школи / Скворцова Світлана Олексіївна, Романишин Руслана Ярославівна // Вісн. Черкас. нац. ун-ту ім. Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки. – 2022. – Вип. 1. – С. 137–143 : іл. – Бібліогр.: 10 назв. – DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2022-1-137-143>.

Стаття присвячена аналізу технологій та методів, які доцільно використовувати у навчальному процесі під час формування обчислювальних навичок в учнів початкової школи. Розглянуто використання математичних Монтессорі-матеріалів.

805. **Сліпучіна, І. А.** Педагогіка Монтессорі і STEM-підхід: розвиток ідей конструктивізму в сучасній освіті / І. А. Сліпучіна, А. П. Поліщук,

С. М. Меньяйлов // Наук. зап. Малої акад. наук України. – 2022. – № 2. – С. 100–108 : іл. – Бібліогр.: 17 назв. – DOI: <http://doi.org/10.51707/2618-0529-2022-24-12>.

806. **Snyder, A. L.** Standardized Test Proficiency in Public Montessori Schools / Allyson L. Snyder, Xin Tong, Angeline S. Lillard // Journal of School Choice. – 2022. – Vol. 16, nr 1. – P. 105–135 : ill. – Текст англ. – DOI: <https://doi.org/10.1080/15582159.2021.1958058>.

Переклад назви статті: Стандартизований тест для перевірки знань у державних школах Монтессорі.

За результатами стандартизованого тестування знань учнів шкіл Монтессорі у 10 штатах Сполучених Штатів Америки обговорюються можливі причини різної ефективності шкіл Монтессорі.

807. **Velastegui Tayo, S. C.** La metodología Montessori en la Educación Inicial ecuatoriana / Sandra Cristina Velastegui Tayo // Horizontes. Revista De Investigación En Ciencias De La Educación. – 2022. – Vol. 6, no 26. – P. 2228–2237. – DOI: <https://doi.org/10.33996/revistahorizontes.v6i26.487>. – Текст ісп.

Переклад назви статті: Методика Монтессорі в еквадорській дошкільній освіті.

В основі статті – огляд літератури про досвід використання методики Монтессорі у вихованні дітей віком від 3 до 5 років в Еквадорі. Для підготовки статті розглянуто 25 бібліографічних джерел стосовно методики Монтессорі та практичних пропозицій, що застосовуються в дошкільній освіті в Еквадорі. Крім того, проаналізовано дипломні проекти та інституційні освітні проекти з урахуванням теоретичних, наукових і педагогічних засад, які підтримують застосовність цієї методології. Зроблено висновок, що методика Монтессорі й надалі активно застосовується в еквадорській дошкільній освіті, що вона прямо чи опосередковано є частиною навчально-виховного процесу через застосування матеріалів, організацію фізичного простору, роль вихователів та сенсорний розвиток, що базується на досвіді.

2023

808. **Григор'єва, Н. А.** Реалізація педагогічних ідей М. Монтессорі в практиці зарубіжних і вітчизняних закладів дошкільної освіти [Електронний ресурс] / Григор'єва Наталя Анатоліївна // Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). – Текст. дані. – 2023. – Вип. 13. – С. 121–131. – Бібліогр.: 4 назви. – Режим доступу: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/6401> (дата звернення: 02.11.2023). – Назва з екрана.

809. ***Дейвіс, С.** Монтессорі для малюків. Як виховати допитливу й відповідальну дитину : посіб. для батьків / Симона Дейвіс ; з англ. пер. Олена Савінова ; іл. Хійоко Імаї. – Київ : BookChef, 2023. – 256 с. : іл.

810. **Дудник, Н.** Особливості розвитку сенсорики дошкільників за системою М. Монтессорі / Дудник Надія, Рупняк Наталія // Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка» : зб наук. пр. Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2023. – Вип. 17(49). – С. 20–27. – Бібліогр.: 15 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://pedagogy.dspu.in.ua/index.php/pedagogy/article/view/36> (дата звернення: 02.01.2025).
811. **Заговайло, О.** Сенсорний розвиток дітей дошкільного віку в процесі ігор із природним матеріалом / Олександра Заговайло, Віта Бутенко // Дошкільна і початкова освіта: реалії та перспективи : зб. наук. ст. студентів, магістрантів та молодих науковців / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка [та ін.]. – Суми, 2023. – С. 107–110. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/13622> (дата звернення: 08.02.2025).
- У статті розкрито сутність поняття «сенсорний розвиток»; визначено можливості сенсорного розвитку дітей дошкільного віку в процесі ігор із природним матеріалом; наведено приклади ігор із використанням природного матеріалу з дітьми дошкільного віку. Розглянуто гру М. Монтессорі «Впізнай на дотик», розроблену саме для розвитку тактильних відчуттів.*
812. **Надворна, О.** Математичні веретенця, або Навчаємо дітей лічби : [з досвіду роботи з математ. Монтессорі-матеріалом] / Олена Надворна // Вихователь-методист дошк. закладу. – 2023. – № 2. – С. 45–48 : іл. – Додаток: Приклади презентацій роботи з Монтессорі-матеріалом «Веретенця».
813. **Проценко, Н.** Як працювати із геометричним комодем Монтессорі / Наталія Проценко // Вихователь-методист дошк. закладу. – 2023. – № 2. – С. 42–44 : фот. – Додаток: Презентація одного з видів роботи з геометричним комодем.
814. **A Meta-Analysis of the Effects of Montessori Education on Five Fields of Development and Learning in Preschool and School-Age Children** [Електронний ресурс] / Alison Demangeon [et al.] // Contemporary Educational Psychology. – Текст. дані. – 2023. – Vol. 73. – Режим доступу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0361476X2300036X> (дата звернення: 06.02.2025). – Назва з екрана. – Текст англ.

Переклад назви статті: Мета-аналіз впливу Монтессорі-освіти на п'ять сфер розвитку та навчання дітей дошкільного та шкільного віку.

Цей мета-аналіз досліджує вплив Монтессорі-освіти (МО) на п'ять аспектів розвитку та навчання дітей дошкільного та шкільного віку. Він містить дані 33 експериментальних або квазіекспериментальних досліджень, що порівнюють МО з іншими педагогічними підходами. Ці дослідження проводилися в Північній Америці, Азії та Європі та були опубліковані між 1991 і 2021 рр.

815. **Montessori** education's impact on academic and nonacademic outcomes: A systematic review [Електронний ресурс] / Justus J. Randolph [et al.] // Campbell Systematic Reviews. – Текст. дані. – 2023. – Vol. 19, iss. 3. – P. 1–74. – DOI: <https://doi.org/10.1002/cl2.1330>. – Текст англ.

Переклад назви: Вплив Монтессорі-освіти на академічні та неакадемічні результати: систематичний огляд.

Основна мета цього огляду полягала в тому, щоб вивчити ефективність освіти Монтессорі в покращенні академічних і неакадемічних результатів порівняно з традиційною освітою. У результаті пошуку виявлено понад 2000 досліджень, в огляді оцінено 32 найретельніших Монтессорі-дослідження з датами публікації від 1967 до 2020 р. Учасники дослідження були розподілені за віковими рівнями: дошкільний, початкова школа, середня та старша школа. Дослідження проходили у восьми країнах: США (18 досліджень), Туреччині (чотири дослідження), Швейцарії (три дослідження) і по одному в Англії, Франції, Малайзії, Омані, Ірані, Філіппінах і Таїланді. Автори дослідження резюмували: Монтессорі-освіта має значущий і позитивний вплив на результати дитини, як академічні, так і неакадемічні, порівняно з результатами, які спостерігаються при використанні традиційних методів навчання.

816. **Saha, B.** The Montessori Approach to the Teaching – Learning Process / Birbal Saha, Anasuya Adhikari // The International Journal of Indian Psychology. – 2023. – Vol. 11, iss. 3. – P. 574–578. – Текст англ. – Текст доступний в інтернеті: <https://ijip.in/pdf-viewer/?id=41098>.

Переклад назви статті: Монтессорі-підхід до процесу викладання – навчання.

Для того, щоб сформувати в дітей знання та вміння, в Монтессорі-класі використовують різноманітні прийоми. У методі Монтессорі дітей розглядають як активних учасників власного розвитку, які перебувають під потужним впливом внутрішніх, природних, динамічних сил, що самі себе коригують і прокладають шлях до зростання і навчання. Діти сприймають своїх викладачів як захисників і лідерів. Що стосується засобів навчання, то вони покладаються на ретельно сплановане, естетично приємне, барвисте, яскраве і привабливе довкілля і предмети. Монтессорі робить акцент на індивідуальному навчанні, що дозволяє дітям розвиватися як відповідальним громадянам світу і вчитися впродовж усього життя. Діти в класі Монтессорі навчаються протягом трьох років, що сприяє зміцненню тісних зв'язків між однолітками та між дорослими і дітьми. Ця стаття – спроба розглянути метод Монтессорі, його принципи та навчальне середовище, а також роль учителя та схему оцінювання за підходом Монтессорі.

817. **Баєнко, А. О.** Роль педагога в монтессорі-класі / Баєнко А. О. // Інновац. педагогіка. – 2024. – Вип. 75. – С. 247–251 : кольор. іл. – Бібліогр.: 7 назв. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/75.47>.
818. **Глазкова, І.** Комунікативні стратегії та тактики спілкування з дітьми в Монтессорі-групах закладу дошкільної освіти / Ірина Глазкова, Алла Омеляненко // Наук. зап. Бердян. держ. пед. ун-ту. Серія: Педагогічні науки : [зб. наук. пр.]. – Одеса, 2024. – Вип. 1. – С. 309–318. – Бібліогр.: 7 назв. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2412-9208-2024-1-309-318>.
819. **Глазкова, І. Я.** Актуальність та можливості впровадження педагогіки М. Монтессорі у вітчизняну дошкільну освіту [Електронний ресурс] / Глазкова Ірина Яківна // Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). – Текст. дані. – 2024. – Вип. 3. – С. 155–164. – Бібліогр.: 6 назв. – Режим доступу: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/10021> (дата звернення: 25.07.2024). – Назва з екрана.
820. **Матвеева, Н. О.** Музично-виховні концепції Марії Монтессорі та Золтана Кодая як важливий засіб розвитку творчих здібностей особистості / Матвеева Наталія Олексіївна, Клепар Марія Василівна // Наук. зап. Серія: Педагогічні науки : [зб. наук. пр.] / Центральноукр. держ. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кропивницький, 2024. – Вип. 213. – С. 46–52. – Бібліогр.: 7 назв. – DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-213-46-52>.
821. **Руденський, Р.** Формування пізнавальної активності та самостійності старших дошкільників у педагогічній системі Марії Монтессорі / Ростислав Руденський // Вісн. Львів. ун-ту. Серія педагогічна : зб. наук. пр. / [Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка]. – Львів, 2024. – Вип. 40. – С. 192–204. – Бібліогр.: 11 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/12259> (дата звернення: 30.07.2024).
822. **Семеняко, Ю. Б.** Імплементация ідей педагогіки М. Монтессорі в процес формування медіаграмотності дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти [Електронний ресурс] / Семеняко Юлія Борисівна // Вісн. науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»). – Текст. дані. – 2024. – Вип. 4. – С. 1396–1406. – Бібліогр.: 4 назви. – Режим доступу: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/11235> (дата звернення: 25.07.2024). – Назва з екрана.
823. **Стрілецька, Н. М.** Формування логіко-математичної компетентності дошкільників на основі ідей про вільне виховання М. Монтессорі : навч.-метод. посіб. / Стрілецька Н. М., Макарова В. А. ; Нац. ун-т «Чернігівський

колегіум» ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів : Баликіна С. М., 2024. – 99 с. : іл. – Бібліогр.: с. 78–82. – Текст посібника доступний в інтернеті: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/10106> (дата звернення: 03.08.2024).

Огляд вид.: Навчально-методичний посібник «Формування логіко-математичної компетентності дошкільників на основі ідей про вільне виховання М. Монтессорі» [Електронний ресурс] / Наталія Стрілецька // New Inception. – Текст. дані. – 2024. – № 1/2. – С. 123–124 : іл. – Режим доступу: <https://newinception.com.ua/index.php/newinception/article/view/149> (дата звернення: 09.01.2025). – Назва з екрана.

2.6. МОНТЕССОРІ-ПЕДАГОГІКА В ОСВІТНЬОМУ ДИСКУРСІ: МАТЕРІАЛИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИХ КОНФЕРЕНЦІЙ

1992

824. ***Дичківська, І. М.** Гуманістичне виховання дитини в теорії і практиці М. Монтессорі / І. М. Дичківська // Гуманізація навчання і виховання дітей дошкільного віку : матеріали міждерж. наук.-практ. конф., 14–15 верес. 1992 р., Рівне / Рівнен. держ. пед. ін-т. – Рівне, 1992. – С. 20–22.

1993

825. ***Дичківська, І. М.** Вітчизняна педагогіка про використання теорії і практики М. Монтессорі / І. М. Дичківська // Класична педагогіка і філологія в світлі сучасних завдань шкільної і вузівської словесності : матеріали і тези обл. міжвуз. наук.-практ. конф. (7–10 жовт. 1993 р.) : в 2 ч. / Одес. держ. пед. ін-т ім. К. Д. Ушинського [та ін.]. – Одеса, 1993. – Ч. 1. – С. 101–102.
826. ***Дичківська, І. М.** М. Монтессорі про творчу роль педагога у розвитку індивідуальності дитини / І. М. Дичківська // Актуальні проблеми підготовки педагогічних кадрів до творчої професійної діяльності : тези доп. Всеукр. наук. конф., Київ, 5–7 жовт. 1993 р. – Київ, 1993. – С. 49–51.

1994

827. ***Дичківська, І. М.** Використання ідей М. Монтессорі в підготовці вихователя / І. М. Дичківська // Історія і сучасність педагогічної освіти в Україні : матеріали міжвуз. наук.-практ. конф., 25–26 жовт. 1994 р., Глухів / Глухів. держ. пед. ін-т. – Глухів, 1994. – С. 162.

1995

828. ***Дичківська, І. М.** Періодизація розвитку самостійної творчої особистості дитини у педагогічній концепції М. Монтессорі / І. М. Дичківська // Розвиток інтелекту і творчості у дітей дошкільного віку : матеріали міжвуз. наук.-практ. конф., 4–5 трав. 1995 р., Кременець. – Кременець, 1995. – С. 31–33.

1997

829. ***Дичківська, І. М.** Підготовка педагога до роботи з дошкільниками в системі М. Монтесорі / І. М. Дичківська // Методологія неперервної освіти працівників дошкільних закладів : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 14–15 жовт. 1997 р., Рівне / Рівнен. держ. пед. ін-т. – Рівне, 1997. – С. 25–27.

1998

830. **Сікорська, Н.** Культурологічний аспект дидактичних систем Бориса Грінченка і Марії Монтесорі / Сікорська Надія // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Мистецтво і освіта : зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, Львів. наук.-практ. центр. – Львів, 1998. – Вип. 3 : [Матеріали II Міжнародних філософсько-культурологічних читань «Діалог культур: Україна у світовому контексті. Мистецтво і освіта», 11–12 вересня 1998 р., Львів]. – С. 39–45. – Бібліогр.: 5 назв.

2000

831. ***Дичківська, І. М.** Концепція М. Монтесорі в інноваційній підготовці педагога / І. М. Дичківська // Інновації в сучасному педагогічному процесі: теорія та методика : зб. ст. за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф., 24–25 квіт. 2000 р., Луганськ / Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2000. – Ч. 2. – С. 53–55.

2005

832. ***Ільченко, А. М.** Світоглядні аспекти демократизації освіти у творчості Марії Монтесорі / А. М. Ільченко // Демократичні процеси та демократична освіта – основи розвитку соборності в Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 22 січ. 2005 р. / Громад. Рада освітян і науковців України, Полтав. ін-т економіки і права ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Полтав. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2005. – С. 307–311.
833. **Костенко, Т. В.** Гуманізаційні освітні методики Марії Монтесорі : [використання гуманіст. методів М. Монтесорі у розв'язанні проблеми навчання студентів з особливими потребами разом зі своїми здоровими ровесниками] / Т. В. Костенко // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : тези доп. : Шоста міжнар. наук.-практ. конф. / Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини «Україна» [та ін.]. – Київ, 2005. – С. 276–278.

2006

834. ***Ільченко, А. М.** Використання елементів методики Марії Монтесорі у корекційній роботі з дітьми із ЗПР / А. М. Ільченко // Вісник : [зб. наук. ст.] / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2006. – Вип. 8 : Матеріали звітно-наукової конференції викладачів : до 170-річ. ювілею. – С. 130–133. – Бібліогр. в кінці ст.

835. ***Ільченко, А. М.** Доцільність використання принципів Монтессорі-педагогіки у навчанні дітей з порушеннями психофізичного розвитку / А. М. Ільченко // Підвищення ефективності логопедичної роботи в умовах здійснення дошкільної та початкової освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Херсон : Айлант, 2006. – С. 34–39.

2007

836. ***Удод, О. В.** Проблеми соціальної адаптації дітей з особливими потребами засобами Монтессорі-педагогіки / О. В. Удод // Наука, освіта, суспільство очима молодих : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. студентів та молодих науковців, 17–18 трав. 2007 р., Рівне / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне, 2007. – С. 197–198.
837. **Pironi, T.** L'insegnante secondo Maria Montessori : [testo della Relazione presentata al Convegno "Magister et magistra. La figura del maestro tra storia e futuro", organizzato nella giornata del 16 ottobre 2007, nell'ambito della "Festa della storia" (Bologna, 13–21 ottobre 2007)] / Tiziana Pironi // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2007. – Vol. 2. – P. 1–7. – Текст ст. італ., назва журн. італ. та англ. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/1491>.

Переклад назви: Учитель за Марією Монтессорі : [текст доповіді на конференції «Magister et magistra. Постать учителя між історією та майбутнім», організований 16 жовтня 2007 р. в рамках «Festa della storia» (Болонья, 13–21 жовтня 2007 р.)].

2010

838. **Афузова, Г. В.** Використання здобутків педагогічної системи М. Монтессорі в корекційній роботі з розумово відсталими дітьми / Афузова Г. В., Петренко Г. В. // Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19, Корекційна педагогіка та психологія : зб. наук. пр. / [Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова]. – Київ, 2010. – Вип. 15 : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції: «Внесок наукових шкіл НПУ ім. М. П. Драгоманова у розвиток світової та вітчизняної дефектології», присвяченої 175 річниці НПУ ім. М. П. Драгоманова та 70-річчю від дня народження академіка В. М. Синьова. – С. 24–26. – Бібліогр.: 3 назви.
839. ***Постригач, Н.** Розвиток педагогічних принципів Марії Монтессорі в системі неперервної освіти Італії / Надія Постригач // Педагогічна майстерність як система професійно-мистецьких компетентностей : матеріали звіт. наук. конф. ІПООД НАПН України за 2009 р. / НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – Вінниця, 2010. – С. 202–204.
840. **Садова, І. С.** Ефект «виховного простору» Марії Монтессорі як педагогічний прийом / І. С. Садова, С. О. Миколайчук // Сучасний навчально-виховний процес: теорія і практика : матеріали Всеукр. наук.-

практ. конф. викладачів, молодих науковців та студентів, 30–31 берез. 2010 р. / Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, ф-т початкового навчання. – Одеса, 2010. – С. 89–93. – Бібліогр.: 5 назв.

841. **Franceschini, L.** Il Centro Nascita Montessori. Dal neonato in famiglia al bambino e alla famiglia nel servizio e-educativo : [intervento al Workshop Internazionale “Infanzie e Famiglie in Europa”, del 16 ottobre 2009, presso la Facoltà di Scienze della Formazione, Via Filippo Re, 6 Bologna (Aula Magna)] / Laura Franceschini, Grazia Honegger Fresco // Ricerche di Pedagogia e Didattica : Journal of Theories and Research in Education. – 2010. – Vol. 5, no 1. – P. 1–9 (paginazione sep.). – Текст ст. італ., назва журн. італ. та англ. – DOI: <https://doi.org/10.6092/issn.1970-2221/1772>.

Переклад назви статті: Центр народження Монтессорі. Від новонародженого в сім'ї до дитини та сім'ї в електронному освітньому сервісі : [виступ на Міжнародному семінарі «Дитинство та сім'я в Європі», 16 жовтня 2009 р., Факультет педагогічних наук, Via Filippo Re, 6 Bologna (Aula Magna)].

2011

842. ***Сергієнко, О.** Використання педагогічних ідей М. Монтессорі в сучасних дошкільних навчальних закладах / О. Сергієнко // Освіта та наука у вимірах ХХІ століття : матеріали студент. звіт.-наук. конф., 19–20 квіт. 2011 р., Київ / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2011. – С. 201–202.
843. ***Яценко, О.** Шляхи реалізації концепції космічного виховання М. Монтессорі у практиці сучасної вітчизняної шкільної освіти / О. Яценко, І. М. Дичківська // Наука, освіта, суспільство очима молодих : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. студентів, педагогів, психологів та молодих науковців, 17–18 трав. 2011 р., Рівне / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне, 2011. – Ч. 1 : Психолого-педагогічний напрям. – С. 141–142.

2012

844. ***Гутман, А.** Використання поглядів М. Монтессорі на уроках технології / А. Гутман // Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації : матеріали VIII Всеукр. наук. конф., 15 листоп. 2012 р. / Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка, Рада молодих вчених і спеціалістів ТНПУ ім. В. Гнатюка, Студент. наук. т-во ТНПУ ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2012. – С. 37–38.
845. **Жук, М.** Організація навчання дітей з особливими потребами за методикою Монтессорі [Електронний ресурс] / Марина Жук ; наук. консультант Федина В. С. // Матеріали студентських наукових конференцій кафедри загальної та соціальної педагогіки «Актуальні проблеми української освіти» / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Текст. дані. – Львів, 2012. – Вип. 3. – С. 45–47. – Режим доступу: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/studmaterialy3.pdf> (дата звернення: 08.12.2023). – Назва з екрана.

2013

846. ***Гончарова, Н.** Умови впровадження в практику дошкільного навчального закладу педагогічної технології М. Монтессорі / Наталія Гончарова // Вісник інституту розвитку дитини (додаток) : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2013. – Вип. 4 : Матеріали II Міжнародної студентської науково-практичної конференції «Дитинство. Освіта. Соціум», 21 лютого 2013 р. – С. 85–90.
847. ***Дорошенко, О. В.** Використання ідей М. Монтессорі в соціально-педагогічній роботі з дітьми, що мають психофізіологічні порушення / О. В. Дорошенко // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих вчених. «Родзинка – 2013». Серія: Психолого-педагогічні науки : зб. матеріалів XV Всеукр. наук. конф. молодих вчених, 18–19 квіт. 2013 р., Черкаси / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2013. – С. 298–299.
848. ***Крикун, В. В.** Впровадження технології саморозвитку М. Монтессорі в українську систему освіти / В. В. Крикун ; наук. керівник Г. І. Дудчак // Проблеми початкової освіти: науковий пошук студентів : зб. матеріалів міжвуз. наук.-практ. студентської конф., 28 берез. 2013 р. / Хмельн. гуманітар.-пед. академія. – Хмельницький, 2013. – С. 228–230.
849. **Сторонська, О. С.** Теоретико-методичні засади навчання іноземної мови у контексті Монтессорі-педагогіки / Сторонська О. С. // Zbiór raportów naukowych. Teoretyczne i praktyczne innowacje naukowe : [materiały Międzynar. Nauk.-Praktycznej Konf.], Kraków (29.01.2013 – 31.01.2013). – Kraków, 2013. – Cz. 3/2. – S. 22–24. – Бібліогр.: 8 назв. – Назва зб. та вих. дан. пол.

2014

850. **Наукові** пошуки XXI століття: молодіжний вимір [Електронний ресурс] : матеріали II Міжвуз. студентської дистанц. наук.-практ. конф., 27 листоп. 2014 р., Київ / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т розвитку дитини. – Текст. дані. – Київ, 2014. – 1031 с. – Режим доступу: https://fpo.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/PI/IMMN_kafedra/Naukova/27.11.14_materialu.pdf (дата звернення: 28.12.2024). – Назва з екрана.
- Із змісту:* Створення предметно-розвивального середовища за системою Марії Монтессорі / Анастасія Башаріна ; наук. керівник Луценко І. О. – С. 50–54 ; Монтессорі-педагогіка у дошкільних навчальних закладах як відповідь на запити сучасного кризового суспільства / Оксана Вольська ; наук. керівник Більська О. В. – С. 138–144.
851. **Чопик, Ю. С.** Авторська система Марії Монтессорі в рецепціях українських учених / Чопик Ю. С. // Zbiór raportów naukowych. Aktualne naukowe problemy. Rozpatrzenie, decyzja, praktyka : [materiały Międzynar. Nauk.-Praktycznej Konf.], Wrocław, 29.06.2014 – 30.06.2014. – Warszawa, 2014. – Cz. 3. – S. 10–12. – Бібліогр.: 9 назв. – Назва зб. та вих. дан. пол.

852. **Більська, О. В.** Поширення ідей Марії Монтессорі у світовій педагогіці ХХ століття / Більська О. В. // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., [10–11 листоп. 2015 р., Вінниця] / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2015. – С. 433–437. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://www.vspu.edu.ua/science/art/a149.pdf#page=433> (дата звернення: 07.08.2024).
853. **Грушевська, І. В.** Використання спадщини М. Монтессорі у дошкільних закладах України / І. В. Грушевська, Н. М. Сидоренко // Пошуки і знахідки : матеріали наук. конф. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (квітень 2015) / [за заг. ред. Т. А. Євтухової]. – Слов'янськ, 2015. – Вип. 15. – С. 49–53. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1646> (дата звернення: 03.08.2024).
854. **Демчик, К. І.** Формування основ кольорознавства у дітей дошкільного віку за допомогою дидактичних матеріалів М. Монтессорі / Демчик К. І. // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : зб. за підсумками звіт. наук. конф. викладачів, докторантів і аспірантів, 24–25 берез. 2015 р. : [у 3 т.]. – Кам'янець-Подільський, 2015. – Вип. 14, т. 3. – С. 114–115. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/430> (дата звернення: 07.08.2023).
855. **Кудінов, Д.** Дитячий садок Віри Бирченко в Сумах: історія й педагогічний досвід : [про впровадж. Монтессорі-педагогіки в освіт. практику укр. педагогинєю В. В. Бирченко на початку ХХ ст.] / Дмитро Кудінов // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 3 груд. 2015 р., [Суми] / Сум. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти [та ін.] : у 4 ч. – Суми, 2015. – Ч. 4. – С. 36–43. – Бібліогр.: 11 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://history.sumy.ua/research/article/9066-kudinov-dmytro-dytiachyi-sadok-viry-byrchenko-v-sumakh-istoriia-i-pedahohichnyi-dosvid.html> (дата звернення: 22.01.2024).
856. **Пономаренко, Г. А.** Організація уроку іноземної мови у початковій школі за педагогічною системою Марії Монтессорі / Пономаренко Г. А. // Перспективні напрямки сучасної науки та освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Слов'янськ, 22–24 квіт. 2015 р.) / Донбас. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ, 2015. – Вип. 7. – С. 309–312. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті в інтернеті: <https://ddpu.edu.ua/images/naukvid/filfak/2015.pdf> (дата звернення: 14.11.2023).

857. **Kaciuba-Pacek, Ž.** The efficacy of teaching selected mathematical skills in traditional and Montessori kindergartens / Žaneta Kaciuba-Pacek // Developing mathematical language and reasoning : Intern. Symp. Elementary Maths Teaching, Prague, the Czech Rep., Aug. 16–21, 2015 : Proceedings / Charles Univ., Faculty of Education. – Prague, 2015. – P. 175–184 : ill. – Бібліогр. в кінці ст. – Ім'я авт. пол., текст ст., назва зб. і вих. дан. англ. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://www.semt.cz/proceedings/semt-15.pdf> (дата звернення: 07.02.2025).

Переклад назви статті: Ефективність навчання окремих математичних навичок у традиційних та Монтессорі-дитячих садках.

2016

858. **Георгієва, Н. М.** Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах за методом Монтессорі / Георгієва Н. М. // Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного навчального закладу : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 14 груд. 2016 р., Лисичанськ / Лисичан. пед. коледж, Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Лисичанськ, 2016. – С. 39–42. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1503/Inkloozivna%20osvita.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=39> (дата звернення: 09.11.2024).
859. **Глушан, О. В.** Особливості організації навчально-виховної роботи в «Будинку дитини» Марії Монтессорі (початок ХХ століття) / Глушан О. В., Біліченко П. Г. // Педагогіка в системі гуманітарного знання : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (18–19 листоп. 2016 р.), Хмельницький. – Херсон, 2016. – С. 14–16. – Бібліогр.: 2 назви. – Текст статті в інтернеті: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/4817/1/18nov2016.pdf#page=14> (дата звернення: 09.11.2024).
860. **Дунаєва, Л. М.** Становлення особистості Марії Монтессорі як гуманіста освіти [Електронний ресурс] / Л. М. Дунаєва // Інформаційне забезпечення педагогічної науки та освітньої практики України : звіт. наук.-практ. конф. за результатами наук. дослідж. наук. працівників Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського, 19 січ. 2016 р., [Київ] : тези / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2016. – С. 36–37. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/705701/> (дата звернення: 15.11.2023). – Назва з екрана.
861. ***Микитась, В. С.** Особливості навчання за технологією Марії Монтессорі / В. С. Микитась // Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених. «Родзинка – 2016». Серія: Психолого-педагогічні науки : зб. матеріалів XVIII Всеукр. наук. конф. молодих учених, 21–22 квіт. 2016 р., Черкаси / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2016. – Ч. 1. – С. 88–89.

862. **Науменко, О. В.** Створення інноваційного освітнього простору початкової школи за методом Марії Монтессорі / Науменко Олена Вікторівна ; наук. керівник Михацька Алла Валер'янівна // Проблеми та перспективи управління сучасною столичною школою : зб. наук. ст. за матеріалами регіональних наук.-практ. конф., 2015–2016 рр. / МОН України, Департамент освіти і науки, молоді та спорту виконав. органу Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. – Київ, 2016. – С. 39–47. – Бібліогр.: 5 назв.
863. **Сучасні** проблеми логопедії та реабілітації : матеріали V Всеукр. заоч. наук.-практ. конф., [5 квіт. 2016 р., Суми] / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Навч.-наук. Ін-т фіз. культури, каф. логопедії, Упр. освіти і науки Сум. міськради. – Суми : Цьома С. П., 2016. – 244 с. – Бібліогр. в кінці ст. – Текст доступний в інтернеті: https://sspu.sumy.ua/images/files/doc_files/2016/nauka/suchasni_problemi_loopedi_yi_ta_reabilitaciyi_2016_064e2_1422930658.pdf (дата звернення: 09.01.2025).
- Із змісту:* Навчання читанню методом М. Монтессорі / В. І. Мацак, В. М. Андросова, Л. Л. Мацак. – С. 44–47 ; Профілактика дисграфії в дітей дошкільного віку засобами Монтессорі-педагогіки / Є. О. Цигвинцева, А. І. Кравченко. – С. 68–70.

2017

864. ***Актуальні** проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених. «Родзинка – 2017». Серія: Психолого-педагогічні науки : зб. матеріалів XIX Всеукр. наук. конф. молодих учених, 27–28 квіт. 2017 р., Черкаси / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького, Рада молодих учених. – Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2017. – 532 с.
- Із змісту:* Розвиток дітей дошкільного віку засобами різних вправ та ігор за системою М. Монтессорі / Д. М. Муха. – С. 102–104 ; Погляди М. Монтессорі на розвиток мовлення дітей дошкільного віку / А. О. Павленко. – С. 123–125.
865. **Афатарли, Т. С.** Навчання математики в 1-му класі з елементами методики Марії Монтессорі / Афатарли Т. С., Скворцова С. О. // Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі : матеріали III Міжнар. конгр., 18–21 трав. 2017 р., Одеса / Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського [та ін.]. – Одеса, 2017. – С. 269–270. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/16989> (дата звернення: 11.11.2024).
866. **Васильчук, С. В.** Педагогічні погляди Марії Монтессорі / Васильчук Сільвія Вікторівна // Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., [20–21 квіт. 2017 р., Мукачєво] / Мукачєв. держ. ун-т [та ін.]. – Мукачєво, 2017. – С. 17–19. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: https://humanities.msu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Zbirnuk-materialiv_2017.pdf (дата звернення: 05.02.2024).

867. ***Головко, М.** Монтессорі-педагогіка у контексті парадигми педагогічного супроводу / М. Головко // Психолого-педагогічний і соціальний супровід дитинства в освітньому просторі: проблеми та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (заочної), 15 берез. 2017 р., [Слов'янськ] / Донбас. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ, 2017. – С. 6–8.
868. **Кордубан, М. В.** Музичне виховання за методикою М. Монтессорі / М. В. Кордубан // Традиційна культура в умовах глобалізації: сучасний дискурс щодо збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини : матеріали наук.-практ. конф., 23–24 черв. 2017 р., [Харків] / Упр. культури і туризму Харків. облдержадмін., Обл. орг.-метод. центр культури і мистецтва. – Харків, 2017. – С. 138–140. – Бібліогр.: 2 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/4462c136-c3c9-476c-9685-e61be24d7ff2> (дата звернення: 06.08.2024).
869. **Ороновська, Л.** Порівняльна характеристика педагогічних систем Марії Монтессорі та Шінічі Сузукі / Лариса Ороновська, Наталія Вінтонюк // Проблеми музичної освіти учнівської молоді: історія та сучасність : зб. матеріалів Другого Міжнар. наук.-практ. семінару, 23 лют. 2017 р., Дрогобич / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка, Ін-т муз. мистецтва, каф. методики муз. виховання і диригування. – Дрогобич, 2017. – С. 319–326. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/14605> (дата звернення: 06.08.2024).
870. ***Осадча, О. П.** Педагогічна методика Марії Монтессорі у системі проєктування приміщень учбового комплексу поліфункціонального призначення / О. П. Осадча // Освіта та наука – 2017 : матеріали студент. звіт.-наук. конф. ф-ту філос. освіти та науки, 3–7 квіт. 2017 р. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2017. – С. 215–216.
871. **Сташук, О. О.** Актуальні ідеї Марії Монтессорі в соціально-виховній роботі з дітьми дошкільного віку з особливими потребами / О. О. Сташук // Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики : матеріали II Всеукр. наук. конф., 26–27 трав. 2017 р., Дніпро / МОН України, Ін-т педагогіки НАПН України, Ін-т філософії НАН України [та ін.]. – Дніпро, 2017. – Ч. 1. – С. 60–62. – Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://ir.duan.edu.ua/server/api/core/bitstreams/073c6d6e-7484-4df0-8e92-5edfc260ad4d/content#page=61> (дата звернення: 01.08.2024).
872. **Чепіль, М. М.** Педагогіка Марії Монтессорі у підготовці фахівців дошкільної освіти в університетах України / Чепіль М. М. // Osobowość, społeczeństwo, polityka : materiały VI Międzynar. Konf. Nauk.-Praktycznej, 11–12 marca 2017 r. / Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie, Uniw. Technologii Nowoczesnych, Wszzechukr. Młodzieżowa Org. Społeczna “Związek Młodzieży Uzdolnionej”. – Lublin, 2017. – Cz. 1. – S. 203–205. – Бібліогр.: 2 назви. – Назва зб. і вих. дан. пол. – Текст статті доступний в інтернеті: [https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/13430/OSP-6\(1\)-.pdf?sequence=1#page=204](https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/13430/OSP-6(1)-.pdf?sequence=1#page=204) (дата звернення: 02.11.2024).

873. **Чепіль, М. М.** Ціннісні основи виховання особистості дитини у педагогічній спадщині М. Монтесорі / Чепіль М. М. // Формування цінностей особистості: європейський вектор і національний контекст : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., Дрогобич, 26–27 жовт. 2017 р. / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2017. – С. 273–277. – Бібліогр.: 3 назви.

2018

874. **Войтко, Т.** Уроки тиші у системі виховання М. Монтесорі : (на прикладі Харків. дит. садочку «Світ дитини») / Тетяна Войтко ; наук. керівник І. С. Драч // Сучасні соціокультурні практики: компетентнісно-аксіологічний аспект : зб. ст. і матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 10-літтю каф. культурології та методики викладання культурол. дисциплін ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 29–30 берез. 2018 р. / [Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка]. – Полтава, 2018. – С. 35–39. – Бібліогр.: 9 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/16505> (дата звернення: 25.07.2024).
875. **Георгієва, Н. М.** Гуманізація – основний принцип в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами за ідеями М. Монтесорі / Георгієва Н. М. // Система надання освіти дітям з особливими освітніми потребами в умовах сучасного закладу : зб. наук.-метод. пр. за матеріалами VI Всеукр. наук.-практ. конф. (12 груд. 2018 р.), [Лисичанськ] / Лисичан. пед. коледж, Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Лисичанськ, 2018. – С. 52–55. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3716/Inkloozi_vna%20jsvit2018.pdf?sequence=1#page=52 (дата звернення: 08.11.2024).
876. **Іваненко, Т. І.** Реалізація положень педагогічної спадщини Марії Монтесорі в старшій школі та в роботі зі студентами / Іваненко Т. І. // Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., 2 берез. 2018 р., Кременчук / Глухів. нац. пед. ун-т ім. Олександра Довженка [та ін.]. – Кременчук, 2018 – С. 149–154. – Бібліогр.: 8 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/49674/1/2018_Starosta_Kremenчук_ЗБІРНИК_s.11-14.pdf#page=149 (дата звернення: 11.11.2024).
877. **Ільченко, А. М.** Теоретико-практичні аспекти фізичного виховання дітей з особливими потребами в педагогічній технології М. Монтесорі / А. М. Ільченко // Педагогіка й сучасні аспекти фізичного виховання : зб. наук. пр. IV Міжнар. наук.-практ. конф., 18–19 квіт. 2018 р., [Краматорськ] / Донбас. держ. машинобуд. академія [та ін.]. – Краматорськ, 2018. – С. 107–113. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://www.dgma.donetsk.ua/docs/konf/2018/2018-04-17_fizvosпитanie_sbornik_2018.pdf#page=107 (дата звернення: 09.11.2024).

878. **Ковальчук, Т. В.** Погляди М. Монтесорі на роль природи у вихованні дитини / Ковальчук Т. В., Горопаха Н. М. // Актуальні проблеми дошкільної та корекційної освіти : зб. наук. пр. студентів і молодих учених : [матеріали I Міжнар. пед. читань пам'яті проф. Т. І. Поніманської, 15–16 трав. 2018 р., Рівне] / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т, каф. педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) ім. проф. Поніманської Т. І. – Рівне, 2018. – Вип. 1. – С. 86–87. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/ovuld> (дата звернення: 04.01.2024).
879. **Малиш, А. Ф.** Ідея вільного виховання та самовиховання в педагогічній системі М. Монтесорі / Малиш А. Ф., Попович О. М. // Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції : зб. тез доп. за матеріалами II Міжнар. наук.-практ. конф., 25–26 жовт. 2018 р., Мукачєво / Мукачів. держ. ун-т [та ін.]. – Мукачєво, 2018. – С. 235–236. – Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/Освіта-і-формування-конкурентоспроможності-фахівців-в-умовах-євроінтеграції-2018.pdf> (дата звернення: 17.09.2024).
880. **Маляр, Л. В.** Соціальні аспекти педагогічної концепції Марії Монтесорі / Маляр Любов Василівна, Фрішнич Наталія Миколаївна // Актуальні проблеми сучасної соціології і соціальної роботи та професійної підготовки фахівців: антидискримінаційна теорія і практика : матеріали доп. та повідомл. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 14 верес. 2018 р.) / Ужгор. нац. ун-т, каф. соціології та соц. роботи. – Ужгород, 2018. – С. 63–65. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/48860> (дата звернення: 23.09.2024).

2019

881. **Гончарук, Д.** Робота з дітьми з особливими освітніми потребами у Монтесорі-середовищі : (з досвіду роботи вихователя) / Гончарук Дар'я ; наук. керівник Оксана Голюк // Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами : зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, [28–29 листоп. 2019 р., Вінниця] / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2019. – Вип. 2. – С. 30–33. – Бібліогр.: 12 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: https://vspu.edu.ua/faculty/pochat/pochat_kafmetod/doc/z3.pdf#page=30 (дата звернення: 25.10.2024).
882. **Демчина, Г. Я.** Розвиток самостійності дітей дошкільного віку за технологією М. Монтесорі / Демчина Г. Я., Дудник Н. З. // Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку : матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., [Бердянськ] (25–26 квіт. 2019 р.) / Бердян. держ. пед. ун-т, Рада молодих учених. – Бердянськ, 2019. –

С. 100–101. – Бібліогр.: 2 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/Збірник-тез_III_МК_НЗТ-1.pdf#page=100 (дата звернення: 17.09.2024).

883. **Ейснер, Д. Ю.** Педагогічні ідеї Марії Монтессорі / Ейснер Д. Ю. ; наук. керівник Якименко С. І. // Педагогіка і психологія: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі : зб. тез наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф., 5–6 квіт. 2019 р., [Київ] / Громад. орг. «Київська наукова організація педагогіки та психології». – Київ, 2019. – С. 11–12. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/oduoab> (дата звернення: 03.08.2024).
884. **Лінтварьова, А. Д.** Спадщина М. Монтессорі як теоретичне підґрунтя реалізації наступності мовної освіти дітей 5–7 років / Лінтварьова А. Д., Полєвікова О. Б. // Сучасні проблеми дошкільної та початкової освіти у системі суспільних трансформаційних процесів : зб. матеріалів Всеукр. інтеракт. наук.-практ. конф. (18–20 лют. 2019 р.), [Херсон] / НАПН України, Ін-т проблем виховання, Херсон. держ. ун-т [та ін.]. – Херсон, 2019. – С. 84–87. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/9150/5.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 01.12.2023).
885. ***Лосицька, М.** Музика в Монтессорі-просторі / М. Лосицька // Орф-підхід у розвитку креативності: шляхи інтеграції у сучасну мистецьку освіту : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 17 берез. 2019 р., Київ / Ф-т мистецтв ім. Анатолія Авдієвського Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, Громад. орг. «Орф-Шульверк Асоціація України». – Київ, 2019. – С. 28–29.
886. **Микуліна, А. К.** Використання педагогічних поглядів Марії Монтессорі в сучасних дошкільних закладах / Микуліна А. К., Петах В. І. // Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторах : зб. тез доп. за матеріалами II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 7 листоп. 2019 р., Мукачєво / МОН України, Мукачєв. держ. ун-т, Ін-т модернізації змісту освіти. – Мукачєво, 2019. – С. 65–68. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://surl.li/lyfnb> (дата звернення: 11.04.2024).

2020

887. **Актуальні** проблеми дошкільної та спеціальної освіти : матеріали III Міжнар. пед. читань пам'яті проф. Т. І. Поніманської, [22 жовт. 2020 р., Рівне] / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т, каф. педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) ім. проф. Т. І. Поніманської. – Рівне : О. Зень, 2020. – 310 с. – Бібліогр. в кінці ст. – Текст доступний в інтернеті: <https://rshu.edu.ua/images/nauka/apdtso2020.pdf> (дата звернення: 25.10.2024).

Із змісту: Актуальність виховання самостійності у дітей дошкільного віку засобами педагогіки М. Монтессорі / Григор'єва Наталя. – С. 36–

38 ; Формування сенсорно-пізнавальної компетенції у дітей старшого дошкільного віку засобами Монтессорі-педагогіки / Дичківська Ілона, Мазур Марія. – С. 53–55.

888. **Гевак, О. І.** Теоретико-методологічні основи дитинства у педагогічній спадщині Марії Монтессорі / Гевак О. І., Лазарович Н. Б. // Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. молодих науковців та студентів, 2–3 листоп. 2020 р., Бердянськ, Вінниця, Житомир [та ін.] / Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника [та ін.]. – Івано-Франківськ, 2020. – Вип. 7. – С. 91–93. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/7918/1/Коновець_%20Янко_20тези.pdf#page=94 (дата звернення: 17.09.2024).
889. **Гейна, А. В.** Сенсорне виховання дітей дошкільного віку за методикою М. Монтессорі / А. В. Гейна ; наук. керівник О. В. Швець // Наука, освіта, суспільство: інструменти і механізми сучасного інноваційного розвитку : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 27–28 берез. 2020 р., Київ / НАН України, Наук.-навч. центр приклад. інформатики, Ін-т інновац. освіти. – Київ, 2020. – С. 3–6. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://novaosvita.com/wp-content/uploads/2020/04/ScEdSoc-Kyiv-Mar2020.pdf> (дата звернення: 09.04.2024).
890. **Компетентнісне** спрямування дошкільної та початкової освіти в умовах Нової української школи [Електронний ресурс] : зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 15 груд. 2020 р. / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Ін-т післядиплом. освіти, каф. дошк. та поч. освіти, Закарпат. ін-т післядиплом. пед. освіти, каф. педагогіки та психології, Кіровоград. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ім. Василя Сухомлинського, каф. дошк. та поч. освіти. – Текст. дані. – Київ : ІПО КУБГ, 2020. – 289 с. – Бібліогр. в кінці ст. – Режим доступу: <https://ippo.kubg.edu.ua/content/17444> (дата звернення: 24.07.2024). – Назва з екрана.
- Із змісту:* Активізація пізнавальної активності молодших школярів: п'ять Великих історій Монтессорі / Щербина Вікторія Миколаївна. – С. 112–115 ; Реалізація педагогічної спадщини М. Монтессорі в професійній підготовці вихователя закладу дошкільної освіти / Врадій Катерина Миколаївна, Зінакова Каріна Олексіївна. – С. 185–189.
891. **Мазур, М. В.** Роль дидактичних Монтессорі-матеріалів у формуванні сенсорно-пізнавальної компетенції дітей старшого дошкільного віку [Електронний ресурс] / Мазур М. В., Дичківська І. М. // Наука, освіта, суспільство очима молодих : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. здобувачів вищ. освіти і молодих науковців, 26 трав. 2020 р., Рівне / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Текст. дані. – Рівне, 2020. – С. 146–147. – Бібліогр.: 4 назви. – Режим доступу: <https://rshu.edu.ua/images/nauka/CollNOSOM2020.pdf> (дата звернення: 05.01.2024). – Назва з екрана.

892. **Монтессорі-педагогіка**: історія, теорія, перспективи розвитку : (до 150-річчя від дня народж. М. Монтессорі) : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (з міжнар. участю), 29 жовт. 2020 р., Херсон : у 2 ч. / НАПН України, Херсон. акад. неперерв. освіти, Кишинів. держ. пед. ун-т ім. І. Крижановського [та ін. ; за ред. І. Я. Жорової, Т. В. Комінарець, Т. Г. Чикалової]. – Херсон : Херсон. акад. неперерв. освіти, 2020. – Бібліогр. в кінці ст. – Текст доступний в інтернеті: http://pmu.in.ua/actual-info/ped_childhood/# (дата звернення: 22.11.2023).

Ч. 1. – 331 с. – *Із змісту*: Застосування технології Марії Монтессорі в закладі дошкільної освіти компенсуючого типу / Анікіна І. П. – С. 3–6 ; Концепція «космічного виховання» Марії Монтессорі / Аніщенко О. В. – С. 6–11 ; Науково-педагогічна спадщина М. Монтессорі – основа в навчально-корекційній роботі з дітьми, які мають особливі освітні потреби / Батрановська Л. В. – С. 14–18 ; Формування безпечного освітнього середовища НУШ за ідеями Марії Монтессорі / Бахарєва Н. О. – С. 19–21 ; Розвиток особистості на основі ідей вільного виховання / Безпалько С. В. – С. 22–27 ; Використання принципів методики Монтессорі в художній школі / Бірюк С. В. – С. 33–34 ; Вимоги до особистості Монтессорі-педагога / Боровок Т. М. – С. 34–39 ; Розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку в умовах застосування системи М. Монтессорі / Брюховецька О. В., Сличко О. І. – С. 39–43 ; Використання ідей М. Монтессорі в Новій українській школі / Будко Л. В. – С. 43–47 ; Технологія М. Монтессорі в реаліях сучасного дошкілля / Владимаренко І. М. – С. 52–56 ; Роль дидактичних ігор та вправ у сенсорному вихованні дітей різновікової групи / Голобородько М. І. – С. 60–65 ; Розвиток творчих здібностей дітей у педагогічній спадщині Марії Монтессорі / Денисенко О. В. – С. 77–80 ; Ключові ідеї Марії Монтессорі щодо розвитку особистості дитини дошкільного віку / Драгунова А. В. – С. 84–89 ; Методика Марії Монтессорі як системоутворююча в корекційній роботі з дітьми з особливими потребами / Єрохіна Г. В. – С. 94–98 ; Зарубіжний досвід використання педагогіки М. Монтессорі / Захарченко С. А., Кушніренко Т. В. – С. 111–115 ; Ціннісні орієнтири ідеї Марії Монтессорі в сучасній педагогіці / Звєкова В. К. – С. 115–118 ; Вагомість поглядів М. Монтессорі на психічний розвиток дитини дошкільного віку / Івахненко Н. А. – С. 124–128 ; Роль педагога у становленні особистості дитини за методикою Марії Монтессорі / Івершенко Л. О. – С. 129–133 ; Вплив педагогічної спадщини М. Монтессорі на розвиток творчих здібностей дітей раннього віку / Кірієнко М. М. – С. 152–156 ; Професійна підготовка майбутніх учителів НУШ: домінантність дитиноцентризму Монтессорі-матеріалів / Кічук Н. В. – С. 156–159 ; Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку у педагогічній спадщині Марії Монтессорі / Клейман Т. В. – С. 159–162 ; Особливості виховання та навчання дошкільнят за методикою М. Монтессорі / Лучка В. І. – С. 180–182 ; Використання елементів Марії

Монтессорі для розвитку логіко-математичних здібностей у дітей старшого дошкільного віку / Мариніна Л. В. – С. 185–188 ; Використання методик та ідей Марії Монтессорі на уроках образотворчого мистецтва художніх шкіл / Мартиненко Н. А. – С. 189–191 ; Розвиток особистості дитини в середовищі М. Монтессорі / Марусинець М. М., Заяць О. Т. – С. 191–194 ; Нове «життя» методики Марії Монтессорі (на прикладі діяльності Педагогічного музею України) / Міхно О. П., Матвійчук О. Є. – С. 200–203 ; Педагогічна спадщина Марії Монтессорі. Виховання сучасної дитини / Моспан О. В. – С. 203–207 ; Методика Марії Монтессорі як ефективний шлях підготовки дитини до школи / Недвиженко Л. М. – С. 211–216 ; Технології М. Монтессорі в реаліях сучасного довкілля / Нестеренко О. І. – С. 116–220 ; Нейропсихологічний підхід до методики М. Монтессорі в корекційній роботі з дошкільнятами / Нечитайло Н. Є. – С. 220–224 ; Технологія М. Монтессорі в реаліях сучасного дошкільня / Никифорова І. В. – С. 224–227 ; Реалізація ідей Марії Монтессорі в освітньому просторі Нової української школи / Обревко О. Ю., Кисловська С. А., Цурікова І. В. – С. 227–232 ; Поширення досвіду М. Монтессорі у системі вітчизняної дошкільної освіти / Оліферчук Т. В., Чабанова О. М. – С. 232–237 ; Розвиток творчих здібностей дітей у педагогічній спадщині Марії Монтессорі / Осипова І. В. – С. 242–246 ; Система М. Монтессорі: методика чи технологія? / Павловська-Кравчук В. А. – С. 246–253 ; Етапи становлення педагогічного методу Марії Монтессорі / Павловська-Кравчук В. А., Дмитренко Н. В. – С. 253–258 ; Методика М. Монтессорі як помічник в індивідуальному вихованні дитини в закладі дошкільної освіти: проблеми та перспективи їх реалізації / Панфілова С. С. – С. 258–261 ; Історико-педагогічна спадщина М. Монтессорі / Панченко Н. М. – С. 261–265 ; Актуалізація ідей саморозвитку М. Монтессорі в сучасних освітніх засобах для дітей раннього віку / Панченко О. В., Столярчук Н. В. – С. 265–268 ; Педагогічні ідеї Марії Монтессорі в реаліях сучасних дошкільних закладів / Перепьолкіна Т. М. – С. 269–272 ; Фізичне виховання дітей з особливими потребами в педагогіці Марії Монтессорі / Пермяков О. А. та ін. – С. 273–276 ; Теоретичні аспекти підготовки Монтессорі-педагога у Туреччині / Постригач Н. О. – С. 280–285 ; Педагогіка Марії Монтессорі у просторі сучасної дитячої бібліотеки (на прикладах роботи з дітьми з аутизмом у Херсонській обласній бібліотеці для дітей ім. Дніпрової Чайки) / Ракша А. Б. – С. 285–289 ; «Золотий матеріал» Марії Монтессорі як засіб формування обчислювальних навичок учнів НУШ / Скворцова С. О. – С. 297–301 ; Реалізація творчого аспекту принципів Марії Монтессорі у мистецьких школах / Сліпич Ю. В. – С. 311–314 ; Особливості висвітлення історико-педагогічної спадщини Марії Монтессорі в інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу» ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського / Хопта С. М. – С. 318–322.

Ч. 2. – 199 с. – *Із змісту:* Особливості організації роботи з дітьми раннього віку за методикою М. Монтессорі / Амбруч Л. М., Кучина Н. В. – С. 3–8 ; Розвиток критичного мислення учнів початкової школи за методом М. Монтессорі / Бабенко С. О., Стаценко Т. В. – С. 9–14 ; Технологія саморозвитку дитини за М. Монтессорі / Заїка І. Д. – С. 14–18 ; Актуальність ідей Монтессорі-педагогіки в сучасній школі / Комінарець Т. В. – С. 18–23 ; Ідеї Марії Монтессорі щодо фізичного розвитку дітей / Коча І. А. – С. 32–35 ; Використання педагогічних ідей Марії Монтессорі в освітньому процесі закладів дошкільної освіти / Мусієнко В. С., Мацуєва І. М. – С. 35–39 ; Використання педагогічної системи Монтессорі для розвитку соціальної та життєвої компетентностей молодших школярів / Паролова Л. О. – С. 39–42 ; Роль педагога у становленні особистості дитини за методикою Марії Монтессорі / Потась Н. С. – С. 52–60 ; Особливості Монтессорі-педагога / Пустовіт Т. Г. – С. 60–64 ; Реалізація педагогічних ідей Марії Монтессорі в Новій українській школі щодо створення освітнього середовища / Сахно О. В. – С. 64–69 ; Особливості підготовки Монтессорі-педагога / Сокач Ю. П. – С. 78–82 ; Історико-педагогічна спадщина Марії Монтессорі та сучасність / Соловей Л. Ю. – С. 82–85 ; «Лікувальна педагогіка» Марії Монтессорі в корекційній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами / Спиридонова О. О. – С. 85–90 ; Основні аспекти філософії та педагогіки Марії Монтессорі / Стребна О. В. – С. 104–109 ; Соціальна успішність у психолого-педагогічних поглядах Марії Монтессорі / Стрижак А. Є. – С. 109–112 ; Погляди М. Монтессорі на роль розвивального середовища в розвитку особистості дошкільників / Тарапака Н. В., Мартін А. М. – С. 112–117 ; Напрями освіти дітей з ООП в гуманістичній педагогіці М. Монтессорі / Тарасенко Т. І. – С. 117–123 ; Використання методик Монтессорі на уроках малювання / Терещенко Я. Г. – С. 123 ; Дитиноцентризм як своєрідний світогляд щодо виховання дитини за Марією Монтессорі / Тертична Н. М. – С. 124–129 ; Вплив педагогічної спадщини Марії Монтессорі на сучасне мистецтво / Тищенко Я. Г. – С. 129–133 ; Особливості підготовки Монтессорі-педагога / Тітова І. І. – С. 134–137 ; Реалізація засад педагогіки Марії Монтессорі в сучасному закладі дошкільної освіти / Ходаковська Л. В., Скутіна М. М. – С. 146–149 ; Актуальність ідей Марії Монтессорі щодо розвитку мовлення дітей раннього віку в умовах сучасного закладу дошкільної освіти / Хоруженко Т. А. – С. 149–152 ; Мовленнєвий розвиток дитини в педагогічній системі Марії Монтессорі / Чикалова Т. Г. – С. 156–160 ; Використання Монтессорі-матеріалів у сенсорній інтеграції дітей з важкими порушеннями у розвитку / Чурай А. Л., Ведерникова Н. В., Кулявець Ж. В. – С. 160–164 ; Особистість педагогічного працівника закладу дошкільної освіти у поглядах М. Монтессорі / Швед Г. В. – С. 169–172 ; Особливості підготовки Монтессорі-педагога / Шейко Ю. К. – С. 177–180 ; Трансформація педагогічних ідей Монтессорі в освітній процес

закладу дошкільної освіти / Шкрабій Т. В. – С. 180–183 ; Педагогіка Монтессорі як технологія самонавчання дітей. Деякі аспекти застосування методу Монтессорі у початковій школі НУШ / Щербина В. М. – С. 183–188 ; Створення розвивального освітнього середовища для дитини з особливими потребами в закладі освіти та в домашніх умовах засобами методики Марії Монтессорі / Юдіна О. В. – С. 188–191 ; Педагогічні ідеї Марії Монтессорі в сучасних мистецьких закладах / Якімова Г. О. – С. 191–193.

893. **Петренко, О.** Звуковий простір як чинник буття й виховання дітей у поглядах Я. Чепіги / Ольга Петренко // Національна школа Якова Чепіги : (до 145-річчя Я. Ф. Чепіги) : тези доп. обл. пед. читань, 30 квіт. 2020 р., Миколаїв / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського НАПН України, Миколаїв. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти. – Миколаїв, 2020. – С. 41–45. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://repository.moippo.mk.ua/publication/420> (дата звернення: 29.01.2024).

Акцентовується на розвиткові Я. Чепігою ідей М. Монтессорі щодо ролі органу почуттів на процеси виховання дітей.

894. **Пушкар, Н.** Сенсорне виховання за методом М. Монтессорі / Пушкар Наталія ; наук. керівник Січка А. Д. // Здобутки молодих науковців : матеріали інтернет-конф. молодих учених «Проблеми і перспективи розвитку освіти ХХІ століття» / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини [та ін.]. – Умань, 2020. – С. 157–159. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст в інтернеті: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/33944/1/Sichkar_A_D_Pushkar_N_PDM_M_2020_PL.pdf (дата звернення: 01.08.2024).

895. **Сало, В.** Педагогічні погляди Марії Монтессорі / Сало Вероніка ; наук. консультант Калагурка К. І. // Матеріали студентських наукових конференцій кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи «Актуальні проблеми української освіти» / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, ф-т пед. освіти, каф. заг. педагогіки та педагогіки вищої шк. – Львів, 2020. – Вип. 13 : [Відібрані тези доповідей П'ятнадцятої міжфакультетської студентської наукової конференції «Актуальні проблеми української освіти»]. – С. 59–61. – Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/studmaterialy13.pdf> (дата звернення: 09.02.2024).

896. **Хопта, С. М.** Ідеї гуманістичного виховання М. Монтессорі в контексті філософських засад Нової української школи / Хопта Світлана Михайлівна // Історія та філософія освіти в незалежній Україні: здобутки і стратегії : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 20 трав. 2020 р., Київ / НАПН України, Від-ня заг. педагогіки та філософії освіти, Ін-т педагогіки НАПН України [та ін.]. – Біла Церква, 2020. – С. 124–127. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://lib.iitta.gov.ua/733655/> (дата звернення: 15.11.2023).

897. **Хопта, С. М.** Постать М. Монтессорі в інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу» Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського [Електронний ресурс] / Хопта Світлана Михайлівна // Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2020 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України [та ін.]. – Текст. дані. – Київ, 2020. – С. 522–525. – Бібліогр.: 2 назви. – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003836> (дата звернення: 15.11.2023). – Назва з екрана.

2021

898. **Бердар, Н. М.** Теорія екологічного виховання Марії Монтессорі в розвивальному просторі закладу дошкільної освіти / Бердар Н. М., Попович О. М. // Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції : зб. тез доп. за матеріалами V Міжнар. наук.-практ. конф., 21–22 жовт. 2021 р., Мукачево / Мукачів. держ. ун-т [та ін.]. – Мукачево, 2021. – С. 47–49. – Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/handle/123456789/8784> (дата звернення: 11.11.2024).

899. **Звєкова, В. К.** Монтессорі-терапія при порушеннях мовного розвитку дитини [Електронний ресурс] / Звєкова Вікторія Корніївна, Тулуш-Бопре Марина Іванівна // Topical issues of modern science, society and education : Proc. of I Intern. Sci. and Practical Conf., Kharkiv, Ukraine, 8–10 Aug. 2021 / Sci-conf.com.ua. – Текст. дані. – Kharkiv, 2021. – Р. 464–468. – Бібліогр.: 5 назв. – Режим доступу: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2021/08/TOPICAL-ISSUES-OF-MODERN-SCIENCE-SOCIETY-AND-EDUCATION-8-10.08.21.pdf> (дата звернення: 02.08.2024). – Назва з екрана. – Назва зб. і вих. дан. англ.

900. **Макаренко, С.** Організація інклюзивного освітнього середовища ЗДО на засадах ідей вільного виховання М. Монтессорі [Електронний ресурс] / Світлана Макаренко // Еволюційні процеси в галузі дошкільної освіти: інноватика, досягнення, перспективний досвід : зб. матеріалів II Всеукр. Інтернет-конф. викладачів, студентів, аспірантів та молодих вчених, 30 листоп. 2021 р., Маріуполь / Маріуп. держ. ун-т, лаб. інклюз. освіти дітей та підлітків каф. дошк. освіти, Ін-т проблем виховання НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка [та ін.]. – Текст. дані. – Маріуполь, 2021. – С. 140–144. – Бібліогр.: 5 назв. – Режим доступу: <https://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/5608> (дата звернення: 02.02.2025). – Назва з екрана.

901. **Начинова, О. В.** Методика Монтессорі в 2021 році. Переваги та недоліки методики Монтессорі [Електронний ресурс] / Начинова Олена Василівна, Коваленко Ярослава Миколаївна // European scientific discussions : Proc. of IX Intern. Sci. and Practical Conf., Rome, Italy, 18–20 July 2021

/ Sci-conf.com.ua. – Текст. дані. – Rome, 2021. – С. 205–211. – Бібліогр.: 5 назв. – Режим доступу: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2021/07/EUROPEAN-SCIENTIFIC-DISCUSSIONS-18-20.07.2021.pdf#page=205> (дата звернення: 17.09.2024). – Назва з екрана. – Назва зб. і вих. дан. англ.

902. **Олійник, Р. В.** Використання елементів методики М. Монтесоррі в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах ЗДО / Олійник Р. В. // Science 2021: Research and Innovation : Abstr. of XVII Intern. Sci. and Practical Conf., USA, Philadelphia, 29–30, March 2021. – Philadelphia, 2021. – Р. 135–140. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2817/CIHA_Fil_sait.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 17.09.2024).
903. **Петрук, С.** Сенсорний розвиток дітей молодшого дошкільного віку в процесі використання науково-педагогічних ідей М. Монтесоррі [Електронний ресурс] / Петрук Софія ; наук. керівник Семенов О. С. // Дошкільна освіта: теорія, методика, інновації : матеріали III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (15 листоп. 2021 р.), Луцьк / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Текст. дані. – Луцьк, 2021. – С. 175–177. – Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20807/1/zbirnyk_3_2021.pdf#page=175 (дата звернення: 08.11.2024). – Назва з екрана.
904. **Приймак, Я.** Особливості використання технології Марії Монтесоррі у роботі з дітьми 2–3 років життя / Ярослава Приймак ; наук. керівник Т. М. Кривошея // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : [збірник] / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2021. – Вип. 10 : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., [22–23 квіт. 2021 р., Вінниця]. – С. 117–120. – Бібліогр.: 10 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://surl.li/mkaktm> (дата звернення: 11.11.2024).
905. **Сняtkова, Т. М.** Монтесоррі-педагогіка як сучасна педагогічна технологія навчання і розвитку дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / Т. М. Сняtkова // Перспективні питання психології та педагогіки : зб. наук. пр. : за матеріалами Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. «Сучасна психологія і педагогіка: теорія і модерна практика освітнього процесу в епоху пандемічних викликів» / Донбас. держ. пед. ун-т, каф. психології, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, каф. педагогіки і психології дошк. освіти. – Текст. дані. – Слов'янськ, 2021. – С. 91–94. – Бібліогр.: 4 назви. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/37142> (дата звернення: 29.01.2024). – Назва з екрана.
906. **Тенденції** розвитку дошкільної та початкової освіти: молодь і наука [Електронний ресурс] : зб. тез учасників II Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищ. освіти, аспірантів, молодих вчених, педагогів-практиків (з міжнар. участю), 16 квіт. 2021 р., Київ. Ч. 2 / Нац. пед. ун-т

ім. М. П. Драгоманова, ф-т педагогіки та психології, ГО «Українська асоціація педагогів і психологів початкової, дошкільної та позашкільної освіти». – Текст. дані. – Київ, 2021. – 378 с. – Бібліогр. в кінці ст. – Режим доступу: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/37122> (дата звернення: 10.10.2024). – Назва з екрана.

Із змісту: Розвиток уваги у дітей раннього віку в процесі занять за методикою Марії Монтесорі / Деркач А. М. ; наук. керівник Магеря О. П. – С. 108–110 ; Свобода вибору як один з основоположних принципів методики Марії Монтесорі / Ковальчук С. А. ; наук. керівник Лобанчук О. А. – С. 134–136 ; Розвиток уваги у дітей раннього віку в процесі занять за методикою Марії Монтесорі / Кулибаба Д. В. ; наук. керівник Дорога А. Є. – С. 153–154.

907. **Щербина, В. М.** Освітні ініціативи STEM і метод Монтесорі / Щербина Вікторія Миколаївна // Інноваційні практики наукової освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 8–11 груд. 2021 р., [Київ] / НАПН України [та ін.]. – Київ, 2021. – С. 560–563. – Бібліогр. в кінці ст. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://lib.iitta.gov.ua/729228/> (дата звернення: 21.11.2023).

908. **Яцинік, А.** Практика використання сенсорних матеріалів Монтесорі у процесі формування мовленнєвої компетентності дошкільників з порушенням опорно-рухового апарату / Яцинік Алла // Актуальні проблеми ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології : зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю випускової каф. ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології (18 берез. 2021 р.), [Київ] / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, ф-т спец. та інклюз. освіти, каф. ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології [та ін.]. – Київ, 2021. – С. 270–273. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/34007/Conference%20Act%20problems%20of%20orthopedics.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 05.02.2024).

2022

909. **Волощук, Д.** Сенситивний розвиток дитини у системі Марії Монтесорі [Електронний ресурс] / Діана Волощук ; наук. керівник. О. Б. Величко // Музичне мистецтво та виховання: міжкультурні зв'язки України та Польщі : зб. тез Міжнар. наук.-практ. студент. конф., Львів, 20 трав. 2022 р. / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, ф-т культури і мистецтв, каф. муз. мистецтва, Ін-т музики Колегіуму гуманіст. наук Жешув. ун-ту. – Текст. дані. – Львів, 2022. – С. 60–64. – Бібліогр.: 5 назв. – Режим доступу: <https://kultart.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/Elektronnyy-zbirnyk-tez-konferentsii-20.05.22-1.pdf#page=60> (дата звернення: 24.09.2024). – Назва з екрана.

910. **Дідух, К. В.** Використання монтессорівських сенсорних вправ для розвитку і корекції мовлення у дітей дошкільного віку / Дідух Крістіна Вікторівна ; наук. керівник Котлова Л. О. // Актуальні проблеми сучасної психологічної науки: виклики сучасності : зб. наук. пр. за матеріалами Всеукр. студент. інтернет-конф. (Україна, Житомир, 10 жовт. 2022 р.) / Житом. держ. ун-т ім. Івана Франка, соц.-психол. ф-т, каф. психології, логопедії та інклюз. освіти. – Житомир, 2022. – С. 180–182. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://eprints.zu.edu.ua/34824/1/3.pdf> (дата звернення: 16.05.2025).
911. **Донська, К.** Вимоги до вчителя за М. Монтессорі / Донська Катерина ; наук. керівник А. Боярська-Хоменко // Персоналії у науково-педагогічному дискурсі : матеріали наук.-практ. конф. здобувачів першого (бакалавр.), другого (магістер.), третього (освіт.-наук.) рівнів вищ. освіти, верес. 2022 р., каф. освітології та інновац. педагогіки Харків. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди : до 300-річчя з Дня народж. Г. С. Сковороди. – Харків, 2022. – С. 37–39. – Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/9396> (дата звернення: 11.11.2024).
912. **Завітренко, Д. Ж.** Реабілітаційні методи Монтессорі в роботі з дітьми з психічними та фізичними вадами / Завітренко Долорес Жораївна, Березенко Наталія Олегівна // Integration of scientific and modern ideas into practice : Proc. of the VIII Intern. Sci. and Practical Conf., Stockholm, Sweden, November 15–18, 2022 / Intern. Sci. Group. – Stockholm, 2022 – С. 506–508. – Бібліогр.: 4 назви. – Назва зб. і вих. дан. англ. – DOI: <https://doi.org/10.46299/ISG.2022.2.8>.
913. **Кривошея, Т.** Розвиток у дітей раннього віку навичок самостійності: аспект застосування технології М. Монтессорі / Тетяна Кривошея, Ольга Гелик // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : [збірник] / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2022. – Вип. 11 : зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., [6–7 лип. 2022 р., Вінниця]. – С. 102–106. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://surl.li/qdenyc> (дата звернення: 01.08.2024).
914. **Маляр, Л.** Педагогіка М. Монтессорі у вихованні дітей дошкільного і молодшого шкільного віку / Любов Маляр, Марія Кухта // Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті російсько-української війни : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., [23 верес. 2022 р., Ужгород] / Ужгор. нац. ун-т [та ін.]. – Ужгород, 2022. – С. 324–326. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/48800/1/324-326.pdf> (дата звернення: 08.11.2024).

915. **Блохин, Д.** Педагогічні погляди навчання і виховання Марії Монтессорі / Даріана Блохин // Джерела. – 2023. – № 1 : Збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість в історії, літературі та методиці навчання», 27 жовт. 2023 р., Київ, Івано-Франківськ, Варшава, Стамбул. – С. 9–14. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст доступний в інтернеті: https://www.ippo.if.ua/images/stories/Osvitjanske_slovo/dgerela_1.pdf (дата звернення: 10.01.2024).
916. **Бородай, Л. В.** Соціалізація дитини з використанням педагогічної спадщини Марії Монтессорі / Бородай Л. В. // Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 6–7 груд. 2023 р., Слов'янськ, Дніпро / Донбас. держ. пед. ун-т [та ін.]. – Слов'янськ, 2023. – С. 30–32. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://psll.paradox.dn.ua/files/97/ua/194/--V---2023.pdf#page=31> (дата звернення: 17.09.2024).
917. **Григор'єва, Н.** Включення особливої дитини в монтессорі-групу [Електронний ресурс] / Наталя Григор'єва // Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти : зб. матеріалів V Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 25–26 жовт. 2023 р., Запоріжжя / Бердян. держ. пед. ун-т [та ін.]. – Текст. дані. – Запоріжжя, 2023. – С. 80–85. – Бібліогр.: 4 назви. – Режим доступу: <https://dSPACE.bdpU.org.ua/items/af39f08b-3b76-4352-8a42-72c8f547d9be> (дата звернення: 11.10.2024). – Назва з екрана.
918. **Дацюк, М. А.** Використання педагогічних ідей Марії Монтессорі у підготовці дошкільників до школи / Дацюк Марина Анатоліївна ; наук. керівник Борова Б. Є. // Актуальні проблеми дошкільної освіти: досвід, реалії, сьогодення та перспективи : зб. тез виступів учасників I Всеукр. студент. наук.-практ. конф. (з міжнар. участю) (23 верес. 2022 р.), [Рівне] / Міжнар. екон.-гуманітар. ун-т ім. акад. Степана Дем'янчука. – Рівне, 2023. – С. 31–35. – Бібліогр.: 2 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://dSPACE.megu.edu.ua:8443/jspui/handle/123456789/4903> (дата звернення: 20.09.2024).
919. **Дошкільна** освіта: теорія, методика, інновації [Електронний ресурс] : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 26 черв. 2023 р., Луцьк / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Текст. дані. – Луцьк, 2023. – 254 с. – Бібліогр. в кінці ст. – Режим доступу: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/22503> (дата звернення: 29.09.2024). – Назва з екрана.
- Із змісту:* Проблема сенсорного розвитку дошкільників у поглядах педагогів-класиків / Бартків Оксана. – С. 10–15 ; Формування предметно-практичної компетентності у дітей дошкільного віку за методикою М. Монтессорі / Шевченко Марія ; наук. керівник Смолюк С. В. – С. 131–134.

920. **Дурдас, А.** Постать М. Монтессорі (1870–1952) на сторінках зарубіжних енциклопедичних та довідкових видань / Алла Дурдас // Українська енциклопедистика в реаліях війни : зб. матеріалів [наук. конф. «Сучасна енциклопедистика: тенденції розвитку (до 10-ї річниці створення Держ. наук. установи «Енциклопедичне видавництво»)], 11 жовт. 2023 р., Київ / за заг. ред. А. Киридон]. – Київ, 2023. – С. 60–62. – Бібліогр. в підрядк. прим. – Текст статті доступний в інтернеті: https://ev.vue.gov.ua/wp-content/uploads/2024/02/Zbirnyk_2023_N.pdf (дата звернення: 16.10.2024).
921. **Інформаційне** забезпечення сфери освіти та науки України в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського за результатами наук. дослідж. у 2023 р., 18 груд. 2023 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошк. педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: Березівська Л. Д. (голов. ред.) та ін.]. – Текст. дані. – Вінниця : Твори, 2023. – 109 с. – Бібліогр. в кінці ст. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/738392/> (дата звернення: 08.01.2024). – Назва з екрана.
- Із змісту:* Італійська педагогиня Марія Монтессорі (1870–1952) на сторінках довідкових видань іноземними мовами / А. П. Дурдас. – С. 40–41 ; Публікації педагогічних часописів до біобібліографії Марії Монтессорі / Є. Ф. Демида. – С. 51–53.
922. **Клевака, Л. П.** Сенсорне виховання в педагогіці Марії Монтессорі / Л. П. Клевака // Тези 75-ї наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету, 2–25 травня 2023 р., [Полтава] / Півн.-Схід. наук. центр НАН України та МОН України, Нац. ун-т «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». – Полтава, 2023. – Т. 2. – С. 207–209. – Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/12603> (дата звернення: 01.08.2024).
923. **Коцман, М.** Особливості застосування філософії М. Монтессорі для розвитку предметно-практичної компетентності дітей середнього дошкільного віку / Марина Коцман ; наук. керівник Ю. С. Кулінка // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : [збірник] / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2023. – Вип. 12 : зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., [28–29 берез. 2023 р., Вінниця]. – С. 80–82. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/11046/1/Збірник-24.05-Актуальні-проблеми-2023.-НОВИЙ.-pdf> (дата звернення: 05.02.2024).
924. **Лазоренко, Є. Г.** Сенсорний розвиток дітей в методиці Марії Монтессорі / Є. Г. Лазоренко, С. В. Сиваш // Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф., 25 жовт.

2023 р., Запоріжжя / Запорізь. нац. ун-т, каф. педагогіки та психології освіт. діяльності [та ін.]. – Запоріжжя, 2023. – С. 107–108. – Бібліогр.: 2 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: https://www.znu.edu.ua/faculty/spp/nauka/ped/zbrnik_tez_pvsh_2023_prawka_1.pdf#page=108 (дата звернення: 11.01.2024).

925. **Ленківська, А. С.** Впровадження технології саморозвитку М. Монтесорі до сучасного освітнього простору закладів дошкільної освіти / Ленківська А. С., Чкана А. О., Кулаковська Т. В. // Актуальні проблеми науки, освіти та технологій в умовах сучасних викликів : міжнар. наук.-практ. конф., 21 берез. 2023 р., Умань : зб. тез доп. : [у 2 ч.]. – Умань, 2023. – Ч. 1. – С. 17–19. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://surl.li/xwgvmg> (дата звернення: 11.11.2024).

926. **Лукашук, Л. М.** Роль Монтесорі-педагогіки в розвитку особистості дитини дошкільного віку / Лукашук Л. М., Пагута Т. І., Спайдел М. В. // Інноваційні дослідження та перспективи розвитку науки і техніки у ХХІ столітті : зб. тез наук. доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. до 30-річчя Приват. вищ. навч. закл. «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», 19 жовт. 2023 р., Рівне / Міжнар. екон.-гуманітар. ун-т ім. акад. Степана Дем'янчука [та ін.]. – Рівне, 2023. – Ч. 1. – С. 170–172. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/handle/123456789/4309> (дата звернення: 16.05.2025).

927. **Міщенко, А. О.** Свобода й дисципліна в Монтесорі-класі як складник формування особистості дитини [Електронний ресурс] / А. О. Міщенко // Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю. Грані особистості педагога у вимірах сьогодення : (до 105-ї річниці від дня народж. В. Сухомлинського та 30-річчя проведення всеукр. пед. читань) : зб. матеріалів ХІІІ Міжнар. та ХХХ Всеукр. пед. читань, 20 верес. 2023 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошк. педагогіки, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського [та ін. ; редкол.: Сухомлинська О. В. (голов. ред.) та ін.]. – Текст дані. – Вінниця, 2023. – С. 97–98. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/738201/> (дата звернення: 08.12.2023). – Назва з екрана.

928. **Науковий** вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення : зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф., 25 трав. 2023 р., [Ніжин] / Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя [та ін. ; за ред. О. В. Лісовця, С. О. Борисюк]. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2023. – 321 с. – Текст доступний в інтернеті: <http://surl.li/osedx> (дата звернення: 17.11.2023).

Из змісту: Indywidualizacja procesu opiekuńczo-wychowawczego w świetlicy w myśl założeń pedagogiki Marii Montessori [Індивідуалізація процесу опіки та виховання в громадському центрі за педагогікою Марії Монтесорі] / Dobrzyńska Klaudia, Roman Justyna ; promotor Bejger H. – С. 217–219 ; Wolność dziecka w ujęciu pedagogiki Marii Montessori

[Свобода дитини з погляду педагогіки Марії Монтессорі] / Cieřlik Agata ; promotor Bejger H. – С. 270–272. – Текст пол.

929. **Педагогічна** біографіка в освітньо-науковому просторі в умовах воєнної доби: нові виклики і завдання [Електронний ресурс] : зб. матеріалів VIII Всеукр. наук.-практ. конф. з історії освіти з міжнар. участю, 16 трав. 2023 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошк. педагогіки НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.) та ін.]. – Текст. дані. – Вінниця : Твори, 2023. – 154 с. – Бібліогр. в кінці ст. – Режим доступу: <http://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=35062> (дата звернення: 05.12.2023). – Назва з екрана.

Із змісту: Життя та діяльність відомої педагогині Марії Монтессорі (1870–1952) у джерелах італійською мовою / А. П. Дурдас. – С. 74–76 ; Особистість та творча спадщина Марії Монтессорі у дослідженнях українських вчених : (історіогр. аспект) / Н. О. Якобчук. – С. 104–107 ; Метод Марії Монтессорі: виклики впровадження в дошкільну освіту України / А. О. Міщенко. – С. 133–135.

930. **Прибора, Т. О.** Специфіка едукації в Монтессорі-закладах [Електронний ресурс] / Прибора Тетяна Олександрівна, Радул Ольга Сергіївна // Current challenges of science and education : Proc. of III Intern. Sci. and Practical Conf., Berlin, Germany, 13–15 Nov. 2023 / Sci-conf.com.ua. – Текст. дані. – Berlin, 2023. – Р. 288–292. – Бібліогр.: 5 назв. – Режим доступу: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/11/CURRENT-CHALLENGES-OF-SCIENCE-AND-EDUCATION-13-15.11.23.pdf> (дата звернення: 31.01.2024). – Назва з екрана. – Назва зб. і вих. дан. англ.

931. **Радул, О. С.** Школи Марії Монтессорі [Електронний ресурс] / Радул Ольга Сергіївна, Андросова Наталя Миколаївна // Стратегії розвитку дошкільної освіти в умовах сьогодення : зб. матеріалів I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 17 трав. 2023 р. / Центральноукр. держ. ун-т ім. Володимира Винниченка, ф-т педагогіки, психології та мистецтв, каф. дошк. та поч. освіти [та ін.]. – Текст. дані. – Кропивницький, 2023. – С. 46–49. – Бібліогр.: 3 назви. – Режим доступу: https://cusu.edu.ua/images/files-2023/04/17_05_23_Збірник_матеріалів_конференції.pdf (дата звернення: 26.01.2024). – Назва з екрана.

932. **Садова, І.** Розвиток самостійності учнів початкових класів у школах Монтессорі / Ірина Садова, Марія Глодян // Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Євразії : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 31 берез. 2023 р., [Переяслав] / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі [та ін.]. – Переяслав, 2023. – С. 71–73. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/4588/1/Zbirnic%20-%20conference_31-31.3.2023.pdf#page=71 (дата звернення: 08.08.2024).

933. **Саєнко, Ю.** Розвиток творчих здібностей школярів засобами методики Марії Монтессорі [Електронний ресурс] / Саєнко Юлія, Скорбач Вікторія // Prospects for the development of science and the environment : Abstr. of XIV Intern. Sci. and Practical Conf., Helsinki, Finland (Apr. 10–12, 2023). – Текст. дані. – Helsinki : Europ. Conf., 2023. – Р. 248–251. – Бібліогр.: 3 назви. – Режим доступу: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2023/04/Prospects-for-the-development-of-science-and-the-environment.pdf#page=249> (дата звернення: 10.10.2024). – Назва з екрана. – Назва зб. і вих. дан. англ.
934. **Якобчук, Н. О.** Перші дослідники творчої спадщини М. Монтессорі в Україні / Якобчук Надія Олександрівна // Scientific method: reality and future trends of researching : Proc. of I Intern. Sci. and Practical Conf., 24 March 2023, Zagreb, Rep. of Croatia / Europ. Sci. Platform. – Zagreb, 2023. – Р. 259–260 : portr. – Бібліогр.: 2 назви. – Назва зб. і вих. дан. англ. – DOI: <https://doi.org/10.36074/scientia-24.03.2023>.
935. **Durdas, A.** Maria Montessori (1870–1952) as an educator who gave pedagogy a new impulse [Електронний ресурс] / Durdas Alla // Innovative development of science, technology and education : Proc. of I Intern. Sci. and Practical Conf., Vancouver, Canada, 19–21 Oct. 2023 / Sci-conf.com.ua. – Текст. дані. – Vancouver, 2023. – Р. 217–220. – Бібліогр.: 10 назв. – Режим доступу: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/10/INNOVATIVE-DEVELOPMENT-OF-SCIENCE-TECHNOLOGY-AND-EDUCATION-19-21.10.23.pdf> (дата звернення: 29.12.2023). – Назва з екрана. – Текст англ.
- Переклад назви статті:* Марія Монтессорі (1870–1952) як освітянка, яка надала педагогіці нового імпульсу.
936. **Yakobchuk, N.** Pedagogical views of Maria Montessori in Sofia Rusova's scientific research / Nadiia Yakobchuk // Theoretical and practical scientific achievements: research and results of their implementation : Proc. of IV Intern. Sci. and Practical Conf., 7 Apr. 2023, Pisa, Ital. Republic / Europ. Sci. Platform. – Pisa, 2023. – Р. 172–174 : ill. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст англ. – DOI: <https://doi.org/10.36074/scientia-07.04.2023>.
- Переклад назви статті:* Педагогічні погляди Марії Монтессорі в наукових дослідженнях Софії Русової.

2024

937. **Баєнко, А. О.** Підготовлене середовище в Монтессорі-класі / Баєнко А. О. // Педагогічні науки: методологія, теорія, практика : матеріали II наук.-практ. конф. (18–19 жовт. 2024 р.), Чернівці. – Одеса : Молодий вчений, 2024. – С. 28–31 : фот. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/download/116/1636/3405-1> (дата звернення: 12.11.2024).

938. **Грудіна, В.** Моральне виховання молодших школярів у площині поглядів М. Монтессорі / Вікторія Грудіна, Алла Курінна // Актуальні проблеми педагогічної освіти: новації, досвід та перспективи : зб. тез доп. [IV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 20 квіт. 2024 р., Запоріжжя] / Запоріз. нац. ун-т [та ін.]. – Запоріжжя, 2024. – С. 52–53. – Бібліогр.: 4 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://drive.google.com/file/d/19c-Gp2NL5UzXaXX-73KDO7zn-3yD0a6f/view> (дата звернення: 16.05.2025).
939. **Давидова, Б.** Вплив педагогічних ідей Марії Монтессорі на розвиток українського шкільництва / Богдана Давидова // Україна на ментальній карті Європи: історичний досвід, сьогодення, перспективи : матеріали Всеукр. студент. наук. конф., 2–3 трав. 2024 р., м. Дніпро / Дніпров. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. – Дніпро, 2024. – С. 106–108. – Бібліогр.: 5 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/2024/materiali_konferenc/15.pdf (дата звернення: 16.05.2025).
940. **Демчук, Д.** Розвиток пізнавального інтересу дітей молодшого дошкільного віку за педагогічною системою М. Монтессорі [Електронний ресурс] / Демчук Діана ; наук. керівник Алендарь Н. І. // Дошкільна освіта: теорія, методика, інновації : матеріали IX Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (20 січ. 2024 р.), Луцьк / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Текст. дані. – Луцьк, 2024. – С. 169–173. – Бібліогр.: 2 назви. – Режим доступу: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/23513/1/9_2024.pdf#page=169 (дата звернення: 14.02.2024). – Назва з екрана.
941. **Інновації в дошкільній освіті: теорія, досвід, перспективи** [Електронний ресурс] : зб. матеріалів I Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. з міжнар. участю, 22 трав. 2024 р., Луцьк / Луцький пед. коледж Волин. облради [та ін.]. – Текст. дані. – Луцьк, 2024. – 346 с. – Бібліогр. в кінці ст. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1rCAaxWPHODHMedtXsRPQAEJRAr1QCGAI/view?usp=sharing> (дата звернення: 15.05.2025). – Назва з екрана.
- Із змісту:* Універсальний успіх Монтессорі-освіти: досвід України, США та Китаю / Олена Науменко. – С. 195–197 ; Використання педагогічних ідей М. Монтессорі в сучасному закладі дошкільної освіти / Анастасія Приведенець ; наук. керівник Євгенія Дурманенко. – С. 233–238.
942. **Інформаційне забезпечення сфери освіти та науки України в умовах воєнного стану** [Електронний ресурс] : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського за результатами наук. дослідж. у 2024 р., 17 груд. 2024 р., Київ : (до 25-річчя Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського) / НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошк. педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: Березівська Л. Д. (голов. ред.) та ін.]. – Текст. дані. – Вінниця : Твори, 2024. – 120 с. – Бібліогр. в кінці ст. – Режим доступу: <https://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=41859> (дата звернення: 09.01.2025). – Назва з екрана.

Із змісту: Поширення та використання ідей італійської педагогині Марії Монтессорі (1970–1952) в українському науково-педагогічному просторі: бібліографічний аспект / А. П. Дурдас. – С. 36–38 ; Принципи вільного виховання Марії Монтессорі в контексті сучасних педагогічних досліджень / С. В. Лапаєнко. – С. 38–40 ; Заклади Монтессорі-освіти на Київщині: джерелознавчий аспект / Т. С. Павленко. – С. 42–43 ; Монтессорі-освіта у Польщі: джерелознавчий аспект / Є. Ф. Демида. – С. 47–49.

943. **Калитяк, А.** Сенсорний розвиток дітей в методиці Марії Монтессорі [Електронний ресурс] / Калитяк Анна // Дошкільна освіта: теорія, методика, інновації : матеріали X Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (15 трав. 2024 р.), Луцьк / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. – Текст дані. – Луцьк, 2024. – С. 42–46. – Бібліогр.: 3 назви. – Режим доступу: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/24206/1/05_2024.pdf#page=42 (дата звернення: 19.06.2024). – Назва з екрана.
944. **Лобанова, В.** Упровадження педагогічних ідей Марії Монтессорі в освітній процес роботи з дітьми раннього віку / Владислава Лобанова, Олександра Холтобіна, Хан Алієв // Цифрова трансформація освіти і науки : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 14–15 берез. 2024 р., Харків / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди [та ін.]. – Харків, 2024. – С. 92–94. – Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/17645> (дата звернення: 11.11.2024).
945. **Омельчук, А. С.** Методика Марії Монтессорі як засіб розвитку уваги у дітей раннього віку / Омельчук Анжела Сергіївна, Панасенко Елліна Анатоліївна // Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження) : зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди відзначення 190 річниці УДУ ім. Михайла Драгоманова, 20 берез. 2024 р., Київ / Укр. держ. ун-т ім. Михайла Драгоманова, пед. ф-т, каф. дошк. освіти. – Київ, 2024. – С. 313–319. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/45249/materialy%20konferentsii.pdf?sequence=1#page=313> (дата звернення: 12.11.2024).
946. **Педагогічна** біографіка про національно-патріотичне виховання дітей і молоді: ідеї, концепції, практики [Електронний ресурс] : зб. матеріалів IX Всеукр. наук.-практ. конф. з історії освіти з міжнар. участю, 13 трав. 2024 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошк. педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол., наук. ред.), Міхно О. П., Антонець Н. Б.]. – Текст дані. – Вінниця : Твори, 2024. – 180 с. – Бібліогр. в кінці ст. – Режим доступу: <https://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=39729> (дата звернення: 19.06.2024). – Назва з екрана.

Із змісту: Світогляд та ідеї італійської педагогині М. Монтессорі (1870–1952) / А. П. Дурдас. – С. 97–99 ; Досвід діяльності закладів дошкільної освіти України за методом Марії Монтессорі : (з власного досвіду роботи) / А. О. Баєнко. – С. 144–147.

947. **Решта, Т. М.** «Завтрашня радість» як психологічний контекст педагогіки М. Монтессорі й А. Макаренка / Решта Т. М., Ксенженко П. О. // Матеріали XXIII Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні аспекти освітнього та проєктного менеджменту: досвід А. Макаренка в діалозі із сучасністю» ... 14–15 березня 2024 р., Полтава / НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка [та ін.]. – Полтава, 2024. – С. 222–224. – Бібліогр.: 6 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Інноваційні%20аспекти.pdf#page=222> (дата звернення: 09.01.2025).
948. **Свійонтик, О.** Сенсорний розвиток дитини дошкільного віку за системою Марії Монтессорі / Олександра Свійонтик // Якість підготовки вихователів закладів дошкільної освіти: виклики сьогодення : зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф., 25 жовт. 2024 р., [Дрогобич] / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич, 2024. – С. 402–406. – Бібліогр.: 7 назв. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://ir.dspu.edu.ua/jspui/handle/123456789/4220> (дата звернення: 09.01.2025).
949. **Сучасна** українська освіта: виклики, стратегії, технології : зб. наук. пр. Всеукраїнської наук.-практ. конф., Дрогобич, 21–22 берез. 2024 р. / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Дрогобич : Трек, 2024. – 346 с. – Бібліогр. в кінці ст. – Текст доступний в інтернеті: <http://www.ir.dspu.edu.ua/jspui/handle/123456789/3244?offset=80> (дата звернення: 12.11.2024).
- Із змісту:* Використання педагогічних ідей М. Монтессорі у формуванні самостійності дошкільників / Василина Богонос. – С. 194–198 ; Використання ідей педагогіки М. Монтессорі в роботі з дошкільниками / Надія Дудник, Ольга Соловій. – С. 248–250.
950. **Чисельська, В. Л.** Інтегрування методики Монтессорі в навчальний процес з біології у старшій школі / Чисельська В. Л., Міщук Н. Й. // Тернопільські біологічні читання – Ternopil bioscience – 2024 : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 95-річчю від дня народж. відомого вченого-фізіолога, мікробіолога і популяризатора науки, проф. К. М. Векірчика, 18–19 квіт. 2024 р. / Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка, хіміко-біол. ф-т [та ін.]. – Тернопіль, 2024. – С. 431–434. – Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/32847/1/Boscience_2004.pdf#page=431 (дата звернення: 19.06.2024).
951. **Ярошук, І.** Метод М. Монтессорі у розвитку самостійності дітей середнього дошкільного віку / Ярошук Іванна, Дичківська Ілона

// Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти : матеріали V Міжнар. пед. читань, присвяч. 70-річчю від дня народж. проф. Тамари Поніманської, [28 листоп. 2024 р., Рівне] / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т, каф. дошк. педагогіки і психології та спец. освіти ім. проф. Т. І. Поніманської. – Рівне, 2024. – С. 337–339. – Бібліогр.: 3 назви. – Текст статті доступний в інтернеті: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/15491/> (дата звернення: 19.03.2025).

952. **Durdas, A.** Maria Montessori's legacy in studies of the Italian scholars [Електронний ресурс] / Durdas Alla // Scientific research: modern challenges and future prospects : proc. of the IV Intern. Sci. and Practical Conf., Munich, Germany, 18–20 Nov. 2024 / Sci. Publ. Center “Sci-conf.com.ua”. – Текст. дані. – Munich, 2024. – Р. 237–241. – Бібліогр.: 6 назв. – Режим доступу: <https://sci-conf.com.ua/iv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-scientific-research-modern-challenges-and-future-prospects-18-20-11-2024-myunhen-nimechchina-arhiv/> (дата звернення: 28.11.2024). – Назва з екрана. – Текст англ.

Переклад назви статті: Спадщина Марії Монтессорі в дослідженнях італійських учених.

Розділ 3.

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ З МОНТЕССОРІ-ОСВІТИ

953. ***Вісник** : [збірник] / засн.: Асоціація Монтессорі-вчителів України ; за ред. Б. М. Жебровського ; упоряд.: В. З. Горюнова, Т. П. Михальчук, Н. В. Прибильська. – Київ, 1997–2007.
954. **Journal of Montessori Research** [Електронний ресурс] : online publication / Amer. Montessori Society, Univ. of Kansas Libraries ; the found. ed. is Angela Murray. – 2015– . – Текст. дані. – New York, 2015– . – Виходить двічі на рік. – Режим доступу: <https://journals.ku.edu/jmr> (дата звернення: 09.01.2024). – Назва з екрана. – Текст англ.

Переклад назви: Журнал Монтессорі-досліджень : онлайн-видання.

955. **MontessoriPublic** : Bringing Montessori into the public conversation in print and online / National Center for Montessori in the Public Sector ; ed. director David Ayer. – 2016– . – USA, 2016– . – Виходить 2–3 рази на рік. – Текст англ. – Цифровий архів видання: <https://www.montessoripublic.org/print-edition-montessoripublic/> (дата звернення: 21.06.2024).

Переклад назви: Монтессорі для громадськості : Монтессорі-дискурс в друкованому й інтернет-виданні.

956. **Publications** [Електронний ресурс] : [інформація про період. видання Міжнар. асоц. Монтессорі (AMI) та її філій] // Association Montessori International : website. – Текст. дані. – Amsterdam, 2024. – Режим доступу: <https://montessoridigital.org/publications> (дата звернення: 15.12.2024). – Назва з екрана.

957. **The AMI Journal** / Association Montessori Internationale. – 1937– . – Amsterdam, 1937– . – Виходить 2 номери щороку. – Текст англ. – Виходив також під назвами «Monthly Letter», «Communications». – Цифровий архів журналу (5 об'єктів): <https://archives.montessori-ami.org/do/96232d8a-3d6c-4a9d-abc7-ab49842ec786> (дата звернення: 15.12.2024).

Переклад назви: Журнал Міжнародної асоціації Монтессорі.

958. **The NAMTA Journal** : the Montessori Teachers' Professional Journal / North Amer. Montessori Teachers' Assoc. ; ed. David Kahn. – USA, 1975–2021. – Виходив щоквартально, з 1986 р. – тричі на рік. – Текст англ. – Цифровий архів журналу: <https://archives.montessori-ami.org/do/45b057ed-8382-4e1a-825b-82c6c5caff8f> (дата звернення: 28.05.2024).

Переклад назви: Журнал Північноамериканської асоціації Монтессорі-вчителів : професійний журнал для вчителів Монтессорі.

959. **Vita dell'Infanzia** : boll. dell'Opera Montessori / Opera Nazionale Montessori ; ed. di Benedetto Scoppola. – 1952– . – Roma, 1952– . – Виходить щомісячно. – Текст італ. – Інформація про журнал: <https://operanazionalemontessori.it/la-rivista/> (дата звернення: 18.11.2024).

Переклад назви: Життя дитинства.

Розділ 4. БІБЛІОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ, ПРИСВЯЧЕНІ МАРІЇ МОНТЕССОРІ

1999

960. **Maria Montessori.** Bibliographie, 1896–1996 : intern. Bibliogr. der Schriften und der Forschungsliteratur / hrsg. von Winfried Böhm. – Bad Heilbrunn : Klinkhardt, 1999. – 527 S. – Назва покажч. і вих. дан. нім. – Відомості про покажчик в електронному каталозі Німецької національної бібліотеки: <https://portal.dnb.de/opac.htm?method=simpleSearch&cqlMode=true&query=idn%3D957083343> (дата звернення: 09.01.2024).

Переклад назви: Марія Монтессорі. Бібліографія, 1896–1996 : міжнародна бібліографія творів та наукової літератури.

2001

961. **Montessori.** Bibliografia internazionale = International bibliography, 1896–2000 / a cura di Clara Tornar ; Istituto Superiore di Ricerca e Formazione dell'Opera Nazionale Montessori. – Roma : Opera Naz. Montessori, 2001. – XCVII, 1539 p. – Назва покажч. і вих. дан. італ., парал. назва англ. – Інформація про покажчик: <https://operanazionalemontessori.it/prodotto/montessori-bibliografia-internazionale-international-bibliography-1896-2000-a-cura-di-clara-tornar/> (дата звернення: 10.01.2024).

Переклад назви: Монтессорі. Міжнародна бібліографія, 1896–2000.

2015

962. **До 145-річчя** від дня народження Марії Монтессорі (1870–1952) [Електронний ресурс] : віртуальна вист. / Пед. музей України НАПН України ; [підгот.] Аліна Малород // Педагогічний музей України Національної академії педагогічних наук України : офіц. сайт. – Мультимед. дані. – Київ, 2015. – Режим доступу: http://pmu.in.ua/virtual-exhibitions/145_rokiv_montessori/ (дата звернення: 03.01.2024). – Назва з екрана.

963. «**Промінь** світла Марії Монтессорі» [Електронний ресурс] : (до 145-річчя від дня народж. М. Монтессорі) : біобібліогр. покажч. / Упр. культури Дарниц. районної в м. Києві держадмін., Централіз. бібл. система, Публ. б-ка № 160 сімейн. читання ; [уклад. Н. А. Петренко]. – Текст. дані. – Київ, 2015. – 28 с. : іл. – Режим доступу: <https://www.calameo.com/read/00314842903b11a06566c> (дата звернення: 01.01.2024). – Назва з екрана.

2016

964. **Марія Монтессорі** – видатний італійський педагог [Електронний ресурс] : віртуальна вист. / Наук. б-ка РДГУ // Наукова бібліотека Рівненського

державного гуманітарного університету : сайт. – Мультимед. дані. – Рівне, 2016. – Режим доступу: <https://library.rshu.edu.ua/index.php/informatsiini-resursy-posluhy/virtualni-vystavky/658-klasiki-pedagogiki-pro-vidatnogo-italijskogo-pedagoga-mariyu-montessori> (дата звернення: 02.01.2024). – Назва з екрана.

965. ***Марія Монтессорі** (1870–1952) : біобібліогр. покажч. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т, Наук. б-ка ; [уклад.: С. Н. Грипич, Н. В. Марчук]. – Рівне : РДГУ, 2016. – 38 с. – (Серія «Електронна бібліотека». Класики педагогіки).

2018

966. **Pedagogika** Montessori [Електронний ресурс] : zestawienie bibliogr. sporządzone w oparciu o zbiory sieci Dolnoślaskich Bibliotek Pedagogicznych / oprac. Barbara Rdzanek ; Dolnoślaska Bibl. Ped., filia w Jeleniej Górze. – Текст. дані. – Jelenia Góra, 2018? – 17 s. : il. – Режим доступу: <https://www.calameo.com/read/0057405819607ce6d0b65> (дата звернення: 24.10.2024). – Назва з екрана. – Текст пол.

Переклад назви: Монтессорі-педагогіка : бібліографічний список праць з фондів Нижньосілезької мережі педагогічних бібліотек.

2020

967. **Марія Монтессорі**: «Дітей вчить те, що їх оточує» [Електронний ресурс] : до 150-річчя з дня народж. Марії Монтессорі : [метод.-бібліогр. матеріал] / Терноп. обл. б-ка для дітей ; [підгот.: Н. З. Тимчук, Г. В. Ракоча ; відп. за вип. Н. С. Новіцька ; комп'ютер. дизайн В. І. Чайковського]. – Текст. дані. – Тернопіль, 2020. – 23 с. : іл. – Режим доступу: <https://old.odn.te.ua/userfiles/file/Марія%20Монтессорі%20.pdf> (дата звернення: 02.01.2024). – Назва з екрана.
968. **Марія Монтессорі** (1870–1952) [Електронний ресурс] : [сторінка інформ.-бібліогр. ресурсу «Педагоги України та світу»] / підгот.: Гордій О. О., Хопта С. М. ; [наук. керівник Березівська Л. Д.] // Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського : [офіц. вебпортал]. – Текст. дані. – Київ, 2020. – Режим доступу: <https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliohrafichni-resursy/vydatni-pedahohy/montessori-m/> (дата звернення: 22.01.2024). – Назва з екрана.
969. **Марія Монтессорі** як символ гуманістичної педагогіки ХХ століття [Електронний ресурс] : (до 150-річчя від дня народж.) : бібліогр. огляд / підгот. Борщова О. А. // Бібліотека ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» : сайт. – Текст. дані. – Слов'янськ, 2020. – Режим доступу: <https://lib.ddpu.edu.ua/index.php/homepage-9/bibliohrafichni-ohliady.html> (дата звернення: 02.01.2024). – Назва з екрана.
970. **Pedagogika** Marii Montessori [Електронний ресурс] : zestawienie bibliogr. w wyborze za lata 1992–2019 sporządzone w oprac. o zbiory Publ. Bibl. Ped. RODN „WOM” w Częstochowie, Filia w Lublińcu / oprac. Anna Bidzińska-

Kristof // Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Częstochowie Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie : [webstrona]. – Текст. дані. – Częstochowa, [2020]. – Режим доступу: <https://biblioteka.womczest.edu.pl/new/wp-content/uploads/2020/07/Maria-Montessori.pdf> (дата звернення: 22.10.2024). – Назва з екрана. – Текст пол.

Переклад назви: Педагогіка Марії Монтессорі : бібліографічний список праць 1992–2019 рр. видання з фонду філії в Люблінці Публічної педагогічної бібліотеки у Ченстохові.

971. **Pedagogika** Marii Montessori (1870–1952) [Електронний ресурс] : [zestawienie bibliogr.] / oprac. Elżbieta Trojan ; Regionalny Zespół Placówek Wsparcia Edukacji, Ped. Bibl. Woj. w Opolu // Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu : [webstrona]. – Текст. дані. – Opole, 2020. – Режим доступу: <https://pedagogiczna.pl/pedagogika-marii-montessori-1870-1952/> (дата звернення: 17.09.2024). – Назва з екрана. – Текст пол.

Переклад назви: Педагогіка Марії Монтессорі (1870–1952) : бібліографічний список.

2022

972. **A Montessori** bibliography [Електронний ресурс] : an extensive bibliography of works by or about Maria Montessori and Montessori education / comp. by Tim Seldin ; North Amer. Montessori Teachers' Assoc. // The Montessori Foundation : [website]. – Текст. дані. – USA, 2022. – Режим доступу: <https://www.montessori.org/a-montessori-bibliography/> (дата звернення: 09.01.2024). – Назва з екрана. – Текст англ.

Переклад назви: Бібліографія Монтессорі : розширена бібліографія творів Марії Монтессорі, праць про неї та Монтессорі-освіту.

973. **Metoda** Montessori w edukacji i wychowaniu (2003–2022) [Електронний ресурс] : zestawienie bibliogr. / aut. Małgorzata Kasza ; Ped. Bibl. Woj. w Krośnie // Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krośnie : [webstrona]. – Текст. дані. – Krosno, 2022. – Режим доступу: <https://krosno.pbw.org.pl/zestawienia-bibliograficzne-2,76/metoda-montessori-w-edukacji-i-wychowaniu-2003-2022,13867> (дата звернення: 22.10.2024). – Назва з екрана. – Текст пол.

Переклад назви: Метод Монтессорі в навчанні та вихованні (2003–2022) : бібліографічний список.

2024

974. **Montessori** Bibliography [Електронний ресурс] : online interface / comp. by Joel Parham ; Univ. of Kansas, Center for Learner Agency Research and Action. – Текст. дані. – USA, 2024. – Режим доступу: <https://montessoribib.ku.edu/> (дата звернення: 09.01.2024). – Назва з екрана. – Текст сайту англ.

Переклад назви: Монтессорі-бібліографія : онлайн-інтерфейс.

975. **Maria Montessori** i jej metoda [Електронний ресурс] : zestawienie bibliogr. w wyborze / Powiatowe Centrum Rozwoju Edukacji w Iławie, Powiatowa Bibl. Ped. w Iławie // Powiatowa Biblioteka Pedagogiczna : [webstrona]. – Текст. дані. – Іława, 2024. – Режим доступу: <https://www.pcre.ilawa.pl/pliki/montesori.pdf> (дата звернення: 24.10.2024). – Назва з екрана. – Текст пол.

Переклад назви: Марія Монтессорі та її метод : бібліографічний список.

* * *

976. **[International]** Bibliography [Електронний ресурс] : [the continuously updated interactive catalog] // Atlante Montessori : website / LUMSA Univ., PRIN “Maria Montessori from the Past to the Present”, Opera Naz. Montessori ; under the supervision of P. Trabalzini. – Текст. дані. – Roma, 2020?– . – Режим доступу: <https://atlantemontessori.org/en/bibliography/?land=&ys=1000> (дата звернення: 08.04.2025). – Назва з екрана. – Текст англ.

Переклад назви: [Міжнародна] бібліографія : [постійно оновлюваний інтерактивний каталог].

Розділ 5. УВІЧНЕННЯ ПАМ'ЯТІ МАРІЇ МОНТЕССОРІ

5.1. ЗАКЛАДИ ОСВІТИ УКРАЇНИ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ ЗА СИСТЕМОЮ МОНТЕССОРІ

Область України	Заклад (форма власності)	Реквізити закладу
Вінницька область	Сімейна школа «АІСТ» (приватний заклад)	м. Вінниця, вул. Юності, 9. Сайт: http://aist.vn.ua/about-us/
Дніпропетровська область	Мікрошкола «Монтессорі» (приватний заклад)	м. Дніпро, Донецьке шосе, 11. Сайт: https://dnipro.dityvmisti.ua/mikroshkola-montessori/ . Сторінка у Facebook: https://www.facebook.com/MicroschoolMontes
	Монтессорі дитячий центр (приватний заклад)	м. Дніпро, вул. Старокозацька, 46-а. Сайт: https://www.education.ua/courses/company/29875/
	Монтессорі-школа «СВІТ Дитини»	м. Дніпро, вул. Ірпінська, 24. Сайт: http://mrs.in.ua/ Сторінка у Facebook: https://www.facebook.com/mir.rebenka.ua/
	Монтессорі Центр «Чомучка» (приватний заклад).	м. Дніпро, вул. Литовська, 3. Сайт: https://tinyurl.com/musnyk3u
	Монтессорі центр «Lava» (приватний заклад)	м. Дніпро, вул. Старокозацька, 46-а. Сайт: https://www.education.ua/kindergartens/1915/
Закарпатська область	Дитячий розвивальний центр «Зростайко» (працює за методикою М. Монтессорі)	м. Ужгород, вул. Верховинська, 36. Сайт: https://tinyurl.com/4tph5cte Сторінка у Facebook: https://www.facebook.com/zrostajko
Запорізька область	Клуб раннього розвитку дитини «Острів Чомучка»	м. Запоріжжя, вул. Пархоменко 24-а. Сайт: https://tinyurl.com/3cv79vtr
	Монтессорі ліцей (приватний заклад)	м. Запоріжжя, вул. Незалежної України 82-а. Сайт: https://www.education.ua/schools/18492/
	Монтессорі садок повного дня «Happy Children» (приватний заклад)	м. Запоріжжя, вул. Жаботинська, 31. м. Запоріжжя, вул. Сергія Синенка, 21. Сайт: https://tinyurl.com/2s3wjx2n Сторінка у Facebook: http://facebook.com/happy.children.zp
Івано-Франківська область	Українська Монтессорі-школа Смайлика (приватний заклад)	Івано-Франківська обл., с. Крихівці, вул. Двірська, 20. Сайт: https://tinyurl.com/bdf5hntx м. Івано-Франківськ, вул. Гетьмана Мазепи, 164, корпус 11. Сторінка у Facebook: https://tinyurl.com/68j6patt м. Івано-Франківськ, вул. Вовчинецька, 30. Сайт: http://smileykids.if.ua/

Київська область	Дитячий садок «Монтевіль» (приватний заклад)	м. Київ, вул. Анни Ахматової, 35-а. Сайт: http://kievmontessori.com.ua/
	Дитячий садок «Монтессорі. Перші кроки» (приватний заклад)	м. Київ, вул. Дніпровська набережна, 26-г. Сайт: https://www.education.ua/kindergartens/1540/ м. Київ, вул. Євгена Коновальця, 32-б, офіс 1009 і 1010. Сайт: https://tinyurl.com/3txhxfnp
	Дитячий садок «Класики» (приватний заклад)	м. Київ, вул. Старонаводницька, 6-б. м. Київ, вул. Кошиця, 9-б. Сайт: https://tinyurl.com/438uxszh . Сторінка у Facebook: https://www.facebook.com/klassiki.pechersk
	Дитячий садок «Montessori happy kids»	м. Київ, вул. Івана Кудрі, 35-б, оф. 1. Сайт: https://tinyurl.com/58y4cstk .
	Дитячий садок «Монтессорі на Липках» (приватний заклад)	м. Київ, вул. Драгомирова, 20/1. Сайт: https://kv.isuo.org/preschools/view/id/59234
	Дитячий Монтессорі садок «УМАМІ» (приватний заклад)	м. Київ, вул. Гончарна, 7-а. Сайт: https://www.education.ua/kindergartens/2211/
	Дошкільний заклад освіти «Дім Малечі» (приватний заклад)	м. Київ, вул. Касіяна, 1. Сайт: https://www.education.ua/kindergartens/1590/
	Дошкільний навчальний заклад «Монтессорі-сад» (комунальний заклад)	м. Київ, вул. Анни Ахматової, 14-в. Сайт: https://registry.edbo.gov.ua/institution/171908/
	Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) комбінованого типу № 31 «Незабудка» (комунальний заклад)	м. Біла Церква, вул. Молодіжна, 10. Сайт: http://bilatserkva-dnz31.edukit.kiev.ua/
	Київський Ліцей Монтессорі (ТОВ)	м. Київ, вул. Приозерна, 6 Сторінка у Facebook: https://www.facebook.com/KyivMontessoriSchoolObolon/?locale=uk_UA
	Ліцей «Світ Монтессорі» (приватний заклад)	м. Київ, вул. Хоткевича Гната, 13-а. Сайт: https://www.education.ua/schools/17795/
	Ліцей Монтессорі (приватний заклад)	м. Київ, вул. Лук'яненка Левка, 11. Сайт: https://www.education.ua/schools/18234/
	Мережа дитячих закладів «Тотоша» (приватний заклад)	м. Київ, вул. Градинська, 1; м. Київ, вул. Радунська, 8/13; м. Київ, вул. Радунська, 9-б; м. Київ, Закревського, 93-а. Сайт: https://tinyurl.com/24vtc6k6 .

Монтессорі-дитячий садок з вивченням англійської мови «УМІ» (приватний заклад)	м. Київ, вул. Смиренка, 5-а. Сайт: http://ua.prostobaby.com.ua/spravochniki/razvitie-detey/id/494439
Монтессорі міні-сад «Puzzle» (приватний заклад)	м. Київ, просп. Червоної Калини, 52. Сайт: https://www.education.ua/kindergartens/1958/
Монтессорі початкова та підліткова школи – MonteKids+MonteTeens School (приватний заклад)	Київська обл., Софіївська Борщагівка, вул. Ярова, 18. Сайт: http://surl.li/yvjbfm
Монтессорі-сад «Світ у кишеньці» (приватний заклад)	м. Київ, пр. Володимира Івасюка, 48 а. Сайт: https://dity.in.ua/obolonskiy-rayon-kiiv/montessori-sadok-svit-v-kishenci Сторінка у Facebook: https://www.facebook.com/mirVkarmashke/
Монтессорі-сад «Розвивайка» (приватний заклад)	м. Київ, вул. Абрикосова, 8. Сайт: https://sadok.ua/kyiv/obolonskyi/pryvatni/rozvyvayka
Монтессорі садок «Apple» (приватний заклад)	м. Київ, бульвар Лесі Українки, 7-б. Сайт: http://applemontessori.com.ua
Монтессорі школа-дитячий садок з поглибленим вивченням іноземних мов та ІТ технологій «Софі-Емілі» (приватний заклад)	м. Київ, просп. Воскресенський, 10. Сайт: https://www.education.ua/schools/18364/
Монтессорі центр № 2. Школа на Осокорках	м. Київ, вул. Княжий Затон, 21. Сайт: https://montessori.ua/contacts .
Монтессорі центр, школа мистецтв (приватний заклад)	м. Київ, вул. Дмитрівська, 46; вул. Княжий Затон, 21. Сайт: https://www.education.ua/courses/company/5853/
НБК Монтессорі з поглибленим вивченням англійської мови (дошкільний навчальний заклад – школа І ступеня) (комунальний заклад)	м. Київ, вул. Ентузіастів, 3. Сайт: https://montessori-school.com.ua/
НБК Монтессорі № Монтессорі (комунальний заклад)	м. Київ, вул. Ентузіастів, 1/5. Сайт: https://tinyurl.com/4v5k42ku
Навчально-виховний комплекс «Clever Kids» (приватний заклад)	м. Київ, пр. Володимира Івасюка, 12-н. Сайт: https://tinyurl.com/47hsjszv

	Приватний дошкільний навчальний заклад «Урбан Кідс»	м. Київ, вул. Саперне поле, буд.12. Сторінка у Facebook: https://www.facebook.com/urbankids.ua/
	Центр «Маленьке щастя» (приватний заклад)	м. Київ, Софіївська Борщагівка, вул. Травнева, 25. Сайт: https://tinyurl.com/5cd2hrec
	Центр розвитку дитини «Планета Монтесорі» (приватний заклад).	м. Київ, вул. Львівська, 15. Сайт: http://planetamontesori.com.ua/ .
	«Школи Монтесорі Нової Епохи» (приватний заклад)	м. Київ, вул. Олексія Шовкуненка, 6. Сайт: https://mnas.com.ua/contact-us.html
	International Montessori Nursery (приватний заклад)	м. Київ, вул. Володимирська, 6. Сайт: https://tinyurl.com/yc45yfh6
	KEY SCHOOL (до 2020 р. «Святошинська гімназія») дитячий сад Монтесорі (приватний заклад)	м. Київ Ірпінська, 74-а. Сайт: https://keyschool.kiev.ua/ .
	MonteKids Монтесорі дитячий садок (приватний заклад)	м. Київ, пров. Яблуневий, 4. Сайт: https://tinyurl.com/55695mfj Сторінка у Facebook: https://www.facebook.com/MonteKidsKiev/
	MONTESSORI SCHOOL (приватний заклад)	м. Київ, вул. О. Мишуги, 2. Сайт: https://tinyurl.com/52sesdva
Кіровоградська область	Білінгвальний Монтесорі садочок «Жираф Монтесорі Скул / Giraffe Montessori School» (приватний заклад)	м. Кропивницький, вул. Соборна, 1-а. Сайт: https://tinyurl.com/u8z72fzt Сторінка у Facebook: https://www.facebook.com/montessorigiraffe
	Заклад дошкільної освіти «Школа Монтесорі» (комунальний заклад)	м. Світловодськ, вул. Миколи Лисенка, 3. Сайт: https://kr.isuo.org/preschools/view/id/49088
Львівська область	Дитячий садок за методикою Монтесорі «Leokids» (приватний заклад)	м. Львів, Залізничний район, вул. Вигоди, 62-а. Сайт: https://tinyurl.com/4t5nfcrr
	Дитячий садок «KidsCan» (приватний заклад)	м. Львів, вул. Івана Франка, 161. Сайт: https://tinyurl.com/3ns6dry3
	Львівська Школа Монтесорі (приватний заклад)	м. Львів, вул. Квітки-Основ'яненка, 9. Сайт: http://voyavi-school.blogspot.com/

	«Петронелька» Монтессорі садок повного дня (приватний заклад)	м. Львів-Винники, Винна гора, 30. Сайт: https://tinyurl.com/4dy7sa6x . Сторінка у Facebook: https://www.facebook.com/Petronelka.Vynnyky/
	Садок-школа «Любисток» (комунальний заклад)	м. Львів, вул. Мазепи, 15-а. Сайт: https://dity.in.ua/lviv/lyubistok-sadok-shkola#google_vignette
	Discovery Montessori School (приватний заклад)	м. Львів, вул. Городоцька, 160. Сайт: https://tinyurl.com/ybvt9fh
Одеська область	Дитячий центр раннього розвитку «Монтессорі. Перші кроки» (приватний заклад)	м. Одеса, Академічна, 20-б, оф. 2. Сайт: https://tinyurl.com/da2wvw95
	Монтессорі центр «Вулик».	м. Одеса, пров. Каркашадзе, 9 (Французький бульвар). Сайт: https://tinyurl.com/5pd9hpwu
	Перша Одеська Монтессорі школа (приватний заклад)	м. Одеса, пров. Шампанський, 2/1. Сайт: http://www.firstmontessorischool.od.ua
Полтавська область	НВК «Ясла-сад-початкова школа Монтессорі» № 10 (державний заклад)	м. Полтава, вул. Затишна, 4. Сайт: https://tinyurl.com/4xshud87
	Монтессорі-центр «Соняшник» (комунальний заклад)	м. Полтава, вул. Михайла Фусіна, 6. Сайт: https://tinyurl.com/27pewz36
Рівненська область	Заклад дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу № 10 (комунальний заклад)	м. Вараш, м-н Вараш, 38. Сайт: https://tinyurl.com/yzuddc5j . Сторінка у Facebook: https://www.facebook.com/groups/346028700098956/
	Умка – Монтессорі Центр Розвитку Дитини.	м. Рівне, вул. Степана Бандери, 62. Сайт: https://tinyurl.com/57e5rdfd
Тернопільська область	«Гармонія» (приватний заклад)	м. Тернопіль, Котляревського, 13 Сайт: https://dity.te.ua/montessori_harmonia
	Заклад дошкільної освіти «Школа Монтессорі» (комунальний заклад)	м. Заліщики, вул. Шашкевича, 11. Сайт: https://www.education.ua/kindergartens/6972/
	Монтессорі школа-дитячий садок з поглибленим вивченням іноземних мов та ІТ технологій «Софі-Емілі» (приватний заклад)	м. Ужгород, вул. Олександра Хіри, 6; м. Ужгород, вул. Василя Гаджеги, 7. Сайт: https://sofi-emili.com.ua/
	«Мурашник» (приватний заклад)	м. Тернопіль, вул. Лучаковського, 6. Сайт: https://dity.te.ua/murashnyk

	«СІМ-Я» класична школа Монтесорі з поглибленим вивченням англійської мови.	м. Тернопіль, вул. Чайковського, 39/68. Сайт: http://montessori.at.ua/
	Студія раннього розвитку дитини «Гармонія» (приватний заклад).	м. Тернопіль, вул. Котляревського, 13. м. Тернопіль, вул. Іллі Рєпіна, 38. Сайт: https://tinyurl.com/bw2mu6ue
	Школа Монтесорі (приватний заклад).	м. Тернопіль, вул. Лучаковського, 6-а. Сайт: https://tinyurl.com/mryjcdn
Харківська область	Початкова Монтесорі-школа	м. Харків, пр. Незалежності, 5. Сайт: http://www.svetrebenka.com/?page_id=81
	Світ дитини Montessori (єдиний в Харкові україномовний центр розвитку дитини за методикою Марії Монтесорі)	м. Харків, вул. Євгенія Єніна, 33. Сайт: https://www.voopty.com.ua/studio/SvitDitiniMontessoriHarkiv
Хмельницька область	Дошкільний навчальний заклад «Я люблю Монтесорі» (приватний заклад)	м. Хмельницький, провулок 1-й Вінницький. Сайт: https://montessori.km.ua/before_school/
Черкаська область	Білінгвальний Дитячий садок (1,5–6 років). (приватний заклад).	м. Черкаси, вул. Пастерівська, 57. Сайт: https://www.facebook.com/montessorifamilyck/
	Монтесорі Фемелі (центр розвитку дитини за системою Марії Монтесорі для дітей у віці від 1 до 15 років) (приватний заклад)	м. Черкаси, вул. Пастерівська, 57. Сайт: http://montessori.ck.ua/
Чернівецька область	Монтесорі садок «Pink Tower» (Рожева Вежа) (приватний заклад)	м. Чернівці, вул. Садгірська, 3-а. Сайт: https://tinyurl.com/54av26vy
Чернігівська область	Дитячий садок Монтесорі NIDO	м. Чернігів, 1-й провулок Надії, 28. Сайт: https://www.instagram.com/nido_sadok/ Сторінка у Facebook: https://www.facebook.com/sadik.nido/?locale=ru_RU

5.2. УСТАНОВИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ, ЩО ПІДТРИМУЮТЬ, ПОШИРЮЮТЬ І РОЗВИВАЮТЬ МОНТЕССОРІ-ОСВІТУ

Країни	Організації	Інтернет-посилання
Україна	Всеукраїнська асоціація Монтессорі-вчителів	https://www.facebook.com/montessoriassociation.org.ua/
	Громадська організація «Монтессорі Україна»	https://montessoriuua.com/ua/montessori-ua/ ; https://www.facebook.com/ngo.montessori.ukraine/
	Громадська організація «Підтримки та розвитку методу Марії Монтессорі в Україні»	https://www.facebook.com/MontessoriUkraine/?locale=ru_RU
	Український Монтессорі центр	https://www.ukr-montessori.com/ ; https://www.facebook.com/people/Український-Монтессорі-центр/100057412541677/
Австралія	Montessori Australia	https://montessori.org.au/ ; https://www.facebook.com/montessoriaustralia/
	Australian Centre for Montessori Studies	http://montessoristudies.org/
	Montessori Schools and Centres Australia	https://msca.edu.au/
Аргентина	Fundación Argentina María Montessori	https://www.fundacionmontessori.org/
Болгарія	Монтесори Общност България	https://imontessori.bg/

Велика Британія	Montessori Global Education	https://montessori-globaleducation.org/ ; https://www.facebook.com/montessoriglobaleducation/
	Montessori Society AMI UK	https://www.montessorisociety.org.uk/
	Maria Montessori Institute	https://www.mariamontessori.org/
Вірменія	Armenian Montessori Association	https://www.facebook.com/@montessori.am/
Єгипет	Montessori Foundation of Egypt	https://montessori-egypt.net/
Індія	Indian Montessori Foundation	https://www.facebook.com/IMFIndianMontessoriFoundation
Ірландія	Association of AMI Teachers in Ireland	https://www.facebook.com/AssociationofAMITeachersofIreland/
Іспанія	Asociacion Montessori Española	https://www.facebook.com/asociacionmontessori.net/?locale=es_LA
Італія	Montessori Italia	https://www.montessori-italia.org/
	Opera Nazionale Montessori	https://operanazionalemontessori.it/ ; https://www.facebook.com/OperaMontessori/?locale=it_IT
Казахстан	Montessori Qazaqstan	https://www.facebook.com/montessorikazakhstan/
Канада	Association Montessori Internationale Canada	https://ami-canada.com/
Кенія	Montessori for Kenya	https://montessoriforkenya.org/
Колумбія	Fundación Eco-Educativa Montessori Colombia	https://montessoricolombia.org/ ; https://www.facebook.com/people/Fundaci%C3%B3n-Eco-Educativa-Montessori-de-Colombia-FEMCO/100064652204250/

Кот-д'Івуар	Association Maria Montessori de Côte d'Ivoire	https://association-montessori-cotedivoire.com/
Латвія	Latvian Montessori Fund	https://www.montessori-institute.lv/
Ліван	Montessori for Lebanon	https://www.montessori-lebanon.org/ ; https://www.facebook.com/montessori.for.lebanon/
Марокко	Association Montessori Morocco	https://www.facebook.com/MontessoriMorocco
	Montessori Institute of Morocco	https://www.facebook.com/AMIPRIMARYCOURSEMOROCCO/
Мексика	Asociación Montessori de México A.C.	https://certificacionmontessori.com/
	Montessori México	https://www.montessorimx.com/ ; https://www.facebook.com/MontessoriMexico/?locale=es_LA
Монголія	Association of Mongolian Montessori Teachers	https://www.facebook.com/ami.mongolia/
Нігерія	Foundation for Montessori Education in Nigeria	https://montessori-ami.org/about-ami/affiliated-societies/foundation-montessori-education-nigeria
	Heritage House Montessori Centre	https://www.heritagehousemontessori-ng.com/
Нідерланди	Association Montessori International (AMI)	https://montessori-ami.org/home
	Montessori-Pierson Publishing Company	https://montessori-pierson.com/

Німеччина	Deutsche Montessori Gesellschaft e.V.	https://www.montessori-gesellschaft.de/
	Deutsche Montessori Vereinigung	https://deutsche-montessori-vereinigung.de/
	Montessori Deutschland	https://www.montessori-deutschland.de/
Нова Зеландія	Montessori Aotearoa New Zealand	https://www.montessori.org.nz/ ; https://www.facebook.com/p/Montessori-Aotearoa-New-Zealand-100057634082313/
	Maria Montessori Education Foundation	https://www.mmef.org.nz/
Норвегія	Montessori Norge	https://montessorinorge.no/
Об'єднані Арабські Емірати	United Arab Emirates Montessori Association	https://uaemontessori.com/
Пакистан	Pakistan Montessori Association	https://www.pakistanmontessoriassociation.org/
Перу	Montessori Association Perú	https://montessoriassociationperu.org/
Румунія	Asociația pentru Dezvoltarea Educației Montessori în România	https://montessori-ami.ro/
Сербія	Montesori Društvo Srbije	http://www.montesori.org.rs/

Сполучені Штати Америки	American Montessori Society	https://amshq.org/
	AMI-Elementary Alumni Association	https://ami-eaa.org/
	Association Montessori Internationale – USA	https://amiusa.org/
	Authentic Institute of Montessori	https://aimmontessoriteachertraining.org/
	International Association of Progressive Montessorians	https://www.montessori-iapm.org/
	International Montessori Council	https://www.montessori.org/imc/
	Montessori Accreditation Council for Teacher Education	https://www.macte.org/#
	Montessori Administrators Association	https://www.facebook.com/montessoriadmins/
	Montessori Education Programs International	https://www.mepiinc.com/
	Montessori Family Alliance	https://www.montessori.org/mfa/
	Montessori Foundation	https://www.montessori.org/ ; https://www.facebook.com/MontessoriFoundation/
	Montessori Institute of America	https://www.facebook.com/MontessoriInstituteofAmerica/
	Montessori Institute of Atlanta	https://www.facebook.com/MontessoriATL/
	Montessori Global Growth Fund	https://www.montessori-mggf.org/ ; https://www.facebook.com/montessori.mggf/
	Montessori Public Policy Initiative	https://montessoriadvocacy.org/ ; https://www.facebook.com/montessoripublicpolicy/

	National Center for Montessori in the Public Sector	https://www.public-montessori.org/ ; https://www.facebook.com/CenterForPublicMontessori/
	North American Montessori Teachers Association	http://montessori-namta.org/
	Pan American Montessori Society	https://pams-international.com/
Таїланд	Montessori Association of Thailand	https://tanzania.montessori-international.com/s/mat/ ; https://www.facebook.com/MontessoriAssoThailand/
Танзанія	Montessori Community of Tanzania	https://www.montessori.or.tz/
Філіппіни	The Montessori Circle Philippines	https://www.instagram.com/themontessoricirclephilippines/
Фінляндія	The Finnish Montessori Society	https://montessori.fi/ ; https://www.facebook.com/groups/297743383749315/?locale=lt_LT
Франція	Association Montessori de France	http://www.montessori-france.asso.fr/
Чехія	Asociace Montessori ČR	https://skav.cz/clen/asociace-montessori-cr/ ; https://www.facebook.com/asociacemontessori.cz/
Чилі	Asociación Montessori de Chile	https://montessorichile.org/
Швейцарія	Association Montessori Suisse	https://www.montessori-suisse.ch/ ; https://www.facebook.com/montessorisuisse/?locale=ru_RU
	Assoziation Montessori Schweiz	https://www.montessori-ams.ch/
Швеція	AMI Montessori Alumni Sweden	https://amimontessori.se/
Японія	Friends of AMI Nippon	https://www.amitomo.org/

5.3. ПРЕМІЇ ТА НАГОРОДИ МОНТЕССОРІ-ОРГАНІЗАЦІЙ ЗА ДОСЛІДЖЕННЯ Й РОЗВИТОК ІДЕЙ МАРІЇ МОНТЕССОРІ

I.	Національна організація «Національна Опера Монтессорі» (Італія) – <i>Opera Nazionale Montessori (ONM)</i>	
	Премія «Марія де Унтерріхтер Джерволіно» – <i>Premio “Maria De Unterrichter Jervolino”</i>	Премію засновано в 1988 р. на пошану президента ONM Марії де Унтерріхтер Джерволіно (1947–1975) та її внеску в справу поширення та розвитку ідей і методів Марії Монтессорі. Присуджується за найкращі університетські дослідження (дисертації), присвячені М. Монтессорі, в історичних, педагогічних, дидактичних, психологічних аспектах та порівняльному аналізі. Інформація про премію: https://operanazionalemontessori.it/premio-jervolino/ (дата звернення: 25.11.2024).
II.	Благодійна організація «Глобальна Монтессорі-освіта» (Велика Британія) – <i>Montessori Global Education</i>	
	Міжнародні премії Монтессорі в галузі освіти – <i>Montessori Global Education Awards</i>	Щорічно нагороджують осіб, які навчаються або працюють, та організації за визначні досягнення в просуванні Монтессорі-освіти. Інформація про премію: https://montessori-globaleducation.org/awards/ (дата звернення: 25.11.2024).
III.	Американське Монтессорі-товариство (США) – <i>American Montessori Society (AMS)</i>	
1.	Премія «Жива спадщина» – <i>Living Legacy Award</i>	З 1993 р. щороку вшановують осіб за багаторічну працю, відданість і служіння AMS і Монтессорі-руху. Одержувачі цієї премії відзначаються поєднанням у своїй діяльності багатьох ролей: адміністратора школи або програми, вчителя, автора, дослідника, наставника, освітнього активіста тощо. Інформація про премію: https://amshq.org/Educators/Community/AMS-Recognition-Awards (дата звернення: 25.11.2024).
2.	Премія доктора Ненсі МакКормік Рамбуш – <i>Dr. Nancy McCormick Rambusch Award</i>	Щороку відзначають осіб, які досягли значних успіхів у підвищенні престижу Монтессорі-освіти. Премію названо на честь д-ра Ненсі МакКормік Рамбуш, її енергійні зусилля мали життєво важливе значення для заснування AMS та розвитку Монтессорі-руху. Інформація про премію: https://amshq.org/Educators/Community/AMS-Recognition-Awards (дата звернення: 25.11.2024).

3.	Премія Дугласа М. Гревела – <i>Douglas M. Gravel Benefactor Award</i>	Щорічно нагороджують осіб, щедрість яких сприяла стабільності та зростанню AMS. Премію засновано на честь Дугласа М. Гревела, одного з найпослідовніших і щедрих благодійників організації. Дуглас разом зі своєю дружиною Марією Гревел надавав потужну й непохитну підтримку Американському Монтессорі-товариству з перших днів його заснування. Інформація про премію: https://amshq.org/Educators/Community/AMS-Recognition-Awards (дата звернення: 25.11.2024).
4.	Премія «Посол доктора Марії Монтессорі» – <i>Dr. Maria Montessori Ambassador Award</i>	Цією нагородою вшановують людей, які завдяки своїй роботі в різних сферах, таких як мистецтво, спорт, державне управління та вища освіта, сприяють розвитку ландшафту, де Монтессорі-освіта не тільки поширюється, але й процвітає. Інформація про премію: https://amshq.org/Educators/Community/AMS-Recognition-Awards (дата звернення: 25.11.2024).
5.	Премія за громадську роботу – <i>Community Service Award</i>	Нагороджують осіб за активну волонтерську роботу й значний внесок у діяльність AMS. Інформація про премію: https://amshq.org/Educators/Community/AMS-Recognition-Awards (дата звернення: 25.11.2024).
6.	Премія за інноваційну діяльність у сфері Монтессорі-освіти – <i>Montessori Innovator Award</i>	Щорічно відзначають освітян за їхній оригінальний та винахідливий внесок у практику та досвід Монтессорі-освіти. Інформація про премію: https://amshq.org/Educators/Community/AMS-Recognition-Awards (дата звернення: 25.11.2024).
IV.	Національна освітня організація «Монтессорі Австралія» – <i>Montessori Australia</i>	
1.	Премія “Жива легенда Монтессорі” – <i>Montessori Living Legend</i>	Щороку нагороджують людину за її відданість і служіння Монтессорі-руху протягом усього життя. Ця особа має декілька, якщо не багато вагомих ролей у Монтессорі-русі, зокрема, як адміністратор школи або програми, вчитель, автор, дослідник, наставник, освітній активіст, член комітету та/або лідер громади тощо. Інформація про премію: https://montessori.org.au/living-legend (дата звернення: 04.12.2024).

2.	Нагорода за інноваційну діяльність – <i>Innovator Award</i>	Відзначають осіб та організації за успіхи у просуванні педагогіки Монтесорі, розробку інноваційних способів упровадження філософії Монтесорі у своїй роботі, чи то освіта, догляд за людьми похилого віку, наукові дослідження чи адвокація. Інформація про премію: https://montessori.org.au/innovator-award (дата звернення: 04.12.2024).
3.	Премія Барбари Стівен за рівність і соціальну справедливість – <i>Barbara Stephen Equity & Social Justice Award</i>	Відзначають осіб та організації за просування соціальної справедливості та за значний внесок у підтримку маргіналізованих або малозабезпечених спільнот; за волонтерську діяльність, яка сприяє соціальному прогресу та розвитку руху Монтесорі; за роботу над усуненням системних бар'єрів до здобуття освіти та вплив на покращення життя дітей і сімей у малозабезпечених громадах; за сприяння розвитку освіти Монтесорі серед корінного населення Австралії, забезпечення доступу дітей до культурно відповідної освіти та покращення їхніх навчальних результатів; за розширення доступу та досягнення рівності можливостей у сфері освіти Монтесорі, її розвиток у державних школах, міжпоколінних громадах, геріатричних установах, віддалених регіонах Австралії та недостатньо забезпечених районах; сприяння підвищенню впізнаваності освіти Монтесорі, забезпечення якості послуг, створення культурно адаптованих освітніх ресурсів та здійснення досліджень. Інформація про премію: https://montessori.org.au/equity-social-justice-award (дата звернення: 04.12.2024).
4.	Премія Віллемієна Дуйкера-де Фріза за заслуги в громаді – <i>Willemien Duyker-de Vries Community Service Award</i>	Відзначають представників Монтесорі-спільноти за значний внесок у розвиток місцевої або глобальної громади через освіту чи обстоювання методу Монтесорі; за роботу над впровадженням філософії Монтесорі серед незабезпечених або маргіналізованих груп населення; за щедre сприяння сталому розвитку через спонсорство, волонтерську діяльність або пожертви товарів і послуг. Відзначають осіб та організації за вагомий внесок у розвиток та вдосконалення педагогіки Монтесорі, чия діяльність заснована на прагненні до автентичної практики, сприянні поширенню та зміцненню освіти Монтесорі в Австралії та у світі; за виняткову майстерність у освіті, дослідженнях. Цей внесок має бути тривалим (щонайменше впродовж трьох років). Інформація про премію: https://montessori.org.au/community-service-award (дата звернення: 04.12.2024).

5.	Нагорода Джозі Людвіга «Тихе досягнення» – <i>Josy Ludwig “Quiet Achiever” Award</i>	Відзначають невидимих героїв Монтессорі-освіти – тих, які присвятили своє життя формуванню майбутнього дітей; педагоги та допоміжний персонал за невтомні зусилля та віддану працю заради добробуту своїх учнів. Це звичайні вихователі, які, можливо, не здійснили проривних інновацій чи не мають надзвичайних досягнень, але вкладають у свою роботу серце й душу, допомагаючи дітям зростати і розкривати свій потенціал. Це ті педагоги, яких любить громада, яких цінують учні та їхні батьки. Інформація про премію: https://montessori.org.au/quiet-achiever-award (дата звернення: 04.12.2024).
6.	Нагорода для бізнесу та адміністратора – <i>Business and Administrator Award</i>	Відзначають особистостей за демонстрацію видатного лідерства та інноваційний підхід у сфері освіти за методом Монтессорі; за значний внесок у розвиток принципів Монтессорі, сприяння всебічному розвитку дітей і підвищенню організаційної досконалості в школах та установах Монтессорі. Відзначають осіб у сфері стратегічного планування, управління ресурсами та створення сприятливого освітнього середовища, заснованого на філософії Монтессорі; за відданість, креативність та вплив. Нагорода має на меті надихати та підтримувати лідерів освіти Монтессорі, спонукаючи їх і надалі впроваджувати позитивні зміни та формувати майбутнє освіти за методом Монтессорі. Інформація про премію: https://montessori.org.au/business-and-administrator-award (дата звернення: 04.12.2024).

ПЕДАГОГІЧНІ РОЗДУМИ, ВИСЛОВИ МАРІЇ МОНТЕССОРІ

Про дитину

- Ви виявите до мене найвищу повагу і засвідчите найглибшу вдячність, переключивши свою увагу з мене у напрямку, на який я вказую Вам – на Дитину [333, с. 18]⁵⁵.

- Якщо ми захочемо знайти ясний розум, не затьмарений ані філософськими ідеями, ані політичними ідеологіями, – це розум дитини. І якщо ми думаємо, що люди різняться мовами, якими вони розмовляють, то дитина, наприклад, не знає жодної, але готова навчитися розмовляти будь-якою мовою. Тому коли ми шукаємо шляхи до миру, в центрі нашої уваги має бути дитина [3, с. 148].

- Дитину слід розглядати не як слабку й безпомічну істоту, яка потребує лише захисту й допомоги, а як духовний ембріон, що з самого дня народження має активне психічне життя й керується тонкими інстинктами, які дозволяють йому ефективно витворювати людську особистість [3, с.56].

- У дитині міститься розумова лабораторія, що виробляє хімічні перетворення. Усі враження не тільки проникають у розум дитини, вони його формують, вони втілюються в ньому, оскільки дитина «будує» своє власне психічне тіло, використовуючи предмети довкілля [333, с. 212].

- Дитина – це будівельник людини [135, с. 102].

- Дитина повинна не лише жити, як людина, але творити в собі людську особистість: у цьому проявляється її індивідуальність, її призначення [333, с. 270].

- Дитина є тіло, яке росте, і душа, яка розвивається, – у цих двох формах, фізіологічній і психічній, одне й теж вічне джерело – саме життя. Ми повинні ні придушувати, ні спотворювати таємні сили, закладені у цих двох формах росту; ми повинні дочекатися від них проявів, які ми знаємо, підуть одне за одним... Дорослий відповідає за життя дитини, за розвиток особистості, створюючи умови для вільної діяльності дитини, які б відповідали потребам внутрішнього життя [563, с. 5].

- Діти сповнені любові та потреби, щоб їх любили, для того щоб зростати... Любов батьків дає безпеку у ранньому віці. Радість життя залежить від любові усіх людей навколо [135, с. 204].

- Дитина – це і надія, і обіцянка для людства. Якщо ми ставитимемось до цього ембріона як до нашого найціннішого скарбу, то досягнемо величі людства [3, с. 52].

⁵⁵ У квадратних дужках вказано позицію джерела в нашому покажчику та сторінку, з якої узято цитату.

Про освіту

- Освіта має розглядатися не просто як навчання дітей, а як найбільш значуще соціальне питання, адже воно єдине стосується всього людства [3, с. 68].
- Першочерговими завданнями освіти мають бути утвердження цінності окремої особистості й розвиток людства [3, с. 75].
- Освіта повинна починатися від народження. Вона повинна розуміти психологічний розвиток людини. Вона повинна знати про велику психічну енергію людини [135, с. 21].
- Освіта повинна дбати про розвиток індивідуальності і дозволяти кожній дитині бути незалежною не тільки в перші роки дитинства, але й на всіх етапах свого розвитку [3, с. 78].
- Освіта, здатна врятувати людство, – справа не з легких, вона передбачає духовний розвиток людини, підвищення її цінності як особистості, підготовку молоді до розуміння часу, у якому вона живе [3, с. 50].
- Освіта, що проторує шлях до нового людства, має лише одну мету: вивести особистість і суспільство на вищий щабель розвитку [3, с. 88].
- Стрижнем освіти стосовно дитини має бути сама дитина, але не звичний людям образ, а радше її душа і внутрішній світ [3, с. 100].
- Освіта у школах повинна допомагати розвитку людського інтелекту [135, с. 192].
- Закладення основ миру через освіту – це найефективніший і найконструктивніший спосіб протистояти війні, адже потреби людей сьогодні жодним чином не виправдовують збройну боротьбу, а війна не дає їм жодної надії на поліпшення життя [3, с. 57].
- Встановлення тривалого миру – це завдання освіти; політика може лише вберегти нас від війни [3, с. 10].
- Освіта – це допомога, яку ми повинні надати життю, щоб воно могло розвинути велич своєї сили. Для того щоб допомогти цій великій силі, яка приводить дитину, інертну при народженні, нерозумну і черству, до величі дорослої істоти, повинен бути план виховання – бачення на те, як ми можемо допомогти [135, с. 6].

Про виховання

- Кожна дитина для мене насамперед особистість, яка не потребує навчання. Діти готові самостійно розкривати свій потенціал, для чого їм необхідно правильно організувати простір.
- Я не можу виховати генія. Але я можу спонукати кожну дитину розкрити свої здібності і допомогти застосувати їх на практиці. Допоможу знайти свободу в діях, стати рішучішими і відчувати внутрішню гармонію.

- Діяльність, в якій ви зацікавлені, ніколи не знесить вас, а, навпаки, додасть енергії.
- Спершу зітри пелену зі своїх очей, і тим самим допоможеш прозріти своїй дитині.
- Контактуючи з дитиною завжди стежте за своїми манерами – станьте гідним прикладом, продемонструйте свої найкращі якості.
- Моє завдання не навчити дітей, а дати їм путівку в життя.
- Виявляйте терпіння до пасивної діяльності дитини, прислухайтеся до її роздумів про минуле і майбутнє.
- Супроводжуйте тих, хто намагається діяти, навіть якщо вони не мають чітких цілей.
- Перше, що має зрозуміти дитина, – це розмежування поганого і хорошого.
- Концентруйтеся на розвитку хорошого в дитині, тоді зрештою поганому не залишатиметься місця.
- Поважайте дитину, яка зробила помилку та може зараз чи пізніше виправити її, але терміново та строго зупиняйте будь-яку дію, що загрожує безпеці дитини чи її оточенню.
- Допомогайте тим, хто хоче працювати, але поки не може вибрати собі заняття по душі.
- Навчання й досі розуміють лише як розвиток розуму, в той час коли воно має стати джерелом сил для оновлення та творення.
- Виховання має скеровувати діяльність, а не пригнічувати її. Завдання педагога в тому, щоб насичувати та сприяти, спостерігати, заохочувати, спонукати, а не втручатися, наказувати чи обмежувати.

Джерела: <https://presa.com.ua/dity/metodika-navchannya-ta-vikhovannya-ditej-mariji-montessori-opis.html#tsytaty-marii-montessori-pro-vykhovannia>;
<https://naurok.com.ua/post/10-kraschih-citat-mari-montessori-pro-vihovannya-ditey>;

Поради батькам від Марії Монтессорі

- Діти завжди вчаться у свого оточення, тому батьки – їх найкраща зразкова модель.
- Якщо дитину часто заохочують, то у неї, безсумнівно, буде висока самооцінка.
- Діти, які ростуть впевненими в собі, вчаться довіряти іншим.
- Діти, яких часто критикують, навчаються засуджувати інших.
- Батьки, які насміхаються над своєю дитиною, роблять її сором'язливою.

- Діти, які отримують підтримку і відчують себе в безпеці, зростуть впевненими в собі.
- Завжди поважайте свою дитину, навіть якщо вона помиляється. Всі це роблять. Колись ваша дитина навчиться їх виправляти.
- Якщо дитина часто відчуває сором (особливо, якщо звинувачення лунають від її батьків), то вона навчиться завжди відчувати себе винуватою.
- Якщо дитина розуміє, що її думки і ідеї завжди (або, принаймні, часто) приймаються, то вона почуватиметься добре.
- Завжди допомагайте дітям, коли вони про це просять. Тільки так вони навчатимуться домагатися того, що їм потрібно.

Джерело: <https://ukr.media/psihologiya/371453/>.

19 заповідей Марії Монтессорі для батьків, які треба перечитувати хоча б раз на рік. Знадобиться і тим, у кого ще немає дітей

1. Дітей вчить те, що довкола них.
2. Якщо дитину часто критикують – вона вчиться засуджувати.
3. Якщо дитину часто хвалять – вона вчиться оцінювати.
4. Якщо дитині демонструють ворожість – вона вчиться битися.
5. Якщо з дитиною чесні – вона вчиться справедливості.
6. Якщо дитину часто висміюють – вона вчиться бути боязкою.
7. Якщо дитина живе з почуттям безпеки – вона вчиться вірити.
8. Якщо дитину часто ганьблять – вона вчиться відчувати себе винуватою.
9. Якщо дитину часто схвалюють – вона вчиться добре до себе ставитися.
10. Якщо до дитини часто бувають поблажливі – вона вчиться бути терплячою.
11. Якщо дитину часто підбадьорюють – вона набуває впевненості в собі.
12. Якщо дитина живе в атмосфері дружби і відчуває себе необхідною – вона вчиться знаходити в цьому світі любов.
13. Не говоріть погано про дитину – ні при ній, ні без неї.
14. Концентруйтеся на розвитку хорошого в дитині, так що в підсумку поганому не залишатиметься місця.
15. Завжди уважно слухайте дитину. Відповідайте їй, коли вона задає вам питання або щось коментує.
16. Поважайте дитину, яка зробила помилку і зможе зараз або трохи пізніше виправити її.

17. Будьте готові допомогти дитині, яка перебуває в пошуку і бути непомітним для тої дитини, яка вже все знайшла.

18. Допомагайте дитині освоювати неосвоєне раніше. Робіть це, наповнюючи довкілля турботою, стриманістю, тишею і любов'ю.

19. У поводженні з дитиною завжди дотримуйтеся найкращих манер – пропонуйте їй найкраще, що є в вас самих.

Джерело: <https://lviv1256.com/lists/19-zapovidej-mariji-montessori-dlya-batkiv-yaki-treba-perechtyvaty-hocha-b-raz-na-rik/>.

ЖИТТЯ МАРІЇ МОНТЕССОРІ В СВІТЛИНАХ

Алесандро Монтессорі

Ренільде Стоппані

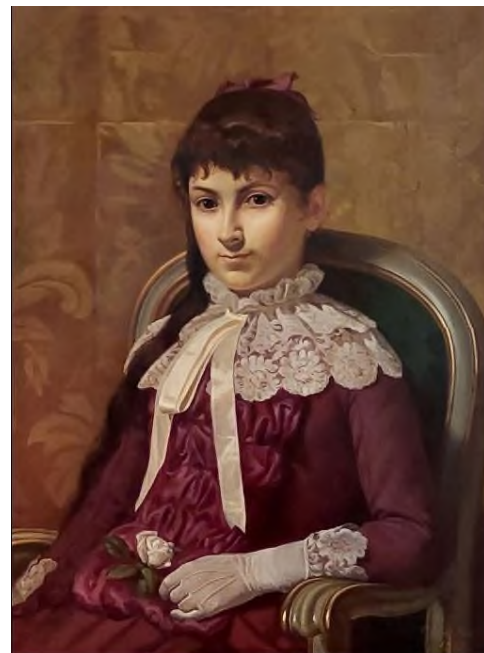
Батьки Марії Монтессорі

<https://www.slideserve.com/kasi/maria-montessori-1870-1952>

Марія Монтессорі. 1880 р.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Портрет Марії Монтессорі у віці 13 років.

Худож. А. Берріні. Рим. 1883 р.

<https://archives.montessori-ami.org/news/helen-henny-gifts-painting-maria-montessori-aged-13>

Марія Монтессорі – випускниця школи. 1886 р.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Марія Монтессорі. 1887 р.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Марія Монтессорі – випускниця університету. 1896 р.

<https://slideplayer.org/slide/872530/>

Марія Монтессорі. 1896 р.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

https://en.wikipedia.org/wiki/Maria_Montessori

1898 p.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Scuola Magistrale Ortofrenica. Рим. 1900 p.

Група вчителів і учнів: Марія Монтессорі в центрі у другому ряду знизу

<https://atlantemontessori.org/en/immagini/>

Лекція з антропології в Римському університеті на «Спеціалізованому курсі для випускників нормальних шкіл», також відомому як «Педагогічна школа», заснованому на факультеті літератури Римського університету. 1906 р.

<https://atlantemontessori.org/en/immagini/>

1906 р.

<https://atlantemontessori.org/en/immagini/>

Джузеппе Монтеессано (1868–1961),
батько Маріо – сина Марії Монтеессорі
[https://www.aspi.unimib.it/collections/entity/
detail/369/](https://www.aspi.unimib.it/collections/entity/detail/369/)

1919 р.
[https://regardingparents.wordpress.com/2017/03/05/
montessori-method-for-moms/](https://regardingparents.wordpress.com/2017/03/05/montessori-method-for-moms/)

1910 р.
[https://montessori150.org/m
aria-montessori/montessori-
photos](https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos)

Чикаго. 1913 р.
[https://www.brooklynmuseum.org/eascfa/dinner_party/heritage_floo
r/maria_montessori](https://www.brooklynmuseum.org/eascfa/dinner_party/heritage_floor/maria_montessori)

1913 p.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dr._Maria_Montessori.jpg

1913 p.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Maria_Montessori1913.jpg

США. 1914 p.

М. Монтессорі з американським журналістом Семюелем Сідні МакКлюром (1857–1949).
https://ua.wikipedia.org/wiki/Maria_Montessori

<https://si.aleteia.org/slideshow/maria-montessori-v-fotografijah/8>

Сан-Франциско. 1915 р.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

1915 р.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Марія Монтессорі з сином Маріо в США. 1915 р.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

<https://www.thoughtco.com/maria-montessori-founder-of-montessori-schools-2774182>

Марія Монтессорі з сином Маріо. Барселона.
1916 р.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Барселона. 1916 р.

<https://www.austinmontessori.org/about/about-maria-montessori>

Барн, Нідерланди. 1919 р.
<https://slideplayer.org/slide/872530/>

Барселона. 1916 р.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

1921 р.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Лондон. 1920-ті роки.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Марія Монтессорі. 1923 р.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

<https://slideplayer.org/slide/872530/>

Лондон. 1927 р.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Маріо і Марія Монтессорі в Індії. 1928 р.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Рим. 1930 р.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Марія і Маріо Монтессорі. Ларен.
 1930-ті роки.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Марія Монтессорі з сином Маріо. Лондон.
 1930-ті роки.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

1931 р.
<https://sympa-sympa.com/articles/voici-lhistoire-de-maria-montessori-une-pedagogue-de-genie-qui-a-vecu-loin-de-son-fils-unique-1038578/>

1933 р.

<https://slideplayer.org/slide/872530/>

Оксфорд. 1939 р.

<https://www.stcathmont.org/montessorivalues/maria-montessori>

Марія Монтессорі. Каталонія. 1938 р.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

<https://steemit.com/education/@taliakerch/montessori-educational-revolution-do-not-disturb-your-kids-development>

Марія Монтессорі. Лондон. 1939 р.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Лондон. 1939 р.

<https://archives.montessori-ami.org/archival-policies/digital-repository-policy>

<https://pixels.com/featured/1-maria-montessori-granger.html>

https://ha.wikipedia.org/wiki/Maria_Montessori

Марія Монтессорі з сином Маріо (ліворуч) і теософ Джордж Арундейл зі своєю дружиною Рукміні Деві (праворуч) в Індії. 1940 р.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Марія Монтессорі з сином Маріо. Індія. 1940 р.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Марія Монтессорі в Індії.
<https://montessoriparatodos.es/it/lettere-dall-india-1939-1946.html>

Марія і Маріо Монтессорі в Індії в часи
 Другої світової війни.
<https://montessori150.org/maria-montessori/timeline-maria-montessoris-life>

Марія Монтессорі з сином Маріо.
<https://www.primeraedicion.com.ar/nota/100711680/maria-montessori-su-hijo-mario-y-el-metodo/>

Індія. 1942 р.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Марії Монтессорі дарують портрет Махатми Ганді в Індії.

<http://blog.montessori.fr/contact/>

Марія і Маріо Монтессорі. Індія

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

1946 р.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

<https://surl.li/qtgqso>

Індія. 1948 р.

<https://www.arvindguptatoys.com/arvindgupta/montradio.pdf>

Марія Монтессорі вітає учасників VIII Міжнародного конгресу Монтессорі, що відбувся у Сан-Ремо у 1949 р.

<https://oem.com.mx/diariodequeretaro/gossip/maria-montessori-la-mujer-revolucionaria-que-marco-la-ensenanza-18812346?token=-78084451>

VIII Міжнародний Монтессорі-конгрес у Сан-Ремо. 1949 р.
Праворуч – Марія Монтессорі, її онука Марілена, Марія де Унтерріхтер Джерволіно,
президент *Opera Nazionale Montessori*, син Маріо
<https://atlantemontessori.org/en/immagini/>

Марія Монтессорі. 1949 р.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Амстердам. 1950 р.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Марія Монтессорі отримує почесний докторський ступінь у 1950 р.
<https://www.smithsonianmag.com/smart-news/how-trailblazing-teacher-maria-montessori-transformed-the-realm-of-childrens-education-180985723/>

Марія Монтессорі пояснює символи, що використовуються в її методі, на останньому занятті, яке вона провела для вчителів Університету Перуджі (Італія). 13 вересня 1950 р.
<https://oem.com.mx/diariodequeretaro/gossip/maria-montessori-la-mujer-revolucionaria-que-marco-la-ensenanza-18812346?token=-78084451>

Перуджа. 1950 р.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Швеція. 1950 р.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

<https://si.aleteia.org/slideshow/maria-montessori-v-fotografijah/10>

Виступ у UNESCO. 1951 р.

<https://archives.montessori-ami.org/index.php/do/74d1ddf0-5034-4a49-b43f-dfb129a2168a>

<https://si.aleteia.org/slideshow/maria-montessori-v-fotografijah/10>

Маріо і Марія Монтессорі. 1950 р.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Інсбрук. 1951 р.

https://ha.wikipedia.org/wiki/Maria_Montessori

<https://surl.li/dvjgxw>

<https://montessori-home.pl/jak-uczemy/>

На зустрічі у Франкфурті з професором доктором Паулем Шайдом, головою Німецького
Монтессорі-товариства (DMG). 18 квітня 1952 р.

<https://archives.montessori-ami.org/news/day-6-may-1952>

https://montessoria.sk/?page_id=82

Марія і Маріо Монтессорі.

<https://www.charlestownemontessori.org/maria-montessori-biography>

Світлина Марії Монтессорі з дітьми

Маріо і Марія Монтессорі в Лос-Анджелесі. 1915 р.
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

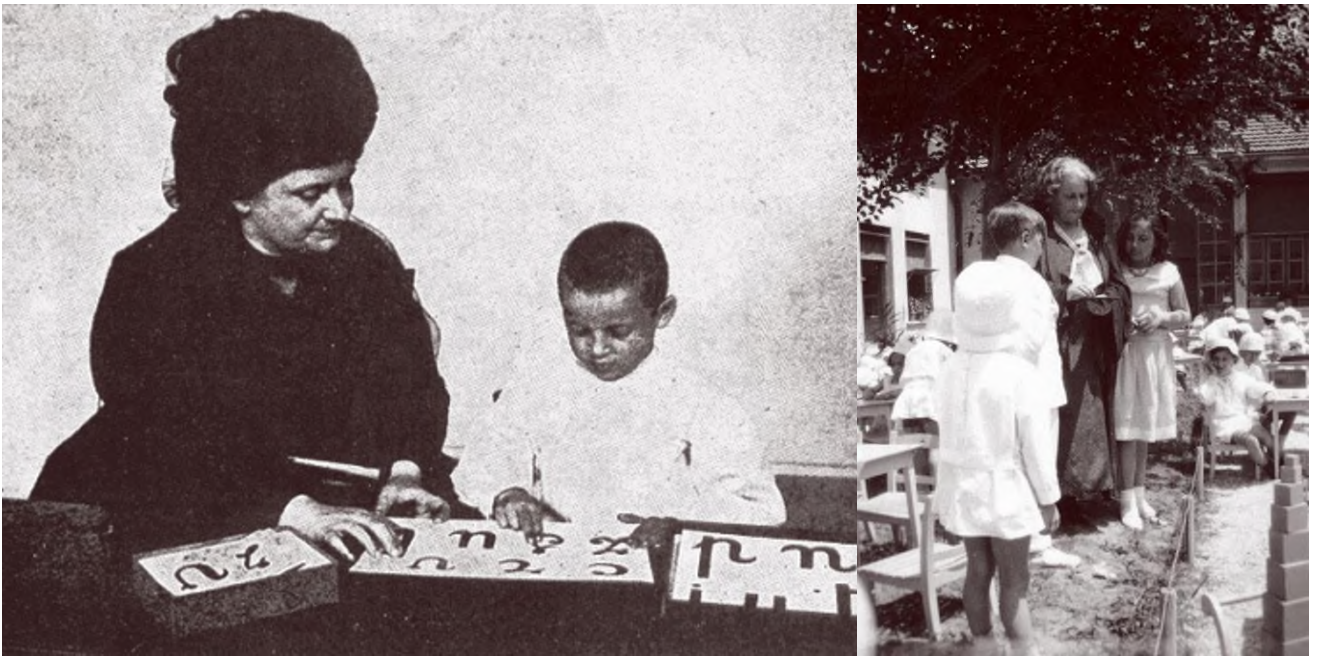
<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

https://montessoria.sk/?page_id=82

<https://amshq.org/About-Montessori/History-of-Montessori>

<https://montessori-ami.org/resource-library/photos/maria-montessori-children>

<https://montessori-ami.org/resource-library/photos/maria-montessori-children>

Дівчатка у школі Св. Анджело в Римі вітають докторку Монтезорі, яка прийшла спостерігати та проводити уроки. 1910-ті роки.

<https://atlantemontessori.org/en/immagini/>

Марія Монтезорі сидить на природі з двома маленькими дітьми.

<https://www.lakecountryschool.org/about/montessori-education>

Фотографія Марії Монтезорі, яка прибула в 1931 р. поїздом до Берліна (Німеччина) із групою маленьких дітей із вітальними прапорами.

https://montessoria.sk/?page_id=82
<https://archives.montessori-ami.org/index.php/do/8c3023a9-ca68-478d-883c-4e106387003f>

Марія Монтезорі відвідує Будинок дитини в Барселоні.
1916 р.

<https://montessori150.org/maria-montessori/maria-montessori-children>

Марія Монтезорі спостерігає за роботою дітей у Теософському комплексі.
Світлина голланд. фот. Коена Волдрінга. Ад'яр, Індія. 1940–1941 рр.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

<https://archives.montessori-ami.org/index.php/do/13781267-d813-4920-8c9d-faac75628b56>

Монтессорі відвідує Дитячий будинок у Турині. 1950 р.

<https://atlantemontessori.org/en/immagini/>

Марія Монтессорі в лондонській школі. 1951 р.

https://tchverona.com/about_montessori

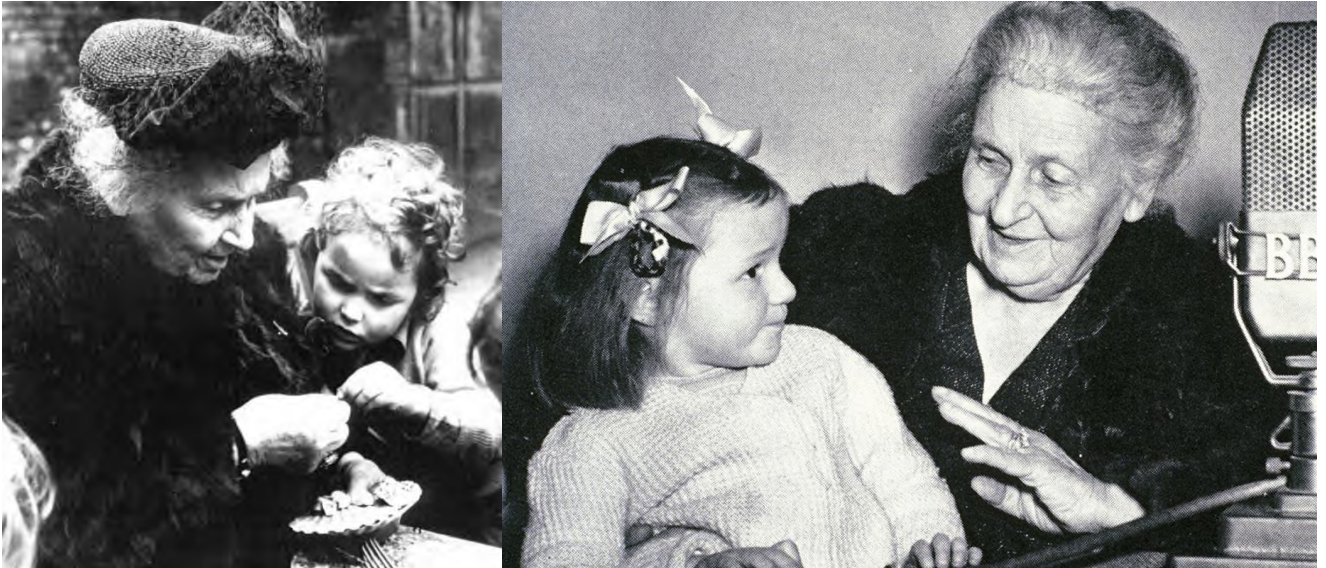
<https://tmet.org.nz/about/what-is-montessori/>

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

<https://montessori150.org/maria-montessori/maria-montessori-children>

<https://www.casamontessorichiaravalle.it/en/chiaravalle-and-mm/>

<https://mrsanchez.co.uk/2023/10/05/maria-montessori-the-most-famous-pedagogue-of-all-time/>

<https://pl.aleteia.org/2021/06/20/historia-marii-montessori-czyli-o-sile-kobiety-ktora-dala-sile-dzieciom>

<https://montessori150.org/maria-montessori/maria-montessori-children>

Марія і Маріо Монтессорі.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Марія і Маріо Монтессорі.

<https://montessori150.org/maria-montessori/montessori-photos>

Іменний покажчик

Абашкіна Н. В. 602

Абрамова М. **784** (пер.)

Абрамська І. Б. **406**

Авраменко О. див. Авраменко О. О.

Авраменко О. О. **273, 367**

Автомонов П. П. **339**

Агаці **197** (перс.)

Агацці Р. **293** (перс.)

Акіншева І. П. **674**

Ален (Шартє Е.-О.) **426** (перс.)

Алендарь Н. І. **940** (наук. керівник)

Алієв Х. **944**

Амбруч Л. М. **892 (ч. 2)**

Ананьїн С. **1, 32**

Андрейко Б. В. **590**

Андросова В. М. **863**

Андросова Н. М. **505, 931**

Андрушко Л. **515**

Андрушкова Л. **738**

Андрющенко О. див.

Андрющенко О. О.

Андрющенко О. О. **711, 739**

Анікіна І. П. **892 (ч. 1)**

Аніщенко В. О. **263**

Аніщенко О. В. **263, 274, 892 (ч. 1)**

Антонець Н. Б. **946** (ред.)

Антосюк О. **535, 539, 554, 572**

Арісменді А. **219** (перс.)

Арундейл Д. **133** (перс.)

Афатарли Т. С. **865**

Афузова Г. В. **838**

Бабенко С. О. 892 (ч. 2)

Бабич В. П. **503** (ред.)

Бабієць І. Г. **660**

Бабюк Т. Й. **458**

Баєнко А. О. **817, 937, 946**

Базалук Т. В. **575**

Баран О. **712**

Баранюк І. **482**

Барбашова І. А. **355**

Барило О. А. **232**

Барна М. М. **209** (пер.)

Бартків О. **919**

Басова А. **144**

Батрановська Л. В. **892 (ч. 1)**

Бахарєва Н. О. **892 (ч. 1)**

Башаріна А. **850**

Башич Е. **219** (перс.)

Башкатова Н. **639**

Бездідько Н. **580**

Безпалько С. В. **892 (ч. 1)**

Бельченко В. Г. **740, 753**

Бердар Н. М. **898**

Березенко Н. О. **593, 912**

Березівська Л. Д. **968** (наук. керівник); **921, 929, 942, 946** (ред.)

Белкіна Н. І. **15, 142; 10, 15** (уклад.)

Бирченко В. В. **284, 855** (перс.)

Білавич Г. **591**

Білецька С. В. **294, 298, 382**

Білик Н. І. **584** (ред.)

Біліченко П. Г. **859**

- Більська О. В. **852;**
850 (наук. керівник)
- Бірюк С. В. **892 (ч. 1)**
- Блонський П. П. див. Blonskij P. P.
- Блохин Д. **459, 915**
- Бова І. **693, 713**
- Богданець-Білоskalенко Н. І. **340, 368**
- Богонос В. **949**
- Богуш А. див. Богуш А. М.
- Богуш А. М. **356, 369, 393;**
8, 9, 11, 12, 218, 257 (упоряд.)
- Бойко І. **733**
- Бойченко С. **341**
- Бойчук Ю. Д. **578** (ред.)
- Бондар А. Г. **199** (ред.)
- Бондар В. І. **526, 532, 576;**
174, 175 (наук. керівник); **138** (ред.)
- Бондар Л. **694**
- Бонфіглі К. **169** (перс.)
- Борисова З. див. Борисова З. Н.
- Борисова З. Н. **6, 7, 324; 6–12, 15,**
16, 28, 29 (упоряд.)
- Борисова Л. **540, 541**
- Борисова О. див. Борисова О. О.
- Борисова О. О. **577, 595**
- Борисюк С. О. **928** (ред.)
- Борова Б. Є. **918** (наук. керівник)
- Боровок Т. М. **892 (ч. 1)**
- Бородай Л. В. **916**
- Бородіна О. С. **775**
- Борщова О. А. **162, 969** (підгот.)
- Боярська-Хоменко А. **911**
(наук. керівник)
- Брюховецька О. В. **892 (ч. 1)**
- Будко Л. В. **892 (ч. 1)**
- Буракова Ю. **754**
- Бургер М. **460**
- Бурлаченко С. **714**
- Бурма І. В. **223**
- Бурова А. **613**
- Бутенко В. див. Бутенко В. Г.
- Бутенко В. Г. **498, 499, 811**
- Бутова Ю. **738, 777**
- Бутрик І. **624**
- Бушак І. **460**
- Бушак О. О. **566**
- Вакуленко А. М. 405**
- Вакуленко Т. **715**
- Васильківський М. **3–5** (пер.)
- Василько В. **191**
- Васильчук С. В. **866**
- Васьків М. М. **425**
- Ващенко Г. **411** (перс.)
- Вдовиченко Р. **444**
- Ведерникова Н. В. **892 (ч. 2)**
- Ведмідь О. **535, 539, 554**
- Величко О. Б. **909** (наук. керівник)
- Величкова Н. А. **573**
- Вентцель К. **245, 388** (перс.)
- Вишневська І. Г. **695**
- Вишневська О. В. **744**
- Вінтонюк Н. **869**
- Владимаренко І. М. **892 (ч. 1)**
- Вовтерс Е. **196**
- Возняк А. Б. **696**

- Войтко Т. див. Войтко Т. О.
Войтко Т. О. **765, 874**
Войцехівський М. Ф. **790** (ред.)
Волгіна Т. **742**
Волкова Н. П. **233, 275, 302, 342**
Волощук Д. **909**
Вольська О. **850**
Воробйова Л. В. **422**
Врадій К. М. **890**
Гаврилів М. 591
Галецька Ю. В. **562**
Гальперін П. Я. **683** (перс.)
Гаранджа Л. **778**
Гарань Н. **733**
Гац Г. **404**
Гевак О. І. **888**
Гейна А. В. **889**
Гелик О. **913**
Генні А. **2**
Георгієва Н. М. **858, 875**
Гербарт Й. Ф. **445** (перс.)
Гершон Е. Н. **423**
Глазкова І. див. Глазкова І. Я.
Глазкова І. Я. **510, 818, 819**
Глазунова Л. **603–605**
Глинка О. **778**
Глодян М. **932**
Глушан О. В. **859**
Гноєвська О. Ю. **542, 549**
Годфруа Ж. Л. К. **496** (перс.)
Голобородько М. І. **892 (ч. 1)**
Головко М. див. Головко М. Б.
Головко М. Б. **405, 406, 634, 766, 867**
Голюк О. **881** (наук. керівник)
Гончар І. **500**
Гончар Н. П. **796**
Гончаренко С. **135, 150**
Гончарова Н. **846**
Гончарук Д. **881**
Горбенко С. С. **276, 295**
Горбунова В. В. **741**
(наук. керівник)
Гордій О. О. **968** (підгот.)
Городня О. **609, 610**
Горопаха Н. М. **555, 878**
Горюнова В. див. Горюнова В. З.
Горюнова В. З. **610, 611, 642; 953** (упоряд.)
Горяшина Д. І. **501**
Граб Ю. С. **590**
Грама Н. Г. **424**
Григор'єва Н. див. Григор'єва Н. А.
Григор'єва Н. А. **182, 464, 483, 511, 592, 781–783, 796, 808, 887, 917**
Григорчак І. В. **753**
Гриньова М. В. **461**
Грипич С. Н. **965** (уклад.)
Гриценко М. С. **200** (ред.)
Гришина А. **394**
Грінченко Б. **830** (перс.)
Грудіна В. **938**
Груць Г. М. **343**
Грушевська І. В. **853**
Грядовкіна Ж. **370, 675, 687, 728, 729, 734**

- Гуз С. див. Guz S.
 Гузенко О. В. **448** (ред.)
 Гусєва К. **776**
 Гутман А. **844**
 Гуцол С. **694**
- Давидова Б. 939**
 Дадєнков М. Ф. **198**
 Далєвська В. А. **735** (авт.-уклад.)
 Д'Альфонсо Н. **169** (перс.)
 Даниленко В. **212, 215, 234**
 Данченко О. **623**
 Дацюк М. А. **918**
 Де Санктіс С. **169** (перс.)
 Дейвіс С. **809**
 Декролі [Ж.-О.] див. Decroly [J.-O.]
 Деменчук Л. **614, 623**
 Демень П. див. Demény P.
 Демида Є. Ф. **465, 921, 942**
 Демчик К. І. **854**
 Демчина Г. Я. **882**
 Демчук Д. **940**
 Денисенко О. В. **892 (ч. 1)**
 Деркач А. М. **906**
 Д'Есклеб Н. **784**
 Д'Есклеб С. **784**
 Джинараджадаса К. **133** (перс.)
 Джупій Н. Ю. **661**
 Джус О. **270** (упоряд.)
 Дзеверін О. Г. **199** (ред.)
 Дибач А. **303**
 Дичківська І. див. Дичківська І. М.
 Дичківська І. М. **13, 14, 17–19,**
21–25, 141, 147, 173, 203, 210, 213,
216, 224, 249, 261, 304, 311, 344, 357,
371, 395, 484, 485, 577, 615, 621, 630,
824–829, 831, 843, 887, 891, 951; 13,
17, 21, 23, 31, 261 (пер.)
 Дишлюк Т. Б. **567, 568**
 Діброва С. **789**
 Дідух К. В. **910**
 Дмитренко Н. В. **892 (ч. 1)**
 Дмитруха А. В. **383**
 Добринюк Л. **404**
 Долинна О. **613**
 Долинна О. П. **682** (авт.-упоряд.)
 Донська К. **911**
 Дорога А. Є. **906** (наук. керівник)
 Дорошевич М. **396**
 Дорошенко (Дорошенкова) О. див.
 Дорошенко О. І.
 Дорошенко О. В. **847**
 Дорошенко О. І. **192, 194, 261, 277,**
296, 325; 222 (перс.)
 Драгунова А. В. **892 (ч. 1)**
 Драч І. С. **874** (наук. керівник)
 Дроботій О. Л. **346**
 Дронова О. **667**
 Дубасенюк О. А. **217** (ред.)
 Дудка М. С. **767**
 Дудник Н. див. Дудник Н. З.
 Дудник Н. З. **407, 408, 414–416,**
691, 768, 810, 882, 949
 Дудчак Г. І. **848** (наук. керівник)
 Дунаєва Л. див. Дунаєва Л. М.
 Дунаєва Л. М. **153, 860**
 Дурдас А. див. Дурдас А. П.

Дурдас А. П. **507, 512, 920, 921, 929, 935, 942, 946, 952**

Дурманенко Є. **941** (наук. керівник)

Дьюї Д. див. Dewey [J.]

Едельстайн-Гуделі М. див.
Edelstain-Goudeli M.

Ейснер Д. Ю. **883**

Екшмідт Є. Й. **788**

Елз-Куест Н. див. Else-Quest N.

Елкінд Д. **278**

Епстейн П. **279**

Євтухова Т. А. **853** (ред.)

Єржабкова Б. **228, 326, 327**

Єрмакова Т. **358**

Єрохіна Г. В. **892 (ч. 1)**

Єфименко О. **676**

Єфімова С. **515; 664** (упоряд.)

Жебровський Б. М. **622, 635, 643, 644, 677, 678, 716; 145, 278, 279, 282, 283, 286, 287, 290, 292, 528, 628, 641–644, 646–654, 953** (ред.)

Жигайло О. О. **599**

Жигаль З. **756**

Жигора І. В. **593**

Жилка О. **556**

Житник В. **697, 698**

Жорова І. Я. **892** (ред.)

Жук М. **845**

Заболотна О. **359**

Завалко К. див. Завалко К. В.

Завалко К. В. **345, 360**

Завітренко Д. Ж. **505, 593, 912**

Заводяна Н. **731**

Завязун Т. В. **762** (ред.)

Заговайло О. **811**

Заїка І. Д. **892 (ч. 2)**

Зайченко І. В. **312**

Заливча Т. **699**

Захарченко С. А. **892 (ч. 1)**

Заяць О. Т. **892 (ч. 1)**

Звєкова В. див. Звєкова В. К.

Звєкова В. К. **581, 892 (ч. 1), 899**

Зданевич Л. В. **785** (ред.)

Земченкова М. **139**

Зимівець Н. В. **431** (наук. керівник)

Зінакова К. О. **890**

Зобелі М. **420** (перс.)

Золотоверх В. В. **516, 526, 576**

Зорге Д. див. Sorge G.

Зубик М. див. Зубик М. В.

Зубик М. В. **757, 777**

Зубрій І. **717**

Зязюн І. **280**

Іваненко Т. І. **876**

Іванова А. **261, 357** (пер.)

Іванюк Г. І. **430**

Івахненко Н. А. **892 (ч. 1)**

Івашньова С. В. **790** (ред.)

Івер Н. М. **582**

Івершенко Л. О. **892 (ч. 1)**

Ільченко А. див. Ільченко А. М.

Ільченко А. М. **140, 174, 175, 262, 297, 445, 517, 519–521, 523, 524, 527, 530, 532, 537, 543, 550, 563, 656, 832, 834, 835, 877**

Ілюк Л. **774**

- Імаї Х. **809** (іл.)
Іщенко Л. М. **662**
Казачінер О. С. 569
Калагурка К. І. **895**
(наук. консультант)
Калитяк А. **943**
Калуська Л. **670** (авт.-упоряд.)
Каноникін М. П. **218, 257**
Капраль М. **305**
Капустянська С. **717**
Карабцова В. Т. **747**
Карінцев М. **183**
Карпенко О. **579** (ред.)
Карпенко С. **700, 701**
Касульєрас А. див. Casulleras A.
Каташинська І. В. **616**
Катріч А. М. **578**
Качанюк К. **785**
Квас О. **328, 329**
Кей Е. див. Key E.
Кемінь В. П. **176, 177**
(наук. керівник)
Кемінь Г. **250**
Кергомар П. див. Kergomard P.
Киридон А. **920** (ред.)
Кирик О. В. **600**
Кирста Н. Р. **266**
Кисловська С. А. **892 (ч. 1)**
Кілпатрик В. **361** (перс.)
Кіндзерська А. **722**
Кірієнко М. М. **892 (ч. 1)**
Кічук Н. В. **892 (ч. 1)**
Клевака Л. П. **922**
Клейман Т. В. **892 (ч. 1)**
Клепар М. В. **820**
Климчук Т. **409**
Клок Н. В. **430**
Клокар Н. І. **525** (ред.)
Кобзар Б. С. **199** (ред.)
Коваленко Є. І. **15, 142;**
10, 15 (уклад.); **309** (упоряд.); **397**
(наук. керівник); **15, 142, 309** (ред.)
Коваленко Я. М. **901**
Коваль А. **778**
Коваль О. В. **219**
Ковальчук С. А. **906**
Ковальчук Т. В. **878**
Кодай З. **820** (перс.)
Козак Р. В. **596**
Козак Т. В. **501**
Козіна Ж. **679**
Колесник Н. Є. **730, 762** (ред.)
Комінарець Т. В. **892 (ч. 2);**
892 (ред.)
Кононенко М. **204**
Кононова М. М. **461**
Копчук-Кашецька М. **591**
Кордубан М. В. **868**
Корнієвська М. К. **431**
Короденко М. **657**
Коршунова Т. див. Коршунова Т. Л.
Коршунова Т. Л. **636, 645**
Кос Л. **229**
Косенко Д. Ю. **744**
Костенко Т. В. **833**
Кость С. П. **463** (наук. керівник)

Котлова Л. О. **910** (наук. керівник)
Коцман М. **923**
Коча І. А. **892 (ч. 2)**
Кошель В. М. **432**
Кравець В. **205**
Кравець Н. О. **282, 283**
Кравець Н. С. **458**
Кравченко А. І. **863**
Крайник С. **264**
Крамер Р. див. Kramer R.
Крашеніннікова Т. В. **171**
Кремень В. Г. **146, 164** (ред.)
Кривоніс М. Л. **346**
Кривошея Т. див. Кривошея Т. М.
Кривошея Т. М. **913;**
904 (наук. керівник)
Кривченко Т. **397**
Крикун В. В. **848**
Крутій К. **306, 447**
Ксенженко П. О. **947**
Кубрак Р. **313**
Кудінов Д. **855**
Кузнецова Н. В. **585**
Кузьміна О. В. **394** (наук. керівник)
Кузьмяк Н. М. **696**
Кулаковська Т. В. **925**
Кулибаба Д. В. **906**
Кулінка Ю. С. **923** (наук. керівник)
Куліченко А. К. **361**
Куліш Т. **251**
Кулявець Ж. В. **892 (ч. 2)**
Курило Л. Ф. **486**
Курінна А. **938**

Куха Р. див. Kucha R.
Кухарчук В. **741**
Кухта М. **800, 914**
Кучина Н. В. **892 (ч. 2)**
Кушнір В. **410**
Кушніренко Т. В. **892 (ч. 1)**
Лавріненко Л. 448, 583
Лаврусевич Н. О. **372**
Лазаренко Г. А. **330**
Лазарович Н. Б. **888**
Лазоренко Є. Г. **924**
Лай В. **411** (перс.)
Лалетіна Л. **709**
Лапаєнко С. В. **942**
Ларченко А. М. **637**
Лахно О. **679**
Лебедєва І. **718**
Левківський М. В. **235, 236, 244,**
253, 258, 265, 299, 331; 217 (ред.)
Леєндерс Е. **160** (перс.)
Ленківська А. С. **925**
Лещак Т. **252** (пер.)
Лисенко Н. В. **266**
Литвиненко О. **758, 759, 769**
Литньов В. Є. **730, 762** (ред.)
Лихолєтова В. **702**
Ліллард А. див. Lillard A. S.
Лінтварьова А. Д. **884**
Лісовець О. В. **928** (ред.)
Літуча Д. С. **498**
Лобанова В. **944**
Лобанчук О. А. **906**
(наук. керівник)

- Лозинська С. В. **425**
- Лозова В. І. **237**
- Локк Д. **445** (перс.)
- Локшина Є. І. **278** (пер.)
- Локшина О. І. **134, 602, 606**
- Ломбардо-Радіче Д. див.
Lombardo-Radice G.
- Лосицька М. **770, 771, 885**
- Лохвицька Л. **514, 703**
- Лубенець Н. **261; 251** (перс.)
- Луб'єнська де Ленваль Е. див.
Lubienska de Lenval H.
- Лузан А. В. **582**
- Лукашук Л. М. **926**
- Лук'янова М. В. **557**
- Луценко І. О. **850** (наук. керівник)
- Луценко Т. М. **525**
- Лучка В. І. **892 (ч. 1)**
- Лялько Д. Є. **398**
- Лянной Ю. **580**
- Магеря О. П. 906** (наук. керівник)
- Мазур М. див. Мазур М. В.
- Мазур М. В. **887, 891**
- Майор Н. С. **347**
- Макаренко А. **947** (перс.)
- Макаренко С. **900**
- Макарова В. А. **823**
- МакКлюр С. С. див. McClure S. S.
- МакМілан М. **332** (перс.)
- Максимів Н. **433**
- Максимова О. О. **592, 776** (ред.)
- Максимюк С. П. **259, 307**
- Малиш А. Ф. **879**
- Малишева Л. В. **594**
- Малишко М. В. **612**
- Маліновська Н. **356, 369, 393**
- Малород А. **962** (підгот.)
- Маляр Л. див. Маляр Л. В.
- Маляр Л. В. **800, 880, 914**
- Мамонтов Я. **3–5, 26**
- Манько М. О. **284**
- Мариніна Л. В. **892 (ч. 1)**
- Мартиненко Н. А. **892 (ч. 1)**
- Мартін А. М. **437, 892 (ч. 2)**
- Мартьянова М. **426**
- Марусинець М. М. **892 (ч. 1)**
- Марченко Н. П. **628** (упоряд.)
- Марчук Н. В. **965** (уклад.)
- Матвеева Н. О. **820**
- Матвійчук О. Є. **892 (ч. 1)**
- Мацак В. І. **863**
- Мацак Л. Л. **863**
- Мацуєва І. М. **892 (ч. 2)**
- Мацук Л. **245**
- Мачинська Н. **801**
- Машкіна Л. див. Машкіна Л. А.
- Машкіна Л. А. **285, 434, 668, 688; 785** (наук. керівник)
- Маяровська С. **754** (розроб.)
- Мелоу Т. **607** (перс.)
- Мельник Н. І. **332**
- Меняйлов С. М. **805**
- Микитась В. С. **861**
- Микитюк О. М. **236**
- Миколайчук С. О. **840**
- Микуліна А. К. **886**

- Михайлова О. М. **647**
- Михайлова Т. І. **648**
- Михальченко Н. **444**
- Михальчук О. О. **427, 760**
- Михальчук Т. див. Михальчук Т. П.
- Михальчук Т. П. **145, 286, 333, 607, 608, 610, 611, 618, 649, 719; 279, 292** (пер.); **953** (упоряд.)
- Михацька А. В. **862**
(наук. керівник)
- Мишолов Н. **714**
- Міленіна Г. див. Міленіна Г. С.
- Міленіна Г. С. **148, 178, 179, 314–317, 334, 348, 373, 389, 663, 720**
- Міленіна П. **449**
- Міхно О. П. **892 (ч. 1); 946** (ред.)
- Міщенко А. О. **927, 929**
- Міщук Н. Й. **950**
- Мозгова Н. **502**
- Мозговий І. П. **16, 143** (ред.)
- Монтессорі К. **158** (перс.)
- Монтессорі Маріо М. див. Montessori Mario M.
- Монтессорі Р. **129**
- Моспан О. В. **892 (ч. 1)**
- Мостепанюк В. М. **637**
- Мостова Т. З. **638**
- Мостовий П. **197**
- Музичко Л. Т. **590**
- Мусієнко В. С. **892 (ч. 2)**
- Муссоліні **494** (перс.)
- Муха Д. М. **864**
- Нагачевська З. 270** (упоряд.)
- Надворна О. **721, 812**
- Назаренко В. **679**
- Назарюк В. **601**
- Найда А. **374**
- Науменко О. **374, 941**
- Науменко О. В. **862**
- Наумова О. **544, 545**
- Наумчук Т. В. **730** (ред.)
- Начинова О. В. **601, 901**
- Небитова І. А. **503**
- Недвиженко Л. М. **892 (ч. 1)**
- Немірова О. **722**
- Нерубайська О. П. **742, 761**
- Нестеренко О. І. **892 (ч. 1)**
- Нечипоренко В. В. **576**
- Нечитайло Н. Є. **892 (ч. 1)**
- Никифоренко І. В. **892 (ч. 1)**
- Никифоров А. М. **399**
- Ніколенко Д. **202**
- Новак О. **639**
- Новіцька Н. С. **967** (відп. за вип.)
- Обревко О. Ю. 892 (ч. 1)**
- Овсяннікова Т. В. **730, 762**
- Озімо А. **508** (перс.)
- Олексюк Н. **564**
- Олефір Н. **436**
- Олеїнікова О. О. **606**
- Олійник Р. В. **902**
- Оліферчук Т. В. **892 (ч. 1)**
- Ольшевська А. **574**
- Оляновська В. **743**
- Омельчук А. С. **945**
- Омеляненко А. **818**

- Онацький Н. **399**
- Онофрійчук Н. **535, 539, 554**
- Онуфрієнко Л. О. **680**
- Опанасенко Н. **225**
- Оржиховська О. **349**
- Ороновська Л. див.
Ороновська Л. Д.
- Ороновська Л. Д. **869;**
396 (наук. керівник)
- Орф К. **404, 742, 756** (перс.)
- Осадча О. П. **870**
- Осипова І. В. **892 (ч. 1)**
- Остапенко В. В. **585**
- Островерхова Н. М. **214**
- Осьмук Н. Г. **385**
- Отрощенко М. **670** (авт.-упоряд.)
- Павленко А. О. 864**
- Павленко В. В. **350;**
349 (наук. керівник)
- Павленко Т. див. Павленко Т. С.
- Павленко Т. С. **504, 942**
- Павловська-Кравчук В. А.
892 (ч. 1)
- Павлюк Т. див. Павлюк Т. О.
- Павлюк Т. О. **558, 595**
- Пагута Т. І. **926**
- Падалка О. С. **658**
- Панасенко Е. А. **945**
- Панфілова С. С. **892 (ч. 1)**
- Панченко Н. М. **892 (ч. 1)**
- Панченко О. В. **892 (ч. 1)**
- Папротна Г. див. Paprotna G.
- Паркхерст Х. **422** (перс.)
- Паролова Л. О. **892 (ч. 2)**
- Пархоменко А. **802**
- Патарикіна О. В. **287**
- Пашенко Д. І. **619**
- Перепьолкіна Т. М. **892 (ч. 1)**
- Пермяков О. А. **892 (ч. 1)**
- Петях В. І. **886**
- Петренко Г. В. **838**
- Петренко Л. **411**
- Петренко Н. А. **963** (уклад.)
- Петренко О. **893**
- Петрук С. **903**
- Печенко І. **289**
- Пехота О. М. **230, 242, 248, 255**
(ред.)
- П'єцух О. **754** (розроб.)
- Пилипчук С. Д. **536**
- Пилипюк К. М. **786**
- Писарчук О. Т. **433** (наук. керівник)
- Пихтіна Н. П. **685** (наук. керівник)
- Пісоцька Л. С. **351**
- Победаш І. **290** (пер.)
- Поклад Н. **204**
- Полєвікова О. Б. **884**
- Поліщук А. П. **805**
- Поліщук С. В. **372**
- Помазан О. **787**
- Поніманська Т. І. **13, 14, 17–19,**
21–25, 141, 147, 261, 267, 300, 304,
362, 614, 615, 621, 630;
173 (наук. керівник)
- Пономаренко Г. А. **856**
- Пономарьов О. **154**
- Попова К. **308**

- Попович О. М. **788, 879, 898**
- Постригач Н. див. Постригач Н. О.
- Постригач Н. О. **839, 892 (ч. 1)**
- Потась Н. С. **892 (ч. 2)**
- Потенко Л. **377**
- Прибильська Н. див.
- Прибильська Н. В.
- Прибильська Н. В. **268, 269, 376, 647, 650, 651, 681; 953 (упоряд.)**
- Прибора Т. див. Прибора Т. О.
- Прибора Т. О. **482, 505, 803, 930**
- Приведенець А. **941**
- Приймак Я. **904**
- Присакар В. В. **596**
- Проніков О. К. **384**
- Проскура О. **2 (пер.)**
- Проценко Н. **376, 772, 813**
- Пряженцева Т. **723**
- Пугачова Н. **724**
- Пустовіт Т. Г. **892 (ч. 2)**
- Пушкар Н. **894**
- Рагозіна В. В. 363**
- Радул О. див. Радул О. С.
- Радул О. С. **27, 482, 505, 930, 931; 26, 149 (упоряд.); 26, 27, 149, 482, 505 (ред.)**
- Ракітянська С. С. **766**
- Ракоча Г. В. **967 (підгот.)**
- Ракша А. див. Ракша А. Б.
- Ракша А. Б. **586, 892 (ч. 1)**
- Растригіна А. див. Растригіна А. М.
- Растригіна А. М. **239, 625**
- Ревес Г. **496 (перс.)**
- Река Н. **704–706**
- Решетняк О. **734, 745**
- Решта Т. М. **947**
- Рибінська Ю. А. **746**
- Рисіна М. Ю. **16, 143, 226 385; 16 (упоряд.)**
- Рігбі Т. Т. **290**
- Родина С. **754 (розроб.)**
- Родненко М. див. Родненко М. Є.
- Родненко М. Є. **180, 181, 546, 551, 552, 559, 560**
- Розман І. **450**
- Романенко І. С. **773**
- Романишин Р. Я. **804**
- Ростовський О. Я. **246**
- Рубан Л. **435**
- Рубан О. В. **652**
- Руденський Р. **821**
- Рудень Л. **739**
- Рупняк Н. **810**
- Русова С. див. Русова С. Ф.
- Русова С. Ф. **189, 195, 206, 207, 261, 270, 309, 357; 148, 178, 179, 222, 223, 225, 241, 250, 314–317, 334, 343, 373, 389, 397, 514, 663, 720, 936 (перс.)**
- Руссо Ж.-Ж. **322, 445 (перс.)**
- Сабран Н. 318**
- Савінова Н. **506**
- Савінова О. **809 (пер.)**
- Савченко О. Я. **211, 221, 240, 352**
- Савченко Т. Т. **151**
- Садова І. **932**
- Садова І. С. **840**

- Саєнко А. І. **528**
Саєнко Ю. **933**
Сало В. див. Сало В. В.
Сало В. В. **451, 895**
Салтишева В. **254**
Самаріна В. **631**
Самаріна В. В. **682**
Самойленко О. В. **802**
(наук. керівник)
Сахно О. В. **892 (ч. 2)**
Сбруєва А. А. **16, 143, 226, 385;**
16 (упоряд.)
Свйонтик О. **462, 579, 768, 948**
Сейко Н. А. **624** (ред.)
Селін Т. **653**
Сембрат А. **377**
Семенов О. С. **903** (наук. керівник)
Семеняко Ю. Б. **822**
Семерникова Р. **28, 29** (упоряд.)
Сергеева В. **587**
Сергієнко О. **842**
Серджі Д. **169** (перс.)
Сестра Нотр-Дам див. A Sister of
Notre Dame
Сєроштан О. **725**
Сиваш С. В. **924**
Сиворакша Р. **779**
Сидоренко Н. М. **853**
Синьов В. М. **529**
Сисоєва С. **247**
Сікорська Н. **830**
Січкара А. див. Січкара А. Д.
Січкара А. Д. **669;**
308, 894 (наук. керівник)
Скалич Л. **412**
Скворцова С. див. Скворцова С. О.
Скворцова С. О. **683, 804, 865,**
892 (ч. 1)
Скільський Д. **335**
Скоморовський Б. **228**
Скорбач В. **933**
Скрипник Л. **689**
Скутіна М. М. **892 (ч. 2)**
Слабко Н. М. **747**
Сливка О. **702**
Сличко О. І. **892 (ч. 1)**
Сліпич Ю. В. **892 (ч. 1)**
Сліпухіна І. А. **805**
Словачек М. **487, 488**
Смаль В. З. **6, 7; 6–12, 15, 16**
(упоряд.)
Смолук С. В. **919** (наук. керівник)
Сняtkова Т. М. **905**
Собчук О. В. **744**
Сокач Ю. П. **892 (ч. 2)**
Соколова І. **247**
Сократ **420** (перс.)
Соловей Л. Ю. **892 (ч. 2)**
Соловій О. **949**
Соломко В. **707, 708**
Сопівник І. В. **155**
Сопівник Р. В. **155**
Сорока О. див. Сорока О. А.
Сорока О. А. **538, 561**
Спайдел М. В. **926**
Спиридонова О. О. **892 (ч. 2)**
Стап'як В. **579**

- Стахів Л. **690**
 Стаценко Т. В. **892 (ч. 2)**
 Сташук О. О. **871**
 Стендінг Е. М. див. Standing E. M.
 Стенлунд Б. **261**
 Столярчук Н. В. **892 (ч. 1)**
 Сторонська О. див.
 Сторонська О. С.
 Сторонська О. С. **176, 177, 319, 320, 336, 337, 353, 684, 849**
 Стражнікова І. **417**
 Стребна О. В. **892 (ч. 2)**
 Стрижак А. Є. **892 (ч. 2)**
 Стрілецька Н. М. **823**
 Стрюк К. **208**
 Судак І. **709, 710**
 Сударик А. **463**
 Сузукі Ш. **396, 869** (перс.)
 Супрун Г. **531**
 Супрун М. О. **413, 522**
 Супруненко І. В. **263**
 Супруненко М. І. **263**
 Сухомлинська О. В. **164; 927** (ред.)
 Сухотіна Т. **261**
Тализіна Н. Ф. 683 (перс.)
 Тарабасова Л. див. Тарабасова Л. Г.
 Тарабасова Л. Г. **386, 436**
 Таран В. **714**
 Таран О. див. Таран О. М.
 Таран О. М. **241; 309** (упоряд.)
 Тарапака Н. див. Тарапака Н. В.
 Тарапака Н. В. **437, 789, 892 (ч. 2)**
 Тарасенко Т. І. **892 (ч. 2)**
 Таубман В. див. Таубман В. В.
 Таубман В. В. **261, 357**
 Терещенко О. Ф. **292** (ред.)
 Терещенко Я. Г. **892 (ч. 2)**
 Тертична Н. М. **892 (ч. 2)**
 Тимошенко О. **626**
 Тимчук Н. З. **967** (підгот.)
 Тищенко Л. А. **547**
 Тищенко Н. **736**
 Тищенко Я. Г. **892 (ч. 2)**
 Тінкані Л. див. Tincani L.
 Тітова І. І. **892 (ч. 2)**
 Тіханіна Т. **726; 646** (пер.)
 Ткачук Л. В. **446** (уклад.)
 Ткачук М. М. **446** (уклад.)
 Тодчук Н. **32; 664** (упоряд.)
 Токаренко Н. М. **584**
 Тригубенко В. **212, 215, 234**
 Троцько Г. В. **237; 298** (ред.)
 Тулуш-Бопре М. І. **899**
Удод О. В. 836
 Українка Л. **729** (перс.)
 Ульяненко Л. В. **570, 571**
 Улюкаєва І. див. Улюкаєва І. Г.
 Улюкаєва І. Г. **222, 400, 464; 182** (наук. керівник);
277, 296, 325, 464 (ред.)
 Унтерріхтер Джерволіно М. де **170** (перс.)
Фаусек Ю. див. Фаусек Ю. І.
 Фаусек Ю. І. **261, 357**
 Федина В. С. **845** (наук. консультант)

- Федишин О. **665**
- Федорова М. А. **592, 776** (ред.)
- Федорова Н. **577**
- Федорова С. О. **796**
- Федорович А. **401**
- Федорчук В. В. **378;**
20, 281 (авт.-упоряд.)
- Федорчук Е. І. **20, 281**
(авт.-упоряд.)
- Фіданян О. Г. **790** (ред.)
- Фізер В. **774**
- Філімонова Т. В. **146**
- Філіпенко А. **742**
- Фіцула М. М. **243, 291, 310**
- Франко **493** (перс.)
- Фребель Ф. **251, 261, 322, 324, 351,**
363 (перс.)
- Фрейд А. див. Freud А.
- Френе С. **232, 235, 236, 244, 253,**
258, 259, 265, 299, 307, 331, 426
(перс.)
- Фрішнич Н. М. **880**
- Хайнес А. 129** (ред.)
- Халльгартен Франкетті А. **497**
(перс.)
- Хвостиченко О. М. **503** (ред.)
- Хейнсток Е. **292**
- Ходаковська Л. В. **892 (ч. 2)**
- Холтобіна О. **944**
- Хомс Е. **166** (перс.)
- Хоніг Е. С. **654**
- Хопта С. див. Хопта С. М.
- Хопта С. М. **452, 453, 465,**
892 (ч. 1), 896, 897; 968 (підгот.)
- Хоруженко Т. А. **892 (ч. 2)**
- Хромець В. **513**
- Цибулько О. С. 438**
- Цигвінцева Є. О. **863**
- Ціхун С. І. **159**
- Цурікова І. В. **892 (ч. 1)**
- Чабанова О. М. 892 (ч. 1)**
- Чайковська Г. Б. **439**
- Чайковський В. І. **967**
(комп'ютер. дизайн)
- Чебикіна М. В. **744**
- Чеботарьова О. В. **568; 567** (уклад.)
- Чекан О. **774**
- Чепіга Я. **193; 340, 368, 893** (перс.)
- Чепіль М. див. Чепіль М. М.
- Чепіль М. М. **414–416, 666, 691,**
872, 873; 690 (ред.)
- Черненко Н. див. Черненко Н. М.
- Черненко Н. М. **659, 702**
- Черниця з Калабара див. Nun of Calabar
- Чикалова Т. Г. **892 (ч. 2); 892** (ред.)
- Чисельська В. Л. **950**
- Чкана А. О. **925**
- Чопик Ю. див. Чопик Ю. С.
- Чопик Ю. С. **379, 417, 851**
- Чорна В. В. **321**
- Чубарук О. В. **525** (ред.)
- Чурай А. Л. **892 (ч. 2)**
- Шарошкіна Т. 387, 388**
- Шартєс Е.-О. див.
Ален (Шартєс Е.-О.)
- Шахова Г. О. **748**

- Швардак М. 364
- Швед Г. В. 892 (ч. 2)
- Швець Н. 627
- Швець О. В. 889 (наук. керівник)
- Швидка С. О. 418
- Шевцов А. Г. 533;
180, 181 (наук. керівник)
- Шевченко М. 919
- Шейко Ю. К. 892 (ч. 2)
- Шило Н. О. 162 (підгот.)
- Шинкарук В. Д. 155
- Шишова О. М. 402
- Шкрабій Т. В. 892 (ч. 2)
- Шміло Д. А. 671; 33 (пер.)
- Штайнер (Штейнер) Р. див.
Steiner R.
- Штофель О. П. 735 (авт.-уклад.)
- Шулікін Д. 655
- Шульженко Д. І. 534
- Шусть Т. 685
- Щербаненко Б. 3–5 (пер.)**
- Щербаненко В. 1 (пер.)
- Щербина В. М. 440, 790, 890,
892 (ч. 2), 907
- Юва О. 709**
- Юдіна О. В. 892 (ч. 2)
- Юркевич О. Л. 597
- Якименко С. І. 389;
178, 179, 883 (наук. керівник)**
- Якімова Г. О. 892 (ч. 2)
- Якобчук Н. О. 929, 934, 936
- Яковенко І. О. 598
- Яковець Н. І. 263, 274; 10 (уклад.);
274 (ред.)
- Якса Н. В. 271
- Ярмак Л. 627
- Ярмаченко М. Д. 137; 137 (ред.)
- Ярощук І. 951
- Яцинік А. 908
- Ященко О. 843
- A Sister of Notre Dame 481 (перс.)**
- Acevedo C. M. 390
- Adhikari A. 165, 816
- Aljabreen H. 454
- Álvarez Gallego A. 489
- André J. 188 (пер.)
- Ardolino F. 799
- Ayer D. 955 (ред.)
- Bărbieru I. T. C. 737**
- Barclay Carter B. 53, 60 (пер.);
53, 60 (ред.)
- Bejger H. 928 (наук. керівник)
- Bernacer J. 780
- Bertolino F. 466
- Bidzińska-Kristof A. 970 (упоряд.)
- Blonskij P. P. 392 (перс.)
- Bobbio A. 467
- Böhm W. 960 (ред.)
- Boscolo A. 468
- Breidenstein G. 365
- Budniak A. 633 (ред.)
- Calhoun A. 469**
- Cambi F. 441
- Cañiguer Viñals D. 166

- Capobianco R. 792
- Carioli S. 490
- Carvalho W. F. R. de 124 (пер.)
- Casulleras A. 168 (перс.)
- Cecilian A. 793
- Chen A. 794
- Chişiu C. M. 428
- Chorianopoulou E. 491
- Cieślak A. 928
- Cives G. 126
- Conti G. 167 (пер.)
- Cooper F. T. 39 (пер.)
- Costa C. 470
- Courtier P. 795
- Crescenzi M. 468
- De Giorgi F. 471**
- De Serio B. 492
- De Stefano C. 163, 167
- Decroly [J.-O.] 309, 421 (перс.)
- Demangeon A. 814
- Demény P. 755
- Depaepe M. 421
- Dewey [J.] 301, 411 (перс.)
- Diegues A. 168
- Dobrzyńska K. 928
- Domènech i Domènech S. 493
- Dufresne M. 188
- Durdas A. див. Дурдас А. П.
- Edelstain-Goudeli M. 491 (перс.)**
- Else-Quest N. 640, 646
- Fava S. 272**
- Feliniak A. 455
- Filippa M. 466
- Fisher D. C. 184, 186, 188
- Franceschini L. 672, 841
- Freud A. 478 (перс.)
- Frierson P. 472
- Gabusi D. 473**
- Gallerani M. 477, 673
- George A. E. 37, 95 (пер.)
- Gerlach R. 565 (ред.)
- Giandomenico I. di 672
- Gilsoul M. 354, 380
- Giovetti P. 152
- Gorajewska D. 518 (ред.)
- Grandi W. 381, 403, 471
- Grell F. 322
- Grifo M. 158 (ред.)
- Grigorieva N. A. див.
Григор'єва Н. А.
- Güell F. 780
- Gutek G. L. 156
- Gutek P. A. 156
- Guz S. 209, 227, 629, 632
- Holmes H. W. 37**
- Honegger Fresco G. 158, 841
- Hutchinson L. 45 (пер.)
- Isaacs B. 732, 763**
- İslamoğlu Ö. 764
- Jaworska-Supel S. 518**
- Johnstone M. A. 57, 128 (пер.)
- Kaciuba-Pacek Ż. 857**
- Kahn D. 958 (ред.)

- Kaiser I. 565
- Kasza M. 973 (упоряд.)
- Kergomard P. 514 (перс.)
- Key E. 323, 381, 403, 420 (перс.)
- Kiran I. 797
- Kirkpatrick J. 301
- Kleemann N. 548
- Kolly B. 474
- Kramer R. 157; 160 (перс.)
- Kucha R. 252, 256
- Kust I. 371 (ред.)
- Kwieciński Z. 256 (ред.)
- Labriola A. 50**
- Laeng M. 126
- L'Ecuier C. 780
- Lewowicki T. 632 (ред.)
- Li K. 429
- Lillard A. див. Lillard A. S.
- Lillard A. S. 260, 419, 640, 646, 692, 750, 791, 806
- Lillard P. P. 201 (ред.)
- Livingston A. 47, 48, 122 (пер.)
- Lokhvytska L. див. Лохвицька Л.
- Lombardo-Radice G. 475 (перс.)
- Lotha G. 172 (авт.-ред.)
- Lubienska de Lenval H. 354 (перс.)
- Lupi A. 475
- Machynska N.** див. Мачинська Н.
- Marshall C. 749
- Martovytska N. 514
- Mayer M. 95
- McClure S. S. 156 (перс.)
- Michalak-Davidziuk J. 371 (ред.)
- Mnich M. 633 (ред.)
- Montessori Mario M. 76; 133 (перс.)
- Montessori Mario M., Jr. 201, 261, 357
- Murcia J. P. M. 495
- Murray A. 954 (ред.)
- Negri M. 476**
- Nun of Calabar 481 (перс.)
- Obcarska J. 633**
- O'Donnell M. 727
- Ordon U. 231
- Paprotna G. 456; 633 (ред.)**
- Parham J. 974 (упоряд.)
- Pesci F. 160, 169, 338
- Piazza V. 553
- Pironi T. 293, 323, 420, 477, 837
- Podobiński S. 231 (ред.)
- Pons Irazazábal M. 163 (пер.)
- Pozzi I. 391, 508
- Puigserver P. F. 168
- Puślecki W. 227, 620, 632 (ред.)
- Quarfood C. 494**
- Rademacher S. 365**
- Radise S. 190
- Raimondo R. 442, 478, 509
- Randolph J. J. 815
- Rdzanek B. 966 (упоряд.)
- Recchia G. 366
- Remiddi M. 132
- Roman J. 928

- Rosati N. **588**
- Rosenko A. **751**
- Rossini V. **589**
- Roverselli C. **479**
- Ruiz-Funes M. J. M. **495**
- Rusova S. див. Русова С. Ф.
- Saha B. 165, 816**
- Santis P. de **126**
- Schiedi A. **798**
- Schirripa V. **496**
- Schwegman M. **136**
- Scippo S. **799**
- Scocchera A. **126**
- Scoppola B. **468; 959** (ред.)
- Seldin T. **972** (упоряд.)
- Serpe B. **480**
- Seveso G. **476**
- Sheleh T. **514**
- Shulgina V. **751**
- Simmonds F. **45, 46** (пер.)
- Simon F. **421**
- Skiera E. **392**
- Śliwerski B. **620; 256** (ред.)
- Smith T. L. **185**
- Snoch B. **231** (ред.)
- Snyder A. L. **806**
- Soler Mata J. **492**
- Sorge G. **479** (перс.)
- Sosnowska J. **457**
- Standing E. M. **130, 131; 160** (перс.)
- Stasiewicz K. A. **443**
- Staworzyńska-Grządziel M. **752**
- Steiner R. **232, 259, 307, 403, 756** (перс.)
- Stevens E. Ya. **187**
- Sulea-Firu I. **121, 125; 121, 125** (пер.)
- Tincani L. 479** (перс.)
- Todaro L. **497**
- Tong X. **806**
- Tornar C. **961** (ред.)
- Trabalzini P. **126, 170, 471; 976** (наук. керівник)
- Trojan E. **971** (упоряд.)
- Van Gorp A. 421**
- Velastegui Tayo S. C. **807**
- Vu A. **260, 419** (фот.)
- Williams M. P. 481**
- Wilson C. **133**
- Włoch S. **632** (ред.)
- Yakobchuk N.** див. Якобчук Н. О.
- Zabłocki K. J. 518** (ред.)

Абетковий покажчик назв праць Марії Монтессорі

Виховуйте заради миру 33

Вправи повсякденного життя 8, 11

Всотуючий розум 13, 21, 31

19 заповідей Марії Монтессорі 34

Заповіді Марії Монтессорі для батьків 35

Керівництво до мого методу 14, 22, 30

Лондонські лекції 1946 року 129

Мета – самовиховання : дидактичний матеріал Марії Монтессорі і сенсорний розвиток дитини 29

Метод наукової педагогіки 32

Метод наукової педагогіки, застосовуваний до дитячого виховання в «Будинках дитини» 6, 7, 10, 15, 16, 20, 27

Метод наукової педагогіки та практика його в «Домах для дитини» 1

Наукові підвалини «Дитячого будинку» 3

Освіта для нового світу 17, 23

Освіта і мир 2

Про принципи моєї школи 18, 24

Розумове виховання 9,12

Самовиховання і самонавчання в початковій школі 19, 25

Соціальне значіння «Дитячого будинку» : з промови на відкритті «Дитячого будинку» в кварталі Сан-Лоренцо 4, 26

Спадщину Марії Монтессорі – сучасним дошкільним закладам 28

Урок у «Дитячому будинкові» 5

Analisi e sviluppo dei fattori che concorrono all'educazione musicale (італ.) 115

Child training : Twelve Talks Broadcast from the Madras Station of All India Radio, June 1–12, 1948 (англ.) 58

Consigli alle maestre (італ.) 77

Consigli alle maestre. Le scatole grammaticali (італ.) 81

Copilul, ființă divină, dar neînțeleasă : (pentru părinți și educatori) (румун.) 125

Corso di Pedagogia scientifica : appunti e note sulle lezioni (італ.) 36

Dedicato alle mamme : le due vite (італ.) 75

“Del mio metodo in generale” (італ.) 66

Descoperirea copilului (румун.) 121

Domy dziecięce (Le Case dei bambini) : metoda pedagogiki naukowej, stosowana w wychowaniu najmłodszych dzieci (пол.) 38

Dr. Montessori's Own Handbook (англ.) 41, 49, 90

Education for a New World (англ.) 56

I bambini viventi nella chiesa (італ.) 96

I limiti della scuola (італ.) 62

I piani successivi dell'educazione (італ.) 119

Il bambino costruttore dell'uomo (італ.) 116

Il bambino in famiglia (італ.) 67, 74

Il carattere del bambino (італ.) 68, 91

Il cittadino dimenticato (італ.) 61

Il compito dell'educazione e la società (італ.) 105

Il lavoro del bambino (італ.) 123

Il maestro (італ.) 86

Il Metodo della Pedagogia Scientifica applicato all'educazione infantile nelle Case dei Bambini : Edizione Critica (італ.) 126

Il neonate (італ.) 63, 92

Il periodo ricreativo (італ.) 110

Il segreto dell'infanzia (італ.) 127

L'adulto e il bambino (італ.) 69, 114

L'adulto educatore (італ.) 93

L'ambiente del bambino (італ.) 71

L'ambiente e l'adulto (італ.) 78

L'analisi ed i fatti di cultura (італ.) 112

L'appello del linguaggio (італ.) 120

L'autoeducazione nella scuole elementary (італ.) 44

L'educazione nuova (італ.) 72

L'educazione per la vita (ital.) **113**
 L'embrione spiritual (ital.) **65**
 L'esattezza base dell'educazione (ital.) **80**
 L'uomo dai due linguaggi (ital.) **89**
 L'uomo nuovo (ital.) **82**
 L'uscita dalla scuola, chiave della cultura ; L'istinto del possesso (ital.) **118**
 L'uso del materiale e l'intervento della maestra (ital.) **107, 109**
 La Casa dei Bambini: una vera scuola di educazione (ital.) **99**
 La funzione dell'Università (ital.) **108**
 La lezione (ital.) **100**
 La maestra e l'ambiente (ital.) **111**
 La maestra nuova (ital.) **71**
 La morale sessuale nell'educazione (ital.) **79, 97**
 La pace e l'educazione (ital.) **94**
 La pagina Bianca (ital.) **64, 101**
 La Santa Misa Vivida por los niños (isp.) **58**
 La Scuola Media come esperienza di vita sociale (ital.) **87**
 La solidarietà umana nel tempo e nello spazio (ital.) **83, 106**
 La sorgente dell'amore: il bambino (ital.) **98**
 La storia attraverso la lettura (ital.) **84**
 Le fondamenta del mio metodo (ital.) **88**
 Lo sviluppo del linguaggio (ital.) **102, 117**
Maestro d'amore (ital.) **73**
 Manuale di Pedagogia Scientifica (ital.) **50**
 Mente assorbente (portug.) **124**
 Maria Montessori sull'educazione sessuale (ital.) **103**
 My System of Education : a Lecture by Doctor Montessori delivered before the National Education Association in August, 1915, and reprinted from the Journal of the Association, 1915 (angl.) **42**
 Myśli przewodnie mojej metody (pol.) **54**
Note sul metodo Montessori : applicazione, diffusione, immagine e vita infantile : Corso Magistrale Montessori, febbraio – agosto 1926 (ital.) **51**

Pedagogical anthropology (англ.) 39

Principi fondamentali della lettura (итал.) 104

Selbsttätige Erziehung im frühen Kindesalter : nach den Grundsätzen der wissenschaftlichen Pädagogik methodisch dargelegt (нім.) 40

The Absorbent Mind (англ.) 59

The advanced Montessori method : scientific pedagogy as applied to the education of children from seven to eleven years. [Vol.] 1. Spontaneous activity in education (англ.) 45

The advanced Montessori method : scientific pedagogy as applied to the education of children from seven to eleven years. [Vol.] 2. Montessori Elementary Material (англ.) 48

The advanced Montessori method. Spontaneous activity in education (англ.) 46

The advanced Montessori method. The Montessori Elementary Material (англ.) 47

The child (англ.) 55

The Discovery of the Child (англ.) 57, 128

“The Erdkinder” – I fanciulli della Terra : (schema per una riforma della scuola media) (итал.) 76

The Montessori Elementary Material (англ.) 122

The Montessori method : scientific pedagogy as applied to child education in “The Children’s Houses” with additions and revisions by the author (англ.) 37, 95

The Mother and The Child (англ.) 43

The secret of childhood (англ.) 53, 60

Un metodo per la classificazione dei deficient (итал.) 85

Абетковий покажчик назв праць про Марію Монтессорі

Авторська система італійського педагога і лікаря М. Монтессорі 450

Авторська система Марії Монтессорі в рецепціях українських учених 851

Авторські школи у формуванні культури здоров'я школярів : (історичний аспект) 358

Адаптація малюків і батьків до дитячого садка: досвід Монтессорі-педагогів 728

Активізація пізнавальної активності молодших школярів: п'ять Великих історій Монтессорі 890

Актуалізація ідей саморозвитку М. Монтессорі в сучасних освітніх засобах для дітей раннього віку 892

Актуальні ідеї Марії Монтессорі в соціально-виховній роботі з дітьми дошкільного віку з особливими потребами 871

Актуальні ідеї Марії Монтессорі щодо розвитку особистості дитини дошкільного віку 430

Актуальні проблеми сучасного дитинства 482

Актуальність виховання самостійності у дітей дошкільного віку засобами педагогіки М. Монтессорі 887

Актуальність ідей Марії Монтессорі щодо розвитку мовлення дітей раннього віку в умовах сучасного закладу дошкільної освіти 892 (ч. 2)

Актуальність ідей Монтессорі-педагогіки в сучасній школі 892 (ч. 2)

Актуальність та можливості впровадження педагогіки М. Монтессорі у вітчизняну дошкільну освіту 819

Актуальність форм і методів соціального виховання М. Монтессорі в педагогічному процесі Нової української школи 800

Альтернативні школи Марії Монтессорі як джерело переосмислення освітньої традиції 359

Аналіз соціальних навичок дошкільників, які відвідують розвивальні заняття за методикою Монтессорі 741

Асоціація Монтессорі-вчителів України 642

Аспект раннього естетичного розвитку у педагогічних системах Ф. Фребеля і М. Монтессорі 363

Без крику і примусу : [Монтессорі-педагогіка на Рівненщині] 623

Без покарань і заохочень вчать діти в єдиному поки що в Україні навчальному закладі – школі Монтессорі 609

Без фобії до висоти 603

Бізіборд – розвивальна дошка для дітей 754

«Будинок вільної дитини» М. Монтессорі 249, 344, 357

«Будинок дитини». Навчаємо за методом М. Монтессорі 671

Будую себе сам : (для роботи з дітьми 3–6 років за системою М. Монтессорі) 659

В гості Киця завітала : (сенсорне виховання за методикою М. Монтессорі) 637

Вагомість поглядів М. Монтессорі на психічний розвиток дитини дошкільного віку 892 (ч. 1)

Велике прибирання : заняття з елементами методики М. Монтессорі 573

Вершини Марії Монтессорі 144

Вибрані педагогічні твори 309

Вивчаємо світ природи 653

Вивчення математики за технологією Марії Монтессорі 658

Видатний інноватор освіти : до 145-річчя Марії Монтессорі 154

Вийди, вийди, сонечко 711

Використання елементів методики М. Монтессорі в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах ЗДО 902

Використання елементів методики М. Монтессорі у роботі вчителя-логопеда 570

Використання елементів методики Марії Монтессорі у корекційній роботі з дітьми із ЗПП 834

Використання елементів Марії Монтессорі для розвитку логіко-математичних здібностей у дітей старшого дошкільного віку 892 (ч. 1)

Використання елементів системи Монтессорі у логопедичній практиці 538

Використання здобутків педагогічної системи М. Монтессорі в корекційній роботі з розумово відсталими дітьми 838

Використання ідей М. Монтессорі в Новій українській школі 892 (ч. 1)

Використання ідей М. Монтессорі в підготовці вихователя 827

Використання ідей М. Монтессорі в процесі взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї 785

Використання ідей М. Монтессорі в соціально-педагогічній роботі з дітьми, що мають психофізіологічні порушення 847

Використання ідей Марії Монтессорі в екологізації розвивального середовища інклюзивної групи дошкільного закладу 555

Використання ідей педагогіки М. Монтессорі в роботі з дошкільниками 949

Використання ідей педагогіки Марії Монтессорі **561**

Використання карток за методом М. Монтессорі як компетентність майбутнього фахівця корекційної освіти **566**

Використання методик Монтессорі на уроках малювання **892 (ч. 2)**

Використання методик та ідей Марії Монтессорі на уроках образотворчого мистецтва художніх шкіл **892 (ч. 1)**

Використання методики М. Монтессорі для розвитку мовлення дитини **581**

Використання методики М. Монтессорі на заняттях з формування навичок самообслуговування у дошкільників з помірною розумовою відсталістю **547**

Використання методики Марії Монтессорі у діяльності гувернера **674**

Використання методів Марії Монтессорі в роботі з дітьми раннього віку із психофізичними вадами **536**

Використання монтессорівських сенсорних вправ для розвитку і корекції мовлення у дітей дошкільного віку **910**

Використання Монтессорі-матеріалів у сенсорній інтеграції дітей з важкими порушеннями у розвитку **892 (ч. 2)**

Використання педагогіки М. Монтессорі у роботі з дітьми з особливими потребами **579**

Використання педагогічних ідей М. Монтессорі в сучасних дошкільних навчальних закладах **842**

Використання педагогічних ідей М. Монтессорі у вихованні дітей дошкільного віку в умовах сьогодення **767**

Використання педагогічних ідей М. Монтессорі у формуванні самостійності дошкільників **949**

Використання педагогічних ідей Марії Монтессорі в освітньому процесі закладів дошкільної освіти **892 (ч. 2)**

Використання педагогічних ідей Марії Монтессорі у підготовці дошкільників до школи **918**

Використання педагогічних поглядів Марії Монтессорі в сучасних дошкільних закладах **886**

Використання педагогічної системи Монтессорі для розвитку соціальної та життєвої компетентностей молодших школярів **892 (ч. 2)**

Використання педагогічної системи Марії Монтессорі у формуванні самостійності та незалежності дітей раннього дошкільного віку **762**

Використання передового освітнього досвіду закордоння в курсі вивчення історії педагогіки у педагогічному коледжі **305**

Використання поглядів М. Монтессорі на уроках технології **844**

Використання принципів методики Монтессорі в художній школі **892 (ч. 1)**

Використання системи «контролю помилки» за методом Марії Монтессорі в дидактичних матеріалах з формування елементарних математичних уявлень у ЗДО **460**

Використання системи Марії Монтессорі у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами **557**

Використання спадщини М. Монтессорі у дошкільних закладах України **853**

Вимоги до вчителя за М. Монтессорі **911**

Вимоги до особистості Монтессорі-педагога **892 (ч. 1)**

Виховання гармонійної особистості: погляд крізь призму музично-педагогічних систем ХХ століття **341**

Виховання дітей дошкільного віку у педагогічній спадщині М. Монтессорі **330**

Виховання для життя: соціалізація особистості в дитинстві у педагогіці Монтессорі **289**

Виховання для життя: соціалізація особистості в педагогіці С. Русової і М. Монтессорі **315**

Виховання за Монтессорі: віковичний спадок чи виклик сучасності? **278**

Виховання самостійності у дітей дошкільного віку засобами педагогіки М. Монтессорі **182**

Виховання творчості в педагогічній спадщині С. Русової та М. Монтессорі **315**

Виховна система саморозвитку М. Монтессорі **271**

Від методи Монтессорі до методи Агаці **197**

Від чуттєвого пізнання до інтелектуального розвитку **282**

Відродження педагогічних ідей вільного виховання С. Русової і М. Монтессорі в сучасній педагогічній практиці **720**

Вільне виховання як основоположна ідея педагогіки Марії Монтессорі **398**

Вітчизняна історіографія педагогічної спадщини Марії Монтессорі **464**

Вітчизняна педагогіка про використання теорії і практики М. Монтессорі **825**

Віхи поступу Монтессорі-руху в Україні **641**

Включення особливої дитини в монтессорі-групу **917**

Вплив зарубіжної реформаторської педагогіки на розвиток вітчизняної педагогічної думки в 20-х роках ХХ століття **372**

Вплив ідей М. Монтессорі на дошкільне виховання у США **606**

Вплив педагогічних ідей Марії Монтессорі на розвиток українського шкільництва **939**

Вплив педагогічної спадщини М. Монтессорі на розвиток творчих здібностей дітей раннього віку **892 (ч. 1)**

Вплив педагогічної спадщини Марії Монтессорі на сучасне мистецтво **892 (ч. 2)**

Вплив розвиваючого, підготовленого середовища на особистісний розвиток дошкільника засобами використання технології Марії Монтессорі **730**

Вправи у соціальній поведінці дітей за системою М. Монтессорі **615**

Впровадження технології саморозвитку М. Монтессорі в українську систему освіти **848**

Впровадження технології саморозвитку М. Монтессорі до сучасного освітнього простору закладів дошкільної освіти **925**

«Все нове – це добре забуте старе»: гуманістична педагогіка у школі **435**

[Втілення педагогічних ідей М. Монтессорі в практику діяльності дитячих садків Рівненщини] **623**

Втілення принципів педагогіки свободи в школах Монтессорі Англії **625**

Вчуся робити все сам : самост. діяльність дітей раннього віку (з використанням елементів Монтессорі-педагогіки) **758**

Гострі речі в руках малечі : формування в дітей практичних навичок за методикою М. Монтессорі **787**

Гра у театр за педагогікою М. Монтессорі **613**

Гра-заняття «До Лисички на гостину» : 3-й рік життя **704**

Гра-заняття «Лялька робить зарядку» : 3-й рік життя **705**

Гуманізаційні освітні методики Марії Монтессорі **833**

Гуманізація дошкільної освіти – вимога сьогодення **614**

Гуманізація – основний принцип в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами за ідеями М. Монтессорі **875**

Гуманістична педагогіка М. Монтессорі в сучасній системі освіти України **656**

Гуманістична система навчання і розвитку особистості М. Монтессорі **387**

Гуманістична технологія М. Монтессорі в системі спеціальної освіти України **577**

Гуманістичне виховання дитини в теорії і практиці М. Монтессорі **824**

Гуманістичні засади освіти й виховання. Ідея нового виховання (М. Монтессорі, С. Френе) **299, 331**

Гуманістичні засади освіти й виховання. Рух нового виховання (М. Монтессорі, С. Френе) **235, 236, 244, 253, 258, 265**

Гуманістичні ідеї Марії Монтессорі і спеціальна педагогіка **519**

Гуманістичні ідеї педагогіки Марії Монтессорі **448**

Гуманістичні тенденції в дошкільній освіті: теоретико-методологічне дослідження **436**

Давайте жити дружно й мирно : конспект заняття з сенсорного розвитку з використанням методики М. Монтессорі (І молодша група) **740**

Деякі аспекти педагогічної системи Марії Монтессорі **444**

Джерела освітньої роботи з дітьми дошкільного віку в педагогічних системах М. Монтессорі та С. Ф. Русової **223**

Дидактика початкової освіти **352**

Дидактика початкової школи **211, 221, 240**

Дидактичне коло як форма організації навчання у 1 класі **676**

Дидактичний Монтессорі-матеріал як засіб розвитку творчого мислення дітей передшкільного віку під час ознайомлення з навколишнім світом **774**

Дидактичні ігри та вправи **540**

Дидактичні матеріали М. Монтессорі та їх види **378**

Дитина і Всесвіт : космічне виховання за М. Монтессорі **724**

Дитиноцентризм як своєрідний світогляд щодо виховання дитини за Марією Монтессорі **892 (ч. 2)**

Дитиноцентричні ідеї у педагогічній спадщині Марії Монтессорі **328**

Дитячий садок **277, 296, 325**

Дитячий садок Віри Бирченко в Сумах: історія й педагогічний досвід **855**

Дитячий садок : poradnik для керівників дошкільного виховання **192**

Діагностичні методики дослідження психічного розвитку дітей раннього віку **689**

До проблеми впровадження педагогічних ідей М. Монтессорі у практику роботи дошкільних навчальних закладів України **733**

До 145-річчя від дня народження Марії Монтессорі (1870–1952) **962**

Доматематична підготовка малюків: Монтессорі-підхід **745**

Домашня школа Монтессорі : казка з вправами для дітей раннього та молодшого дошкільного віку **713**

«Допоможи мені зробити це самому» **697**

Допоможи мені зробити це самому: корекційні заняття для учнів середнього шкільного віку **556**

Ольга Дорошенко і її книжка «Дитячий садок» **222**

Досвід діяльності закладів дошкільної освіти України за методом Марії Монтессорі : (з власного досвіду роботи) **946**

Досвід педагогічного супроводу дошкільного дитинства в сучасних Монтессорі-закладах України **766**

Досягнення закладів освіти щодо впровадження дистанційного навчання на прикладі ЗДО «Школа Монтессорі Нової Епохи» (Солом'янський район, м. Київ) **790**

Доцільність використання принципів Монтессорі-педагогіки у навчанні дітей з порушеннями психофізичного розвитку **835**

Дошкільна і молодша шкільна освіта: традиції та інновації **458**

Дошкільна освіта: теорія, методика, інновації **919**

Дошкільна педагогіка **267, 300, 362**

Дошкільне виховання **189, 206, 357**

Дошкільне музичне виховання: особистісно орієнтований підхід **756**

Елементи методики Монтессорі в роботі з розумово відсталими дітьми **535**

Етапи становлення педагогічного методу Марії Монтессорі **892 (ч. 1)**

Ефект «виховного простору» Марії Монтессорі як педагогічний прийом **840**

Єдність теорії і практики як чинник виховання морально-етичних цінностей у європейських педагогічних концепціях періоду становлення індустріального суспільства **438**

Життєва практика для малюка **370**

Життєвий і творчий шлях М. Монтессорі **141, 147, 378**

Життєвий шлях і творча спадщина С. Русової та М. Монтессорі **148**

Життя та діяльність відомої педагогині Марії Монтессорі (1870–1952) у джерелах італійською мовою **929**

З досвіду використання педагогіки Монтессорі в підготовці вчителів та освіти дітей у Польщі **629**

«Завтрашня радість» як психологічний контекст педагогіки М. Монтессорі й А. Макаренка **947**

Заклади Монтессорі-освіти на Київщині: джерелознавчий аспект **942**

Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття **205**

Зарубіжний досвід використання педагогіки М. Монтессорі **892 (ч. 1)**

Зарубіжний досвід гуманізації соціального середовища та виховання **619**

Застосування елементів Монтессорі-терапії у сенсорному вихованні дітей із ЗПР **578**

Застосування лікувальної педагогіки за методом Марії Монтессорі у комплексній реабілітації дітей з ураженнями нервової системи **528**

Застосування технології Марії Монтессорі в закладі дошкільної освіти компенсуючого типу **892 (ч. 1)**

Звуки довкола : заняття для дітей раннього віку (з використанням елементів технології М. Монтессорі) **759**

Звуковий простір як чинник буття й виховання дітей у поглядах Я. Чепіги **893**

Здоров'я дитини – передусім **657**

Зимові пригоди : 5-й рік життя **698**

Зміст і напрями освіти дітей з особливими потребами гуманістичної педагогіки М. Монтессорі **563**

Знайдемо своє місце у всесвіті? Типи шкіл: Монтессорі, вальдорфська, українська школа-родина **204**

«Золотий матеріал» Марії Монтесорі як засіб формування обчислювальних навичок учнів НУШ **892 (ч. 1)**

Золоті зерна «буржуазної» педагогіки зійшли і на нашому ґрунті **604**

Золоті зерна Марії Монтессорі **215**

Зустрічі з музичним мистецтвом **544**

І чужого навчаємось, і свого не цураємось... Українські традиції в Монтессорі-середовищі **717**

Ігрові технології як форма роботи з дітьми з помірною та важкою розумовою відсталістю **562**

Ідеї вільного виховання в контексті сучасної системи освіти України **500**

Ідеї вільного виховання дітей із порушеннями психофізичного розвитку в педагогічній спадщині М. Монтессорі **527**

Ідеї гуманістичного виховання М. Монтессорі в контексті філософських засад Нової української школи **896**

Ідеї дитиноцентризму у педагогічній спадщині Марії Монтессорі **329**

Ідеї М. Монтессорі про виховання дітей в дошкільному закладі **229**

Ідеї М. Монтессорі щодо ролі і функцій педагога закладу дошкільної освіти та їх використання в умовах реформування вітчизняної дошкільної освіти **781**

Ідеї Марії Монтессорі щодо фізичного розвитку дітей **892**

Ідеї правового виховання у філософсько-педагогічних системах К. Вентцеля та М. Монтессорі **245**

Ідеї раннього розвитку дітей з особливими потребами в педагогічній технології М. Монтессорі **537**

Ідеї раннього розвитку і вільного виховання дітей з обмеженими розумовими можливостями у педагогічній спадщині М. Монтессорі **174, 175**

Ідеї створення предметно-розвивального середовища в досвіді педагогів минулого **306**

Ідея вільного виховання та самовиховання в педагогічній системі М. Монтессорі **879**

Ідея космізму як філософсько-психологічна основа виховання особистості (за М. Монтессорі) **216**

Із американського записничка **643**

Імплементация ідей педагогіки М. Монтессорі в процес формування медіаграмотності дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти **822**

Індивідуалізація та диференціація викладання – основа врахування індивідуальних особливостей дитини за методикою М. Монтессорі **584**

Індивідуальне виховання дітей дошкільного віку в педагогічній спадщині М. Монтессорі **173**

Інклюзивний потенціал монтессорі-педагогіки в дошкільній освіті **592**

Інновації в дошкільній освіті: теорія, досвід, перспективи **941**

Інновації в освіті Нідерландів **662**

Інноваційні ідеї європейської реформаторської педагогіки ХХ століття **311**

Інноваційні педагогічні технології в освітньо-виховному процесі дошкільного навчального закладу **695**

Інтеграція ідей М. Монтессорі в освітній процес сучасного дошкільного навчального закладу **347**

Інтеграція ідей представників зарубіжної педагогіки у творчій спадщині Григорія Ващенко **411**

Інтегрування методики Монтессорі в навчальний процес з біології у старшій школі **950**

Інформаційне забезпечення сфери освіти та науки України в умовах воєнного стану **920, 942**

Історико-педагогічна спадщина М. Монтессорі **892 (ч. 1)**

Історико-педагогічна спадщина Марії Монтессорі та сучасність **892 (ч. 2)**

Історико-педагогічні передумови відродження педагогічної системи Монтессорі в сучасних умовах **268**

Історичний нарис розвитку педагогіки Монтессорі у Польщі **252**

Історія виникнення та розвитку школи Марії Монтессорі **394**

Історія гуманізації музичної освіти дітей шкільного віку **276, 295**

Історія зарубіжної педагогіки **335**

Історія олігофренопедагогіки **526, 576**

Історія педагогіки **198, 200, 217, 298, 312, 384, 446**

Історія педагогіки : лекції та хрестоматія **281**

Італійська педагогиня Марія Монтессорі (1870–1952) на сторінках довідкових видань іноземними мовами **921**

Їздить, плаває, літає : тоддлер-коло (Монтессорі-урок для дітей 2,5–3 років) **718**

Її величність – Гра. Підгрупове заняття для дітей старшої групи із ЗНМ : (із використанням елементів методики М. Монтессорі) **571**

Її люблять діти і ненавидять диктатори : монтессорі-педагогіка – назад у... майбутнє **677**

Казка про Машу, трьох ведмедів та метод Марії Монтессорі **279**

Каліграфічні хвилинки : засіб корекції дисграфії дітей із легкою розумовою відсталістю **574**

Керівництво класом **648**

Київська адреса педагогіки Монтессорі : з виїздного засідання редколегії журналу **617**

Ключові ідеї Марії Монтессорі щодо розвитку особистості дитини дошкільного віку **892 (ч. 1)**

Компетентнісне спрямування дошкільної та початкової освіти в умовах Нової української школи **890**

Комунікативні стратегії та тактики спілкування з дітьми в Монтессорі-групах закладу дошкільної освіти **818**

Концептуальні засади гуманістичної педагогіки М. Монтессорі **285**

Концепція «космічного виховання» Марії Монтессорі **892 (ч. 1)**

Концепція космічного виховання М. Монтессорі в етновиховному просторі сучасних закладів освіти **668**

Концепція М. Монтессорі в інноваційній підготовці педагога **831**

Концепція розвитку дитини в педагогічній спадщині Монтессорі **228, 326**

Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка **529**

Корекційне навчання учнів допоміжних закладів освіти: витоки, становлення та розвиток (друга половина XIX – перша половина XX ст.) **522**

Корекція базових психічних функцій пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку із церебральним паралічем засобами Монтессорі-терапії **560**

Корекція затримки розвитку дітей в умовах підготовчого класу школи інтенсивної педагогічної корекції **517**

Корекція пізнавальної діяльності дошкільників з дитячим церебральним паралічем засобами Монтессорі-терапії **180, 181**

Короткий енциклопедичний словник зарубіжних педагогічних термінів **134**

Космічне виховання дошкільників з використанням комп'ютерних технологій **714**

«Космічне виховання» у педагогічній спадщині Марії Монтессорі **263**

Коштовна спадщина Марії Монтессорі **234**

Коштовна спадщина Марії Монтессорі : із фондів Педагогічного музею України **212**

Культурологічний аспект дидактичних систем Бориса Грінченка і Марії Монтессорі **830**

Лекції з історії західноєвропейської музичної педагогіки **246**

«Лікувальна педагогіка» Марії Монтессорі в корекційній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами **892 (ч. 2)**

Наталія Лубенець про погляди Ф. Фребеля та М. Монтессорі на виховання дітей **251**

Львів – Мюнхен. Навчання дітей методами Марії Монтессорі **515**

Майстер-клас від психологині «Уроки Монтессорі» : методична розробка для роботи з батьками **778**

Малі діти – цікаві клопоти **627**

Математичні веретенця, або Навчаємо дітей лічби **812**

Мене довірено вам! **636**

Метод Монтессорі **218, 257**

Метод Монтессорі відкритий часові **608**

Метод Монтессорі та його ефективність в українській школі **746**

«Метод Монтессорі»: технологія навчання в системі Марії Монтессорі **339**

Метод М. Монтессорі у розвитку самостійності дітей середнього дошкільного віку **951**

Метод Марії Монтессорі: виклики впровадження в дошкільну освіту України **929**

Метод Монтессорі-терапії в корекційній роботі з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку **546**

Метод спостереження в роботі з дітьми раннього віку **706**

Методи виховання Марії Монтессорі **350**

Методи Монтессорі і Декролі **309**

Методика Монтессорі, або Про складні речі – просто **506**

Методика Монтессорі в 2021 році. Переваги та недоліки методики Монтессорі **901**

Методика М. Монтессорі як помічник в індивідуальному вихованні дитини в закладі дошкільної освіти: проблеми та перспективи їх реалізації **892 (ч. 1)**

Методика Марії Монтессорі в освітньому процесі дошкільного закладу **675**

Методика Марії Монтессорі у початковому шкільному навчанні **209**

Методика Марії Монтессорі як ефективний шлях підготовки дитини до школи **892 (ч. 1)**

Методика Марії Монтессорі як засіб розвитку уваги у дітей раннього віку **945**

Методика Марії Монтессорі як системоутворююча в корекційній роботі з дітьми з особливими потребами **892 (ч. 1)**

Методика формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку за системою Монтессорі **776**

Методичні засади корекційної допомоги дітям з інвалідністю в умовах реабілітаційного центру України та Німеччини **580**

Методологічні основи порівняльного аналізу педагогічних ідей С. Русової та М. Монтессорі **373**

Ми вчимося танцювати, гарно й весело співати **545**

Минуле, сьогодні й майбутнє : (звернення онука Марії Монтессорі до Ірландського Монтессорі-товариства з нагоди 75-річного ювілею АМІ) **357**

Мовленнєвий розвиток дитини в педагогічній системі Марії Монтессорі **892 (ч. 2)**

Монтессорі для малюків. Як виховати допитливу й відповідальну дитину **809**

Монтессорі – ключ до світу **612**

Монтессорі педагогічна система **440**

Монтессорі. 150 занять із малюком удома : 0–4 роки **784**

Монтессорі: теорія і технологія **288**

М. Монтессорі про творчу роль педагога у розвитку індивідуальності дитини **826**

М. Монтессорі: теорія і технологія **261, 304**
 Марія Монтессорі **143**
 Монтессорі Марія **134, 146, 159, 164**
 Марія Монтессорі : біографія : погляд крізь час : коментарі до презентації **151**
 Марія Монтессорі – видатний італійський педагог **964**
 Марія Монтессорі – видатний педагог-гуманіст ХХ століття **161, 162**
 Марія Монтессорі: «Дітей вчить те, що їх оточує» **967**
 Марія Монтессорі і українська освіта ХХ–ХХІ століття **644, 678**
 Марія Монтессорі. Педагог, психолог, гуманіст **139**
 Марія Монтессорі: педагогічна концепція **513**
 Марія Монтессорі про роль педагога у розвитку дитини **437**
 Марія Монтессорі: самовивершення людини та ідеї **145**
 Марія Монтессорі (1870–1952) **134, 149, 247, 294, 965, 968**
 Монтессорі Марія (1870–1952) **137, 138, 171, 322**
 Марія Монтессорі як символ гуманістичної педагогіки ХХ століття **969**
 Монтессорі (Montessori) Марія **135, 150**
 Монтессоріанство в Бельгії та Голандії **196**
 Монтессорі-заклад: досвід організації діяльності **723**
 Монтессорі-освіта: актуальність, тенденції та перспективи розвитку **559**
 Монтессорі-освіта у Польщі: джерелознавчий аспект **942**
 [Монтессорі-педагогіка] **702**
 Монтессорі-педагогіка у дошкільних навчальних закладах як відповідь на запити сучасного кризового суспільства **850**
 Монтессорі-педагогіка у контексті парадигми педагогічного супроводу **867**
 Монтессорі-педагогіка як передумова становлення сенсорного виховання в Росії та Україні на початку ХХ століття **340**
 Монтессорі-педагогіка як сучасна педагогічна технологія навчання і розвитку дітей дошкільного віку **905**
 Монтессорі-підхід до математики **374**
 Монтессорі-терапевтичне середовище як засіб корекції пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку з церебральним паралічем **551**
 Монтессорі-терапія при порушеннях мовного розвитку дитини **899**
 Моральне виховання дітей дошкільного віку в контексті педагогічних ідей Марії Монтессорі **319**

Моральне виховання молодших школярів у площині поглядів М. Монтессорі **938**

Музика в монтессорі-просторі **770, 885**

Музичне виховання за методикою М. Монтессорі **868**

Музичне виховання як невід'ємний чинник гармонійного розвитку дітей дошкільного віку **404**

Музичний розвиток дітей у системі М. Монтессорі **765**

Музично-виховні концепції Марії Монтессорі та Золтана Кодая як важливий засіб розвитку творчих здібностей особистості **820**

Навички практичного життя в системі Марії Монтессорі **308**

Навчально-методичний посібник «Формування логіко-математичної компетентності дошкільників на основі ідей про вільне виховання М. Монтессорі» **823**

Навчання грамоти за методом Марії Монтессорі **356, 369, 393**

Навчання дітей дошкільного віку елементів математики за системою М. Монтессорі в умовах інклюзивної групи **558**

Навчання математики в 1-му класі з елементами методики Марії Монтессорі **865**

Навчання та виховання дітей з особливими потребами в зарубіжній практиці **516**

Навчання читанню методом М. Монтессорі **863**

Навчатись... Коли не пізно? **618**

Найсучасніша класика **716**

Напрями освіти дітей з ООП в гуманістичній педагогіці М. Монтессорі **892 (ч. 2)**

Нариси з історії розвитку педагогічної думки **247**

Народна освіта і педагогічна наука в Українській РСР (1917–1967) **199**

Наукове осмислення Монтессорі-педагогіки **417**

Наукові ідеї Я. Ф. Чепіги у становленні та розвитку педології в Україні **340**

Наукові пошуки ХХІ століття: молодіжний вимір **850**

Науково-дидактичні засади педагогіки Монтессорі **220**

Науково-методичний підхід до вдосконалення педагогічної майстерності педагогічних працівників у системі підвищення кваліфікації **584**

Науково-педагогічна спадщина М. Монтессорі – основа в навчально-корекційній роботі з дітьми, які мають особливі освітні потреби **892 (ч. 1)**

Науково-теоретичне обґрунтування методики нейропсихологічної корекції порушень пізнавальної діяльності дошкільників з дитячим церебральним паралічем засобами Монтессорі-терапії **552**

Нейропсихологічний підхід до методики М. Монтессорі в корекційній роботі з дошкільнятами **892 (ч. 1)**

Нетрадиційні методики навчання математики дітей з особливими освітніми потребами **599**

Нова метода науки читання й писання **183**

Нове «життя» методики Марії Монтессорі (на прикладі діяльності Педагогічного музею України) **892 (ч. 1)**

Новий формат перших батьківських зборів **778**

Нормалізація дитини засобами Монтессорі-педагогіки як необхідна передумова розумового виховання **269**

[Обласний семінар з педагогіки Марії Монтессорі] **623**

Обчислювальні навички як складова предметно-математичної компетентності молодшого школяра **683**

Оволодіння методиками раннього розвитку як необхідна складова професійної компетентності педагогічного працівника **775**

Одна із спроб методу М. Монтесорі : (навчання грамоти в Хатах Дитини) **191**

Організація життєдіяльності дитини в дошкільних закладах Монтессорі в контексті парадигми педагогічного супроводу **405**

Організація і становлення школи Монтессорі в Україні **635**

Організація індивідуального освітнього середовища за методикою М. Монтессорі **584**

Організація інклюзивного освітнього середовища ЗДО на засадах ідей вільного виховання М. Монтессорі **900**

Організація комунікативної діяльності учнів з особливими освітніми потребами **591**

Організація корекційної роботи **541**

Організація навчання дітей з особливими потребами за методикою Монтессорі **845**

Організація освітнього простору в зарубіжних Монтессорі-школах **803**

Організація пошуково-дослідницької діяльності дошкільників з порушеннями зору за допомогою технології Марії Монтессорі **585**

Організація роботи педагога за методом спостереження в педагогічній системі Марії Монтессорі **650**

Організація роботи педагога за методом спостереження у педагогічній системі Марії Монтессорі **681**

Організація розвивального середовища в педагогічній системі М. Монтессорі **510**

Організація уроку іноземної мови в початковій школі за педагогічною системою Марії Монтессорі **665**

Організація уроку іноземної мови у початковій школі за педагогічною системою Марії Монтессорі **856**

Освітні ініціативи STEM і метод Монтессорі **907**

Освітні основи реабілітології **533**

Освітні та виховні ідеї Марії Монтессорі: італійські вчені про їх актуальність у сучасних умовах **512**

Освітньо-культурна і педагогічна діяльність Якова Чепіги (кінець XIX – початок XX ст.) **368**

Основи Монтессорі : (вибрані сторінки) **292**

Основи Монтессорі-терапії в комплексній реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи **525**

Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей **534**

Основні аспекти філософії та педагогіки Марії Монтессорі **238, 892 (ч. 2)**

Основні концептуальні положення технології М. Монтессорі **378**

Основні риси педагогіки Марії Монтессорі та її місце в освіті XXI століття **463**

Особистісно орієнтований підхід до виховання у педагогічній спадщині М. Монтессорі **523**

Особистісно орієнтований підхід до освітньо-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах **264**

Особистість педагогічного працівника закладу дошкільної освіти у поглядах М. Монтессорі **892**

Особистість починається з вибору **631**

Особистість та творча спадщина Марії Монтессорі у дослідженнях українських вчених : (історіографічний аспект) **929**

Особливості використання гуманістичної технології М. Монтессорі в роботі з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами в Україні **595**

Особливості використання дидактичних матеріалів у технології М. Монтессорі **378**

Особливості використання зарубіжного досвіду у роботі дошкільних закладів України **634**

Особливості використання технології Марії Монтессорі у роботі з дітьми 2–3 років життя **904**

Особливості висвітлення історико-педагогічної спадщини Марії Монтессорі в інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу» ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського **892 (ч. 1)**

Особливості виховання та навчання дошкільнят за методикою М. Монтессорі **892 (ч. 1)**

Особливості відносин дорослого і дитини у педагогічній спадщині мислителів ХХ століття. Марія Монтессорі (1870–1952) **382**

Особливості дошкільних меблів у закладах Монтессорі та Вальдорфської педагогіки **744**

Особливості застосування філософії М. Монтессорі для розвитку предметно-практичної компетентності дітей середнього дошкільного віку **923**

Особливості Монтессорі-педагога **892 (ч. 2)**

Особливості музичного виховання у педагогічній системі М. Монтессорі **360**

Особливості музичного виховання у педагогічній системі Марії Монтессорі **345**

Особливості навчання за технологією Марії Монтессорі **861**

Особливості ознайомлення дітей з кольором у системі сенсорного виховання М. Монтессорі **401**

Особливості організації навчально-виховної роботи в «Будинку дитини» Марії Монтессорі (початок ХХ століття) **859**

Особливості організації роботи з дітьми раннього віку за методикою М. Монтессорі **892 (ч. 2)**

Особливості підготовки Монтессорі-педагога **408, 892**

Особливості підготовчого етапу до проведення логопедичної роботи з дітьми з аутистичним спектром **598**

Особливості розвитку сенсорики дошкільників за системою М. Монтессорі **810**

Особливості соціально-психологічної адаптації дітей з синдромом Дауна **590**

Оцінка освіти Монтессорі **646**

Оцінка Софією Русовою педагогічної системи Марії Монтессорі **241, 397**

Паростки дошкілля і журнал «ДВ» **324**

Педагогіка **233, 243, 275, 291, 302, 310, 342**

Педагогіка Монтессорі **375, 435**

Педагогіка Монтессорі. Заняття у старшій групі **748**

Педагогіка Монтессорі і STEM-підхід: розвиток ідей конструктивізму в сучасній освіті **805**

Педагогіка Монтессорі як технологія самонавчання дітей. Деякі аспекти застосування методу Монтессорі у початковій школі НУШ **892 (ч. 2)**

Педагогіка М. Монтессорі: виклики сучасності **395, 485**

Педагогіка М. Монтессорі : досвід і перспективи розвитку **224**

Педагогіка М. Монтессорі у вихованні дітей дошкільного і молодшого шкільного віку **914**

Педагогіка М. Монтессорі у професійній підготовці студентів спеціальності «Спеціальна освіта» **587**

Педагогіка М. Монтессорі як приклад формування саморегуляції **461**

Педагогіка Марії Монтессорі **266, 414, 415, 416**

Педагогіка Марії Монтессорі в сучасній бібліотеці для дітей **586**

Педагогіка Марії Монтессорі в Україні **666**

Педагогіка Марії Монтессорі: минуле і сучасність **505**

Педагогіка Марії Монтессорі: руйнуємо міфи **447**

Педагогіка Марії Монтессорі у підготовці фахівців дошкільної освіти в університетах України **872**

Педагогіка Марії Монтессорі у просторі сучасної дитячої бібліотеки (на прикладах роботи з дітьми з аутизмом у Херсонській обласній бібліотеці для дітей ім. Дніпрової Чайки) **892 (ч. 1)**

Педагогіка, яка підкорила весь світ **655**

Педагогічна діяльність Марії Монтессорі **349**

Педагогічна діяльність Никанора Онацького (1875–1937) на Слобожанщині **399**

Педагогічна діяльність та ідеї Марії Монтессорі **400**

Педагогічна методика Марії Монтессорі у системі проєктування приміщень учбового комплексу поліфункціонального призначення **870**

Педагогічна система М. Монтессорі **239, 431**

Педагогічна система Марії Монтессорі **409**

Педагогічна система Марії Монтессорі (1870–1952) **226, 341, 385**

Педагогічна спадщина М. Монтессорі в контексті розвитку сучасної німецької школи **684**

Педагогічна спадщина М. Монтессорі у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених **176, 177**

Педагогічна спадщина М. Монтессорі у контексті ознайомлення дошкільнят з природою **690**

Педагогічна спадщина Марії Монтессорі. Виховання сучасної дитини **892 (ч. 1)**

Педагогічна спадщина Марії Монтессорі у практиці зарубіжних навчально-виховних закладів **602**

Педагогічна технологія М. Монтессорі в процесі соціалізації особистості **297**

Педагогічна технологія М. Монтессорі в системі спеціальної освіти в Україні: історія і сучасність **543**

Педагогічна технологія розвитку у старших дошкільників художнього самовираження на засадах ідей Марії Монтессорі **667**

Педагогічний музей. Марія Монтессорі (1870–1952) **288**

Педагогічні ідеї в спадщині С. Русової та М. Монтессорі **334**

Педагогічні ідеї М. Монтессорі в системі дошкільної освіти **433**

Педагогічні ідеї М. Монтессорі у критичній рецепції В. Кіпатрика **361**

Педагогічні ідеї Марії Монтессорі **407, 883**

Педагогічні ідеї Марії Монтессорі в контексті сучасного освітнього простору **453**

Педагогічні ідеї Марії Монтессорі в реаліях сучасних дошкільних закладів **892 (ч. 1)**

Педагогічні ідеї Марії Монтессорі в сучасних мистецьких закладах **892 (ч. 2)**

Педагогічні ідеї С. Русової та М. Монтессорі в системі сучасної дошкільної освіти України **663**

Педагогічні ідеї С. Русової та М. Монтессорі: порівняльний аналіз **316**

Педагогічні ідеї Софії Русової та Марії Монтессорі: порівняльний аналіз **178, 179, 389**

Педагогічні ідеї, системи навчання, виховання і управління авторськими навчальними закладами зарубіжних країн **214**

Педагогічні концепції західноєвропейських педагогів і психологів кінця XIX – початку XX ст. **459**

Педагогічні погляди Марії Монтессорі **866, 895**

Педагогічні погляди навчання і виховання Марії Монтессорі **915**

Педагогічні системи М. Монтессорі, С. Френе та Р. Штайнера: сучасне бачення **232**

Педагогічні технології в початковій школі **378**

Педагогічні умови сенсорного розвитку дітей раннього віку за педагогічною системою М. Монтессорі **498**

Педагогічній системі Марії Монтессорі 100 років **645**

Передумови створення концепції космічного виховання в педагогічній системі М. Монтессорі **483**

Періодизація розвитку самостійної творчої особистості дитини у педагогічній концепції М. Монтессорі **828**

Персоналії зарубіжних реформаторів кінця XIX – початку XX століття електронного ресурсу «Видатні педагоги України та світу» як джерело досвіду освітніх перетворень **465**

Перша в Україні **610**

Перші дослідники творчої спадщини М. Монтессорі в Україні **934**

Підготовка педагога до роботи з дошкільниками в системі М. Монтессорі **829**

Підготовка студентів до особистісно орієнтованого виховання у ході педагогічної практики на базі школи-дитсадка Монтессорі **669**

Підготовлене середовище в Монтессорі-класі **937**

Плідні ідеї М. Монтессорі у царині педагогіки та психології **486**

Погляд на дитину в Монтессорі-педагогіці та сучасні реалії **406**

Погляди М. Монтессорі на розвиток мовлення дітей дошкільного віку **864**

Погляди М. Монтессорі на роль природи у вихованні дитини **878**

Погляди М. Монтессорі на роль розвивального середовища в розвитку особистості дошкільників **892 (ч. 2)**

Подарунки Феї : конспект сюжетно-динамічного заняття з логіко-математичного розвитку за методикою М. Монтессорі (старша група) **761**

Поетичний майстер-клас від Лесі Українки : Монтессорі-урок для дітей 3,5–6 років **729**

Політика країн Євросоюзу в галузі дошкільної освіти **801**

Полтавський спеціалізований навчально-виховний комплекс № 10 на шляху інновацій **661**

Помпони як інструмент розвитку сенсомоторних відчуттів у дітей раннього віку **779**

Порівняльна характеристика педагогічних концепцій Алена, М. Монтессорі та С. Френе **426**

Порівняльна характеристика педагогічних систем Марії Монтессорі та Шінічі Сузукі **396, 869**

- Постать М. Монтессорі в інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу» Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського **897**
- Постать Марії Монтессорі в інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу» ДНПБ [України] ім. В. О. Сухомлинського **452**
- Постать М. Монтессорі (1870–1952) на сторінках зарубіжних енциклопедичних та довідкових видань **920**
- Постать Марії Монтессорії (1870–1952) у відкритих довідкових електронних виданнях **504**
- Поширення досвіду М. Монтессорі у системі вітчизняної дошкільної освіти **892 (ч. 1)**
- Поширення ідей Марії Монтессорі у світовій педагогіці ХХ століття **852**
- Поширення та використання ідей італійської педагогині Марії Монтессорі (1870–1952) в українському науково-педагогічному просторі: бібліографічний аспект **942**
- Практика використання сенсорних матеріалів Монтессорі у процесі формування мовленнєвої компетентності дошкільників з порушенням опорно-рухового апарату **908**
- Практика Монтессорі. Досвід і матеріали **664**
- Презентація матеріалу в системі Монтессорі **651**
- Принципи вільного виховання Марії Монтессорі в контексті сучасних педагогічних досліджень **842**
- Принципи педагогіки М. Монтессорі в дослідженні стимуляції мовлення дитини **487**
- Пріоритетні принципи та форми роботи початкової Монтессорі-школи **364**
- Проблема війни і миру у філософії та педагогічній практиці М. Монтессорі **511**
- Проблема гуманістичної особистості педагога в системі М. Монтессорі **210**
- Проблема екологічного виховання дітей у педагогічній системі Марії Монтессорі **439**
- Проблема особистісної активності дитини-дошкільника та шляхи її оптимізації у системі Марії Монтессорі **320**
- Проблема розвитку музично-творчих здібностей дітей у працях Е. Башич, М. Монтессорі, А. Арісменді **219**
- Проблема сенсорного розвитку дошкільників у поглядах педагогів-класиків **919**

Проблема соціалізації особистості в педагогічній системі Марії Монтессорі **273**

Проблеми соціальної адаптації дітей з особливими потребами засобами Монтессорі-педагогіки **836**

Програма з корекційно-розвиткової роботи «Корекція розвитку. Світ Монтессорі» для 1–4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату **567**

Програма з корекційно-розвиткової роботи «Цікавий світ Монтессорі» для 1–4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з інтелектуальними порушеннями **568**

Прогресивні ідеї педагогіки М. Монтессорі та їхнє використання в сучасних дошкільних навчальних закладах України **303**

Прогулянка до лісу **736**

«Промінь світла Марії Монтессорі» **963**

Пророк педагогіки : (до 145-річчя від дня народження видатного італійського педагога Марії Монтессорі (1870–1952)) **153**

Професійна підготовка майбутніх учителів НУШ: домінантність дитиноцентризму Монтессорі-матеріалів **892 (ч. 1)**

Профілактика дисграфії в дітей дошкільного віку засобами Монтессорі-педагогіки **863**

Психологічний комфорт у сім'ї – запорука успішного розвитку особистості дитини **680**

Психологічний супровід педагогів **639**

Психолого-педагогічні основи розвитку дітей в системі М. Монтессорі **532**

Публікації педагогічних часописів до біобібліографії Марії Монтессорі **921**

15 порад для батьків від Марії Монтессорі: пам'ятка **778**

Реабілітаційні методи Монтессорі в роботі з дітьми з психічними та фізичними вадами **912**

Реалізація засад педагогіки Марії Монтессорі в сучасному закладі дошкільної освіти **892 (ч. 2)**

Реалізація ідей Марії Монтессорі в освітньому просторі Нової української школи **892 (ч. 1)**

Реалізація ідей розвитку дитини Марії Монтессорі в ДНЗ № 13 «Казка» м. Самбора **696**

Реалізація педагогічних ідей М. Монтессорі в практиці зарубіжних і вітчизняних закладів дошкільної освіти **808**

Реалізація педагогічних ідей Марії Монтессорі в Новій українській школі щодо створення освітнього середовища **892 (ч. 2)**

Реалізація педагогічних ідей Марії Монтессорі в реаліях сучасного дошкілля **789**

Реалізація педагогічної спадщини М. Монтессорі в професійній підготовці вихователя закладу дошкільної освіти **890**

Реалізація положень педагогічної спадщини Марії Монтессорі в старшій школі та в роботі зі студентами **876**

Реалізація творчого аспекту принципів Марії Монтессорі у мистецьких школах **892 (ч. 1)**

Релігійне виховання у системі Марії Монтессорі **327**

Ретроспективний аналіз становлення та розвитку педагогічної технології **277**

Ретроспективні засади створення розвивального простору для дітей дошкільного віку **351**

Рецепція педагогіки М. Монтессорі в німецькій історико-педагогічній думці першої третини ХХ ст. **336**

Рецепція та інтерпретація освітньої концепції М. Монтессорі у вітчизняній історико-педагогічній думці початку ХХ ст. **353**

Різноколірне вивчення слів – розвиток мови за допомогою перлин Монтессорі **755**

Робота з дітьми з особливими освітніми потребами у Монтессорі-середовищі : (з досвіду роботи вихователя) **881**

Розвага «Різдвяні зустрічі» : 6-й рік життя **707**

Розвивальна роль Монтессорі-матеріалу **213**

Розвивальне предметне середовище в дошкільних навчальних закладах **703**

Розвивальне предметно-просторове середовище як інноваційний потенціал Монтессорі-освіти **484**

Розвивальне середовище за Монтессорі-системою **626**

Розвиток дітей дошкільного віку засобами різних вправ та ігор за системою М. Монтессорі **864**

Розвиток ідей Марії Монтессорі у вітчизняній педагогічній думці на початку ХХ ст. **410**

Розвиток критичного мислення учнів початкової школи за методом М. Монтессорі **892 (ч. 2)**

Розвиток мовлення в системі Монтессорі **721**

Розвиток мовлення у дітей з обмеженими розумовими можливостями за системою М. Монтессорі **520**

Розвиток олігофренопедагогіки наприкінці 20-х – початку 30-х рр. ХХ ст. **413**

Розвиток органів почуття та їх значіння у вихованні дитини **193**

Розвиток особистості дитини в середовищі М. Монтессорі **892 (ч. 1)**

Розвиток особистості на основі ідей вільного виховання **892 (ч. 1)**

Розвиток педагогічних ідей Марії Монтессорі в Україні та за кордоном **313**

Розвиток педагогічних принципів Марії Монтессорі в системі неперервної освіти Італії **839**

Розвиток пізнавальних процесів та зв'язного мовлення дітей дошкільного віку шляхом використання педагогічної спадщини М. Монтессорі **597**

Розвиток пізнавального інтересу дітей дошкільного віку за педагогічною системою Марії Монтессорі **499**

Розвиток пізнавального інтересу дітей молодшого дошкільного віку за педагогічною системою М. Монтессорі **940**

Розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку в умовах застосування системи М. Монтессорі **892 (ч. 1)**

Розвиток самостійності дітей дошкільного віку за технологією М. Монтессорі **882**

Розвиток самостійності учнів початкових класів у школах Монтессорі **932**

Розвиток соціальної компетентності дітей за різними програмами дошкільної освіти **402**

Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку у педагогічній спадщині Марії Монтессорі **892**

Розвиток творчих здібностей дітей у педагогічній спадщині Марії Монтессорі **892**

Розвиток творчих здібностей школярів засобами методики Марії Монтессорі **933**

Розвиток у дітей раннього віку навичок самостійності: аспект застосування технології М. Монтессорі **913**

Розвиток шкільної інклюзивної освіти у Федеративній Республіці Німеччині **596**

Розквіт мови, можливості мови: 20 шляхів, як батьки та вчителі можуть допомогти дітям **654**

Розуміння «виховного простору» за М. Монтессорі для створення нових педагогічних технологій у спеціальній школі **521**

Розширюємо зону свободи, або Дидактичні ігри як засіб усебічного розвитку дитини **712**

Роль дидактичних вправ у сенсорному вихованні дітей молодшого дошкільного віку за методикою М. Монтессорі **747**

Роль дидактичних ігор та вправ у сенсорному вихованні дітей різновікової групи **892 (ч. 1)**

Роль дидактичних Монтессорі-матеріалів у формуванні сенсорно-пізнавальної компетенції дітей старшого дошкільного віку **891**

Роль Монтессорі-педагогіки в розвитку особистості дитини дошкільного віку **926**

Роль педагога в монтессорі-класі **817**

Роль педагога у становленні особистості дитини за методикою Марії Монтессорі **412, 892 (ч. 1), 892 (ч. 2)**

Роль педагогічних поглядів М. Монтессорі в процесі розвитку сенсорного виховання у ХХ столітті **321**

Роль та ефективність використання методу Монтессорі у навчальному процесі дітей з особливими потребами **600**

С. Русова та М. Монтессорі: система дошкільного виховання **317**

Софія Русова: з маловідомого і невідомого **270**

Сам удома : сценарій новорічного ранку групи вільного розвитку особистості на основі педагогічної системи М. Монтессорі **757**

Світове значення педагогічних систем М. Монтессорі, С. Френе, Р. Штайнера **259, 307**

Світогляд та ідеї італійської педагогині М. Монтессорі (1870– 1952) **946**

Світоглядні аспекти демократизації освіти у творчості Марії Монтессорі **832**

Свобода й дисципліна в Монтессорі-класі як складник формування особистості дитини **927**

Сензитивні періоди у ранньому віці дитини [за М. Монтессорі] **290**

Сенситивний розвиток дитини у системі Марії Монтессорі **909**

Сенсомоторне виховання дітей з порушенням інтелекту у педагогічній системі М. Монтессорі **530**

Сенсорна інтеграція дітей з синдромом Дауна через Монтессорі-терапію **594**

Сенсорне виховання в педагогіці Монтессорі **376**

Сенсорне виховання в педагогіці М. Монтессорі **346**

Сенсорне виховання в педагогіці Марії Монтессорі **922**

Сенсорне виховання дітей дошкільного віку за методикою М. Монтессорі **889**

Сенсорне виховання дітей раннього віку **432**

Сенсорне виховання дітей раннього віку з використанням елементів методики М. Монтессорі : майстер-клас для вихователів **753**

Сенсорне виховання за методом М. Монтессорі **894**

Сенсорне виховання як основа розумового розвитку дітей дошкільного віку **462**

Сенсорний розвиток дитини дошкільного віку за системою Марії Монтессорі **948**

Сенсорний розвиток дитини дошкільного віку: сутність педагогічної технології М. Монтессорі **449**

Сенсорний розвиток дітей в методиці Марії Монтессорі **924, 943**

Сенсорний розвиток дітей дошкільного віку в процесі ігор із природним матеріалом **811**

Сенсорний розвиток дітей дошкільного віку: теорія і практика **501**

Сенсорний розвиток дітей молодшого дошкільного віку в процесі використання науково-педагогічних ідей М. Монтессорі **903**

Сенсорний розвиток дітей раннього віку: теорія і практика **424**

Сенсорний розвиток молодших школярів : за методикою М. Монтессорі **539**

Сенсорний розвиток розумово відсталих дітей : використання методики Марії Монтессорі **531**

Сенсорний розвиток старших дошкільників із затримкою психічного розвитку засобами Монтессорі-матеріалу **593**

Середовище як умова формування пізнавальної діяльності дитини раннього віку **418**

Середовище як чинник розвитку дитини **601**

Система виховання М. Монтессорі **214**

Система застосування технічних пристроїв з елементами спорту для інтегрального розвитку дітей дошкільного віку **679**

Система Монтесорі **195**

Система Монтессорі **202, 207**

Система М. Монтессорі: методика чи технологія? **892**

Система Марії Монтессорі – нове чи старе? **208**

Система роботи з впровадження технології саморозвитку М. Монтессорі в дошкільних навчальних закладах **682**

Сім'я в системі Монтессорі **607**

Снюзлентерапія як ефективний засіб комплексної реабілітації дитини з інвалідністю **582**

Соціалізація дитини з використанням педагогічної спадщини Марії Монтессорі **916**

Соціалізація дошкільника крізь призму педагогічних поглядів Марії Монтессорі **467**

Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах за методом Монтессорі **858**

Соціальна успішність у психолого-педагогічних поглядах Марії Монтессорі **892 (ч. 2)**

Соціальні аспекти педагогічної концепції Марії Монтессорі **880**

Соціально-педагогічна реабілітація дітей з особливостями розвитку як важливий напрям соціально-педагогічної роботи **564**

Соціологізація особистості в Монтессорі-середовищі **624**

Спадщина М. Монтессорі як теоретичне підґрунтя реалізації наступності мовної освіти дітей 5–7 років **884**

Специфіка едукації в Монтессорі-закладах **930**

Співпраця дошкільного закладу і сім'ї за системою Монтессорі **687**

Спільне в педагогічних ідеях С. Русової та М. Монтессорі **225**

Спільне та відмінне в педагогічних ідеях К. Вентцеля та М. Монтессорі **388**

Стан впровадження ідей Марії Монтессорі у сучасних закладах дошкільної освіти **788**

Становлення особистості Марії Монтессорі як гуманіста **140**

Становлення особистості Марії Монтессорі як гуманіста освіти **860**

Становлення суспільного дошкільного виховання у США: освітня діяльність провідних американських педагогів минулого **332**

Створення авторських методик сенсорного розвитку дітей у контексті реформаторської педагогіки **355**

Створення інноваційного освітнього простору початкової школи за методом Марії Монтессорі **862**

Створення підготовленого навколишнього середовища в Монтессорі-класі **647**

Створення предметно-розвивального середовища за системою Марії Монтессорі **850**

Створення розвивального освітнього середовища для дитини з особливими потребами в закладі освіти та в домашніх умовах засобами методики Марії Монтессорі **892 (ч. 2)**

Створення розвивального середовища в закладах дошкільної освіти за технологією Марії Монтессорі **425**

Сумська «Нова школа» Віри Василівни Бирченко 284

Сучасний дитячий садок 194

Сучасний досвід методики М. Монтесорі 802

Сучасний погляд на педагогічні ідеї Марії Монтесорі 503

Сучасні педагогічні технології : курс лекцій 274

Творити душею 708

Творча спадщина Марії Монтесорі в сучасних вітчизняних педагогічних дослідженнях 379

Творча співпраця Х. Паркхерст та М. Монтесорі у розвитку експериментальної педагогіки на початку ХХ ст. 422

Творче впровадження педагогічних ідей Марії Монтесорі в сучасних умовах освітньої парадигми 542, 549

Твоя країна – Україна, і ти її громадянин 738

Тенденції розвитку дошкільної та початкової освіти: молодь і наука 906

Теоретико-методичні засади навчання іноземної мови у контексті Монтесорі-педагогіки 849

Теоретико-методичні основи розвитку мовлення дітей в педагогіці Монтесорі 488

Теоретико-методологічні основи дитинства у педагогічній спадщині Марії Монтесорі 888

Теоретико-практичні аспекти фізичного виховання дітей з особливими потребами в педагогічній технології М. Монтесорі 877

Теоретичне осмислення та оцінка педагогічної системи М. Монтесорі 337

Теоретичні аспекти підготовки Монтесорі-педагога у Туреччині 892 (ч. 1)

Теоретичні засади дослідження проблеми педагогічної занедбаності 786

Теоретичні засади розвитку суспільного дошкільного виховання у педагогічній спадщині С. Ф. Русової 343

Теоретичні основи виховання і навчання 237

Теоретично-практичні аспекти виховної роботи у дошкільному закладі за методикою Марії Монтесорі 451

Теорія екологічного виховання Марії Монтесорі в розвивальному просторі закладу дошкільної освіти 898

Теорія і практика дитячого садка Монтесорі 357

Теорія і практика «нового виховання» у західноєвропейській педагогіці (кінець ХІХ – середина ХХ століття) 250

Теорія і технологія фізичного виховання в будинках дитини Марії Монтессорі **318**

Теорія космічного виховання в педагогічній системі М. Монтессорі **434**

Теорія космічного виховання М. Монтессорі в розвивальному просторі сучасних дошкільних навчальних закладів **688**

Теорія та історія соціального виховання в зарубіжних країнах **155**

Технології М. Монтессорі в реаліях сучасного дошкілля **892 (ч. 1)**

Технології розвитку психічних процесів. Методика М. Монтессорі **569**

Технології та методи формування обчислювальних навичок в учнів початкової школи **804**

Технологія вільного виховання М. Монтессорі **691**

Технологія М. Монтессорі в реаліях сучасного дошкілля **892 (ч. 1)**

Технологія роботи з дидактичними Монтессорі-матеріалами **691**

Технологія саморозвитку дитини за М. Монтессорі **892 (ч. 2)**

Технологія саморозвитку М. Монтессорі **670**

Технологія саморозвитку (М. Монтессорі) **230, 242, 248, 255**

Трансформація моделей альтернативної освіти (на прикладі школи М. Монтессорі) **616**

Трансформація педагогічних ідей Монтессорі в освітній процес закладу дошкільної освіти **892 (ч. 2)**

«У гаю пасуться КО» – колаж музичних завдань **771**

У гості до білочки : 3-й рік життя **709**

У кожного своя оселя : заняття для дітей раннього віку (з елементами технології М. Монтессорі) **769**

У мене задзвонив телефон : інтегроване заняття з формування елементів грамоти з опорою на дидактичний Монтессорі-матеріал з дітьми старшої логопедичної групи **575**

У світі транспорту : 6-й рік життя **700**

Українська модель школи Марії Монтессорі **622, 635**

Українська освіта. Чому Марія Монтессорі? **628**

Уміння самостійно приймати рішення **701**

Умови впровадження в практику дошкільного навчального закладу педагогічної технології М. Монтессорі **846**

Управління та організація освітнього процесу в закладах дошкільної освіти на засадах ідей вільного виховання Марії Монтессорі **427, 760**

Упровадження ідей М. Монтессорі на уроках «Я у світі» у початковій школі **743**

Упровадження педагогічних ідей М. Монтессорі у дошкільних закладах України **699**

Упровадження педагогічних ідей Марії Монтессорі в освітній процес роботи з дітьми раннього віку **944**

«Урок у тиші», або Занурення в сенсорику : семінар-тренінг для батьків **772**

Уроки самостійності. Формування навичок практичного життя за методикою М. Монтессорі **739**

Уроки співжиття : соціалізація дітей у Монтессорі-групах **722**

Уроки тиші у системі виховання М. Монтессорі : (на прикладі Харківського дитячого садочку «Світ дитини») **874**

Усвідомлена свобода як чинник виховання самостійності **725**

Успіх у взаємодії **726**

Учитель Монтессорі **649**

Учитель у роботі з дітьми за системою М. Монтессорі **652**

Феномен гуманістичної педагогіки Марії Монтессорі **583**

Феноменологія розвитку дитини в гуманістичній концепції Марії Монтессорі **371**

Фізичне виховання дітей з особливими потребами в педагогіці Марії Монтессорі **892 (ч. 1)**

Філософія гуманної педагогіки Марії Монтессорі **386**

Філософія дитинства в педагогічній спадщині Марії Монтессорі **348**

Філософія «Школи свободи» : розвиток та саморозвиток творчих засад особистості **280**

Філософські аспекти гуманістичної педагогіки Марії Монтессорі **524**

Філософські аспекти педагогічної системи Монтессорі **286**

Філософські аспекти педагогічної системи Марії Монтессорі **333**

Філософські засади становлення та розвитку гуманістичної парадигми освіти **445**

Філософські основи курсу «Математика» **287**

Філософсько-антропологічний контекст теорії виховання дітей в східній та західній культурних традиціях: минуле й сьогодення **502**

Філософсько-педагогічні імплікації поглядів Марії Монтессорі у практиках дошкільної освіти **383**

Формування безпечного освітнього середовища НУШ за ідеями Марії Монтессорі **892 (ч. 1)**

Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку в педагогіці М. Монтессорі та їх розвиток у сучасних умовах **685**

Формування інноваційного освітнього середовища – умова успішної корекційної роботи **550**

Формування логіко-математичної компетентності дошкільників на основі ідей про вільне виховання М. Монтессорі **823**

Формування математичних навичок : застосування ігор та вправ за М. Монтессорі **572**

Формування незалежності в педагогічній системі Монтессорі **283**

Формування основ кольорознавства у дітей дошкільного віку за допомогою дидактичних матеріалів М. Монтессорі **854**

Формування пізнавальної активності та самостійності старших дошкільників у педагогічній системі Марії Монтессорі **821**

Формування предметно- практичної компетентності у дітей дошкільного віку за методикою М. Монтессорі **919**

Формування психіки дитини в контексті педагогічних поглядів Марії Монтессорі **262**

Формування свідомого мовленнєвого спілкування, читання та письма : використання елементів методики М. Монтессорі **554**

Формування сенсорних еталонів у дітей переддошкільного віку з використанням природних об'єктів **423**

Формування сенсорних здібностей у дітей раннього віку засобами дидактичних ігор **735**

Формування сенсорно-пізнавальної активності дітей раннього віку за допомогою дидактичних ігор та вправ за методикою М. Монтессорі **773**

Формування сенсорно-пізнавальної компетенції у дітей старшого дошкільного віку засобами Монтессорі-педагогіки **887**

Це я можу сам : вправи у соціальній поведінці **621, 630**

Цікава школа Монтессорі : ігри-вправи для дітей раннього та молодшого дошкільного віку **693**

Цікавий і загадковий вік **710**

Ціннісні орієнтири ідеї Марії Монтессорі в сучасній педагогіці **892 (ч. 1)**

Ціннісні основи виховання особистості дитини у педагогічній спадщині М. Монтессорі **873**

Чарівна скринька : конспект музичного заняття з елементами методики М. Монтессорі, К. Орфа (старша група) **742**

Через дію до пізнання. Монтессорі-підхід до організації предметно-маніпулятивної діяльності малюків **734**

Через свободу і самостійність : розвиток індивідуальності дитини в теорії і практиці М. Монтессорі **203**

«Чистий тип» з національними ознаками **605**

Чотири стихії природи : робота з дітьми різновікової групи на основі педагогічної системи М. Монтессорі **777**

Школа Монтессорі – ключ до дитячих сердець **254**

Школа Монтессорі: перша в Україні **611**

Школи Марії Монтессорі **931**

Шляхи реалізації концепції космічного виховання М. Монтессорі у практиці сучасної вітчизняної шкільної освіти **843**

Як відрізнити справжню Монтессорі-групу від несправжньої : пам'ятка для батьків та педагогів **719**

Як допомогти дитині стати самостійною, або Опановуємо методику Марії Монтессорі **782**

Як працювати із геометричним комодом Монтессорі **813**

Як розвивати самостійність дитини вдома за методикою Марії Монтессорі **783**

Як стати Монтессорі-педагогом в Україні? **715**

Яскраві зустрічі з краплинками води : музикотерапевтичні заняття з використанням елементів педагогіки М. Монтессорі **731**

A failed circulation: the Montessori method and teaching materials in Republican China (1912–1949) (англ.) **429**

A Guide to the Montessori Method (англ.) **187**

A Meta-Analysis of the Effects of Montessori Education on Five Fields of Development and Learning in Preschool and School-Age Children (англ.) **814**

A Montessori bibliography (англ.) **972**

A Montessori Mother (англ.) **184**

Alles fing an mit dem Mauerfall! (нім.) **548**

An Association Between Montessori Education in Childhood and Adult Wellbeing (англ.) **791**

Bringing Montessori to America : S. S. McClure, Maria Montessori, and the Campaign to Publicize Montessori Education (англ.) **156**

Bringing the Montessori Approach to your Early Years Practice (англ.) 732

Children's stories in the educational theories of Ellen Key, Rudolf Steiner and Maria Montessori (англ.) 403

Computational thinking in Montessori primary school (англ.) 799

Da Ellen Key a Maria Montessori: la progettazione di nuovi spazi educativi per l'infanzia (итал.) 323

Das Kind als Baumeister einer lichten Zukunft – Totalitäre Rettungsphantasien im pädagogischen Denken von Maria Montessori und Pavel Petrovič Blonskij (нім.) 392

Development of Disadvantaged Preschoolers (англ.) 795

Maria **Edelstain-Goudeli** and the beginning of Montessori education in Greece (англ.) 491

Educating to Beauty: the aesthetical value of child of infants' educative institutions in the Twentieth century's pedagogy (англ.) 420

Education for Human Development : Understanding Montessori (англ.) 201

Educational ideas of Maria Montessori on the pages of foreign periodicals (англ.) 507

Effects of Montessori Education on the Academic, Cognitive, and Social Development of Disadvantaged Preschoolers: A Randomized Controlled Study in the French Public-School System (англ.) 795

El niño es el maestro : Vida de Maria Montessori (исп.) 163

Etos pracy w pedagogice Marii Montessori a kształtowanie przekonań i postaw w procesie nauczania wyzwaniem dla współczesnej szkoły (пол.) 752

Evaluating Montessori Education (англ.) 640

Exploration of implementation practices of Montessori education in mainland China (англ.) 794

Fairy tales, children's books and schools in Sweden and Italy in the late nineteenth and early twentieth centuries. Historical comparisons and pedagogical remarks (англ.) 381

"Follow a rule of life". Classroom management and positive discipline in an Apulian Children's House (англ.) 589

Four pillars of the Montessori Method and their support by current neuroscience (англ.) 780

Frictions and fractions in the new education fellowship, 1920s–1930s: Montessori(ans) vs. Decroly(ans) (англ.) 421

Il Centro Nascita Montessori. Dal neonato in famiglia al bambino e alla famiglia nel servizio e-ducativo (ital.) **841**

“Il cittadino dell’universo”: educazione e pace nella visione di Maria Montessori (ital.) **509**

Il Convegno milanese sui Metodi del 1911: uno ‘snodo’ nella storia della diffusione del Metodo Montessori (ital.) **473**

Il ritorno di Maria Montessori in Italia nel secondo dopoguerra: 1946–1952. Incontri, progetti, corsi di formazione (ital.) **170**

Indywidualizacja procesu opiekuńczo-wychowawczego w świetlicy w myśl założeń pedagogiki Marii Montessori **928**

Innovation of preschool education: foreign practices and domestic experience of their implementation (англ.) **796**

Interaction Between Educational Approach and Space: The Case of Montessori (англ.) **764**

[International] Bibliography (англ.) **976**

“... **La buona** razza italiana”. Aspetti del rapporto di Maria Montessori con il fascismo (ital.) **160**

La formazione degli insegnanti nell’approccio montessoriano: il dibattito nelle pagine di La Coltura Popolare (1911–1922) (ital.) **476**

La internacionalització de la pedagogia Montessori (катал.) **492**

La metodología Montessori en la Educación Inicial ecuatoriana (исп.) **807**

L’arribada de Maria Montessori a Barcelona i el Curs Internacional de 1916 (катал.) **166**

La Società Umanitaria e la diffusione del Metodo Montessori (1908–1923) (ital.) **391**

Le Case dei bambini nella Calabria di inizio Novecento attraverso l’Archivio Storico dell’ANIMI (ital.) **480**

Le cure educative nella scuola di Mompiano e nelle Case dei bambini di Roma e di Milano in età giolittiana (ital.) **293**

L’Éducation Montessori : les Principes qu’Applique Mme Montessori dans les «Case dei Bambini» : causeries et Notes d’une Mère (фр.) **188**

L’educazione morale e religiosa nell’opera di Maria Montessori. Alcuni studi del Laboratorio Montessori di Roma (ital.) **338**

L’insegnante secondo Maria Montessori (ital.) **837**

Hélène Lubienska de Lenval (1895–1972): Montessori et l’audace de l’intuition (фр.) **354**

“L’Ufficio per lo Studio, la Propaganda e l’Applicazione del Metodo Montessori” (1920): Milano e la Società Umanitaria come centro propulsivo della pedagogia montessoriana (італ.) **508**

Materiales Montessori para el aula de infantil (3–6 años) (ісп.) **390**

Metoda Montessori i jej współczesne konteksty (пол.) **443**

Metoda Montessori w edukacji i wychowaniu (2003–2022) (пол.) **973**

Mètode i escola Montessori a Barcelona fins a la Guerra Civil (1936–1939). De l’adhesió incondicional a l’eclecticisme (катал.) **493**

Montessori. Bibliografia internazionale = International bibliography, 1896–2000 (італ.) **961**

Montessori Bibliography (англ.) **974**

Montessori, Dewey, and Capitalism : educational theory for a free market in education (англ.) **301**

Montessori education: a review of the evidence base (англ.) **749**

Montessori Education and the Fulfillment of Romanticism (англ.) **469**

Montessori education’s impact on academic and nonacademic outcomes: A systematic review (англ.) **815**

Montessori. Italian educator (англ.) **172**

Montessori Method and Universal Design for Learning: two methodologies in conjunction for inclusive early childhood education (англ.) **588**

Montessori Method in Early Childhood Education: A Systematic Review = Erken Çocukluk Eğitiminde Montessori Yöntemi: Bir Sistematiik Derleme (англ., тур.) **797**

Montessori Method in Teaching Foreign Languages (англ.) **660**

Montessori Pedagogy, an educational alternative, from Romania. Evolution from the beginning of the 20th century until the Second World War contribution (румун.) **428**

Montessori Preschool Elevates and Equalizes Child Outcomes: A Longitudinal Study (англ.) **750**

Montessori : The Science Behind the Genius (англ.) **260, 419**

Montessori, Waldorf, and Reggio Emilia: A Comparative Analysis of Alternative Models of Early Childhood Education (англ.) **454**

Montessori was a Theosophist (англ.) **133**

Maria Montessori (англ.) **727**

Maria Montessori. A Biography (англ.) **157**

Maria Montessori: a vision of mankind transformed (англ.) **132**

- Maria Montessori: an intellectual biography (англ.) **165**
- Maria Montessori and Embodied Education: current proposal in preschool education (англ.) **793**
- Maria Montessori between Medicine and Pedagogy. Roots, actuality and educational perspectives (англ.) **467**
- Maria Montessori. Bibliographie, 1896–1996 : internationale Bibliographie der Schriften und der Forschungsliteratur (нім.) **960**
- Maria Montessori du côté de enfance (фр.) **272**
- Maria Montessori e Anna Freud: intrecci e contaminazioni tra pedagogia e psicoanalisi (італ.) **478**
- Maria Montessori et la France. Genèse d'une histoire (фр.) **380**
- Maria Montessori: her life and work (англ.) **130, 131**
- Maria Montessori i el pare Antoni Casulleras: innovació pedagògica i catolicisme modern (катал.) **168**
- Maria Montessori i jej metoda (пол.) **975**
- Maria Montessori, i suoi tempi e i nostri anni. Storia, vitalità e prospettive di una pedagogia innovative (італ.) **471**
- Maria Montessori : la via italiana all'handicap (італ.) **553**
- Maria Montessori: nei dintorni dell'uomo nuovo (італ.) **366**
- Maria Montessori (1870–1952) as an educator who gave pedagogy a new impulse (англ.) **935**
- Maria Montessori, 1870–1952 : kind van haar tijd, vrouw van de wereld (нідерланд.) **136**
- Maria Montessori, pedagogical orthodoxy, and the question of correct practice (1921–1929 (англ.) **474**
- Maria Montessori : una biografia (італ.) **152**
- Maria Montessori, una storia attuale : la vita, il pensiero, le testimonianze (італ.) **158**
- Maria Montessori's legacy in studies of the Italian scholars (англ.) **952**
- Maria Montessori's pedagogy and small schools. The Montessori educational method within the multi-classes (англ.) **792**
- Maria Montessori's thought and work between past and present (англ.) **477**
- Maria Montessori's training in Rome: anthropological studies and aspirations for social reform (англ.) **169**
- Origen**, difusión y comercialización del material Montessori en el primer tercio del siglo XX (исп.) **495**

Origini, caratterizzazioni e sviluppi dell'educazione cosmica in Maria Montessori (ital.) **442**

Pedagogical views of Maria Montessori in Sofia Rusova's scientific research (angl.) **936**

Pedagogika Montessori : zestawienie bibliograficzne sporządzone w oparciu o zbiory sieci Dolnoślaskich Bibliotek Pedagogicznych (pol.) **966**

Pedagogika Marii Montessori (pol.) **256, 970**

Pedagogika Marii Montessori (1870–1952) : [zestawienie bibliograficzne] (pol.) **971**

Pedagogika Marii Montessori : zestawienie bibliograficzne w wyborze za lata 1992–2019 sporządzone w oparciu o zbiory Publicznej Biblioteki Pedagogicznej RODN „WOM” w Częstochowie, Filia w Lublińcu (pol.) **970**

Popularyzacja metody Marii Montessori na łamach czasopisma “Wychowanie Przedszkolne” (1925–1939) (pol.) **455**

Pratiche di cura fra relazione e conoscenza: l'approccio mon-tessoriano e l'osservazione del bambino al nido (ital.) **673**

Preschool Children's Development in Classic Montessori, Supplemented Montessori, and Conventional Programs (angl.) **692**

Psychopedagogiczne podstawy edukacji w systemie Montessori (pol.) **227**

Riflessioni sulle pratiche educative osservate in un nido del Centro Nascita Montessori (ital.) **672**

Giuliana **Sorge**, Luigia Tincani e la diffusione del metodo Montessori (ital.) **479**

Standardized Test Proficiency in Public Montessori Schools (angl.) **806**

Storia e attualità dell'educazione per la pace di Maria Montessori. Dalle conferenze degli anni '30 alle prospettive educative odierne (ital.) **490**

Sulla genesi e lo sviluppo del pensiero matematico di Maria Montessori (ital.) **468**

Sulla laicità della Montessori. Noterella (ital.) **441**

System Marii Montessori w pracy z dziećmi niepełnosprawnymi – wybrane zagadnienia (pol.) **518**

System Marii Montessori w pracy z małym dzieckiem (pol.) **231**

Szkoły montessoriańskie w Polsce (pol.) **632**

The Child is the Teacher : A Life of Maria Montessori (angl.) **167**

The concept of author's Art School International “Montessori Center”: the European vector (angl.) **751**

The concept of subjectivity in education and its historical origins (angl.) **456**

- The Contribution of “A Sister of Notre Dame” and the “Nun of Calabar” to Montessori Education in Scotland, Nigeria and Beyond (англ.) **481**
- The efficacy of teaching selected mathematical skills in traditional and Montessori kindergartens (англ.) **857**
- The female triad in the development of public preschool education: Pauline Kergomard, Sophia Rusova and Maria Montessori (англ.) **514**
- The Montessori Approach to the Teaching – Learning Process (англ.) **816**
- The Montessori Manual (англ.) **186**
- The Montessori Movement in Interwar Europe : New Perspectives (англ.) **494**
- The Montessori System in Theory and Practice : an Introduction to the Pedagogic Methods of Dr. Maria Montessori, with Some Reports of American Experience (англ.) **185**
- The Montessori theory in the “No Schoolbag” model. Formativity of materials and of the educational environment (англ.) **798**
- The Moral Philosophy of Maria Montessori **472**
- The new children : talks with Dr. Maria Montessori (англ.) **190**
- The origins of the internationalisation of Montessori pedagogy: the ascetic circle of Montesca (англ.) **497**
- The Pedagogy of Nature according to Maria Montessori (англ.) **466**
- The perspectives of Giuseppe Lombardo-Radice and of the idealist intellectuals on Maria Montessori (англ.) **475**
- The Reception of Maria Montessori’s Pedagogical Theory in Pre-School Education in Interwar Poland (англ.) **457**
- The Role of the Educator in a Montessori Classroom (англ.) **737**
- The use of pedagogical system of Maria Montessori in Ukrainian education (англ.) **768**
- Tra laici e cattolici. Il dibattito su Maria Montessori nei primi anni del ’900 (итал.) **470**
- Über die (Un-)Möglichkeit, Früherziehung durch Selbstbildung zu ersetzen (нім.) **322**
- Un Jardín Montessori en Colombia (исп.) **489**
- Una rivista internazionale per il movimento montessoriano: The Call of Education (1924–25) (итал.) **496**
- Understanding the Montessori Approach : Early Years Education in Practice (англ.) **763**

Vom Nutzen der Zeit : Beobachtungen und Analysen zum individualisierten Unterricht (нім.) **365**

What the Montessori method is about? (англ.) **686**

Wolność dziecka w ujęciu pedagogiki Marii Montessori (пол.) **928**

Współczesne zagrożenia dla edukacji alternatywnej w Polsce (текст пол.) **620**

Wykorzystanie metody Marii Montessori w edukacji przedszkolnej (пол.) **633**

Zastosowanie metody Marii Montessori w edukacji uczniów niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu lekkim (пол.) **565**

Довідкове видання

Марія Монтессорі (1870–1952)

Біобібліографічний покажчик

Електронне видання

Упорядники

Березівська Лариса Дмитрівна
Гавриленко Тетяна Леонідівна
Дурдас Алла Петрівна
Лапаєнко Світлана Володимирівна
Якобчук Надія Олександрівна
Павленко Тетяна Степанівна
Демида Євгенія Федорівна

Науковий редактор

Березівська Лариса Дмитрівна

Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського
Україна, 04060, м. Київ-60, вул. М. Берлинського, 9
Тел. (044) 239-11-05, E-mail: dnpb@i.ua

Підписано 12.07.2025. Зам. № 3078/1.

Видавець ТОВ «ТВОРИ».

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 6188 від 18.05.2018 р.
21034, м. Вінниця, вул. Немирівське шосе, 62а.
Тел.: 0 (800) 33-00-90, (096) 97-30-934, (093) 89-13-852, (098) 46-98-043.
e-mail: info@tvoru.com.ua
<http://www.tvoru.com.ua>

Серія «Видатні педагоги світу» Випуск 13

Праці Марії Монтессорі

Видання присвячені Марії Монтессорі

